

NE ÇOK ACI VAR

Ahmet Mercan:
Deprem Ödevimiz

Durmuş Günay:
Diriliş Şehirleri

Hüseyin Akın:
Deprem Bana Dedi Ki

Taha Kılınç:
Yeşil Kazaklı Çocuklar Kabristanı

PROF. DR. ALİ OSMAN ÖNCEL
İLE DEPREM ÜZERİNE

KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMDE ŞEHİD OLAN
BÜTÜN KARDEŞLERİMİZE RAHMETLE

Kabe'de Dönen Kartal 3 / Erdal Çakır • Yüzler / Şakir Kurtulmuş • Beton Duvarlar Arasında Bir Çiçek Açtı / Kemal Kahraman • Asrın Felaketi ve Medyatik Yaklaşımlar / Mahmut Osmanoğlu • Sesimi Duyan Var mı? / Şevket Hüner • Deprem Bana Ne Söylüyor? / Sinan Özyurt • Asrın Kardeşlik Hareketi / Halit Çalış • Acımız Büyük Ama Kusurumuz da Çok / Ahmet Poçanoğlu • Afetler ve İnsanlık / Naoki Karyim Yamamoto • Büyük Afetlerde Kriz Yönetimi / Kadem Ekşi • Deprem Sonrası Bölge İzlenimleri / Necip Evlice • Depremden Sonra Hiçbir Şey Eskisi Gibi Olmayacak mı? / Vejdi Bilgin

Deprem Bölgelerine

ZEKÂT & FİTRE

Bağışlarınızı Ulaştırıyoruz

Diyanet İşleri Başkanlığı
Din İşleri Yüksek Kurulu - 2023

"Fıtır sadakasının Ramazan ayı içerisinde verilmesi müstehap olmakla birlikte Hanefi mezhebine göre Ramazan ayından önce verilmesi de caizdir.

Dolayısıyla fitre vermesi gereken kimseler, doğal afet gibi hallerde fitrelerini Ramazan ayından önce de verebilirler."

Fitre Bedeli

70 ₺

ONLINE BAĞIŞ

Zekât Bağışı

insanvakfi.org.tr

İNSAN VAKFI
İNSAN EĞİTİMİ KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA VAKFI
"Önce İnsan"

**ONLINE
BAĞIŞ**

insanvakfi.org.tr

#BirlikteGüçlüyüz

İMTİYAZ SAHİBİ:

İnsan ve Medeniyet Hareketi
Adına
Kemal Özden

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Mustafa Özel

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Mehmet Bulayır

EDİTÖR

Şehnaz Fındık

SON OKUMA

Betül Yavuz

KAPAK TASARIM

Şifa Yaratılmış

YAYIN KURULU

Ahmet Geçer
Cemal Balıbey
Ebubekir Dilekçi
Fatih Büyükkara
Haluk Nas
Mustafa Özel
Mehmet Bulayır
Raif Nas

ISSN: 2757-9271

GRAFİK TASARIM

Ahmet Furkan Onat
ahmetfurkanonat@gmail.com

YAYIN TÜRÜ

Ayda bir yayınlanır. Yerel Süreli
Yayın. Ücretsizdir.

Yazı ve reklamların içerik
sorumluluğu sahiplerine aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı
yapılabilir.

Dergimize, www.insicam.net
adresinden erişebilirsiniz.

Fettâh olanın adıyla.

“ne çok acı var.” Merhum Cahit Zarifoğlu, artık klasik bir eser haline gelen Yaşamak isimli günlüğüne bu cümleyle başlamıştı (Beyan Yayınları, 10. baskı, İstanbul Temmuz 2014, syf. 5). Evet, “ne çok acı var.”

Bir önceki sayımızın sunuş yazısını, “Üçüncü yılımızın ilk sayısının önemli bir şahsiyeti ele alan özel sayı olacağı müjdesini vermek isteriz.” diyerek bitirmiştik. Maalesef bu müjdemizi, bu sayıda gerçekleştiremedik. Biz bir hesap yapmıştık, hesabımıza göre de hazırlıklarımızı son aşamaya getirmiştik. Ama “önemli bir şahsiyeti ele alan özel sayı” yerine, bütün milletimizi acıya boğan 6 Şubat Kahramanmaraş depremi münasebetiyle Deprem Özel Sayısı yapmak durumunda kaldık.

Elinizdeki, ekranınızdaki bu sayı, dergimiz İnsicam’ın 25. sayısı, yani üçüncü yılımızın ilk sayısı. Bu sayımızın, en hızlı hazırladığımız sayı olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Depremden yaklaşık bir hafta sonra, depremle ilgili çalışma yapma görüşü ağırlık kazandı. Bütün arkadaşlar, hep birlikte o kadar yoğun ve hızlı çalıştık ki, ortaya oldukça hacimli bir sayı çıktı. Siz değerli okuyucularımıza olan özel sayı sözümüz, bir başka konuyla gerçekleşmiş oldu.

Dergiler, zamana şahitlik eden; acıları, hüznüleri, kederleri, mutlulukları, güzellikleri, geleceğe, gelecek nesillere taşıyan yayın organlarıdır. İnsicam olarak derinliği, etkisi, boyutu, maddi ve manevi maliyeti kısa zamanda ölçülmesi mümkün olmayan bu tabii afeti, gücümüz ve imkânlarımız nispetinde ele almaya çalıştık. Bu dar ve zor zamanda yazılarıyla, düşünceleriyle, eserleriyle elinizdeki Deprem Özel Sayısı’nın çıkmasına katkıda bulunan bütün gönül dostlarımıza, en içten duygularımızla teşekkür ederiz.

Evet, acı büyük, acı derin, acı çok. Ama milletimiz, insanımız daha büyük. Ve şükür ki Rabbimiz Allah (c.c.) var. Onun rahmeti, mağfireti var; ihsan ve ikramı var. Bu ayın ortasında rahmet ve mağfiret ayı olan Ramazan-ı Şerif başlayacak. Kardeşliğin, yardımlaşmanın, dayanışmanın zirve yaptığı bu mübarek ay, depremlerde kardeşlerimiz için kolay geçmeyecek. Onları daima hatırimızda tutmamız gerekiyor.

“İyilik kapılarını açan, bütün anlaşmazlıkların nihaî hakemliğini yapmak suretiyle mutlak adaleti gerçekleştiren, hak ile bâtılı birbirinden ayırıp durumu açıklığa kavuşturan, mazlumlara yardım edip mümin kullarına zafer veren” (DİA) anlamındaki Rabbimizin Fettâh ism-i şerifine sığınarak, O’ndan yardım dileyerek oruç ve kurtuluş ayımız Ramazan’ınızı tebrik ederiz.

Milletimizin başı sağ olsun. Cenâb-ı Allah, aziz milletimize hiçbir keder göstermesin inşallah.

Nisan sayımızda önemli bir şahsiyeti ele alan özel sayımızda buluşmak üzere *Fettâh* olana emanet olunuz.

Mustafa ÖZEL

Genel Yayın Yönetmeni

İÇİNDEKİLER

05	<i>Minyatür: Mükerrerem Mert</i>	42	<i>Depremle Ölüm ve Diriliş...
Mülayim Sadık Kul</i>	100	<i>Kahramanmaraş Depremi Üzerine
Kemal Özden</i>
06	<i>Kabe'de Dönen Kartal 3
Erdal Çakır</i>	46	<i>Acımız Büyük Ama
Kusurumuz da Çok
Ahmet Poçanoğlu</i>	102	<i>Yıkımla Ayağa Kalktık,
Yaraları Sarıyoruz!
Cengiz Aslank</i>
07	<i>Yüzler
Şakir Kurtulmuş</i>	50	<i>Afetler ve İnsanlık
Naoki Kayıym Yamamoto</i>	104	<i>Her Şartta "Önce İnsan" Diyoruz!
Sezgin Kızılkoca</i>
08	<i>Yarım kalmış Masallar
Mehmet Kurtoglu</i>	52	<i>Turgut Cansever'in Şehir Yönetim
Düşüncesi ve Yeni Şehirler
Hüseyin Nasrullah İnan</i>	106	<i>Mesut Baykara ile Deprem ve
Arama-Kurtarma Çalışmaları
Üzerine
İnsicam</i>
10	<i>Deprem Bana Dedi ki
Hüseyin Akın</i>	54	<i>Makamımız Neresi?
Mustafa Eser</i>	110	<i>Deprem Sonrası Bölge İzlenimleri
Necip Evlice</i>
12	<i>Kalbimizin Orta Yerinde
Onulmaz Bir Acı
Öznur Görür Kısar</i>	56	<i>Prof. Dr. Ali Osman Öncel ile
Deprem Üzerine Konuştuk
İnsicam</i>	116	<i>Yaşamın Kıyısında Hayatlar
Ahmet Gülcan</i>
14	<i>Beton Duvarlar Arasında
Bir Çiçek Açtı
Kemal Kahraman</i>	60	<i>Diriliş Şehirleri
Durmuş Günay</i>	120	<i>Deprem ve Dayanışma
İbrahim Dikmen</i>
18	<i>Yeşil Kazaklı Çocuklar Kabristanı
Taha Kılınç</i>	66	<i>Deprem Ödevimiz
Ahmet Mercan</i>	124	<i>Baharı Özleyen Topraklar
(Deprem)
Faruk Eşlik</i>
20	<i>Asrın Felaketi
ve Medyatik Yaklaşımlar
Mahmut Osmanoğlu</i>	68	<i>Yeniden Bağlanmak
Fatma Yıldız</i>	126	<i>Adıyaman
Burçin Kaçan</i>
22	<i>Ses
Mustafa Özel</i>	70	<i>Afet Sonrası Çocuk ve İletişim
Tuğba Öncü</i>	128	<i>Türkiye Sevdalısı Senegalli
Mustafa Ndiaye ile Depremi,
Deprem Çalışmalarını Konuştuk
İnsicam</i>
24	<i>Sarsılan Gönüllerimiz!
Mucahid Yıldız</i>	72	<i>Kahramanmaraş Depreminin
Hatırlattıkları ve Afetlerde Sağlık
Hizmetleri
Selahattin Semiz</i>	128	<i>06.02.23'e Dair
Azra Güzel</i>
26	<i>Sesimi Duyan Var mı?
Şevket Hüner</i>	78	<i>Deprem Sonrası Enkazdan
Canlı Kurtarma Adımları
Uğur Gençoğlu</i>	132	<i>Misafir Olduğumuzu Hatırladık
Şule Batdı</i>
28	<i>Deprem Vicdanlarımızı da Yıktı
mı? Sosyal Medyada Suriyelilere
Yönelik Dezenformasyonlar
Elif Nuran Özgün Alboshi</i>	80	<i>Çare Sizziniz
Melek Keleş</i>	134	<i>Kara Sabaha Uyanış...
Mehmet Edikli</i>
32	<i>Kalkmayacak Bir Enkaz
Mehmet Yetim</i>	82	<i>Büyük Afetlerde Kriz Yönetimi
Kadem Ekşi</i>	136	<i>Elbistan Depremi Üzerine
Ömer Tayyar Aslan</i>
34	<i>Kahramanmaraş
Depremine Dair Tespitler
Harun Özçelik</i>	84	<i>Afet Bölgelerinde Yardım
ve Teşkilatlanma
M. Garip Cesur</i>	140	<i>O Gece
Ömer Öz</i>
36	<i>Depremden Sonra Hiçbir Şey
Eskisi Gibi Olmayacak mı?
Vejdi Bilgin</i>	88	<i>Akademi Tanrıları Kan İstiyor
Elif Çevik</i>	141	<i>Canpâre ve Bot
Salih Kaplan</i>
38	<i>Deprem Bana Ne Söylüyor?
Sinan Özyurt</i>	92	<i>Memduh Kayıklık ile
Depremi Konuştuk
İnsicam</i>	142	<i>Yeniden Bağışlanan Hayat
Mustafa Yılmaz</i>
40	<i>Asrın Kardeşlik Hareketi
Halit Çalış</i>			144	<i>İllüstrasyon: Sabahattin Kayış</i>

Minyatür: Mürkerrem Mert

Kabe'de Dönen Kartal 3

Erdal ÇAKIR

Evime gelen bir ayetin elini öptüm
Yolu yolumdan kaldırıp elsiz ayaksız yürüdüm
Beni benden kopardım, göğe yapıştırdım
Ensesine bastırarak dünyayı mağarama soktum
Uzağımın, yakınımın da arkasında kaldığını gördüm
Uzağımın yakınımın içinde bir nokta olduğunu gördüm

Kalbime konan bir ayetin ayaklarını öptüm
Süleyman rahlesinden esen rüzgârlara açtım göğsümü
Yetim kalmış manaları Ali Efendimin huzuruna taşıdım
Öksüzlüğümü Annem Fatıma'nın kalbine bıraktım
Ne görmüşüm ne duymuşum, alem hangi alemmiş
Ben asırları sağıp 'an'a mayalamışım

Ya FETTAH
Ya HAKÎM

Vakitlerin hepsini toplayıp zikre oturdum
Sabahın defterine kaydettim akşamı
Yatsıyı sayfa sayfa ikinci ikinci okudum
Öğleye bir minare ekleyip gölgesine yasladım sırtımı
Kendi vakitlerimden ya Rahman senin vakitlerine göç ettim
Her vakti mülk edindim, hükme hilafet giydirdim
Seni seviyorum Rabbim, seni seviyorum
Efendim Muhyiddin'den öğrendim:
Ben senin zikrin, kulluğumun hamdiyim

Yüzler

Şakir KURTULMUŞ

1.
çok yavaş ölüyorum
birazdan alıŖacak gözlerim
karanlığa beyaz umutlar düşecek
sığınağın küçük bir köşesinde
sesi yağmur çığlıklarına karışan
esmer bir çocuğun elinden tutup
bir parça pamuğu ıslatarak dudaklarında
karanlıktan koşarak çıkan sevinçtir

iyi yaşayanlara kızmadan
utandırmadan kimseyi
ölüyorum yavaş yavaş

gel kızım kaçalım
kar tanesi değil bunlar
gökten üstümüze yağın
bizim evin duvarları
mutfak dolabı saksılar
komşumuzun duvarında asılı tablo
düşüyor üstümüze kar beyaz

ellerinden tutuyorum kızımın
canım kızım nerde ablan
nerde abilerin
nerde ablanın elleri
çok karanlık bulamıyorum
hayal değil bu yaşamak dediğın
ölüyorum yavaş yavaş

enkazdan çıkan taşlar
demir karışımı magnezyum
termal kameralarda
sismik titreşimler toprakta
sular kabarıyor
gecenin ıslak yüzünü öpüyorum

tutamıyorum ellerini depremin
ölümün üzerine kar yağıyor

Yarım kalmış Masallar

Mehmet KURTOĞLU

-6 Şubat depreminde ölenlere-

Kim demiş konuşamazmış dağ, ova, deniz, toprak
Her birinin dili var ancak bilenler anlar
Dağ yürürken ovaya, deniz vurur toprağı
Yakına gelir uzak, uzağa gider yakın;
Apartmanlar diz çöker dağlar olur un-ufak...

Kim demiş konuşmamış topraktaki ölüler
Yarım kalmış hayatlar kurumuş dudaklarda
Birbirine benzer donuk göz, mor bedenle
Kimi yatakta kalmış, kimi çökmüş kapıda;
Ölüler konuşurken siz susuyor musunuz hâlâ?

Hepsi toprağa düşmüş kuru yaprak misali
Evler mezara dönmüş, mezarlar evler şimdi
Hay'dan gelir yine Hu'ya giden insanlar
Geride bırakırlar trajik binbir masal;
Her birinin masalı birbirini tamamlar...

Değişmeyen tek yasa sallanırken yeryüzü
Adil davranır ölüm zengin fakir demeden
Geride çaresizlik, ölümün soğuk yüzü
İnsanı deli eder o yok olmak korkusu;
O yok olmak korkusu, o yok olmak korkusu...

Betonlar arasında köşeli kafalarda
Dönüp durmaz sorular o tükenmez kaygılar
Ve birbirine benzeyen morarmış yüzleriyle
Ne baba tanır oğlu, ne oğlu tanır baba
Bir tek konuşur deprem döner sonsuz masala...

Ankara/2023

*Ne baba tanır oğlu, ne oğlu tanır baba
Bir tek konuşur deprem döner sonsuz masala...*

(Şairin dergimizin bu sayıda yayınlanan Yarım Kalmış Masallar başlıklı şiirinden.)

Deprem Bana Dedi ki

Hüseyin Akın

Şu ömrüm içerisinde iki deprem yaşadım. Biri 1999 Marmara Depremi, diğeri Kahramanmaraş merkezli art arda gelen iki deprem. Marmara depremine gece yarısı İstanbul'da evde yakalanmıştım. Sinop'tan ayağımın tozuyla eve gelmiş yatağıma yatmaya hazırlandığım bir anda silkelendim. Gayriihtiyari pencereye doğru yaklaşıp perdeyi araladığımda, art arda şimşek ve yağmurla birlikte korkunç bir uğultuyla karşılaşmış ve donup kalmıştım. Çocukları kaptığımız gibi el yordamıyla ne bulduysak üzerimize geçirip kendimizi dışarı atmıştık. Daha merdiven basamaklarını bitirmeden elektrikler kesilmişti. Dışarıdan ağlama ve çığlık sesleri geliyordu. Bir dakika içerisinde sokak bir uçtan diğeri uca dolup taşmıştı. Büyük yıkımdan habersizdik. Bu depremde Avcılar'da ablam ve ailesinin yaşadıkları ev sağlı sollu çökmüş iki binanın arasında ufak hasarlarla yıkımdan kurtulmuştu. Avcılar ilçesinde adım başı enkaz vardı. Ertesi gün ablamların mahallesine gittiğimde mahalleyi ve sokağı yerinde bulamamıştım. Birkaç tur attıktan sonra binaların önünde, boş alanda toplanmış insanlar içerisinde tanıdık yüzler sayesinde evin yerini bulabilmiştim. Bu deprem sonrasında Avcılar'da yıkılmayan konutlar bile boşaltılmış çok ucuz fiyatlara satışa çıkarılmıştı. Sokak aralarında dolaşırken sağlam binalar bile çok soğuk geliyordu insana. Mezarlıktan geçiyormuş hissi uyanıyordu. Bir seneye yakın kelepir fiyatına satılan evler müşteri beklemişti. Çok geçmedi, deprem hafızadaki yerini yitirip nisyanına terk edildi. Enkazların izinden eser kalmadı. Şehirleri bayındır gösteren yalan Avcılar'ın her köşesinde kendi varlığını hissettirmeye başladı. Memleketin değişik yerlerinde farklı şiddet ve büyüklükte depremler olsa da bunun haber olmanın ötesinde bir karşılığı yoktu. 99 depreminden bugüne zihnimin duvarında asılı kalan çok fotoğraf var. Ama beni en çok etkileyen fotoğraf, bir adamın felçli yaşlı annesini el arabası içerisinde sürükleye sürükleye artçı depremlerden mezarlığa sığınmaya çalışmasıydı. Ölümle hayatın iç içeliğini bu fotoğraftan daha iyi hiçbir şey yansıtamazdı. Depremden korunmak için mezarlığa ve mezara sığınmak!

Kahramanmaraş ve Elbistan merkezli 7.7 ve 7.6'lık iki deprem, İstanbul'a çok uzak bir yerde meydana gelmişti. Birçok kişi gibi ben de sabahleyin uyandığımda haberlerden öğrenmiştim bu afeti. 11 ili etkisi altına alan deprem, birçok ili yerle bir etmişti. O kadar çok yerde yıkım vardı ki ora-

lardaki tanıdığımız dost, arkadaş, akraba ve tanış kişilerin hangi birinden haber alacağımızı şaşırmış durumdaydık. Bazı acı haberler gelse de onlara inanmak istemiyorduk. Hem daha üç gün evvel telefonda konuşmuştuk, geçen ay Kahramanmaraş'ta oturup çay içmiştik, falancayla çok iyi bir dostluğumuz vardı... Ardı arkası kesilmeyen acı haberler bedenimizi ve de göz bebeğimizi sıyrarak geçiyordu. Bir insanın acı haberini alır almaz önce oturduğu evi sorup soruşturuyor, yapım tarihini falan araştırıp gönümüzü rahatlatmaya çalışıyorduk. Her ölüm, deprem şiddetindedir; ama depremin ölüme dair şiddeti bambaşkaydı.

Depremin olduğu ilk gün ölüm bizim de hanemize sürünerek geçti. Öğleye doğru Hatay Rezidans sitesine yeni taşınan yeğenim, eşi ve iki çocuğu enkaz altında kalmıştı. Evet, yeğenim ve ailesinin Hatay-Antakya'da oturduğunu biliyorduk, ama oturduğu rezidansın (Rönesans Rezidans) kale gibi sağlam, depreme oldukça dayanıklı bir bina olduğunu biliyorduk. Bölgenin en pahalı, en konforlu ve en sağlam sitesi olarak ünlenmiş bir siteydi burası. Çok geçmeden üç blokta oluşan 250 daireli sitenin yerle bir olduğu haberi ulaştı. Korkunç enkaza rağmen 1000 kişilik siteden kurtulanların çok olacağı ümidini taşıyorduk. 10 gün boyunca enkazdakilere dair ümidimizi sürdürecektir bir haber alamamıştık. Antakya Defne'ye Rönesans Rezidans'ın etrafındaki nöbete biz de katıldık. Uçsuz bucaksız bir çaresizlikti gördüğümüz. Sadece enkaz altındakiler değil enkaz üstündekiler de kurtarılmayı bekler gibiydi. Yüzlerce insan gece karanlığında sıfırın altında soğukta battaniyelere sarınmış biçimde beton enkazın altında ölü veya diri yakınlarının çıkarılmasını bekliyordu. Gecenin soğukunda in-

sanlar arabalarına sokulmuş uyuymaya çalışıyordu. Gözün gördüğü her yan çöp yığını. Zeytin ağaçları arasında halkın kendi imkanlarıyla açtıkları derme çatma tuvalet yerleri. Gözyaşları kurumuş anneler, perde gerisinde kimsesiz, tanınmayı bekleyen cenazeler... Avcılarda yakalandıkları depremde mucize eseri kurtulan yeğenim Nur'un yanı sıra polis memuru eşi, 6 ve 9 yaşlarında iki çocuğu Kahramanmaraş merkezli Hatay-Antakya depreminin tam 10 gün sonra enkaz altından çıkarıldılar. Dört canın acısını yüreklerle sığdırabilmek hiç kolay değildi. Bu insanlar ne yapmışlardı da bu musibete duçar olmuşlardı? Bu yıkımın sorumlusu kimdi? Daha fazla kazanmak hırslının doğurduğu sorumsuzluk ve lakaytlık diyebiliriz buna. Lakin bu bile tek başına yıkımı anlatmaya yetmiyor. "Başınıza gelen şeyler kendi elinizle yaptıklarınızdan dolayıdır" diyor ayet (Şura: 30). İnsan yapımını da yıkımını da aslında kendisi hazırlayıp organize ediyor. Çürük yapı malzemesi, kaygan zemin ve insan fitratına aykırı mühendislik, toplumların kendi belalarını aramaları değilse nedir?

99 Marmara depremini fiziki ve fiili olarak yaşadım. Deprem bölgelerini dolaştım. Yıkıntıları gezdim. Deprem bölgesinde yaşanan acıların hikayelerini dinledim. Depremin bende oluşturduğu sarsıntının şiirini yazdım. "Gece Ağır Konuştu" başlıklı şiirimin bir yerinde yöneticilerin ihmaliyle dile getirmekten kaçınmadım: "Tanrım dedi, örtmeye hiç mecalim kalmadı/ Yeryüzünde aşıktan kan soluyan karayı/ Battı ruhun gemisi, kimsecikler aymadı/ Bir rüya ortasında çileden çıktı uyku/ Sayın Panik ağzından kaçırıldı Ankara'yı". 2023'ün 6 Şubat'ındaki Kahramanmaraş merkezli iki depremi İstanbul'dan hissetmedim, fakat benim gibi milyonlarca insanı derinden sarsan bir deprem oldu.

Hem savrulma yaşadık hem enkazda kaldık. Bu depremde kurtulan her yaşta insanın kurtulma ve kurtarılmaları ise başlı başına bir destandı.

Sanayi toplumu modern kentler, huzurlu ve mutlu insanlar değil fazlasıyla kaygıdan evler inşa etti. Gökyüzüne nispet yaparcasına uzayıp giden dikey binalar, içinde oturanlara mezardır artık. Evler insan faktörü göze alınmaksızın bina edilmekte, her şey düşünülmekte ama "burada bir insan oturacak" gerçeği göz ardı edilmektedir. Evler geceleme ve oturma mekanları değil, hayatın ve de kültürün kurulduğu ortamlardır. Medeniyet, evini nereye ve nasıl kurmak gerektiğini bilmektir. Depremlerin yıkımı enkaz kaldırdıktan sonra da süren bir süreçtir. Koydukları hiçbir şeyi yerinde bulamayan insanların yaşayacakları travma, nesilleri etkileyebilecek bir travmadır. Hiç şüphesiz yıkımın büyüklüğü enkazla değil sosyal, kültürel ve moral değerlerin temelde hasar görmesiyle anlaşılabilir. Yer kendi bünyesinde olup biteni yine kendi üslup ve aksanınca anlatır:

"İşte o gün, yer, kendi haberlerini anlatır." (Zilzal:4)

Çizgi: Hasan Aycın

Kalbimizin Orta Yerinde Onulmaz Bir Acı

Öznur GÖRÜR KISAR

*“Seni de vururlar bir gün ey acı
uçuşup durduğun kanatlarından
sazın, sözün, türkülerin tükenir
ellerin koynunda kalakalırsın*

Şakaklarına kar yağıyor bilesin ey acı

*Gül açan yüzlerimizde,
Göğeriyo rengin senin de*

*Biz seni tâ eskilerden tanırız
Hani göğüslerimize taş olur inerdin
Avuçlarımızda Hira dağıydın*

*Al atların tan yerine ayarlanmış yelelerinde
Akdeniz rüzgarlarına karışan sendin*

*Seni de yakarlar bir gün ey acı
Bir taptuk kul gözlerinden vurursa
Parmakların eğri ağaç tutamaz,
Çıglıkların çağlar aşar, duymazsın”*

Bu dizeler ile sesleniyorken şair acıya, böyle bir zamanda içimize ayna, kalbimizin acıdan kısılan sesine tercüman adeta.

Elimize koca bir ateşten kor bırakılıp gidilmiş gibi. Durdukça yakıyor, eritiyor, dağlanıyor kalbimiz. Tükenen, eksik, kekeme cümlelerimiz sessiz, boynu bükük kalakalıyor öylece, dilimiz lâl. Gördükçe, duydukça, okudukça kahroluyoruz yiten insanımıza, kaybolan tarihe, darmaduman olmuş şehirlere bakıp çaresiz.

Nice inanması güç mucizelere tanık oluyoruz hep birlikte. Sanki tüm saatler boyu betondan yığınların altında değil de ipekten şiltelerde, atlas yorganlarda, kuş tüyü yastıklarda istirahatlen henüz uyanmış gördüğümüz o ışıltılı gözler. Öylesine canlı, öylesine umutlu, öylesine kavi bir iman ile. Cen-

netten yemişlerle beslenip, melekler nezaretinde rahat yataklarında sanki beş-on dakika içleri geçivermiş gibi öylece. Bakışları, sabırları, direnişleri, öyle yüce, öyle derin bir olgunluk misali teslimiyetleri. Tonlarca ağırlığın altında, saatlerce çaresiz kurtarılmayı bekleyen onlar değilmiş gibi sanki.

Olan biten her şeyin ağırlığıyla evinde, ocağında duramayan tüm kalbi bedeni ile orada olmaya can atan, içi kardeşlik dolu bir yığın insan. Şehir girişlerini yardım trafiği ile kapatacak kadar gönlü orada atan güzel yürekler. Cismen orada olamasa da elleri duada, dili yakarıştaki olan güzel niyetli gönüller. Her an bir mucize için eli bağrında duadan ayrılmayan tek bir yürek bekleyişler, bekleyişler... Bekledikçe yorulup, tükenen, yiten umudumuz, mecali kalmayan dizlerimiz, yanan kalbimiz...

Tükenen sözlerimiz, umudumuz. Giden binlerce can, umudu, hayali, yaşayacak baharları, görecek nice güzel günleri olan bir dolu insan. Çoluk çocuk, genç, yaşlı. Ve dahası birçok canlı... Evladını, annesini, babasını, kardeşini, eşini, dostunu umutla, tetikte bekleyen, yere göğe sığamayan ve umutları bir bir tükenen onca insan. Kalbimiz bu acıyı nasıl taşıyın, biz hangi birine yanıp, hangi birine dayanalım Allah'ım?

Şimdi her şey çok yeni, her biri henüz yaşandı. Acı çok taze. Fakat mutlaka konuşacaklarımız olacak. Söyleyecek sözlerimiz, haklı isyanlarımız, öfkemiz bir dolu elbette, yalnız şimdi değil, sırası gelecek konuşulacakların. **“Adalet her şeyi yerli yerine koymak, her hakkı sahibine ulaştırmaktır.”** Sözü gereğince eşyanın hakikatine ve alemin kendi iç denge ve ahengine göre hareket etmeyen, yaşam alanlarını akıl ve bilim ışığında fitrata uygun şekillendirmeyen, yaptığı işi ahlak düsturunca temellendirmeyen, buna göre yaşamayan insa-

noğlu olarak çokça düşünüp ibret almaya ihtiyacımız var.

Bugünler geçecek, elbet yaralar sarılacak. Maddi kayıplar kısmen de olsa yerli yerine konulacak belki. Ya gönüllerdeki yitikler; evlat kaybeden anneler, eşini, kardeşini, annesini, babasını yitirenler, içlerinde hiç sönmeyecek bir ateşle yaşayacaklar artık. Cennete kalan buluşmalar, kavuşmalar büyük bir hasretle beklencek. Acının büyüttüğü çocuklar hayata karşı belki daha mukavemetli, fakat gönüllerinin bir köşesi hep yaralı kalacak bundan sonra. Hayatta, ölümden, ayrılıktan gayrısının hiçbir anlamı olmadığını görebilenler daha başka bakabilecekler belki her şeye. Şimdi küçük dertlerimiz ne tuhaf ne kale alınmayacak şeyler olduklarını fark edeceğiz bir çoğumuz. Belki sevdiklerimize artık daha sıkı tutunacağız, daha çok seveceğiz birbirimizi. Kaybetme korkusu belki eskisinden daha çok gönlümüzü birbirimize bağlayacak. Hakiki sevgiler belki böyle sınanıp, düze çıkacak. Ölümden gayrısının yalan olduğu gerçeği ile daha çok yüzleşeceğiz. Ölüm, tüm açıklığı ve gerçekliğiyle belki bizi kendimize getirecek bir nebze.

“Siz geniş zamanlar umuyordunuz, çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek.” Dizeleri ile şair bize ne anlatıyor, daha iyi kavrayacağız çoğumuz. Böyle zor zamanlarda anlaşılamıyor ve bizi iyileştirip, sarıp sarmalamıyorsa tutunduğumuz sandığımız sevgi, o gerçek bir sevgi miydi sahi, bunu bir kez daha yeniden düşünüp, sorgulayacağız.

Rabbimizden niyazımız odur ki, bir daha böyle bir afet yaşanmasın. Milletimizin başı sağ olsun. Mevla bizleri şefkati ve merhameti ile koruyup kollasın, saklasın. Bizleri hakikat yolundan ayırmasın, yeryüzünü sükûnet ve selamet üzere kılsın her daim.

Şimdi her şey çok yeni, her biri henüz yaşandı. Acı çok taze. Fakat mutlaka konuşacaklarımız olacak. Söyleyecek sözlerimiz, haklı isyanlarımız, öfkemiz bir dolu elbette, yalnız şimdi değil, sırası gelecek konuşulacakların.

Beton Duvarlar Arasında Bir Çiçek Açtı

Kemal KAHRAMAN

Dr., Tarihçi

On bir ilimizi vuran depremin üzerinden çok zaman geçmedi. Binaların birçoğu artçı sarsıntılara dayanamıyor. Zayıf bünyeleri yıkmak için küçük sarsıntılar yetiyor. Lakin öyle görünüyor ki bizi bu günlere getiren muhkem ön kabullerin yıkılması kolay olmayacak.

Maraşlı dostumuz M. Fatih Uğurlu'nun, facebook notunu buraya alarak başlamak istiyorum;

*"Bu büyük afette benim de her Maraş'lı gibi birçok akrabam rahmetli oldu. Tüm vefat eden hemşehrilerime rahmet, kalanlara başsağlığı diliyorum. Biz ilkokulda iken DDY lojmanlarında olan evimize Kurtuluş İlkokulu'ndan yürüyerek giderdik, yaklaşık 2.5 kilometre civarındaki mesafeyi. Kıbrıs Meydanı'ndan hemen sonra patlıcan, marul tarlaları başlardı. Şimdi, Bin Evler'i iskana açan yetkililere hayır dua ederken, ki orada yıkım az oldu, patlıcan ve marul tarlalarını, yani ovayı iskana açan ve çoğu da hayatta olan bu yetkililere **ben ne diyeyim** kıymetli hemşehrilerim."*

Ne kadar zarif, naif ve mütevekkil bir tepki. 'Ben ne diyeyim' derken bir bakıma her şeyi söylemiş oluyor. Maraş'ta kuvvetli bir şiir damarı olduğu nasıl da belli oluyor. Dikkat ederseniz aslında bu satırlarda Kahramanmaraş'ın yakın tarihteki kentleşme serüvenini okuyoruz. Özetlemek gerekseydi, "betonla tabiatın savaşı" diyebilirdik bu serüvene. Ne yazık ki insan, betonun tarafında durdu. Onu besleyip büyüten tabiata övgüler düzmekle yetindi. Bu, Maraş'ın şahsında bütün bir ülkenin hikâyesidir.

Fakat Maraş boyutu bizim için ayrı bir anlam ve önem taşıyor. Söylemlerimizle eylemlerimiz arasındaki farkları görmemiz açısından. İnanç ve kültür dünyamızla reel dünyamız arasındaki uçurumu fark etmemiz açısından. Bu

şehir ülkemizin yakın dönem aydın geleneğinde öncü bir rol oynamıştır dersek, pek abartmış sayılmayız. Bir zamanların toplum mühendisliği çalışmalarına en anlamlı tepkiler Maraş atmosferinden geldi.

Ülkemizde modernleşme süreci “Tanzimat’tan bu yana” söylemleriyle anılırken, kökleri yüzyıllardır bu topraklarda filiz veren yerli düşünce ve edebiyat geleneği söz konusu olduğunda ilk akla gelen isimlerin bir şekilde Maraş’la ilişkili olduğunu görüyoruz; Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Nuri, Pakdil, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu ve diğerleri.

Modern çağda “yerlilik” anlamında ülkemizin entelektüel birikimine en büyük katkının Maraş’ta filizlenmesinin nedenlerini sosyal bilimciler araştırırsanız burada niyetimiz söz konusu düşünce ve edebiyat insanlarının eserlerine bakarak kentleşme serüveni üzerine bazı hatırlatmalarda bulunmak olacak. İsterseniz işe, şiirinde kuvvetli bir sese sahip olan Erdem Bayazıt’tan başlayalım. Öyle kuvvetli ki onun mısralarında “kelimeler kurşun gibi namluya sürülür”. Fakat bu yıkıcı olmaktan çok yapmaya, inşa etmeye, canhıraş bir şekilde korumaya çalışan bir insanın ruh halidir.

Maraş’ta bahçeler, bağlar arasında geçen bir çocukluktan sonra kendilerini Ankara’da beton uygarlığında bulan genç ve delişmen bir ruh dünyasının ortak tepkilerine tercüman olur. Ortak derken aynı dönemde aynı duyguları paylaşan bir edebiyat ve düşünce topluluğundan bahsediyoruz. Bu “gençler” düşünce ve duruş olarak Necip Fazıl ve Sezai Karakoç’tan ilhamlarını aldıktan sonra Nuri Pakdil ustanın ellerinde ve gözetiminde dil ve üslup bakımından estetik zevklerini yoğurmuş, kendi kimliklerini

bulmuş, kültür dünyamızda uzun yıllar grup olarak öncü bir rol oynamıştır.

Erdem Bayazıt şiirinde (*Sebeb Ey, Akabe, 1979, syf. 9*) şöyle diyor:

Beton duvarlar arasında bir çiçek açtı

Beton, şair için tabiata karşı savaş açan modern dünya uygarlığının bir sembolüdür. Buradaki tabiat hem çevre, ekoloji anlamındaki varlıktır, hem de insanın yaratılışına bir atıf vardır. Birini ihmal ederek ötekine ulaşamazsınız. Esasen yaşanan çevre felaketleri, insan tabiatına uygun olmayan değişimin sonuçlarından başka bir şey değildir. Burada şair ve arkadaşlarının bu şiirin yazıldığı dönemdeki ruh halini anlamaya çalışmakta fayda vardır. Urfa kökenli bir şair olan Akif İnan beton imgesi çevresindeki duygularını bakın nasıl ifade ediyor (*Hicret, 2020, syf. 53*):

*Betonlar mezardır düşe sevince
Saksılar doğaya özlem eylemi.*

*Şiir bahçemizdi gökdelen oldu
Aklımıza nasıl bak gülen oldu*

Modern kent olgusu, başkent Ankara’da şüphesiz çok önce kendini göstermiştir. Anadolu kentleri biraz da dönemin refah düzeyine bağlı olarak henüz bu “gelişmeden” nasibini alamamıştır. Eski devirlerin tabiat ve çevre ile barış içindeki hayatı hala devam etmektedir. Sonuçları görülmediği için “apartman” adı verilen yüksek beton binalar bir gelişme sembolü olarak algılanmaktadır. Ancak varlıklı insanların ulaşabildiği bir hayal.

Erdem Bayazıt ve arkadaşları eski zamanın izlerini taşıyan Maraş ortamından sonra geldikleri Ankara’da adeta büyük bir şok yaşadılar. Ankara, sosyologları günümüze kadar çokça meşgul eden “çarpık kentleşme” sorunlarını yaşama-

***Ne kadar zarif, naif ve mütevekkil bir tepki.
‘Ben ne diyeyim’
derken bir bakıma her şeyi söylemiş oluyor.
Maraş’ta kuvvetli bir şiir damarı olduğu
nasıl da belli oluyor.
Dikkat ederseniz
aslında bu satırlarda
Kahramanmaraş’ın
yakın tarihteki
kentleşme serüvenini
okuyoruz. Özetlemek
gerekseydi, “betonla
tabiatın savaşı”
diyebilirdik bu
serüvene.***

Kendilerini başkentte çeşitli memuriyetlerde bulan Maraş kökenli yazar ve şairler, bir “karabasan” gibi gördükleri büyük şehir ortamında yaşarken zihinlerinde karşılaştırma yapabilecekleri çok güzel eski günler vardır. Çocukluk özlemi sık sık şiirlere, hikâye ve yazılara konu olur.

ya çoktan başlamıştır. Tepelerdeki yoksul gecekonduyla düzlüklerdeki modern ve zengin apartmanlar arasındaki büyük çelişki. Merhum Akif İnan bu çelişkiyi beyitlerinde şöyle ifade ediyor (Hicret, 2020, syf. 36):

*Sazdan bir yapıya dönüştü birden
Çürüyen bu kentin apartmanları*

Kendilerini başkentte çeşitli memuriyetlerde bulan Maraş kökenli yazar ve şairler, bir “karabasan” gibi gördükleri büyük şehir ortamında yaşarken zihinlerinde karşılaştırma yapabilecekleri çok güzel eski günler vardır. Çocukluk özlemi sık sık şiirlere, hikâye ve yazılara konu olur.

Yaşadıkları tabiat üzerine bir “risale” yazmak, Erdem Bayazıt’a nasip olmuştur:

Yerden göğe doğru akan incecik ırmaqları

Kendime mahsus bir tarzda dinlerdim ağaç bedenlerinde

O çınar, o cami, çınarlı cami suyun tadına vardığımız şadırvan

Gençlik anıları hayatımızdan bir parça olarak kalmış sokaklar

Nasıl da duyardık

Damarlarımızdan akan kanın

Şelâleler yaparak

Sağa sola saparak

Aktığını

(...)

Önce bir övgü ile geçiliyordu sabaha

Evrenin efendisi için açıyordu güller bir sabah selâsında

Hüseyinî makamında söylenen bir selâda ve bizzat sonbahar bahçelerinde

Çam dalları arasından sızan rüzgârın soluğu

Sürekli zikir üzre pınarın sesi

Ve sonra ezana geçilmişti

O dağların üzerinde özgürlük

meş’alesi gibi seyrettiğimiz

Bir kurtuluş kandili gibi idrak ettiğimiz

Tan yıldızı da doğmuştu

Bir dirilişi mustulayan horozlar

Kuzular kuşlar böcekler acıkan ve acıkmayan diğer yaratıklar

Doğan güne gülümseyen çocuklar

Ve sonra

Hepsini kuşatan

Ve kıyama duran

Kalbim

“Tabiatın içinde tabiatla birlikte.”

(Sebeb Ey, syf. 70, 75)

Bu şiiri yazdığında şair, 37 yaşındadır. Mısraları, bir kuşağın, bir edebiyat topluluğunun, belki tüm hemşehrilerin duygularına tercüman oluyor.

Bu noktada Rasim Özdenören’in özgün bir eserini hatırlayalım: Gül Yetiştiren Adam. Kısa bir roman diyebileceğimiz bu eserde kahramanımız, dışarıdaki çarpık gelişmelere tepki olarak eski Maraş’ta bahçeli evine kapanır ve kendini gül yetiştirmeye adar. Bu, asırlara dayanan geleneksel bir sembol (gül) üzerinden pasif bir direniş hikâyesidir. Gül, Peygamber Efendimizden başlayarak insanın temiz yaratılışıyla ilgili güzel şeyleri simgelemek üzere sanatçılar tarafından yüzyıllardır bir ifade aracı olarak kullanılmıştır. Adeta güzelliğin zirvesidir.

Yazar, direnmek için bahçesinde güller açan bir evi seçmiştir. Burada elbette bir alegori, bir sembolizm vardır fakat güzellik arayışı için seçilen mekân da önemlidir. Çocukluğun, saflığın öne çıktığı ilk gençlik yıllarında Maraş özelinde kentsel doku da saflığını korumaktadır. Şehrin ve insanların ruhaniyetleri birbirini tamamlamaktadır. Gül Yetiştiren Adam’ın bir yerinde şöyle anlatıyor Özdenören;

Ulu Cami’nin saçaklı minaresi göğü bir çınar kökü gibi sarıp kucaklamış, kuşlar uzun gagalarıyla –

leylektir bunlar- saçağın altına yuva kurmuşlar, her zaman loş, serin olan cami avlusunda gelip geçen eksik olmaz.

Ulu Cami hala kucaklıyor mu göğü bir çınar gibi? Bilemiyoruz. Yazar, eskilerde kalmış bir dünyayı tasvire devam ediyor:

Gecenin karanlıklarında karanlığın engin, derin boşluğunda bir leylek takırdıyor, bir mitralyöz sesi gibi, karanlığı ve uzaktan Arkbaşı bayırlarını, Pınarbaşı'nın koruluğunu yokluyor, nar yaprakları ve vişne yaprakları, kavaklar hışırdayarak kıpırdanıyor, Pınarbaşı'nda koca bir ceviz ağacının altında, suları pırıl pırıl, berrak bir derecik, bir çocuk boyu yüksekliğindeki şaleleden dökülüyor, gül yapraklarının özüne sinmiş kırmızılıklar açılıp dağılıyor, tozlar gibi yayılıp dağılıyor, leylek yuvasına uzanıyor, hacı leylekler kıpırtısız gözleriyle bu kırmızı tozların gecenin içine sinmesini bekliyor, kendileri artık o saçak altındaki yalnızlıklarından bile uzakta olarak.

Arkbaşı bayırlarına, Pınarbaşı koruluğuna, oradaki koca ceviz ağacına o günden bu güne neler olduğunu, hacı leyleklerin nerelere gittiğini Maraşlı dostlarımız daha iyi bilecektir. Özdenören hem Maraş'ta hem de babasının mesleği dolayısıyla gittiği birçok Anadolu şehrinde o yılların çevre koşulları ve hayat tarzları hakkında önemli ipuçları veriyor. Maraş coğrafyası o kadar içine işlemiştir ki babasının tayini Malatya'ya çıktığında bir arkadaşısı sorar:

- Malatya'da da böyle gökyüzü var mı?

"Ocak" isimli hikâyede kahramanımız yıllar sonra baba ocağı olan Maraş'a döner. Onun gözlerinden eski şehir hayalimizde canlanır:

Sonbaharın ilk yağmuru olmalıydı bu. Bir yerlerden, belki eskimiş evlerin aralarından, sessizliklerden,

olmayan fenerlerin ışıklarından, olmayan sokaklardan, bitki solumalarından, dünyanın döşünden, kış günlerinden, altımıza serdiğimiz savanlardan, horoz tüylerinden, patlamış kabarcıklardan, işte böyle bir yerlerden kurumuş sarmaşık, hanımeli kokuları yayılıyordu. Eski bahçelerimizden/çocukluğumuzun ne derin bahçeleri idi onlar: boy vermeyen yeni dünya ve limon ağaçlarıyla ve dökülmüş, sasımış gazelleriyle/ yayılırdı bu koku.

Şimdi bir başka önemli hikâyeye gelelim: "Sabahın Seher Vaktinde Aman". Burada doğup büyüdüğü şehri ne güzel tanımlıyor! Burası, "denizin bilinmediği, kimsenin deniz görmediği bir yerdir". Bahçeli evlerde, sokaklarda geçen o doyumsuz çocukluk günleri en büyük ilham kaynağıdır:

Yatsı dağılınca doğallıkla eve gideceğine yönünü birden değiştirmişti, kararsız yürüyordu. Sokak lambaları seyrekti. Bozulmuşlar ya da yakılmaları unutulmuş. Bu yüzden sokaklar koyu gölgelerle dopdoluydu. Tahta evlerin pencerelerinden, tüllerin, ince basmaların ardından donuk, pörsümüş ışıklar sızıyordu sokaklara. Evlerin önünde karşılıklı kapılara oturmuş dedikodu yapan kadınlar, gün batımından sonra sokakta oynamanın tadını çıkaran çocuklar vardı.

Yazımızın sınırlarını aşmamak için özetle not almak gerekirse, bu şiir, hikâye ve anılarda henüz tarihi kimliğini kaybetmemiş mahallelerde, bahçeli geleneksel mimarideki evlerde yaşanan özgün ve tabii hayatları izlememiz mümkündür. Öyle ki bu kendine has zengin dünya, yazar ve şairlerimiz için tükenmez bir hazine olmuştur. O döneme ait hatıralarda, anlatmaya, paylaşmaya değer çok şey vardır. Maraşlı yazarların, şairlerin, kent plancılarına yol göstermek, ilham vermek için ellerinden geleni yaptıkları anlaşılıyor.

Maraşlı bir dostumuzun duygularını paylaştığı nottan yola çıkarak yaşanan büyük deprem dolayısıyla kentleşme sürecimiz üzerine biraz düşünme imkânı bulduk. Tanıdığım Maraşlı dostlarım hep güçlü bir karaktere, zengin kültürel birikime sahip, aynı zamanda kendilerini ait olarak hissettikleri topraklarla olan gönül bağıni korumaya özen gösteren insanlardır. Sevgili dostum Ali Karaçalı ile mektup çağında nice yazışmalarımız oldu. Ondan gelen ve Maraşlı ustaların ince işçiliğine benzeyen zarif el yazısıyla kaleme aldığı mektupları, aziz bir hatıra olarak saklıyorum. Ona verdiğim cevapları, "Batı Park'ta Bakkal Mehmet Akkanat eliyle" adresine gönderirdim. Batı Park'ı hep merak ederdim, ama gitmek nasip olmadı. Bilmem yerinde duruyor mu? Hiç görüşmediğim Mehmet Akkanat'a selam olsun.

Bu şehir her şeyden önce insanda geleneksel kültürün ve el sanatlarının yaşadığı izlenimi veriyor. Belki bu nedenle yıllar önce kızıma bir çeyiz sandığı almak istediğimizde ilk olarak Maraşlı ustalar aklıma geldi. Ege ve Akdeniz dâhil birçok bölgemizde gittiğim camilerde Maraş'ın ince zarif ahşap oyma işçiliğine ait minber, mihrap gibi eserlere rastladım. Maraş çarşılarında ustalar yüzyılların birikimini yaşatarak bakır kaplara, ahşap oymalara hünerli elleriyle şekil verirken aynı ustalığın, tecrübenin kent dokularına, binalara neden işlenemediği üzerine çok düşünmeli, muhasebesini ona göre yapmalıyız.

Çarpık kentleşme, tabiatı ve hatıraları yok ederek bugünlere kadar geldi. Şehir kimliği, birikime ve hatıralara dayanır. Onları kaybederseniz, üzerine geleceği inşa edeceğiniz bir temel bulamazsınız.

Yeşil Kazaklı Çocuklar Kabristanı

Taha KILINÇ

Bütün Türkiye'yi yasa boğan Kahramanmaraş-Adıyaman-Gaziantep-Hatay depremleri, sınırımızın öte yakasında Suriye'de de büyük bir yıkıma neden oldu. 2011'de başlayan halk ayaklanmasının ardından, Baas rejimi ve müttefikleri tarafından yıllar boyu bombalanan İdlib, Halep ve çevre mın-tıklar, şiddetli depremlerle tamamen harabeye dönüştü. Arama-kurtarma çalışmaları için gerekli malzeme ve yetişmiş eleman eksikliğine ağır kış şartları ve rejimin uyguladığı katı abluka eklenirken, Suriye'nin kuzeyi belki de son yüzyılın en ciddi insanî kriziyle karşı karşıya kaldı.

Bölgeden gelen haberlere göre, depremlerde hayatını kaybedenlerin sayısı 7 bine yaklaştı. Binlerce insanın da yaralı, bakıma muhtaç ve sakat şekilde hayatını sürdürmeye çalıştığı kaydediliyor. Bazı bölgelerde enkazın kaldırılamadığı, bazı kayıplara da henüz ulaşamadığı belirtiliyor. Türkiye'den STK'lar eliyle gönderilen yardımların yanı sıra, Katar başta olmak üzere dünyadan birkaç ülke de Suriyeli afetzedelere el uzatabilmek için seferber oldu. Uluslararası yardımlar Türkiye üzerinden aktarılırken, ülkemizde mülteci olarak bulunan binlerce Suriyelinin hem yakınlarının yaralarını sarmak hem de Türkiye'de ikamet ettikleri bölgelerde meydana gelen ağır yıkım sebebiyle sınırın öte yakasına geçiş yaptığı biliniyor.

Suriye'nin kuzey kesimlerinde tüm bunlar yaşanırken, başkent Şam'da "deprem diplomasisi" diye özetleyebileceğimiz bir hareketlilik vardı. Baas rejimi lideri Beşşâr Esed, 20 Şubat'ta Umman'ın başkenti Maskat'ı ziyaret ederek, Sultan Heysem bin Târık tarafından en üst düzey protokolle karşılandı. Geçtiğimiz yıl Birleşik Arap Emirlikleri'ne yaptığı kısa ziyaretin ar-

dından Esed, ikinci kez Arap dünyasında bir ülkeye ayak basıyordu. "Halkına bomba yağdırdığı için" Arap Birliği'nden dışlanan Suriye, böylece Arap saflarına yeniden davet ediliyordu. Diplomatik temaslar bununla da kalmadı zaten; Arap dünyasının farklı ülkelerinden meclis başkanlarıyla Mısır Dışişleri Bakanı Sâmih Şükri, 27 Şubat'ta aynı gün Şam'daydılar. Suriye başkenti, yıllardır hiç böylesine yoğun bir diplomatik trafiğe sahne olmamıştı.

"Deprem diplomasisi"nin ikinci ayağını ise afet sebebiyle Suriye'ye yapılan ekonomik ve lojistik yardımlar oluşturunuyordu. Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri, depremden etkilenen rejim mıntıkalarına da yardım ulaştırdı. Ayrıca -ABD ve Batılı ülkelerin yaptırımına rağmen- dünyanın farklı ülkelerinden yardımlar geldi. Ancak ne yazık ki, tüm bu yardımlar sahadaki afetzedelere pay edilmek yerine Şam'da karaborsaya düşerek fahiş fiyatlarla satıldı. Suriye'nin içinde bulunduğu derin ekonomik kriz sebebiyle fukara halkın ekseriyeti asgari ihtiyaç maddelerine erişemezken, deprem vurguncuları servetlerine servet kattı. Şamlı haber kaynakları, yardım dağıtım organizasyonlarının Beşşâr Esed'in eşi Esmâ Esed'in kontrolünde olduğunu altını çiziyor.

Türkiye sınırına yakın Cindires kasabasında, depremde vefat edenlerin topluca gömüldüğü bir kabristan var... Ve orada, başına ve ayak ucuna iki tahta parçası dikilmiş, küçücük bir mezar... Başucuna şu not düşülmüş: "Kimliği meçhul, yeşil kazak giyen kız." Bu kadar. Asla rolünün bulunmadığı nice zulmün orta yerinde, bir tabîi afetle Âlemlerin Rabbi'nin huzuruna çıkarken, üzerinde sadece yeşil bir kazak bulunan kız çocuğu... Ne kimlik, ne anne-baba, ne tanıdık... Yazının

başlığını o mezardan ödünç aldım. Suriyeli mazlumların hepsini temsilen.

Bu deprem, hepimize birçok şeyi öğretti ve öğretecek. Gündemi çoktan işgal etmeye başlamış bulunan lüzumsuz tartışmalardan başımızı kaldırıabilirsek, öğrendiklerimizi ibrete ve irfana döndürecek mecali de bulabileceğiz kalbimizde.

Özellikle sınırimızın öte yanında yaşanan hayatları düşündüğümüzde, üç noktanın altını bilhassa çizmemiz gerekiyor:

- Dünyaya dair biriktirdiğimiz, hayal ettiğimiz, gelecek için sakladığımız her türlü hayal ve yaptığımız planlar, sadece birkaç dakika içinde tepetaklak olabilir. Hayatı bu azim hakikatin gerektirdiği şekilde yaşamak zorundayız. Hani şairin, "Burası dünya/ Ne çok kıymetlendirdik/ Oysa sadece tarla idi/ Ekip biçip gidecektik" deyişi gibi...

- "Suriyeli" şeklinde karikatürize edilen ve dışlanan mülteci tipolojisinin, hepimize saniyeler kadar uzak olduğunu gördük. Deprem bölgelerinde, sayısız insan "Suriyeli"ye dönüşüverdi, evsiz-barksız, korunaksız... Afetten sonra yerini-yurdunu terk etmek durumunda kalan Suriyeliler için "Neden geliyorlar? Ülkelerinde kalsınlar!" diyenler de anladı, bazen kalmanın artık imkânsız hale geldiğini.

- Türkiye ve Suriye toprakları tarih boyunca etle tırnak gibi birbirine geçmiş. Orada yaşanıp buraları etkilemeyen veya burada olup da tesiri oralara ulaşmayan hiçbir şey yok. Olumlu ve olumsuz anlamda. Tabii afetler ve depremler de bu ortak kadere dâhil elbette. Sadece 1114 Maraş Depremi'nin bilançosunu incelediğinizde bile, tablo aynı. Etkilenen mıntıkadan vefat sayısına... O halde, aramıza zorla çizilen sınırları yüreklerle ve zihinlere de çizmenin kime ne faydası var?

Dünyaya dair biriktirdiğimiz, hayal ettiğimiz, gelecek için sakladığımız her türlü hayal ve yaptığımız planlar, sadece birkaç dakika içinde tepetaklak olabilir. Hayatı bu azim hakikatin gerektirdiği şekilde yaşamak zorundayız.

Asrın Felaketi ve Medyatik Yaklaşımlar

Mahmut OSMANOĞLU

6 Şubat günü ülkemiz iki büyük depremle sarsıldı. Ardından ise 'deprem fırtınası'na maruz kaldı.

Deprem hem büyüklük ve hem de etkilediği alan itibari ile bırakın Türkiye'yi, dünya ölçeğinde de en büyük depremlerden birisiydi. "Yüzyılın Felaketi" olarak isimlendirildi.

Deprem 110 bin km kare alanda etkili oldu. Türkiye'deki 11 ile ilaveten Suriye'nin kuzey ve kuzeybatısında da büyük yıkım yaşandı. Bölgedeki 20 milyona yakın insan etkilendi. 45 binden fazla canımızı kaybettik.

İlk saatlerden itibaren devlet ve millet el ele verip önce enkaz altında kalanlara ve sağ kurtulanlara yardım elini uzattı. Deprem yolları bozması, altyapının tahrip olması, ulaşım ve iletişimdeki aksaklıklar, yardım elinin uzatılmasını sadece biraz geciktirdi.

Saatler ilerledikçe devlet, hükümet, ordu, sivil toplum kuruluşları, medya, gönüllüler ve hatta uluslararası arama/kurtarma ekipleri deprem bölgesine adeta akın ettiler.

İlk 72 saat enkaz altında kalanları arama ve kurtarma çabaları açısından önemli olduğu için sahada çalışanlar daha çok arama/kurtarma ekipleri idiler.

Bu bağlamda uzaktan ve yakından/ dünyanın dört bir tarafından insanları enkaz altından kurtarmak için gelen, gece gündüz demeden çabalayan yüzlerce yerli ve yabancı ekiplere minnet ve şükran borcumuz var. Hatta "isimsiz kahramanlar" olarak nitelenen özel eğitilmiş köpeklere de. Onlardan, Meksika, Haiti, Guatemala, Ekvador gibi birçok ülkede operasyonlara katılmış olan, Meksikalı ekiplerle birlikte arama ve kurtarma amaçlı getirilen, ölmeden önce enkaz altındaki 3 kişinin canlı olarak çıkarılmasında katkısı bulunan 'Proteo'yu da minnetle anıyoruz.

Bu arada, deprem dayanışmasının, Yunanistan ve daha da önemlisi Mısır örneklerinde olduğu gibi, diplomatik gerginliği azaltmada bir enstrümana dönüştüğünü de gözlemledik.

Artık arama/kurtarma çalışmaları bitti ve yaraları sarma zamanı. Yaraları sarmak derken çok yönlü çabaları kastediyoruz. Enkaz kaldırmadan hasarlı binaların yıkımına, deprem mağdurlarının günlük temel ihtiyaçlarından geçici ve kalıcı konutlara, sağlıktan eğitime, psikolojik danışmanlığa kadar her şey.

Türkiye deprem öncesine kadar gayri safi milli hasılasına oranla dünyaya

insani yardım yapan ülkeler arasında en önde geliyordu. Türkiye devleti ve STK'lar olarak dünyanın dört bir tarafına yardıma koşuyorduk. Bundan sonra da şüphesiz koşacağız.

Şimdi kendi insanımızın çılgınlığına koşma vakti idi. Eksik gedik tamam, ama öyle de oldu.

Gerçeği söylemek gerekirse, zor zamanımızda dünya da bizim yardımımıza koştu. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun açıklamalarına göre 102 ülkeden 11302 kişi deprem bölgesindeki arama kurtarma çalışmalarına katıldılar. Birçok ülke aynı ve nakdi yardımda bulundu ya da yardım taahhüdünde bulundu.

Söz konusu yardımlar hiç şüphesiz deprem yaralarının sarılmasında karınca kararınca faydalı oluyor, yakın gelecekte de olacaktır. Unutmamız gereken, bu yaraları büyük oranda bizim devlet ve millet olarak saracağımızdır. Depremi ekonomik maliyeti çok büyük. İleriye doğru da ekonomiyi etkilemeye devam edecektir. Uzun erimli bir dayanışmaya ihtiyaç olacak. Ama milletçe kenetlenip, tüm "Türkiye tek yürek" olup, devlet ve milletin imkânları ile "asrın afeti" enkazı altından da inşallah kalkacağız.

Burada depremle ilgili başka bir boyuta, depremin yurt dışında nasıl algılandığı, yaklaşımların nasıl olduğuna da bir göz atmakta fayda var.

Türkiye karşıtı hatta düşmanı olan çevrelerin beyninde olanları hiçbir konuda provokasyondan kaçınma politikası izleyen, karikatürler yoluyla her türlü inanca saygısızlık eden, daha önceden de İtalyan depremi ile alay eden Fransız Charlie Hebdo mizah dergisi açıkça ortaya koydu. Günün karikatürü 'Türkiye'de deprem' başlığı ile twitter'da yayınlanan karikatürün altında "Tank göndermeye gerek kalmadı" ibaresiyle bilinçaltındaki kini kusturdu.

"Tank göndermeye gerek kalmadı" derken acaba Fransızların kafasında Türkiye'ye tank göndermek mi vardı konusunun da derin bir şekilde irdelenmesine ihtiyaç var.

Tabii buradan Charlie Hebdo'ya "Tank gönderseniz de atalarınıza bu milletin en zayıf zamanında tattırdığı hezimet 'Kahraman' Maraş ve 'Şanlı' Urfa ve diğer bütün Anadolu yeniden tattırmaya hazır" mesajını da vermemiz gerekiyor.

Charlie Hebdo aymaz bir ırkçılığın dışı vurumu ve şüphesiz ki bizim hep zayıf kalmamızı isteyen diğer ırkçı, ideolojik çevreler de var ama Batı'da derdimizle dertlenen çevreler de eksik değil. Deprem bölgesinde bunu fazlasıyla müşahade ettik.

Diğer taraftan, Batı medyasının depremi bir fırsat bilip muhalefet ağızıyla konuştuğunu da buraya kaydetmekte fayda var. Depremi dehşete düşüren görselleri yayınlanırken, hükümetin vaktinde harekete geçemediği, iyi organize olamadığı, bunun seçimlerde iktidar aleyhine döneceği gibi konular haber ve analizlerde yoğunlukla işlendi. Bunda ön yargı ile hareket eden kalemler olduğu kadar, içeriden oraya haber yazan kalemler ve sahadaki muhabirlerin, muhalefetin ağızını taşımasının da etkisi oldu. Dolayısıyla oradaki, çoğu dezenformasyon algıyı da onlar yönlendirdiler ve dünyayı o şekilde bilgilendirdiler.

Bu konuda depremi ve bunun gibi oluşabilecek durumları, tüm boyutları ve gerçekleri ile Türkiye'den dünyaya başta İngilizce olmak üzere yabancı dillerde çok güçlü ve etkili bir şekilde anlatabilmenin önemi de kendisini gösterdi. Biz kendimizi dünyanın hâkim dillerinde anlatamazsak, hiç kimse anlatmaz ve algıyı hep onlar yönetirler.

Dost ve kardeş ülkeler zaten hemen kendilerini gösterdiler, zor zamanda yanımızda oldular, minnettarız. Ancak, burada da bir çelişkiye dikkat çekmekte fayda var; dost ve kardeş ülkelerin ekipleri sahada yükümüzü bizimle birlikte sırtlarken, asıl kaynakları Batı ajans ve medyaları olan kendi ülke medyaları da çoğu zaman olduğu üzere, dezenformasyona maruz kalmış ve halklarını da maruz bırakmış oldular.

Sosyal medyaya gelecek olursak; sosyal medyanın depremzedelere çok faydası oldu. Sosyal medyayı olumsuzluk için kullananlar da çok oldu. Ve dolayısıyla nasıl pirelerin deve, develerin de pire gibi gösterildiğine bizzat şahit olduk.

Hepsine ülkece minnettar olduğumuz ve şükran borcu taşıdığımız Sivil Toplum Kuruluşları yaptıkları devasa arama/kurtarma ve insani yardımları, gereği gibi anlatamadılar. Kanımca bu açıklarını hızlı bir şekilde kapattıkları ve en azından sahada yaptıklarının bilinmesi açısından çeşitli sosyal medya platformlarına taşımaları gerekir. İyiliğe yeni gönüllerin açılması noktasında bunda da 'Allah rızası' illaki vardır.

Ayrıca sosyal medya, enkaz altında kalan insanların internet üzerinde iletişimle yerlerinin belirlenmesi ve kurtarılmasında çok faydalı oldu. Burada da internet sağlayıcıları çokça tartışıldı. 1999 depremi başta iletişimde büyük sorunlar yaşandı hepimizin hafızasında. İnternetin köylere kadar indiği günümüzde, internet sağlayıcılar ve telefon operatörleri, kaba tabirle bu kadar çuvalamamalı idiler.

Malum, ülkemiz deprem kuşağında ve her an her yerde deprem olabilir; bu tür durumlarda devletin telefon operatörlerinin deprem bölgesi dizginlerini ele alıp mümkün olduğunca kesintisiz iletişim sağlaması gerekir.

Bir başka konu da eğer karada bazı istasyonları bağlantılı iletişim kesintisi söz konusu oluyorsa, devletin doğrudan uydudan internet sağlama imkanları zorlanmalıdır.

Şimdi enkazın altından kalkma zamanıdır. Depreme acil müdahale ve koordinasyon muhasebesi yaralar sarıldıktan sonra acilen gündeme gelmeli, detaylı deprem ve yardım analizleri yapılarak, aksaklıklar, eksiklikler dikkatlice tespit edilmelidir.

Bir daha olmaması duası ile ve olsa da daha hazırlıklı müdahale ümidi ile 'Asrın Felaketi'ni yaşayan ülkemiz ve milletimize geçmiş olsun.

Ses

Mustafa ÖZEL

Prof. Dr., FSMVÜ İslami İlimler Fak.

“Hayatın belirtileri nedir?” diye sorsak, herhalde verilecek cevapların başında “ses” gelir. Bebek dünyaya ağlayarak gelir. Sevincimizi gülererek, kahkaha atarak, bazen çığlık atarak dışa vururuz. Çok üzüntülü durumlarda hüngür hüngür, hıçkırık hıçkırık ağlarız. Dikkat çekmek için kimi zaman tuhaf sesler çıkarırız. Yalnızlığımızı bertaraf etmek, işimizi ahenkle yapmak için ıslık çalarız. Rüzgârın sesi, rüzgârın etkisiyle ağaçların dal ve yapraklarının çıkardığı sesler, mutluluk kaynağımız olur bazen. Kuş seslerinin hayatımıza ne kadar renk kattığı tartışılmazdır. Bunun için birçok insan evinde bülbülünden muhabbet kuşuna, kanaryasından sakasına kadar envai çeşit kuş besler. Kuzuların melemesi, horozların seherlerdeki ötüşü, hayatımızı ne kadar da renklendirir! Çocukların parklarda, bahçelerde bağırış çağırışları hayatın, mutluluğun, coşkunun en önemli emaresidir.

Her ses, olumlu çağrışımlar yapmaz elbette. Bir siren sesi; bir ambulansın, bir polis aracından, bir itfaiye vasıtasından gelen ses, içimizi ürpertir. Birilerinin dara düştüğünü, acılara gark olduğunu, yardıma muhtaç olduğunu anlarız. Sokakta yürürken duyduğumuz “İmdat!” çığlığı, insanî yönümüzü harekete geçirir, tek başımıza da olsak elimizden geleni yapmaya çalışırız.

Sesin en rahatsız edici olduğu ortamların başında savaşlar gelir. Uçağın, füzesine, mitralyözünden el bombasına kadar modern savaş araçlarının çıkardığı sesleri tanımlamak kolay değildir. Alçak uçuş yapan uçakların çıkardığı gürültü, asla sinema salonlarında film izlerkenki gibi değildir. Hiçbir insanî ve ahlakî kaygı ve endişe taşımadan atılan bombaların yıkıcı ve öldürücü etkilerinin yanı sıra çıkardıkları sesle insanların işitme yetile-

rine zarar verdiği bilinen gerçeklerdendir. Modern savaş sanayi, “ses bombası” adıyla ayrı bir silah üretmiştir. Yani sesi, silaha dönüştürmüştür. Bu bağlamda sonik patlamayı da özel olarak anmak gerekir.

Doğa olayları meydana gelirken beraberinde veya öncesinde ses de duyulur. Gök gürültüsü, yıldırım ve şimşegın sonucunda meydana gelen bir tabiat hadisesidir. Bir bereket ve rahmet olan yağmur, gök gürültüsünün yol açtığı korkunç sesle insanı ürperten, titreten, dehşete düşüren bir nitelik ve boyut kazanır. Sekinet ve sükûnet kaynağı olan yağmur, gök gürültüsüyle derin bir endişeye sebebiyet verir.

İnsanı en çok tedirgin eden, ürperten, dehşete düşüren ses, depremde çıkan ses olmalıdır. 6 Şubat 2023 günü 04:17 ve 13:24’te, Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayanların anlattıkları ortak noktalardan biri, deprem esnasında duydukları sesin korkunçluğudur. Evet deprem bir gürültüyle meydana gelmektedir. Depremi insan üzerindeki etkisinin, sarsıntıdan çok sesten ileri geldiğini düşünüyorum. Sarsıntı esnasında eşyaların bulundukları yerden yere düşmeleri, duvarların çatlayıp yıkılarak dökülmesi, elbette insana derin bir şok yaşatmaktadır. Depremi göze yansıyan boyutu sarsıntı, kulağa yansıyan boyutu ise ses ile gerçekleşmektedir. Kulağa yansıyan boyut, zaman itibarıyla, daha az süreli olabilir. Sarsıntı sonucu oluşan hasar ve yıkım, sürekli göz önünde bulunduğundan, etkisi daha kalıcıdır. Ancak insan psikolojisi üzerinde derin tesir bırakan, deprem öncesinde ve esnasında ortaya çıkan sestir.

Bendenizin hatırladığı ilk deprem, bir Cuma günü meydana gelmişti.

İnternet üzerinden yaptığım araştırmada bunun 16 Aralık 1977 tarihi olduğu ortaya çıktı. Kestane-pazarı Kur’an Kursu’nda öğrenciydim. Camide hafızlık çalışıyorduk. Cuma namazına yakın bir zaman dilimiydi. Caminin kubbesinden, duvarlarından sıvalar aşağıya yağıyordu, caminin girişindeki camlar da kırılarak üzerimize iniyordu. Depremi sesi ve gürültüsüyle ilk kez burada tanışmıştım. Sonraları birçok kez deprem yaşadım. Ama bulunduğum yerlerde enkaz olmadığı için arama-kurtarma çalışmalarına tanık olmadım, bu çalışmalar esnasında enkaz altında kalanların seslerini, yardım taleplerini de duymadım.

Kahramanmaraş merkezli bu son depremde beni en çok etkileyen şeylerden biri, depremin ertesinde, muhtemelen ilk üç gün, enkaz altında kalan insanların yardım çağlıkları oldu. Depremden sağ salım çıkıp bulunduğu şehrin halini görmek için binaların yıkıldığı bölgelere gidenlerin karşılaştığı sarsıcı, dehşete düşürücü bir manzaraydı. Herkesin anlattığı, her enkazdan yardım çağlıklarının geldiğiydi. “Kimse yok mu?”, “Yardım edin!” ve benzeri feryatlara dayanmanın mümkün olmadığı şeklindeydi söylenenler. Bir değil, on değil, yüzlerce binadan, yüzlerce yerden acı, yürek yakan, insanın kanını donduran sesler yükseliyordu. İşin kötüsü, bu sesleri duyanların, bu seslerin sahiplerine hiçbir şey yapamamalarıydı. Bunlar, bir filmde alınan fragmanlar değildi. Karşınızda, yanınızda, dibinizde yıkık bir apartman vardı, içinde canlı insanlar vardı, siz bunu görüyordunuz, duyuyordunuz, ama hiçbir şey yapamıyordunuz. Eğer dünyada çaresizlik diye bir şey varsa, bu o olmalıydı.

Bu sesleri anlatmaya, ifade etmeye imkân ve ihtimal yoktur. Acının, kederin, hüznün tavan yaptığı yerdir burası. O sesleri duyanları, o çağlıklara tanık olanları tahayyül edemiyorum. O manzara karşısında nasıl ayakta kalabilmişler, nasıl hayata tutunabilmişler bilemiyorum.

Bu sesleri, inşallah ne bu topraklarda ne de başka bir yerde hiç kimse duymasın!

Not.

Yazıyı bitirdikten sonra depremi, ikisi Kahramanmaraş’ta, biri Malatya’da yaşayan üç arkadaşla değerlendirme ve yorumlarını almak için gönderdim. Biri şu an öğretmenlik yapıyor, diğeri yüksek lisans öğrencisi, sonuncusu ise lisans son sınıfta. Her üçünün de dergide yazıları var. Öğretmenlik yapan arkadaşımız, “Belki yazınıza da katkısı olur” diye aşağıdaki notu gönderdi.

“Yazınızda dediğiniz gibi, ilk iki üç gün “enkaz altındakilerin” yardım çağrısını duydum. O acı çağlıklar üç gün sonra yerini sessizliğe bıraktı. Bu defa arama kurtarma ekibinin “Sesimi duyan var mı? Sesimi duyuyorsan, bir yerlere vur!” şeklinde, enkaza eğilerek bir umutla seslenmesi geliyor gözümün önüne. Enkaz altındakinin acı feryadı kadar bu umut içeren sesleniş de beni çok etkiledi. Ufacık bir ses, bir yaşam belirtisi enkaz altındaki kadar enkaz üstündekilere de nefes oluyordu.”

Sarsılan Gönüllerimiz!

Mucahid YILDIZ

Deprem, dünya hayatının en önemli ikaz eden felaketlerinden birisidir. Öyle olduğu için Kur'ân-ı Azîmüşşan'da depremle ilgili bir sure ve çok sayıda ayet mevcuttur. Yerin sarsılması aslında bize kıyameti hatırlatır, hatırlatmalıdır. Zira biz insanlar, dünya telaşına dalarak dünyevilerin dışında Hak olanı çok çabuk unutuveriyoruz.

Gönül isterdi ki, biz bu konuda birkaç kelam edeceksek, bütün bu felaketler başımıza gelmeden konuşalım. Ancak yukarıda ifade edildiği gibi dünyanın gayrısı insanın aklında değil. İnsan, sabah akşam, nasıl maddi geçim sağlayacağını, nasıl daha büyük bir eve, nasıl daha büyük bir araziye, nasıl daha lüks bir hayata sahip olacağını telaşından bir türlü kurtulamıyor.

Tam bu sırada memleketimizde yaşadığımız bu büyük felaket gibi yer sarsılıyor ve bir kısmımız bu dünya uykusundan uyanıp kendine bir çeki düzen veriyor. Rabbim böyle yer sarsıntılarıyla birlikte gönülleri de sarsılsın ve sıratı müstakimden ayrılmayanların sayısını artırsın. Bu ikaz deprem bölgesinde yaşayanlarla birlikte, uzaklarda da buna şahid olanlardır. Bu imtihan hem bu felaketi birebir yaşayanlar hem de onlar için tek vücut olup yardıma koşanlar ya da koşmayanlar içindir.

Sarsılan yerle birlikte hepimizin kalpleri de sarsıldı. Depreşerek Allah ve Resulüne olan imanımız tazelendi. Bazıları bu felaketleri tabiat hadiselerinden ibaret görüyor olabilir. Materyalist bir düşünce ile yaklaştığımızda elbette bu sarsıntıların fay hatlarının kırılması sonucu meydana geldiği herkese malum. Ancak tabiatın her köşesinde yaşanan sıradan hadiseler bile ders almasını bilen kişi için ibretlerle doludur. Günlük hayatımızda bunun farkına bile varmıyoruz. Böyle büyük felaketler olduğunda, kimilerimiz gaflet uykusundan uyanabiliyor.

*“Cihan-ara cihan içindedir arayı bilmezler
Ol mahiler ki derya içredir, deryayı bilmezler.”*

Elbette bu felaketlerin sebep ve sonuçları üzerinde de mütalaalar yapılmalı ve her fikriyat dinlenerek gerekli dersler alınmalıdır. Bu ders ve tedbirler hem manevi hem de maddi yönden düşünülmelidir.

Depremi ilk gününden bu yana mevzu hakkında çok konuşuldu, boş laf olmamak şartıyla konuşulanların hepsinin de önemli olduğu kanaatindeyim. Hadise daha taze iken çok konuşmak ve tartışmak fakat birkaç yıl sonra tamamen unutmak gibi ciddi bir noksanlığımız var. İzlediğim videoların birinde bir film oyuncusu bunu dile getirdi ve gerçekten çok haklı. Zira memleketimizde deprem felaketleri ilk defa yaşanmıyor. Tarihte birçok örnekleri var. Kısa bir süre önce İzmir'de yaşananları dahi birçoğumuz unutmuştu bile.

Pekâlâ yalnızca unutmamak yeterli mi? Yoksa gerekli tedbirler alınarak depreme dayanıklı evler inşa edilmesi için ne gerekliyse yapmak mı lazım? Her akli selim insan, mutlaka tedbir alınarak deprem felaketine dayanan evler yapılması gerektiğini elbette kabul eder.

Meselelerimizin en temelindeki problem, kalplerimizde, gönülllerimizde halledilmesi gerekir. Müslüman olduklarını söyleyenler, yaptıkları işlerin Allah'ın rızasına ne kadar uygun olduğunu sorgulamıyorlarsa, imanlarının boğazlarından aşağıya inmediğini çok iyi bilsinler. Hiçbir şeye inanmadıklarını iddia edenler ise birer insan olduklarını unutmasınlar. Onlar da yaptıkları işlerinde, insani ve vicdani ölçülerle hareket etsinler.

Günümüzde kendi menfaatlerini sağlamak gayesiyle hiçbir ölçü tanımayanlar ve onlara karşı mücadele edenler var. Birinci grup, birbirleriyle paslaşıp birlikte hareket ederken; ikinci grup, parça parça, birbirlerinden habersiz mücadeleye devam etmektedir. Halbuki insanlık düşmanı vicdansızlara karşı, dini, dili, ırkı ne olursa olsun bütün akli selim insanlar bir araya gelerek topyekûn mezkûr güruha karşı mücadele etmek mecburiyetindedirler.

Acizane birkaç kelam da yardımlar konusunda sarf etmek isterim.

Batı bu konuda her zaman olduğu gibi çifte standartlı tavrından bir şey kaybetmediğini tekrar gösterdi. Karşılaştırmak ne kadar doğru olur bilmem ama, Ukrayna'da yaşanan savaş ile Türkiye'deki deprem felaketinin verdikleri hasar ve can kaybı bakımından çok farklı olduğunu düşünmüyorum. Ancak Batı siyasi kaygılarını gizleyerek, vatandaşlarına Ukrayna'da yaşananları bir insanlık dramı olarak gösterip, milyarları Ukrayna hükümetine aktarıyor. Memleketimizdeki deprem felaketine yardım için ise örneğin Almanya'nın nakdi yardımı, burada yaşayan Müslüman Türkiyelilerin topladığı miktarı bile geçmedi sanırım.

Almanya'da yaşayan hemşehrilerimiz sabah haberlerde deprem haberini alır almaz harekete geçerek büyük yardımlar toplamayı başardılar. İlk hafta diyanete bağlı camilerde 380 milyon TL yardım toplanarak AFAD'ın hesabına gönderildi. Benim her zaman Cuma namazına gittiğim cami diyanete bağlı değil. Cuma gününe kadar bu camide toplanan miktarın 10 bin Euroyu bulduğu söylendi. Ayrıca Cuma namazının akabinde tekrar yardım toplanarak pazartesi günü AFAD hesabına gönderildi. Almanya'da üç binden fazla cami bulunuyor ve sanırım tüm camilerde yardım toplama faaliyetleri yapıldı.

Fakat maalesef sürekli takip ettiğim Türk televizyon kanallarındaki haberlerde yalnızca Hamburg'dan trenle gönderilen yardımdan söz edildiğini duydum. Diğerleri hakkında hiçbir haber duymadım. Bu durum Almanya'da yaşayan Müslüman Türkler için bir burukluk ve üzüntü sebebidir. Eğer bu konuda yanılıyorsam, çok değerli İnsicam okuyucularımız yorumlar kısmında lütfen beni uyarsınlar. Rabbim cümlemizi felaketlerle karşılaştığımız imtihanı kazanıp kurtulanlardan eylesin!

Meselelerimizin en temelindeki problem, kalplerimizde, gönülllerimizde halledilmesi gerekir. Müslüman olduklarını söyleyenler, yaptıkları işlerin Allah'ın rızasına ne kadar uygun olduğunu sorgulamıyorlarsa, imanlarının boğazlarından aşağıya inmediğini çok iyi bilsinler. Hiçbir şeye inanmadıklarını iddia edenler ise birer insan olduklarını unutmasınlar. Onlar da yaptıkları işlerinde, insani ve vicdani ölçülerle hareket etsinler.

Sesimi Duyan Var mı?

Şevket HÜNER

Yaşanan 17 Ağustos depremi sonrası, gereği anlaşılan arama kurtarma ekipleri şimdi afetlerin vazgeçilmezleri oldular. Bu ekiplerin depremzedeleri sağ salim kurtarmaları, enkaz altında kalanların canlılık emareleri gösterdiklerinin tespitine bağlıdır. Bunun için genel bir sessizlik duyurusu yapılıyor. Kararlaştırılan dakikalarda hiçbir makine çalıştırılmıyor ve insanlardan nefeslerini tutması isteniyor. Ardından “Sesimi duyan var mı?” çağrısına umutla enkaz altından bir cevap gelmesi veya bir ses duyulması bekleniyor. İnsanlar susup kulak verince bir mağdurun “beni kurtarın” diyen kısık sesi bir çığlığa dönüşüyor. Bunun üzerine başlayan ve saatler süren gayretler sonucunda tekbirlerle çıkarılan mağdurun bindirildiği ambulansın acı sireni ise çekilen tüm sıkıntıları unutturuyor... Basit gibi görünen bu olay, aslında bir hakikati fark etmemize sebep olmalı. Başta medyanın sonra insanların oluşturduğu, o gittikçe artan ses kirliliği olmasa birçok mağduriyetten haberimiz olacak ve el ele verip bu zorlukları yenmesi için o mağdurlara yardımcı olabileceğiz. Çevrimiçi yaşadığımız büyük şehirde, bu gürültünün kesilmesi mümkün görünmediğine göre, o zaman nelere kulak verip nelere kulak vermeliyiz konusunda bir karara varmalıyız. Zira işitmek özensizce yapılan bir duyu hadisesi iken kulak vermek seçilmiş iradi bir eylemdir.

Gürültüye karışıp yok sayılan mağduriyetler, korku, kaygı, güven yitimi, yas, üzüntü, evham, öfke, boşluğa düşmüşlük hissi ve reddediş gibi aciziyetlere dönüşerek içinden çıkılmaz hallere evriliyor. Belki de bu haller birçok suça yataklık ediyor. Aileler parçalanıyor, hayat anlamsızlaşıyor, yalnızlıklar çoğalıyor, kalpler katılaşıyor ve bu insanların çocukları hayata yenik başlıyorlar. Ne yaparlarsa yapsınlar akranlarının sağlıklı ve korunmuş hâletiruhiyelerine kavuşamıyorlar. Kamplaşma burada

başlıyor. Korunmuş bir aidiyet için yapmayacakları fedakârlık kalmıyor. Bundan dolayı organize suç örgütleri, terör örgütlenmeleri, adam bulmakta zorlanmıyorlar. Politikacılar da bu kamplaşmadan faydalandığından, insanlar arası uçurumlar büyüyor. Bu nedenle kalabalıklaştırdıkları üzerinden oyun kuranlar, kirli emellerine kolayca ulaşabiliyorlar.

İşte Maraş merkezli büyük depreme şahit olan insanlar, meşgul ederek işgal eden bu gürültüden bir an önce kurtulduklarında, fitratlarının gereği mağdurun yardımına koştular. Enkazdan çıkardıkları insanı yedirip, içirip, giydirdi, barınma imkânı için didindi ama daha sonra neler yapılacağını bilemedi. Zira insana mukayyed olmak, görülerek elde edilecek bir melekedir. Hayatları boyunca mukayyed olunmayıp kapitalist düzenin çarkları arasında ezilenler ne yapacağını bilemezler. Hayatları boyunca korunup kollananlar ise işi devlete havale edip sanal geyiklerle tatmin oluyorlar.

Resûlullah'ın (s.a.v) Kur'an ile hayatı okumaya başladığında, karanlığın yani zulmün biteceğini ve aydınlık yani adalet ve merhameetin galip geleceğini müjdeliyordu. Onun bu fitri çağrısını susturmak için sistematik olarak gürültü çıkarıcıların organizasyonuna rağmen O, gürültüye karşı gürültü oluşturmuyordu. Onunla birlikte olan bir avuç insan, susup Kur'an'a kulak kesildiklerinde, birçok mağdurun çığlığını duyuyor ve onların yaralarına ilaç olmaya koşuyorlardı.

Mekkeli bir avuç mutlu Müşrik azınlık buna engel olmak için yalanlamaya, iftira atmaya, boş ve anlamsız gündemlerle gürültü çıkarmayı sürdürdüler. Zira hak gelmişti ve batıl zail olmamak için gürültü çıkarmaktan başka çaresi kalmamıştı.

Hayatımızı zehir eden ses kirliliğinin yanında 7/24 süren sanal gürültü, Hakk'ın sesinin duyulmasına imkân vermiyor. Zira hak taraftarı olduğunu iddia edenlerin bile gürültüye karşı gürültü çıkararak cevap vermesi dünyayı elinde tutan bir avuç mutlu azınlığın zulmünün sürmesini kolaylaştırıyor. Sürdürülen bu karşılıklı gürültüde ise mağdurların ve mazlumların çığlıkları duyulmadığından, salih amellerin peşinde koşma yerini (bizden?) trollere destek olma çabasına bırakıyor.

Maraş merkezli depremde, "Sesimi duyan var mı?" sorusuna cevap alındığında vinçler o mağdurun üzerinden yükleri kaldırıyor. Sonra sese doğru bir "yaşam koridoru" açılıyor. Ve o yolu izleyen insan, mağdura ulaşıyor ve onu o karanlıktan alıp aydınlığa çıkarıyor.

Hepimizin hayatında bizi karanlıktan aydınlığa çıkarmak için mukayyed olan insanlar vardır. Bir zamanlar tebliğ, mukayyed olmanın diğer adıydı, daha sonra ise kalabalıklaşmak için mukayyed olmaktan çok bir propagandaya dönüştürüldü. Böylece çoğalarak azalmanın ne olduğunu anladık.

İşte deprem kaynaklı ölümlerin insanı insana yaklaştırdığı bu acılı günlerdeki üstün çabaları, bir ömür boyu birbirimize mukayyed olmaya dönüştürmenin tam zamanı. Yoksa tekrar birileri çıkardıkları gürültülerle bizi kalabalıklara dönüştürüp kirli emellerine alet etmeye devam edecek...

Hepimizin hayatında bizi karanlıktan aydınlığa çıkarmak için mukayyed olan insanlar vardır. Bir zamanlar tebliğ, mukayyed olmanın diğer adıydı, daha sonra ise kalabalıklaşmak için mukayyed olmaktan çok bir propagandaya dönüştürüldü. Böylece çoğalarak azalmanın ne olduğunu anladık.

Deprem Vicdanlarımızı da Yıktı mı? Sosyal Medyada Suriyelilere Yönelik Dezenformasyonlar

Elif Nuran ÖZGÜN ALBOSHI

Büyük sorunlar, büyük çözümleri gerektirir. Şüphesiz 6 Şubat depremini yaşadıkdan sonra da belki halı altına süpürdüğümüz belki de varlığından bile haberdar olmadığımız bin bir türlü sorunumuzu masaya yatırmanın zamanı geldi. Altyapı sorunları, müteahhitler, inşaatta malzeme kalitesi ve benzeri konular sağ olsunlar birçok akademisyen ve toplumsal figür tarafından konuşmaya açıldı. Ancak çok sık dillendirilmeyen, gündeme getiren kişilerin ise adeta diline pul biber sürülen tatsız bir konu yine sessiz kaldı: Sosyal medyada mültecilere yönelik nefret söylemi. Ne zaman bu başlıktan bahsetsem biliyorum ki birçok insan “Bir bu derdimiz mi kaldı?” diye hayıflanıyor. Ne acı ki bir bu derdimiz kalmamış olsa da bu konu kesinlikle dertlerimizin içinde sayılmalı. Sayılmalı, çünkü insanız ve birlikte yaşamının zenginliğine ve insan haklarına inanıyoruz.

6 Şubat depreminden en çok etkilenen 10 şehir, Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin de büyük bir kısmına ev sahipliği yapıyordu. Geçmiş zaman ekiyle söylüyorum çünkü şu an ne ev kaldı ne de sahip... Ocak ayındaki verilere göre bu 10 şehirde 1 milyon 738 bin 884 Suriyeli geçici koruma sahibi kişi yaşıyordu. Türkiye’de bu statüye sahip toplam 3,7 milyon kişi olduğunu göz önüne alınca görüyoruz ki Suriyelilerin yaklaşık yarısı depremde etkilenmiş durumda. Hatırlatmaya lüzum yok ama yine de söyleyelim, deprem ve acılar ırk ayırt etmiyor. Bir şehri deprem vurduğunda ateş her haneye düşüyor, haliyle Suriyeli-Türk gibi yapay ayrımların hepsi görünmez oluyor.

Depremi takip eden günlerde bölgede yaşayan Suriyelilerin yol izni almadan başka şehirlere gidip gidemeyeceği başta olmak üzere akıllarda birçok soru oluştu. Göç İdaresi Başkanlığı'nın geç kalan ve net olmayan açıklamaları yüzünden Suriyeli aileler ne yapacağını bilemez halde ortada kaldı. Ardından bazı KYK yurtlarına Suriyeli mültecilerin kabul edilmediği ortaya çıktı. Yaşananlar hem sistemdeki ve açıklamalardaki belirsizlikten hem de sahadaki bazı kimselerin olumsuz yönde inisiyatif almasından kaynaklandı. Sistemsizlik ve belirsizlik başka bir yazının konusu olabilir. Burada ise tartışılması gereken mevzu, kişisel inisiyatifler ve bunların kaynağı. Bu zaviyede KYK yurtları örneğinden ilerleyebiliriz. Depremden yalnızca 4 gün sonra sosyal medyada yayılan yanıltıcı içerikli bir video ile "Suriyelilerin Mersin'deki KYK yurdunda kız öğrencileri taciz ettiği ve odalarda nargile içtiği" iddia edildi. Hemen ardından CHP Mersin Milletvekili Ali Mahir Başarır yurt müdiresi ile birlikte açıklama yaparak videoların gerçeği yansıtmadığını, yurttaki Türk ve Suriyeli depremzedelerin birlikte barındığını açıkladı. Buna rağmen sosyal medyada bir delinin kuyuya attığı taşı kaç milyon akıllı birleşip çıkaramadı. Sahadaki bazı görevliler ne yazık ki ırkçı dalgaya kapılıp Suriyeli depremzedelere ayrımcı davranışlarda bulundular. Bu davranışların birçoğunun kaynağı da sosyal medyada yayılan yalanlar oldu. 10 Şubat'taki yurt dezenformasyonundan itibaren her gün iddialar şiddetlendi. Bir gün "Suriyeliler yağmacı" oldu, öteki gün "Afgan kaçak göçmenler enkaz altında kalan kadınların kolunu kesip bileziklerini çaldılar". Bu id-

diaları ortaya atan bazı kullanıcılar emniyet güçleri tarafından sorgulandı. İlginçtir, iddialarının kaynağı sorulunca hepsi aynı cevabı verdi: "Öyle duyduk". Herkes birbirinden duyup sorgulamadan aktardıkça yalanlar da bir kartopu gibi büyüdü büyüdü ve nihayetinde barınacak yer bulamayan, Hatay'da mezarlıkların yanında uyumaya çalışan hatta bazılarının su dahi verilmeyen Suriyeli depremzedeleri ezdi geçti... Hep isim vermeden ve genelleştirerek verdiğim örneklerin yanında bir de olayın siyasetçiler boyutu vardı. İsimlerini anmakta beis olmamasının yanında fayda olacaktır; Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ, Memleket Partisi Genel Başkanı Muharrem İnce ve Bolu Büyükşehir Belediyesi Başkanı Tanju Özcan başta olmak üzere bazı siyasetçiler "Hatay'ı Suriyelilerin ele geçireceğine", "sınırlarımızın açık olduğu ve ülkemize Suriyelilerin akın ettiğine" ve "Suriyelilerin deprem bölgesinde cep telefonlarını çaldığına" kadar akla hayale gelmeyecek iddialar ortaya atıp, sosyal medyada paylaştılar. İddiaların tamamı bağımsız teyit kuruluşları ve resmî kurumlar tarafından yalanlandı. Buna rağmen birçok insan anlatılanların gerçek olduğunu düşünmeye devam ediyor. Bu dezenformasyonu takiben yaşanan Omar Hassoun olayına bakarsak, siyasetçilerin sosyal medya üzerinden çıkardığı yaygaranın gerçek hayata nasıl yansıdığını da görebiliriz. 12 yıldır ailesiyle Hatay'da yaşayan Hassoun'un iki çocuğu depremin ardından enkaz altında kaldı. Çocuklarının sesini duyabilmek için enkazın başında Arapça olarak "Ahmet, Cemal! Sesimi duyuyor musunuz?" diye seslenirken kendisine bir grubun yaklaştığını fark etti. Sosyal medyada

6 Şubat depreminden en çok etkilenen 10 şehir, Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin de büyük bir kısmına ev sahipliği yapıyordu. Geçmiş zaman ekiyle söylüyorum çünkü şu an ne ev kaldı ne de sahip...

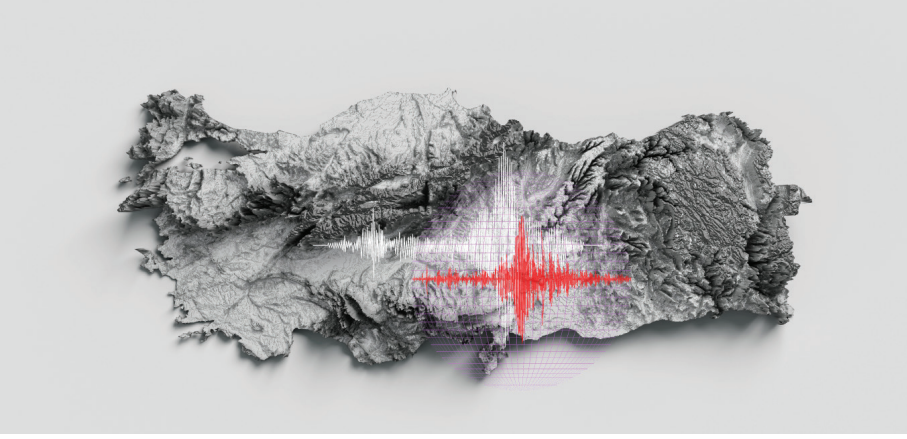
Depremi takip eden günlerde bölgede yaşayan Suriyelilerin yol izni almadan başka şehirlere gidip gidemeyeceği başta olmak üzere akıllarda birçok soru oluştu. Göç İdaresi Başkanlığı'nın geç kalan ve net olmayan açıklamaları yüzünden Suriyeli aileler ne yapacağını bilemez halde ortada kaldı.

dolaşan iddiaların etkisinde kalan bir grup insan, yalnızca Arapça konuştuğu ve bir enkazın başında durduğu için Hassoun'un da yağmacı olduğuna hüküm getirdi. Acılı babayı öldüresiye döven ve asla dinlemeyen grup nihayetinde Hassoun'un başına silah dayadı. Örnekten görüldüğü üzere sosyal medyada başlayan nefret sosyal medyada kalmıyor. “#ÜlkemdeSuriyeliİstemi-yorum” hashtagiyle atılan tweetler kullanıcıların sadece birkaç saniyesini alsa da gerçek hayatta çocuklarını enkaz altından kurtarmaya çalışan bir babanın neredeyse hayatına mal olabiliyor.

Tüm süreç göz önüne alındığında deprem sonrasında Suriyelilere yönelik dezenformasyonların büyük bir kısmının kaynağı sosyal medya olarak görülüyor. Peki durum neden böyle? Kanadalı iletişim teoristi Marshall McLuhan bir kitabında şu ifadelerle yer veriyor: “Ortam/araç mesajın ta kendisidir”. 1964 yılında yapılan bu tespit öyle popüler oluyor ki, şu an neredeyse dünyadaki tüm iletişim fakültelerinde McLuhan'ın eserleri okunuyor. Zikrettiğim cümle özetle şu anlama geliyor: Bir mesajın üretildiği ve iletildiği ortam (televizyon, sosyal medya, geleneksel yazılı medya, gazeteler...) o kadar önemlidir ki mesajın anlamını ve nasıl anlaşılacağını belirler. Bu bakış açısını benimseyerek neden nefretin en çok sosyal medyada yayıldığına bir açıklama bulabiliriz. Zira sosyal medya birçok özelliği itibarıyla yanlış bilgi ve ırkçılığın yayılmasını kolaylaştırıyor. Bu özelliklerden ilki anonim kalabilmek. Sosyal medya ortamının bu özelliği, insanların tanımadıkları kişiler ve yaşamadıkları olaylar hakkında gerçek hayatta konuşamayacakları kadar

sert ve kaba konuşmalarının önünü açıyor. Ayrıca yalan söylemek ve iftira atmak da anonim kalanlar için kolaylaşıyor. Sosyal medya içeriklerinin hızlı tüketilen trendlere dayanması yine dezenformasyonu kolaylaştırıyor. Bilgisi ve hatta ilgisi olmasa bile her trend hakkında yorum yapmak ve geri kalmamak isteyen milyonlarca kullanıcı içeriklerin doğruluğunu kontrol etmeden galeyana gelerek yanıltıcı paylaşımlarda bulunuyor. Şu ana kadar bahsedilenler yalnızca gerçek kullanıcılara dair noktalar. Bunların yanında sosyal medyada “troll” yahut “bot hesap” denilen makine yapımı milyonlarca hesabın bulunduğu ve belli paralar karşılığında bu hesapların gündem belirlemede adeta bir silah olarak kullanıldığı bugün yaygın olarak bilinen bir gerçek. Biz yine de konudan sapmamak adına sosyal medyadaki gerçek insanların gerçek nefretleri ve bunların gerçek hayata yansımalarından bahsetmeye devam edelim.

Deprem sonrası süreçte sosyal medyada çok da fark edilmeyen ancak sayısı azımsanmayacak kadar çok olan empati içerikli paylaşımlar da dolaştı. Bu paylaşımlarda kullanıcılar deprem sonrasında Suriyelileri daha iyi anladıklarını çünkü kendilerinin de onlar gibi evsiz kaldıklarını ifade ettiler. Geçmişte Suriyelilere yönelik ırkçı davranış ve düşüncelere sahip olan bazı kullanıcıların pişmanlıklarını ifade ettiklerine ve evini terk etmenin ne kadar acı bir deneyim olduğunu anladıklarına şahit olduk. Ayrıca sahada çalışan birçok gönüllü Suriyeli depremzedelere yönelik ırkçı davranışta bulunmadı, çoğunlukla yardımlaşma ve dayanışma hakimdi. Yukarıda anlattığım Omar Hassoun'un hikayesi yayınlanır ya-

yınlanmaz sosyal medya platformlarında yüzlerce insan yaşanan duruma dair üzüntü ve utançlarını dile getirdiler. Ancak bu güzel paylaşımlar her seferinde olduğu gibi kötü paylaşımların arasında kayboldu. Bunun altında bir iletişim teorisinden ziyade bir insan davranışı ve sosyal medya algoritması yatıyor. Gazeteci Johann Hari, Çalınan Dikkat kitabının ikinci bölümünde Facebook başta olmak üzere çeşitli sosyal medya şirketlerinin eski çalışanlarıyla yaptığı röportajlarla “sosyal medya algoritmasının nasıl çalıştığını” yani “sosyal medyada karşımıza çıkan içeriklerin neden çıktığını” anlamaya çalışıyor. Bu röportajlar sonucunda “negativity bias/ olumsuzluk ön yargısı” ismindeki bilişsel ön yargıyı fark ediyor. Psikoloji uzmanların ifadelerine göre insanlar kendilerini sınırlandıran ve dehşete kapılmalarına neden olan içeriklere daha uzun süre bakıyorlar. Tüm sosyal medya şirketlerinin ortak amacı da “insanların sitede/ uygulamada daha çok vakit geçirmesini sağlamak”. Bu yüzden de birçok sosyal medya hesabımızda, gördüğümüzde sinirleneceğimiz, tepki vereceğimiz, yorum yapacağımız içeriklere maruz kalıyoruz. Haliyle sosyal medyada nefret, güzelliklerden çok daha hızlı yayılıyor. Linç kampanyaları, tebrik ve takdir

etme kampanyalarından daha çok katılımcı buluyor. Üstelik yalanlanan içerikler silinse de başka binlerce hesap tarafından paylaşıldığı için dezenformasyonun önüne geçilemiyor.

Sosyal medyanın Suriyelilerin imajına etkisini anlamak ve dezenformasyondan sakınmak için yapılabilecek ilk şey bu platformların yapısını ve mesajların nasıl yayıldığını fark etmek. Bunu başardığımızda gördüğümüz içeriklere daha sorgulayıcı bir perspektiften bakmayı başarabiliriz. Ama nefretin sadece sosyal medyadan ortaya çıktığını, aslında insanların süttten çıkmış ak kaşık olduğunu düşünmek de naiflik olacaktır. Herhangi bir sebep ve süreç sonucunda ülkemizde enkaz altındaki evlatlarını arayan Suriyeli bir babanın başına silah dayanıyorsa bunun sorumluluğu sadece Facebook ya da Twitter’ın değil senin, benim, hepimizin üstündedir. Her şeyden önce suçu kabullenmek, yaşanan nefreti görmek ve sonra ağzımızdan ve klavyemizden çıkan her söze “bu cümlelerin ve yol açacaklarının sorumluluğunu tamamıyla kabul ediyorum muyum?” sorusunu sormak gerek. Ancak bu şekilde depremin evlerimizi yıksa da kalbimizi ve vicdanımızı yerle bir etmediğini iddia edebileceğiz.

Tüm süreç göz önüne alındığında deprem sonrasında Suriyelilere yönelik dezenformasyonların büyük bir kısmının kaynağı sosyal medya olarak görülüyor. Peki durum neden böyle?

Kalkmayacak Bir Enkaz

Mehmet YETİM

Dönüp duran bu dünya, insanoğluna her şeyi yaşatarak öğretiyor. Yarına dair planları, hevesleri ve bir sürü heyecanın sönüp kaldığı bir yerden bahsediyorum. Âdemoğlu yeryüzüne indiğinden beri dünyanın derdi de problemleri de bitmedi. İnsanın tabiatıyla alakalı bir durum sanırım. Başka bir şekilde de düşünmek mümkün pek tabii. İnsanın ve insanoğlunun ekip biçtiği dünyanın yazgısı da diyebiliriz.

Modern dünya, kendisine bir cennet kurma peşindeyken kendi kuyusunu kazdığının farkında mı? Her geçen gün Yaratıcı ile olan bağımızın giderek azaldığı dünyamızda, insanoğlu kendine mezarlar kazmakta. Kendi inşa ettiği mekanlarda, kendinin bütün yaşam biçimini şekillendirecek mekân, şehir tasavvurlarımızın bu kadar ıskalandığı bir aymazlığı yaşayarak tecrübe ediyoruz. Şehirlerimizin inşasında insanca yaşama ideali var mıdır, pek emin değilim. Uzun yıllar Türkiye’de bu meseleyi kendine dert edinen mimar, şehir plancıları ve diğer bilim dallarında olan insanların emekleri ve çabaları, para ve siyaset karşısında ne kadar kale alındığını sormamıza gerek yok sanırım.

Sorularımız, anlamlandıramadıklarımız ve bütün çaresiz bakışlarımızla, kendi zihnimizdeki gerçeklerden şehirlerimizin gerçekliğine seyrü sülûk ediyoruz. Mabnetlerimizden, kendimize yer edindiğimiz mekanlardan ve doğadan bakıyoruz, kibir abidelerine. Modern insan, kendisine bunu reva görmüştür; şehri bedevileştiren modern plaza dikenlerini dikerek. Dikenler içinde kalan insan, kendini de bedevileştirdiğini görebilir mi ya da bunu fark etme ihtiyacı duyar mı?

Toplumsal hafızamızın balık gibi olduğunu hepimiz biliyoruz. Yaşadığımız onca yaşanmışlık, herhangi bir gündem maddesiyle unutulur hemen bu diyarlarda. Maalesef ki unutmamamız gereken bir acımız daha yaşandı ülkemizde. Deprem bir kez daha en acı şekliyle canlarımızı yakarak gösterdi kendini. Ülkemiz acı bir sabaha uyandı. Tam olarak ne olduğunu idrak edemedik en başta. Türlü türlü haberlerin dolaştığı bir günde, yapılan istişareler sonucu ilk gün 16 kişilik ekibimizle Adıyaman’a doğru hareket ettik. Bizim için hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı günleri yaşayacağımızı bilemeden düşmüştük yollara. Bastıran

kar, tıkanan yollar derken ertesi gün ulaşabilmiştik Adıyaman'a.

Ne yapmamız gerekiyor, ne yapıyor, sorularının hakim olduğu kaos içindeki bir şehirde bulmuştuk kendimizi. İnsanlarımızın çaresiz bakışları, siren sesleri ve bir sürü acının yağurmaya başladığı bir şehirde, hafızalarımızın unutmayacağı gerçeklerle yüzleşmiştik. Vakit kaybetmeden daha önce planladığımız üzere insani yardım kısmında, insanlarımızı merhem olma niyetiyle çalışmalarımıza başladık. Lojistik merkez ve aşevi çalışmaları için merkezde bulunun sağlam kalmış bir liseyi kendimize yer edindik.

Nice öğrenilenlerin nice cümlelerin somutlaşarak zihnimde yerleştiği günler başlamıştı. Bizler bir vesileydik. Okulun kapısını açtıktan sonraki hiçbir şeyin bizimle ilgisi olmadığını derinden hissettim. Şöyle ki Rahmanın kulları birer birer gelip görevlendirilmiş gibi görevlerini yapıp yerlerine yenileri geliyordu sürekli. Bir rahmet kapısı açılmıştı, binlerce insanımız için.

Afet bölgesinde sürekli dile getirilen ilk şeylerden birisi; ilk günlerdeki koordine olamama durumu idi. Yıllardır süregelen ortak akıl ile işlerimizi yapma, aktif istişare, kültürümüzün bir parçası oluşu sebebiyle sahada çok kolay organize olmuştuk. Her zaman bunu çok önemsiyoruz çünkü dünyada kötülük, yapısı itibariyle çok organize bir şekilde işliyor. İyilerin de bu kötülüğe karşı proaktif bir şekilde organize olması gerekmektedir. Bu konuları ıskaladığımız takdirde Müslümanların varoluş mücadelesi çok ciddi kan kaybına uğrayabilir, uğruyor da.

Oluşturduğumuz istişare mekanizması ile kararlarımızı almaya çalıştık. İnsani yardımın birçok yönü olması sebebiyle belli kararları almamız gerekiyordu. Bu doğrultuda iki temel fikrimiz vardı. Öncelikli olanlar ve önemli olanlar. Bizler ilk günler-

de önemli olan öncelikleri gidermeye çalıştık. Temel barınmadan, beslenmeye ve giyim ihtiyaçlarına kadar elimizden geldiğince dağıtım yaptık. Sürekli gelişen yeni hallere hızlıca adapte oluyor ve her günün ardından istişare ile ne yapmamız gerektiğine karar verip yeni gün için biraz dinleniyorduk. Gecelerin olağanüstü soğukluğu, çocukların ve kadınların daha fazla zorluklar yaşaması hepimizi çok üzmüştü. İlk birkaç gün sonunda onları düşünen müslüman kardeşlerinin yardımları çabucak yetişmişti. Biberonundan bezine, kadınlar için hazırlanmış özel paketlere kadar her şeyiyle ince düşünen insanların olduğunu gören depremzede kardeşlerimiz, buruk ve mahzun bir şekilde bu kardeşliği hissetmişlerdi.

İlk günler daha acil olan şeylere yönelen ekiplerimiz daha sonraki günlerde depremzede kardeşlerimizin manevi olarak da yanında olmaya çalıştı ve halen de bu yolda çalışmalar yürütülüyor. Çocuklarımız için canlı kitap okumaları, sportif faaliyetler, çizgi film izleme saatleri gibi birçok hayata adapte etme çalışmaları yapıldı. Bu tür faaliyetler maddi yardımlardan belki de daha önemliydi. Travma içindeki kardeşlerimizin hayata, sevgiye, ilgiye ve samimi hislere ihtiyaçları var. Deprem arkasında kocaman bir yaşanmışlık bıraktı, ilk günlerin hızlı solunan havası yavaş yavaş buralarda dinginleşmeye başlamakta. Belki de her şey yeniden başlıyor. Kardeşlerimizin yanında durmak, onların yalnız olmadığını, maddi ve manevi olarak her açıdan hissettirmek durumundayız.

Bu hisleri düşünenler de vardı. Genç Hareket Ankara Kız Birimi'mizin hazırladığı "Tebessüm Paketleri" bölgedeki bir amcamız tarafından şöyle karşılanmıştı:

"Şu çocuklarımızın yüzünü güldürüyorsunuz ya! Bu her şeye bedel." diyerek memnuniyetini dile getirmesi bizler için çok anlam ifade etmek-

teydi. Ankara'dan gelir bazen tebesüm, türü itibariyle maddeyle alakası olmayan. Kadınları düşünen incelik paketleri İstanbul, Konya'dan gelir. Irak'tan gelir ısıtıcılar ve bilinmeyen bütün Hızırılar bütün İslam beldelelerinden. Düşünülmek gibi bir nimeti insanımıza tattırırlar.

Bu ihtiyaçlar sanıldığı gibi sanal mecralardan sağlanmıyor. Sanal ortamlardan konuşmakla da çözülüyor. Şu bir gerçek ki sosyal medya gerçekleriyle uyuşmayan bir saha var. Bu ülkenin gerçek sahiplerinin sahiplendiği bir mücadele var. Çaba gösterenlerin eline telefon alamayacağı, böyle bir kriz durumunda herkesin önce insan diyerek karınca gibi çalıştığı bir gerçeklik var. Erdemli insanların fedakârca didindikleri emekler. İyilerle beraber olmak, yol yürümek en büyük nimetlerimizden. İyiler, görevlerini görünme kaygısına düşmeden yapmaya devam ediyor. İyilerin kendi ellerindeki vazifelerden, tevazularından dolayı görünme kaygıları yoktu hiçbir zaman. Bir de azınlık olan kötüler var. Ve bu azınlığın sesi her zaman olduğu gibi çok fazla çıkmakta. Bizlerin bu topraklarda çok fazla yapacağı işler var. Sadece insani yardım ile kısıtlanamayacak bir şekilde bütün kurum ve kuruluşlarımızla, yapılanmalarımızla bu ülkenin inşasında çok fazla etkili olmamız elzem. Şehirlerin inşasından eğitim sistemine varıncaya kadar nitelikli, sahici cümleleri bizler kurmak durumundayız.

Geride bu depremin bıraktığı kocaman bir enkaz kaldı. Bir enkaz ki hiçbir zaman yerinden kalkmayacak. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, ne depremzedeler için ne de oraya gidenler için. Giden canlar, kalanların içinde kalarak gitti. Hiçbir zaman onları tam manasıyla anlayamayacağız. Sadece yanlarında olmaya çalışıyoruz, ne kadar olunamıyorsa o kadar olamıyoruz.

Kahramanmaraş Depremine Dair Tespitler

Harun ÖZÇELİK

6 Şubat 2023 tarihinde ülkemiz çok büyük bir afet yaşadı. Depremi etkisi ilk gün tam olarak anlaşılamadı. Adana, Diyarbakır ve Osmaniye gibi diğer illere nispeten daha az hasarın olduğu illerin sürekli haberlerde olması depremin büyüklüğünü anlamamızı engelledi. Özellikle Hatay, Adıyaman ve Kahramanmaraş'ın durumu ile ilgili bilgiler öğleden sonra gelmeye başladı. Bu durumla birlikte ikinci deprem her bilgiyi yeniden teyit etmeyi gerektirdi.

İlk gün tam bir şok hâliyle, ne yapılabileceği üzerinde istişareler yapıp deprem bölgesinden sağlıklı bilgi edinme çabasıyla geçti.

Deprem bölgesinde organizasyon yapabilecek resmi kurum ve STK'ların neredeyse hemen hepsinin enkaz altında bir yakınının olması insanları can derdine düşürdü. Bu durum saha çalışmalarına olumsuz olarak yansıdı. Haberlerde AFAD üzerinden tüm çalışmaların organize edildiğinin söylenmesi, tüm ihtiyaçların karşılandığı gibi bir izlenim oluşturdu. Bu durum STK'ların ve gönüllülerin hızlı davranmasını biraz da olsa yavaşlattı. Deprem bölgesine izin olmadan girilemediği, izni olmayanların engellendiği haberleri de bazı yardımları geciktirdi. İzin konusunun trafiği engellemesinin, kontrolsüz ve art niyetli girişleri önlemesi açısından izah edilebilir bir yanı olabilir. İlk bilgilerin sağlıklı olması, müdahalenin yerinde ve hızlı olması açısından çok önem arz ediyor. Ufak bir bilgi yanlışlığı, yerinde müdahaleye engel olarak enerjiyi ve eldeki imkânı heba ediyor. Bu bağlamda sanal mecralarda ki her türlü bilgi kirliliği bu alanın hukuki olarak düzenlenmesi gerektiğini tekrar göstermiş oldu.

Depremi çok geniş bir bölgeyi etkilemesi, şiddetinin yüksek olması, yıkımın çok fazla olması, herkesin evinde olduğu gece vakti olması, aynı gün içerisinde ikinci büyük bir depremin yaşanması, kış şartlarında -soğuk, kar ve yağışın- olması maalesef olası tedbir ve müdahale şartlarını en düşük seviyeye indirdi. Tüm bunlarla birlikte önemli bir deprem tecrübesi bulunan, AFAD gibi etkin bir kuruma sahip olan, arama kurtarma, acil insani yardım çalışmalarında önemli bir yeri olan güçlü STK'ların olduğu ülkemizin ilk iki günde bu tecrübe doğrultusunda hareket ettiğini söylemek biraz güç. Depremi büyüklüğü göz önünde bulundurularak ilk andan itibaren alanında uzman STK'ların çok hızlı bir şekilde afet bölgesine koordineli olarak çağrılması gerekirdi.

Arama kurtarma ve insani yardım kapasitesi olan STK'ların iyi bir planlama ile yerli yerinde konuşlandırılması, ihtiyacı karşılaması açısından hayati önem taşıyor. İnsanın afetzedelere yardım etmek için canhıraş bir şekilde çaba sarf etmesi, yardımlarını çok hızlı şekilde bulunduğu il, ilçe, köylerde resmi yetkili ve STK'lara ulaştırması gerçekten takdire şayan. Fakat bireysel hayırseverlerin heyecanla yardım getirmesi ve bilinçsizce dağıtması, getirdikleri yardımların yerli yerine ulaşmasını engelledi. Bu samimi telaş ve depremin acısı ile acele ederek bir an önce afet bölgesine gitme isteği hem trafiği engelledi hem de yardımın kontrolsüz şekilde dağılmasına sebep oldu. Buna birtakım art niyetli kişilerin kötü davranışları ve yağma olaylarının yaşanması da eklenince hayır sahipleri tereddüt etti.

Deprem bölgesine gelen yardımların verileceği yerlerin net olması, AFAD koordinasyon merkezlerinin ilk üç gün aşırı yoğun olması, koordinasyon konusunda günlerce sıkıntının devam etmesi sebebiyle bazı tırların mahalle kenarlarına yardımları bırakıp gittiği de bir gerçek.

Yardım kuruluşlarının resmî kurumlar ve diğer yardım kurumlarıyla bilgi akışının olmaması öteden beri sorunlu bir alan. Bu konu üzerine daha sistemli ve sivil toplum ruhuna uygun çalışmalar yapmak zaruri. İlk günlerdeki güvenlik ve asayiş yetersizliği maalesef soygun, hırsızlık, yağma gibi sonuçları beraberinde getirdi.

Yüz bine yakın binanın yıkılması ve yıkılan binaların çok geniş bir alanda olması arama kurtarma ekiplerinin aynı anda her birine müdahale etme imkânsızlığını doğurdu. Yine de ilk andan itibaren tüm kurumlardan arama kurtarma ya destek istenmeliydi.

Yüzlerce STK sahada yoğun bir şekilde gözükiyordu. Bunların birço-

ğu herhangi bir çağrı beklemeden elindeki imkânlar ne ise alıp çıkmıştı yola. Tıpkı 1999 Gölçük Depremi'nde olduğu gibi.

STK'lar ilk günlerde, 24 yıl önceki gibi yine daha hızlı, daha kurumsal bir şekilde devletin önündeydiler. Fakat 1999'da engelleyen bir devlet zihni varken, bugün teşvik eden bir devlet olduğunu net bir şekilde gördük. Devlet refleksi de 24 yıl öncekine göre tabii ki daha gelişmişti. Fakat depremin büyüklüğünün şokunu üzerinden atması zaman aldı.

Asrın felaketi olarak nitelendirilen bu afet, devlet açısından bir dönüm noktası olmalıdır. Yerleşim yeri olarak tarım arazileri, ovalar imara açılmaktan vazgeçilmeli, zemini sağlam yükseltilebilir tercih edilmelidir. İmar konusunda hükümetler, belediyeler oy kaygısı ile hareket etmekten vazgeçmelidir. Tüm denetimlerde önemli zaafılar yaşanmaktadır. Özellikle yapı denetim firmalarının denetim mekanizması işler hâlde olmalıdır.

Devlet, AFAD eliyle afetlerde koordinasyon sağlamaktadır. Bu koordinasyonun ilk günlerde yeterince sağlanamadığı, herkesin ittifak ettiği bir konu. Bu eksiklik çok pahalıya mal oldu. Koordinasyon eksiklikleri ortaya çıkartılıp bu alandaki iyileştirmeler hızlıca yapılmalıdır. Özellikle afetin büyüklüğü tespit edildikten sonra hızlı hareket edebilme kabiliyeti geliştirilmelidir.

Cemaatler, STK'lar 1999 depreminde tüm güçleri ile sahadaydı. O gün tüm engellemelere rağmen bunu başardılar. Çok kısıtlı imkânlarla rağmen büyük yaralar sarıldı. Milletimiz bu tür afetlerde sivil yapılanmalara tüm imkânlarını açmakta. Bunun sayısız örneğini biliyoruz.

Kahramanmaraş Depremi'nde de cemaatler, STK'lar tüm renkleriyle, ilk andan itibaren sahadaydı. Arama kurtarma alanında destan yazıldı. Aşevleri ve ihtiyaç dağıtımı ilk günden itibaren depremezdele-

re ulaştırılmaya başlandı. Sivil yapılar, 1999 depreminden bugüne çok büyük bir gelişme ve kapasite artırımını yaşadı.

Depremi ilk anından itibaren birçok cemaat ve STK deprem bölgesine koştu. Bu refleksi gösterirken sivil olmanın rahatlığı ile hızını kullanabildi. Bu özgürlüğün değeri bir kez daha net olarak görüldü. Cemaat ve STK'ların özgür hareket edebilmesinin önü tıkanmamalı aksine teşvik edilmeli. Bu husus şeffaflık ve denetime mâni olmamalı. Deprem kuşağında yer alan ülkemizde sivil yapılar, arama kurtarma alanına daha çok yönelmeli. Afet ve acil durumlarda müdahale kapasitesi artırılmalı. Nitelikli insan kaynağı üzerine eğitimleri çoğaltmalı. Toplumla hemhâl olmanın bu tür sosyal ihtiyaçlar üzerinden olduğu gerçeğinden hareket etmeli.

Bu süreçte sivil yapılar, kendi insan kaynaklarından daha fazla ve çeşitli insani çalışmalar içinde buldular kendilerini. İnsanlar, cemaat ve STK üyesi olmamasına rağmen yeleklerini giyip yardıma koştular. Bu çalışmalar içinde insanlar cemaatleri, vakıfları, dernekleri yakından tanıma fırsatı buldu. Birçok kişiden vakıfların içinde şimdiye kadar neden yer almadıkları sorgulamasını bizzat duydum. Bu süreç bireysel çabalarla örgütlü çabaları birleştirmenin önemli sonuçlar çıkartacağını da gösterdi. Bu yardımlaşma doğru yönetilmeli. Şu bir gerçek ki pandemi süreci geleceğe yönelik umutlarımızı kırmıştı. Deprem sonrasındaki dayanışma ve yardımlaşma bu umutları diri tutmak için önemli fırsatlar sundu. Bunu yönetip devam ettirebilmek cemaat ve STK'ların süreci yönetebilmelerine bağlı. Önümüzde zorlu bir dönem var. STK ve cemaatler aynı samimiyet ve fedakarlıkla tüm ülke sathında depremezde kardeşleriyle dayanışma içinde bulunmaya devam ederek bu afeti yeniden bir dirilişe dönüştürmek için büyük bir kararlılık göstermeli.

Depremden Sonra Hiçbir Şey Eskisi Gibi Olmayacak mı?

Vejdi BİLGİN

Prof. Dr., Uludağ Üni. İlahiyat Fak.

Bazı günler toplumların tarihlerinde dönüm noktaları olarak kabul edilir. Bunların başında, milli bayramlarda kutlanan günler gelir. Ayrıca büyük kişilerin ölümü, bir afet ya da bir başka önemli olay tarihiyle birlikte toplumun, hatta küresel toplumun hafızasına kazınır, gündem oldukça tazelenir, olmazsa unutulur. Her birimizin hafızasında, aslında çok sık duyduğumuz ama şu anda ne ifade ettiğinden emin olamadığımız tarihler vardır. 11 Eylül saldırıları neydi, niye bir üniversitemizin adı 9 Eylül'dür, 6-7 Eylül Olayları derken ne kast edilmektedir?

Bu tarihlere şimdi 6 Şubat eklendi. Bununla birlikte aslında her sene az çok gündeme getirilmeye çalışılsa da unutulmaya yüz tutmuş 17 Ağustos'u yeniden hatırladık. Deprem depremi hatırlattı, toplumsal hafızanın derin dehlizlerine itilen bir günü yeniden canlandırdı. Oysa unutmuştuk ve 6 Şubat olmasaydı unutmaktan da şikâyetçi değildik. Kimse kötü şeyleri hatırlamak istemez, şairin dediği gibi: "Ey unutuş! Kurtar bu gamlardan beni." Unutmak, kendini aldatmanın bir aracıdır. Gazete haberlerine göre 6 Şubat'tan önce İstanbul Büyükşehir Belediyesi binaların depreme dayanıklılığını test etmek için 107 bin binaya gitmiş, sadece 29 bin 700 bina sahibi test için izin vermiş: "Ey, ömrün en güzel türküsü aldanış! / Aldan, gelmiş olsa bile ümitsiz kış." 6 Şubat İstanbul'un kapısında bekleyen kara kışı hatırlatınca, depremin üzerinden bir hafta geçmeden belediyeye 40 bin civarında test başvurusu yapılmış. Öyle ise 6 Şubat'ın Türkiye için bir milat olduğunu söyleyebilir miyiz?

Milat dilimize Arapçadan geçmiş bir kelime ve "doğum vakti" anlamına geliyor. Teknik bir terim olarak Hz. İsa'nın doğumu anlamında, genel bir kavram olarak ise herhangi bir dönemin başlangıcı anlamında kullanılıyor. Bazı insanlar "6 Şubat'tan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak," diyorlar. Daha çok Amerikan filmlerindeki bir replik olan bu ifade bireyin/toplumun psikolojisine, siyasete, şehirleşmeye varıncaya kadar pek çok şeye işaret ediyor. Depremzedelerin psikolojileri bir yana gerçekten büyük bir değişim olacağını öngörebilir miyiz? Bu sorunun cevabını verebilmek için toplumsal değişimin doğası üzerinde biraz durmak gerekiyor.

Değişimin Doğası

Değişim, bir toplumda meydana gelen büyük çaplı farklılaşmalar anlamına gelir. Bu farklılaşmalar aile, siyaset, ekonomi, hukuk, iletişim, serbest zamanlar... diye adlandırdığımız kurumların meydana geldiği zihniyet ve davranış kalıplarının bütününde, yani toplumsal yapıda görülür. Esas olarak toplumlar sürekli bir farklılaşma içindedir; bugün dünden farklıdır, yarın da bugünden farklı olacaktır. Ancak binlerce davranış kalıbı içinde gerçekleşen bu küçük farklılaşmalar çoğunlukla görülmez. Görünür olanlar bazen bir kuşaklık (20-30 yıl), bazen yarım asırlık farklılıklardır. Dolayısıyla mikro ölçekte bakıldığında değişmediğimizi sanırız, geniş açı ile baktığımızda değişimden başka bir şey görmeyiz. Esasında yaşadığımız değişim ve süreklilik yani toplumsal akıştır. Toplumlar normal akışları içinde önemli farklılaşmalar göstermezler, ani değişimler travmatik olaylarla, örneğin bir savaş veya doğal afetle meydana gelir. Ancak ülkemizde yakın dönemde yaşadığımız iki önemli travmatik olay, bize toplumun kolay kolay akışını bozmadığını gösterdi. Bunlardan biri 17 Ağustos 1999 tarih-

li Gölçük Depremi, diğeri ise 2019'un sonlarında başlayan Covid19 Salgını'dır.

Yakın Tarihteki İki Büyük Olay Neyi Ne Kadar Değiştirdi?

Covid19 Salgını ile bütün dünya 2020'nin ilk aylarında büyük bir kapanma içerisine girdiğinde salgın sonrasına dönük pek çok tahmin yapıldığını gördük. Bu büyük kapanmanın bireysel ve toplumsal anlamda çok önemli değişimlere yol açacağı öne sürüldü. Ancak daha salgının ikinci yılında toplum reaksiyon göstermeye başladı, hükümetler kapanma tedbirlerini uygulamakta zorlandılar. Bugün, üç yıl sonra topluma baktığımızda, bir takım şeylerin değiştiğini görüyoruz. Ancak bunlar öngörüldüğü gibi büyük ölçekli değişimler değildir. Örneğin, zaten gözlenen bir eğilim olarak internet üzerinden alışverişler arttı, aynı şekilde internet üzerinden kurslar yaygınlaşmaya başladı, ancak büyük şirketler daha küçük bina hacmi, daha az ısıtma-aydınlatma giderine rağmen evden çalışmaya dönmədiler. Herkesin evine çekildiği bir dönem sonrasında alışveriş merkezleri, lokantalar, kafeler, eğlence mekanları azalmadı. Yaşanan olay ne kadar travmatik olursa olsun birkaç sene içinde zihniyetin, alışkanlıkların, davranış kalıplarının değişmesinin mümkün olmadığını tecrübe ettik. Hatta bunu sağlık konusunda da gördük: Hastanelerde maske takma zorunluluğu devam etmesine rağmen koridorlarda çok sayıda kişi maskesiz dolaşıyor. Oysa böylesi bir salgından sonra hastaneye maskesiz girmek bir tarafa toplu ulaşım araçları, spor salonları, alışveriş merkezleri gibi kalabalık yerlerde insanların çoğunun maskeli olması beklenirdi.

Yakın tarihimizin en önemli olaylarından biri olan Gölçük Depremi'nde resmi rakamlara göre 18 bin civarında insan vefat etti. Depremden ülkenin sanayi ve ekonomi üçgeni olan Kocaeli, İstanbul ve Bursa doğrudan etkilendi. Devletin, toplumun ve bilim dünyasının gündemine deprem girdi; bir taraftan imarla ilgili yasal düzenlemeler yapıldı, diğer taraftan deprem konusunda bilinçlenme yaşandı. İnsanlar yeni evlere yöneldiler, evlerinde deprem çantaları hazırladılar, çadırlar, düdükler aldılar. Ancak

6 Şubat depremi meydana geldiğinde depremin sürekli konuşulduğu İstanbul'da en kötü evlere bile müşteri çıkıyor; muhtemelen hiçbir evde de deprem çantası bulunmuyordu.

Toplumsal Değiş(me)mede İnsan Faktörü

Peki, 6 Şubat'tan sonra ne değişecektir? Esasında kimse inşaatla ilgili tekniklerin ve yasal düzenlemelerin eksikliğinden söz etmiyor. Nitekim deprem bölgesinde yıkılan binaların çoğunluğu eski tarihli. Ancak yeni binalar, hatta siteler de yıkıldı, bunlarda da pek çok can kaybı yaşandı. İşte burada devreye insan faktörü giriyor. Siz bütün bilimsel ve teknik gelişmelere göre mühendislik hesaplarınızı ve yasal düzenlemelerinizi gözden geçerseniz bile demiri bağlayan bir işçi, betonu sulayan bir bekçi, inşaatı denetleyen bir mühendis, oturma iznini veren bir müdür. Yönetmelikler bir kaç aylık sürede değiştirilebiliyor ancak bunları uygulayacak insanların bilgi, zihniyet ve performans anlamındaki değişimi on yıllarda, bazen de birkaç kuşakta gerçekleşiyor.

Muhtemelen önümüzdeki birkaç yıl içinde deprem bölgesindeki şehirler yeniden inşa edilecek, bölgede inşaat yapan ve denetleyen kişiler yönetmeliklere daha fazla uyacaklar. Ancak bunlar büyük bir şokun çok taze gölgesi altında yaşanacaktır, bunların bireylerde yerleşik bir davranış haline gelmesi çok uzun zaman alacaktır. Marmara gibi yakın tarihte büyük bir yıkım yaşayan yerler dâhil olmak üzere geri kalan bölgelerde ise bir değişimden söz etmek daha güç. Örneğin böyle bir deprem sonrası müteahhitlerin kentsel dönüşüm için verdiği teklifleri kabul etmeyen kişilerin ellerinde ne var ne yok satarak, zira bazen dairenizin üstüne para vermeniz gerekiyor, binalarının yenilenmesi için çaba göstermesi beklenir. Veyahut her seçim arifesinde gördüğümüz üzere iki kat için temel atılması binaların üstüne çıkılan kaçak kat inşaatlarının hemen sahipleri tarafından durdurulması gerekir. Ancak bunun hiç de böyle olmadığını görüyoruz.

Yasal bir düzenleme yapmakla bu düzenlemenin hayata geçirilmesinin aynı şeyler olmadığını, insanların değişiminin yasaların değişiminden çok

daha uzun zaman aldığını ifade ettik. Konu deprem ve binalar olduğunda, buradaki insan faktörünü dört başlık altında toplayabiliriz: 1) Bir ev satın almak isteyen insanlar, 2) Bina yapıp satarak geçimini sağlayan insanlar, 3) Binaların denetimi yapan, iznini veren insanlar, 4) Ülke'deki inşaat politikasını düzenleyen insanlar.

Ev almak isteyenler, her zaman için en uygununu ararlar hatta ceplerinde yeteri kadar paraları yoksa kaçak bina veya kat yapmaya yönelirler. Müteahhitler, her zaman en az maliyetle bina yapıp kârlarını artırmayı düşünürler. Binayı yapanların ve oturanların bu tutum ve davranışlarını hem bireyin hem de toplumun faydası açısından denetim altında tutacak olanlar, memurlar ve siyasetçilerdir. Memurlar rüşvet veya yakınlık gibi bireysel bir takım çıkarlar devreye girmedikçe yönetmeliklere uymaya çalışırlar, hatta güçlü cezalardan dolayı görevlerini daha iyi yapmak isterler. Ancak iş yerel ve ulusal düzeyde siyasete gelince durum değişir, çünkü siyasetçi oy almak amacındadır ve insanların kısa vadeli bireysel çıkarlarını uzun vadeli genel çıkarlara tercih ettiğini bilir. Bu yüzden imarsız yapılara göz yumar, elektrik ve suyunu verir, zaman zaman imar afları çıkarır. Örneğin seçim sath-ı mâiline girdiğimiz şu günlerde, 6 Şubat gibi büyük bir deprem yaşanmışken belediyelerin kaçak katlara müdahale ettiğini görmüyoruz. Şüphesiz siyasetçi de bu toplumun ortalama bir ferdidir, hatta siyasete atılmadan önce başka işler yapan birisidir, yerel veya ulusal düzeyde karar alma mekanizmalarının başına geçtiğinde toplumun ortalama yapısının dışına çıkamaz. Bundan dolayı toplumlar, salt yasal düzenlemelerle değişmezler.

Sonuç olarak, bir şeyin bir daha eskisi gibi olmaması için onu daima hatırlamak ve o şeyin getirdiği zorluklara karşı bireysel ve toplumsal olarak karşı çıkacak imkânlarla sahip olmak gerekir. Oysa insan nişyan ile maluldür, her daim hatırlasa bile değişimden korkar ve değişim çoğunlukla onun elinde değildir.

Ama inşallah bütün gözlem ve değerlendirmelerim yanlıştır.

Deprem Bana Ne Söylüyor?

Sinan ÖZYURT

Eğitimci-Yazar

Babam açık kalp ameliyatı olup tıkalı iki damarını değiştireli henüz beş gün olmuştu. Ameliyattan 48 saat sonra yoğun bakımdan servise çıkarıldı, ben de yanında refakatçi olarak kalıyordum. Geceler uzadıkça uzuyordu. Her sabah saat 6 civarında hastamıza vermemiz gereken bir hap vardı. Saati akşamdan kuruyordum fakat uyanmamız için alarmin çalmasına ihtiyaç yoktu. Sabaha kadar neredeyse on beş yirmi dakikada bir uyanıyorduk. 6 Şubat sabahı da yine alarm çalmadan uyanmıştım. Telefonuma bakınca sosyal medyada deprem haberleriyle karşılaştım. Hemen televizyonu açarak depremin merkez üssünü ve büyüklüğünü öğrenmeye çalıştım. Kahramanmaraş Pazarcık merkezli 7.7 büyüklüğünde, on komşu ili ciddi şekilde etkileyen bir deprem.

Bundan sonra hastane odasında hem televizyondan hem de internetten deprem haberlerini takip etmeye başladık. Bölgeden gelen görüntüleri gördükçe çok değil birkaç saat önce kendi kendime içinde bulunduğum şartların zorluğunu düşünmüş olmamdan utanç duydum. Biz daha yeni yapılmış, her açıdan çok iyi şartlara sahip, istediğimizde hemşiresinden doktoruna bütün sağlık personeline anında ulaşabileceğimiz bir hastanedeydik. Üç öğün yemeğimiz ayağımıza geliyor, ilaçlarımız düzenli olarak takip ediliyordu. Meğer ne büyük bir nimetin içindeymişiz.

İnsan çoğu zaman içinde bulunduğu halden şikâyet eder. Başkalarının neler yaşadığını, nasıl bir durumda bulunduğunu düşünmez bile. Kendisini her şeyin en iyisine layık görür. Dünya hayatının bir imtihan alanı olduğunu unutup verir. Varlığın ve yokluğun, sağlığın ve hastalığın bu imtihana dâhil olduğunu hatırlamak bazen çok sarsıcı olaylar neticesinde mümkün olabiliyor maalesef. Keşke her anımızı imtihan bilinciyle yaşayabilsek.

Deprem büyük bir imtihan. Bu imtihanın hem depremden önceki hem de sonraki boyutları var. Deprem öncesindeki imtihanı iyi verebilseydik sonraki imtihanımız da kolaylaşacaktı. Bunu başaramadığımız için deprem sonrasındaki imtihanımız çok daha ağır oluyor. Deprem öncesinde yapılması gerekenleri elbette konuşmalıyız. Yıllardır konuşuyoruz da. Fakat ülkedeki birçok meselede olduğu gibi sadece konuşmakla yetiniyoruz. Sıra atılması gereken adımlara geldiğinde orada durup kalıyoruz. Biz hemen her konuda

ani, acil, kısa vadeli çözümler ve iyilikler üretmede pek mahiriz. Uzun soluklu, süreklilik gerektiren iyiliklerin, köklü değişimlerin, kalıcı çözümlerin üretilmesinde başarılı olamıyoruz. Bu durum büyük bir toplumsal zaafımız. Bunun farkında olmalı ve bu hâli düzeltmek için çaba sarf etmeliyiz.

Elbette bütün felâketler birer imtihandır. Şu anda hepimiz imtihandan geçiyoruz. Kimimiz sabır imtihanındayız, kimimiz dayanışma. Hep birlikte bir kardeşlik imtihanındayız. En mühimi de yardımlaşmayı, paylaşmayı, dayanışmayı sürdürebilmek. İlk günlerin sıcaklığıyla fedakârlığın zirveye çıkması güzel fakat üzerinden zaman geçtikçe duyarlılık ve hassasiyetin yerini unutmaya ve ilgisizleşmeye terk etmesi tehlikesiyle karşı karşıyayız. Daha da kötüsü birilerinin bu acıyı fırsata çevirmeye çalışması. Maalesef gerek deprem bölgesinde gerekse depremzedelerin yerleştikleri diğer şehirlerde kiralılar katlanarak artıyor. Bunun önüne geçmek gerekiyor. Bu da bencillikten uzaklaşmakla, dayanışma bilincini sürekli kılmakla mümkün. Başımıza gelen musibetler en azından aklımızı başımıza getirmeli değil mi?

Bu felâket bana ne söylüyor diye sormalıyız kendimize? Depremi başkalarına verdiği mesaj üzerinden okumak yerine benim payıma ne düşüyor diye okumalıyız. Böyle yaparsak en azından kendi adımıza bu süreçten hayırla çıkabiliriz.

Ölümün ne zaman geleceği belli değil. Her an, her yerde ölebirim. O halde ölüm sonrası için hazır olmalıyım. Evvela Allah'a karşı sorumluluklarımı samimiyetle yerine getirmeye çalışmalıyım. Sonra yakından uzağa diğer insanlarla ilişkilerimi de bu sorumluluk bilinciyle gözden geçirmeliyim. Kalp kırmamaya çalışmalı, ihtiyacı olanın yanına varmalı, yarası olana merhem bulma-

lıyım. Sevdiklerime vakit ayırmalı, hayatın aslında içinde bulunduğum şu andan ibaret olduğunu aklımdan çıkarmamalıyım. Dua, zikir, sabır ve namazla Rabbimden yardım niyaz etmeliyim. O yardım ederse hiçbir güç bize zarar veremez, O bizi bırakırsa hiçbir gücün faydasını göremeyiz. Bağlıklarımı gözden geçirmeliyim. Neye bağlanmam gerekirken ben nelere kaptırmışım gönlümü?

Zorluklara sabredip nimetlere şükretmeyi hayatımın merkezine yerleştirmeliyim. Ancak bunu başarabilirsem Efendimizin hadisindeki hoş hâli yaşayan müminlerden olabilirim. "Müminin hâli ne hoştur! Her hâli kendisi için hayırlıdır ve bu durum yalnız mümine mahsustur. Başına güzel bir iş geldiğinde şükreder; bu onun için hayır olur. Başına bir sıkıntı geldiğinde ise sabreder; bu da onun için hayır olur." (Müslim, Zühd, 64)

Bugünün işini yarına bırakmamalıyım. Gözümüzün önünde binlerce insan ne hayallerle, umutlarla girdikleri yataklarından bir daha çıkmadı. O halde yapılması gereken iyi ve güzel ne varsa bugün yapılmalı. Erteleme hastalığından kurtulmaya çalışmalıyım. Ayağıma kadar gelen iyilik fırsatlarını hemen değerlendirmeliyim.

Bu süreçte çoğu zaman kendimizi çaresiz hissettik. Birçok şeyi yapmaya gücümüz yetmedi. Ancak şunu biliyoruz ki Rabbimiz bizi gücümüzün yettiğinden sorumlu tutacak. Önemli olan çaresizliği büyütecek yakınmalar yerine az da olsa devamlılığı olan iyiliklere odaklanmak, elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalışmak.

İnsanımızdan, gençlerimizden asla umut kesmemeliyim. Onlarca iyilik hikâyesine şahit olduk bu süreçte. Birilerinin harflerle tanımlamaya çalıştığı gençlerin can havliyle nasıl koşturduklarını gördük. Bütünle iyi bir kuşak olmadığı gibi ta-

mamen kötü bir nesil de yok. Her kuşakta iyilik peşinde koşanların yanında kötülüğü yaymaya çalışanlar da var. Hiçbir gencimizden ümit kesemeyiz, onların kalbindeki merhamet çınarını gördük. Bize düşen o çınarı susuz bırakmamak olmalı.

Felâketin üzerinden haftalar geçtikçe bir taraftan yaralar sarılmaya çalışılırken diğer taraftan ilk günlerdeki duyarlılık zayıflamaya başlıyor. Elimizden geleni yaptık artık hayatımıza dönebiliriz algısı yaygınlaşıyor. Oysa çok büyük bir deprem yaşandı. Artçıları da durmadan devam ediyor. Bazı insanlar geçici olarak başka şehirlere göçtüler fakat büyük çoğunluk bölgede yaşamaya devam ediyor. Göçenlerle ilgili dikkat etmemiz gerekenler var. Bulundukları şehirlerde her hususta onların yardımcısı olmalıyız. Elbette incitmeden. Mesela trafikte o şehirlerin plakalarına karşı daha bir anlayışlı olmalıyız. Depremden bu yana en çok dikkat ettiğim konulardan biri bu şahsım adına. Deprem illerinin plakalarına karşı hassasiyet, şunu düşünmeme de vesile oldu, birbirimize karşı anlayışlı olmak için ille de başımıza bir afetın gelmesi mi gerekiyor? Bu ülkede hepimiz birer depremzede adayız. Her halükârda birbirimize karşı daha müssama-hakâr olsak ne kaybederiz?

Deprem bölgesinde yaşayanlarla ilgili yardımlaşma ve dayanışma süreci de devam ediyor. Kendimizi uzun soluklu bir çabanın parçası haline getirmeliyiz. Enkaz kaldırılıp insanlar geçici barınma ortamlarından evlerine dönene kadar onların yanında olmalıyız. "Amellerin en faziletlisi, az da olsa devamlı olanıdır." buyuruyor Peygamber Efendimiz (Müslim, Müsâfirîn, 216). Demek ki yardımlarımızın miktarından çok daha önemlisi, devamlılığı. Bunun için bölgeye olan ilgimizi sürekli diri tutmak zorundayız.

Asrın Kardeşlik Hareketi

Halit ÇALIŞ

Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üni.
İlahiyat Fak.

Kızgın çölde yola düştü müminler, neleri varsa geride bırakarak. Geçmişlerini, anılarını, evlerini, mallarını... Üstlerindeki ve varsa binit olanlar hayvanlarına yükleyebildikleriyle koyuldular yola, yeni yurt arayışıyla.

Müminler, insanca hayat sürme imkânı kalmadığı, tasavvurları zorlayan zulümler sebebiyle değerleriyle var olmanın neredeyse imkânsız hal aldığı şehri, ilk madebi (Kâbe) bünyesinde barındıran kutsal şehri (Mekke) terk etmek zorunda kaldılar. İmanlarından ya da hayatlarından vazgeçmekle karşı karşıya bırakıldıkları yurtlarından, selam ve selamet yurduna (Medine) hicret ettiler. Tarihin en zor ve en anlamlı hicretini gerçekleştirdiler. İmanları ve ülküleri uğruna her şeyi ellerinin tersiyle itip düştüler kızgın çöllere.

O gün Medine demek, insanlık demekti, muhâcirler için emân yurdu demekti; mazlum ve mağdura kucak açmak demekti; merhamet, dayanışma, kardeşlik demekti, ensâr demekti. Nitekim öyle de oldu. Tarihin en anlamlı hicreti, yine tarihin eşine benzerine rastlanmayan dayanışma ve kardeşlik hareketiyle bütünleşti.

Âlemlere rahmet olan Elçi (s.a.v) ensâr ile muhâcir arasında kardeşlik (muâhât) ilişkisi tesis etti. Ensâr, Mekke'den hicret eden kardeşlerini, öz kardeşten öte kardeş bildi; etnik kökenini/kabilesini sormadı, geçmişini sorgulamadı. Gönlünü açtı, evini açtı, imkânlarını paylaştı bir ömür muhâcir kardeşleriyle.

İlk zamanlar mirasçılık doğuracak şekilde işleyen bu kardeşlik, ömür boyu dava kardeşliği halinde devam etti. Birlikte öğrendiler ilahi hakikatleri, birlikte çalışıp paylaştılar, omuz omuza mücadele ettiler davaları uğruna, beraber ağladılar beraber sevindiler. Tarihin emsaline şahitlik etmediği bu

kardeşlik, bireysel bir dayanışma olarak kalmadı, merkezini vahiy ve risaletle nurlanmış Medine'nin oluşturduğu örnek bir devlete dönüştü. Kardeşlikten devlete, merhametten medeniyete yürüyüşü bunun adı.

Aradan geçen bunca asırdan sonra, şimdi vakit, tekrar kardeşlik vaktidir. Deprem mağduru canlara can olma zamanıdır. Gün, ensâr olma günüdür. Depremzede kardeşlerine gönlünü, evini, imkânlarını açma günüdür. Etnik kökenini sormadan, geçmişini sorgulamadan kardeş bilip bağrına basma vaktidir.

Bugünün Medine'si Konya'dır, Ordu'dur, Bursa'dır... depremin fiilen yaşandığı 11 il dışında kalan bütün şehirlerdir. Ensâr, bütün Müslümanlardır. Herkes kendi ölçeğinde ensârdır, ensâr adayıdır.

Ensâr ve muhâcir, tarih sahnesinde bir defa görülmüş üstün erdem sahibi kişilerden ibaret değildir. Muâhât, bir zamanlar yaşanmış destansı bir kardeşlik hikâyesinden ibaret değildir. Ensâra ikram edilen lütuflar, sadece o günle sınırlı değil-

dir. Zulüm, faşizm, doğal afetler gibi haller var oldukça hicret hep olacak, her muhâcir ensârını bulacak, ilahi ikramlar bütün çağlarda sağanak halinde Müslümanları kuşatacaktır.

İlgili kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri marifetiyle asrın kardeşlik seferberliği başlatılmalıdır. Daha fazla gecikmeden fert ve aile düzeyinde bütün depremzedelerle kardeşlikler oluşturulmalıdır. O mahzunsu yüzün gülmediği, açsa lokmanın boğazda düğümlendiği bir duygudaşlık ilişkisi kurulmalı. Ömür boyu sürececek bir kardeşlik, yoldaşlık ilişkisi.

Bu ölçekte ağır bir musibetin altından kalkmak, elbette kolay değildir. Fakat şu ana kadarki süreç gösterdi ki, dayanışma ve kardeşlik duygumuz/bağımız, sanılandan çok daha güçlüdür.

Asr-ı saadette uygulanan muâhât ruhu ve idealine dayalı kapsamlı bir kardeşlik hareketi hayata geçirilebilirse, asrın musibeti asrın dirilişini doğuracaktır.

Neden olmasın!

Bugünün Medine'si Konya'dır, Ordu'dur, Bursa'dır... depremin fiilen yaşandığı 11 il dışında kalan bütün şehirlerdir. Ensâr, bütün Müslümanlardır. Herkes kendi ölçeğinde ensârdır, ensâr adayıdır.

Depremle Ölüm ve Diriliş...

Mülayim Sadık KUL

Her zamanki gibi eşimin uyarılarını dikkate almaksızın gecenin geç bir vaktine kadar elimdeki yazıyı bitirmeye çalışmışım. Eğitim döneminin son haftasına girmiştik ve aslında ertesi gün dersim olduğu için de bu kadar geç vakte kalmamam gerekirdi. Artık yazı mı bitti ben mi tükendim tam hatırlamıyorum. Yatmadan haberlere bir bakayım dedim. Gece 04:17’de Kahramanmaraş merkezli bir deprem olduğu haberiyle irkildim. Haber, çok genel ve ölü sayısı yüz küsur olarak ifade ediliyordu. Hayrolsun fazla ölüm yıkım olmaz inşallah diyerek dua edip yatmaya gittim.

Nereden bilebilirdim ki milyonlarca insanın ben sıcak yatağında uyurken soğuktan sabaha kadar tir tir titrediklerini, enkaz altında can pazarında mahşeri yaşadıklarını!

Sabah namazıyla birlikte kalktığımda ilk işim, haberleri kontrol etmek oldu. Haberler hiç de iç açıcı gözük müyordu. Deprem, zannedilenden daha büyük çaptaydı. Hemen abimi telefonla aradım, ondan daha sağlıklı bilgi alabilirim diye. O da maalesef çok büyük bir felaket olduğunu, on binlerce ölü olabileceğini üzümlere söyledi. Üniversiteye kafam allak bullak ve inşallah abimin dediği kadar ölü yoktur dualarıyla gittim.

Derse girdiğimde öğrenciler de zaten haberi almışlardı. Ölülerimiz için bir Fatiha üç İhlas okuyarak derse başladık. O gün sunum yapması gereken öğrencimiz gelmemişti. Biz de zaten aklımızdan çıkmayan deprem hakkında konuşmaya karar verdik. Böyle bir depremi nasıl algılamak lazım, Alman basınında çıkan haberler nasıl diye öğrencilerle fikir alışverişinde bulunuyorduk. Öğrencilerin çoğu üzgün olduklarını ve bu tür afetlerin elbette imtihanın bir parçası olduğu şeklinde görüş bildiriyorlardı. Bazı öğrenciler ise bu bölgelerden olup akrabalarından haber alamadıklarını söylediler. Henüz depremin ilk günüydü ve haberler çok yeniydi. Felaketin boyu-

tunu Allah'tan ve depremzedeler haricinde hiç kimse tam olarak bilmiyordu. Öğrencilerimden birisi, babasının Hataylı olduğunu ve akrabalarından şimdiye kadar hiçbir haber alamadıklarını söylüyordu.

Bir öğrencim hariç hiç kimse, bu Allah'ın kullarına bir cezasıdır, dememişti. Ali ismindeki bu öğrencim, aslında bu meselenin Kur'an'da çok net olduğunu ifade ederek bildiğimiz bazı ayetleri peş peşe sıraladı. İşin doğrusu, ben de meseleyi nereye bağlayacak diye merak ediyordum. O "ayetlerin de açıkça ortaya koyduğu gibi, insanların başına gelenler kendi günahları ve azgınlıkları sebebiyledir" diye bir çırpıda söyleyiverdi. Aslında dedikleri Kur'an'dan hakikatlerdi. Bu sözler herhangi birine değil, bizi Yaratana ait tespitlerdi.

O anda sorulması gereken, yaşanan böyle bir felaket karşısında nasıl bir üslup kullanmak gerektiği sorusuydu. Bu öğrencime "sen bir trafik kazası yapmış olsan ve birileri yanına gelip cezanı buldun, kim bilir ne halt etmişsindir!" deseler doğru olur muydu, diye sordum. Öğrencim bunların kendi görüşü olmayıp Kur'an'a ait tespitler olduğunda ısrar ediyordu. Benim diktatini çekmeye çalıştığım noktayla ilgilenmek istemiyordu. Ona göre mesele çok netti ve daha fazla bir şey söylemeye de gerek yoktu. Meselenin zannettiği kadar kolay olmadığını söylemeye çalışsam da onun beni anlamak gibi bir niyetinin olmadığı belliydi. İşin doğrusu, bu mesele gerçekten de cevabı kolay ve basit bir hadise de değildi.

Bu delikanlı aslında bizim kanımızın kaynadığı gençlik yıllarının ateşini temsil ediyordu. Bir ayet ve hadis, çok çetrefilli konularda

bile, basit ve anlaşılır genellemeler yaparak çözüm üretiliyordu. Sözlerine, ayetleri de destek yaptı mı başka bir şeye ihtiyaç kalmıyordu. Yaklaşık bizim gençlik profilimizi yansıtıyordu diyebilirim. Gençliğinde insana böyle konularda bir ayet veya hadis yetiveriyordu. Oysa ki, bu ayetler hakkında başka yorumlar var mı? Bu konuda göz önünde bulundurulması gereken bu ayeti tahsis eden ya da farklı anlaşılmasını gerektirecek başka bilgiler var mı? Bu sorular gençlerin gündeminde yoktu.

Düz mantıkla mesele gayet açıktı, öyle ya bu konuda ayetler ne diyor sa bize düşen de olayları bu ilahi uyarılar muvacehesinde değerlendirmek değil miydi? Başka türlü düşünmek, imanlı bir insan için kaypak bir durum olmaz mıydı? Bu konuda Mecelle'nin "Mevridi'n-nas'da ictihada mesağ yoktur." gibi fıkıh kaidelerini de tam anlamadan ağzımıza sakız etmişliğimiz vardır. Yani açık bir ayet ve hadis olduğu yerde tekrar ictihat etmeye gerek yok diyerek direkt ayetin zahiriyle amel etmeye kalkışıyoruz. Allah'ın indirdiğiyle hükmetmeyenlerin kim oldukları gibi birçok konu, bizim için gayet açık ve netti.

Delikanlıyla tartışmanın boşa kürek çekmekten başka bir işe yaramayacağını fark edince bu konuda kendimin nasıl düşündüğümü kısaca izah etmeye çalıştım.

Kaza yapmış veya deprem gibi büyük bir felaket yaşamış, canından malından olmuş birine, öncelikli olarak onu rahatlatacak ve teselli edecek rahmet diliyle konuşmak gerekir kanaatindeyim. Zaten canı yanmış olan birine sizin, bu arkadaşın üslubuyla bazı hakikatleri hatırlatmaya çalışmanızın o an itibarıyla ne faydası olabilir? Ön-

Bir şer ve musibet karşısında mümin, yıkılan değil yeniden dirilen olmalıdır. Seni ve tüm varlığı, bir "Ol!" emriyle yaratan Rabbin, nelere kadir değil ki! Bize kul olarak düşen, vazifemizi bihakkın yerine getirmektir.

celikli olarak elimizden geldiğince olan biteni soğukkanlılıkla karşılayıp enerjimizi, o anda acil yapılması gerekenlere sarf etmek gerekir diye düşünüyorum. Her şeyden önce bu tür büyük laflardan ve genellemeler içeren tespitlerden imtina etmek gerekir. Zaten insanoğlu biraz imanı ve vicdanı var ise bu öz eleştiriyi kimse ona hatırlatmasa da olay akabinde akli başına gelir gelmez yapmaya başlar. Bu, zamanı geldiğinde meseleyi en gerçekçi boyutuyla ele alarak en acımasız eleştirileri yapmamıza engel değildir. Her şeyin bir zamanı olduğu gibi her durumun da kendine uygun bir kelamı var anlamında “liküllü makâmın makâlün” demiş büyüklerimiz.

Diğer bir mesele de her bela ve musibeti Allah'ın bir cezası olarak yorumlamanın ne kadar İslamî olduğu sorusudur. Peygamberlerin ve Allah dostlarının en büyük sıkıntı ve imtihana tabi olduklarını hatırlarsak bunların başına gelen sıkıntıları ve çektiklerini, yaptıkları hataların bir sonucu olarak görme imkânımız var mı? Bir tarafta başımıza gelenlerin, kendi yapıp ettiklerimizin neticesi olduğu bilgisi ve diğer tarafta bunların bir imtihan vesilesi olabileceği hakikati. Her ikisi de mevsuk ve Kur'an kaynaklı olan bu bilgilerimizi, birbiriyle nasıl bağdaştırmamız gerekir. Aslında bu konuyu bilenler açısından çok da zor değil.

Her şeyden önce, başımıza gelen felaketler, hastalıklar ve sıkıntılar aynen hayatın ve insanoğlunun kendisi gibi tek boyutlu veya tek sebebe indirgenebilecek basitlikte değildir. Aynı hadise bir taraftan yapıp ettiklerimizin karşılığı olabilecekken, aynı zamanda sabredildiğinde çok büyük bir rahmetin müj-

deleyicisi de olabilir. Aynı musibet, birimiz için ceza olabilirken bir diğeri için rahmet olabilir.

Kur'an-ı Kerim'de bu anlamda “Olur ki, hoşunuza gitmeyen bir şeyde sizin için hayır, yine olur ki hoşunuza giden bir şeyde de sizin için şer vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz.” (Bakara, 216) buyuruluyor mu? Demek ki işlerin hakikatini bilen, sadece Rabbimizdir. Peygamberler bile ancak Allah Celle'nin bildirdiği kadarına muttali olurlar, daha fazlasına değil.

Öyleyse Müslüman, başkaları hakkında konuşurken daha dikkatli olmak zorundadır. Eskilerin dediği gibi “Sû-i zanda isabet etmektense hüsn-ü zanda yanılmak daha hayırlıdır.” Bu anlamda kendi nefsimizi kontrol altında tutmak adına başımıza gelen hadiselerde acaba nerede hata ettim diyebilmek muhasebe için daha anlamlıdır. Bunu kendi şahsımızda yapsak bile başkalarına daha insafli ve dikkatli olmamız gerekir.

Atalarımızın dediği gibi iğneyi kendimize çuvaldızı başkasına batırmak gerekir. Bizler ise maalesef hep başkalarına karşı çok sert ve tavizsiz, kendimize karşı ise aşırı müsamahakâr oluyoruz. Olması gereken, ibret alıp her şeye gücü yeten Rabbe yönelmek değil mi? Bizi O'na çıkarmayan varlık da darlık da şerdir. Bizi O'na yaklaştıran bela da olsa hayırdır.

Bizim Anadolu irfan mektebi-miz bu konularda nasıl davranmamız gerektiğini, Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Tevfizname'siyle en güzel ifadesini bulmuştur:

“Hak şerleri hayreyler/ Zannetme ki gayreyler/ Ârif âni seyreyler/ Mevlâ görelim n'eyler/ N'eylerse

güzel eyler.

Deme şu niçin şöyle/ Yerinedir o öyle /Bak sonunu seyreyle /Mevlâ görelim n'eyler / N'eylerse güzel eyler.”

Bir şer ve musibet karşısında mümin, yıkılan değil yeniden dirilen olmalıdır. Seni ve tüm varlığı, bir “Ol!” emriyle yaratan Rabbin, nelere kadir değil ki! Bize kul olarak düşen, vazifemizi bihakkın yerine getirmektir. Esbaba tevessül etmeden tevekkül etmek, kendi kendini kandırmaktan öte bir anlam taşımaz bizim inancımızda.

Elbette bu depremle birlikte binlerce insan canından ve malından oldular. Bu büyük acı, tarifi olmayan ancak yaşayanın bilebileceği bir acı. Bize düşen, millet ve ümmet olarak hayatın bu tür cilvelerini hesaba katarak yaşamak. Değer verdiğimiz dünyanın anlık değişebileceğini bu deprem bizlere yeniden göstermiştir. Göçük altında günlerce kalıp tekrar hayata göz kırpan insanların hem içecek suları hem de gidilecek yolları var demektir.

Öğrencilerle yaptığımız hasbihal bizi buraya getirdi. Almanya başta olmak üzere Avrupa'nın farklı ülkelerinde yaşayan insanlar ilk günden itibaren organize olmaya çalıştılar. Türkiye ve Suriye'de yaşanan bu dramın acılarına ortak olmak, biraz da olsa yaraların sarılmasına katkı sağlamak için. Bu sadece Müslümanların değil gayrimüslim dediğimiz inançlı-inançsız tüm insanların ortak gayretine dönüştü. Etrafımızdaki insanlar ne yapabileceklerini, yardımları kime nasıl ulaştıracaklarını soruyorlardı. Özellikle cami dernekleri ve tüm Müslüman kuruluşlar, bünyelerinde bulunan yardım kuruluşlarını bu manada harekete geçirdiler.

Bu yapılanları bizatihi görmek, insanı bu acılı günlerde biraz da olsa yarınlara adına ümitvar kılıyor. İnsanlık ölmemiş diyorsunuz. Elbette art niyetli fırsatçılar her toplumda var. Bunlar bazen depremi bazen başka bir şeyi gerekçe gösterip zehirlerini kusmaya veya insanlara yardım etme yerine acılarına acı katmaya devam ediyorlar.

Bizler de günlerdir depremle yatıp depremle kalktık. Kurtulan her canla biz de yeniden dirilirken cansız çıkarılan her kardeşimizle de yeniden ölümü tattık. Etrafımızdaki insanları maddeten ve manen bu kardeşlerimizin yanında olmaya teşvik ettik. Bu süreçte deprem bölgesinde, sahada olan birçok dostumla haberleştik. Bölgeye giden arkadaşlarımla ve yeğenlerimle oralar hakkında televizyon ekranlarına yansıyandan daha fazlasını anlamaya çalıştık.

Bu bağlamda görüştüklerimden bir tanesi de bana ilim ve irfanı sevdiren, İmam Hatip yıllarından beri hep yanında yöresinde, mümkün olduğunda ders halkasında olmaya çalıştığım Ahmet Akın Çığman Hocamdı. O da bizler gibi haberlerin başından geç saatlere kadar kalkmadığını söyledi. Özellikle de “Tek Yürek” adı altında tüm basın ve yayın organların ortaklaşa yaptıkları bağış kampanyasını geç saatlere kadar izlediğini bildirdi.

Türkiye ve Dünya’daki uzmanların ifadesine göre, yüzyılın en büyük deprem trajedisi yaşandı ve meydana gelen artçılarla birlikte bunun uzun bir süre daha yaşamaya devam edeceği görünüyor. Bu sebeple de artık bundan sonra hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını biliyoruz. Bu hadisenin depremezdedelerle birlikte hepimiz için milat

olduğunun farkındayız. Her kurtulan canla biraz daha umutlarımız yeşerse ve gönlümüzün yangınına birazcık su serpilse de yaklaşık 50 bin kaybımızın olduğunu bilmek, milyonlarca insanın evsiz ve çaresiz kaldıklarını görmek, çok acı bir imtihan.

Türkiye ve biz yıkılan binalarla birlikte hep beraber bu enkazın altında kalmış gibiyiz. İnsan ister istemez Rabbimizin Kur’an’da defalarca tekrar eden “İbret/ders almanız! Akıllanmaz mısınız!” uyarılarını hatırlıyoruz. İnşallah bu musibet gerçekten de bin nasihatden evlâ hükmünde olur da buradaki can kayıplarımıza sebebiyet veren ihmaller hem devlet hem de toplum olarak tekrar edilmez.

Elbette şer gibi görünen şeylerde nice hayırlar olabileceğini de göz ardı etmemek lazım. Sadece Türkiye’nin değil tüm İslam aleminin, hatta tüm dünyanın bu vesileyle, böyle bir felaket karşısında nasıl tek vücut olduğunu görmek de yine bu zor zamanda gelecekle ilgili umutlarımızı yeşertiyor. Tüm umutların bitti sanıldığı, her böyle büyük bir felakette, Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri’nin tevekkülünü en zirve noktada bize hatırlatan yukarıdaki dizeleri, imdadımıza yetişerek gönüllerimize biraz sükûnet veriyor.

Elbette Kur’an ve hadislerin haber verdiği şekilde inancımız, kaderde böyle bir deprem olacağının ezelde tespit edildiği şeklindedir. Bu bir bakıma kaçınılmaz bir durumdur. Ama madalyonun bir de diğer tarafı var. Bizim bu kaderdeki payımızı ve sorumluluğumuzu es geçen bir kader anlayışı ne İslamî ne de insanî olabilir. Kaderi ezeli ilmiyle tespit eden Allah, bize verdiği akıl ve bilgi vasıtasıyla almamız gereken tedbirleri de önceden haber

vermiş değil miydi? Burada yaklaşık 500 yıldır patlamaya/kırılmaya hazır bir fay hattının olduğunu bize her türlü bildirmemiş miydi? Bu bölgede yapılacak binaların bütün bu riskler hesaba katılarak planlanması gerektiğini bilmiyor muyduk? Peki biz bu bilgileri niye dikkate almadık? Meseleye bu perspektifle yaklaşırsak, bilgiye verdiğimiz değerlerin aynı zamanda kaderimiz olduğu sonucuna varırız.

Duamız odur ki bundan sonra devlet ve toplum olarak şu üç günlük dünyanın faniliğini unutmadan herkes üzerine düşeni bihakkın yerine getirsin. Rabbim bu büyük felakette olan bitenden başkalarını suçlamadan önce, herkese kendi sorumluluğunu fark ettirsin! Müminler birbirlerinin aynası olduğu gibi devlet de toplumun aynası. Rabbim, “Nasılmanız öyle yönetilirsiniz!” hadisini başkalarını suçlamak için değil de kendi keyfiyetimizi anlamaya ve gereğini yapmaya vesile kılsın! Dua ve niyazımızı bir hadisle taçlandıralım. Bir hadiste Peygamber Efendimiz Müslümanı, elinden ve dilinden diğer insanların emniyetinde olduğu kimse şeklinde tarif ediyor. Hadis bazı rivayetlerinde sadece Müslümanların değil, “elinden ve dilinden bütün insanların salim kaldığı kimse” şeklinde de gelmiştir. Eğer toplum ve devlet mekanizması olarak bu hadisin gereğini yerine getirsek, birçok beladan kurtulmuş ve ebedi saadet yolunda en önemli adımı atmış oluruz.

Mevlam ölenlerimizi şehitlik mertebesiyle taçlandırın! Hastalarımıza acil şifalar versin! Tüm inananlar olarak “Komşusu açken tok yatan bizden değildir.” (Buharî, el-Edebü’l-müfred, hd. no 112) düsturunu hayat prensibi kılanlardan eylesin!

Acımız Büyük Ama Kusurumuz da Çok

Ahmet POÇANOĞLU

Emekli Konya İl Müftüsü

Büyük bir deprem felaketi yaşadık. Bu depremde hayatını kaybedenlere Allah rahmet eylesin, hayatta kalanlara da sabırlar versin. Allah yardımcıları olsun. Allah böyle acıları bir daha göstermesin. Rasulullah'ın (s.a.v) şu sözüyle depremzede kardeşlerimi teselli etmek, taziyede bulunmak, acılarını paylaşmak isterim: "Mümin yeşil ekine benzer. Rüzgârla eğilir (fakat yıkılmaz). Rüzgâr sakinleştiğinde yine doğrulur. İşte mümin de böyledir; o da bela ve musibetler sebebiyle eğilir (fakat yıkılmaz)." Zira mümin sarsıldığında, sendelediğinde imanı elinden tutar ve onu yeniden ayağa kaldırır.

İnsan hayatı, sayısız lütuf, nimet; aynı zamanda afet ve felaketle dolu büyük bir "imtihan dünyasından" ibarettir. Millet olarak zor bir zamanı yaşıyoruz. Bu millet büyük acılar çekti, bu acılar bizi tek vücut hale getirdi, bir olduk, birlik olduk, ekmeğimizi bölüştük. İman ediyoruz ki olan biten her şeyde inkâr edilemez bir gerçek var; her şey Allah'tan, Allah'ın izni, Allah'ın emir ve iradesi ile var oluyor.

وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ

"Nimet olarak size ulaşan ne varsa, Allah'tandır. Sonra size bir zarar dokunduğu zaman da yalnız O'na yalvarırsınız." (Nahl: 53)

Kuyruklu yıldızlar; depremler, volkanlar, dev dalgalar, hortumlar, mikrop- lar, virüsler tamamı insan hayatı için hepsi potansiyel tehditlerdir. Hiçbi- ri O'ndan bir emir gelmediği sürece dünyaya ve üzerindeki canlılara karşı tehdit oluşturmuyorlar. Yeryüzü sakinlerini kuşatan, tehlike ve afet riski- ne rağmen varoluş sürecindeki devamlılık, düzen ve dengenin aslında bah- sedilmişlikten ibaret ve alemler üzerindeki **"mutlak tasarrufun"** yalnızca

yüce Allah'a ait olduğunun, insanın Rabbi tarafından durmaksızın korunup kollandığının ispatıdır. Zira alemler, kendisini icat edip, yaratan Allah'ın güç ve kudretinin alemleri ile doludur. Bu sebeple O'na alemlerin Rabbi deriz ve «Allah'ın bizim için yazdığından başkası asla bize erişmez. O, bizim mevlamızdır. Onun için mü'minler yalnız Allah'a güvenip dayanmalıdır». Tevbe /51

Mümin, her tatlı nimet gibi her acı musibetin de bir sebebe bağlı olarak yaratıldığını bilir ve iki halde de çetin bir imtihan içinde olduğunu hiç unutmaz. Rum Suresi 41. ayetten öğreniyoruz ki; insanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozulmuştur; bu sebeple Allah-dönüş yapsınlar diye- işlediklerinin bir kısmını onlara tattırır. Bu ayetten, insanın yapıp ettiklerinden dolayı bir sorumluluğu olduğunu da anlıyoruz. Bizler hepimiz üzerimize düşeni yapmadığımız için suçluyuz ve sorumluyuz. Allah korkusunu ve ihsanı öğrenemedik, anlatamadık, yaşayamadık ve yaşatamadık; halbuki biz bir medeniyetin evlatlarıyız, adaletin, ahlakın,

ihsanın, emanete ehil olmanın mücessem örneği olan bir peygamberin ümmetiyiz.

Teknolojik gelişmelerin ortaya koyduğu kurallara göre inşaat yapmak veya eski binaları güçlendirmek, iç ve dış mimariyi depremde en az hasar görecektir şekilde düzenlemek deprem esnasında ve sonrasında daha çok hayatın kurtulmasına yarayacak önlemler üzerinde çalışmak; elden gelen her tedbir alındıktan sonra, olanı asıl kaynağına bağlayarak Allah'a tam bir inançla teslim olmak yani tevekkül etmektir. Bu, Rasulullah Efendimizin, "Deveni bağlayıp öyle tevekkül et" sözünü rehber edinmek demektir.

Böyle vakitler, Allah'ı hatırlama, O'nun güç ve kudretine şahitlik etme, dua etme, manevi tedbirleri alma vakitleridir. Başta namaz olmak üzere çeşitli ibadetler, dualar, akrabaya sıla-i rahim, ihtiyacı olanlara her türlü yardım, kazaları ve belaları defetmeye yarayan manevi tedbirlerdir. Dünya ve ahiret yarınasına hazırlanmaktır. Yarına hazırlanmakla ilgili Hz. Peygamber (s.a.v) dönemine ait akta-

Mümin, her tatlı nimet gibi her acı musibetin de bir sebebe bağlı olarak yaratıldığını bilir ve iki halde de çetin bir imtihan içinde olduğunu hiç unutmaz.

Sahabe ve Selef-i Salih'inden Husuf-Kusuf namazı gibi deprem sonrası kılınacak hususi bir namaz ve doğrudan secdeye kapanılması ile ilgili nakiller vardır. Her türlü felâket ve afette yapılacak ilk ibadet, (mümkünse) secdeye kapanmak olmalıdır.

racağım bir hadise bize önemli mesajlar veriyor. Vererek korunmayı ve infak ederek varoluşumuzu sürdürmeyi bize öğretiyor.

Münzir bin Cerir (ra) anlatıyor: “Günün ilk saatlerinde Hz. Peygamber’in yanındaydık. Rasûlullah’ın (s.a.v) yanına üstünde başında elbise olmayan, ayakları çıplak, sadece kaplan derisi gibi çizgili bir çaputa sarılmış, kılıçları boyunlarına asılı bir grup insan çıkageldi. Bu insanların hepsi Mudar kabilesinden idi. Hepsi fakir ve sefalet içindeydi. Bunların perişan hallerini gören Hz. Peygamber’in (s.a.v) yüzü bir anda değişti. Odasına girdi ve sonra geri çıktı. Bilal-i Habeşi’ye ezan okumasını emretti. Bilal (ra) de ezan okudu. Namaz için kamet getirildi, namaz eda edildi. Peygamberimiz namazdan sonra cemaate hitap etti ve;

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

‘Ey insanlar! Sizi tek bir nefisten yaratıp, ondan eşini lütfeden ve ikisinden de pek çok erkek ile kadın var eden Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah’ın ve akrabasının hakkına riayetsizlikten de sakının. Allah şüphesiz hepinizi görüp gözetmektedir!’ (Nisa: 1) ayetini okudu. Hemen bunun peşinden de Haşr Suresi, 18. ayeti ekledi:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

‘Ey insanlar! Allah’tan korkun. Herkes yarına ne hazırladığına baksın. Allah’tan korkun, çünkü Allah işlediklerinizden haberdardır.’

Sonra Peygamberimiz sözlerine şöyle devam etti:

‘Kişi, dinarından, dirheminden (altın ve gümüş para), giyeceğinden, bir ölçek buğdayından, bir ölçek hurmasından yardımda bulunsun. Elinde hiçbirşeyi bulunmayan, yarım hurmayla da olsa mutlaka bağışta bulunmaya gayret etsin!’

Peygamberimizin bu sözlerinden sonra Medineli bir Müslüman neredeyse taşıyamayacağı kadar ağır bir bohçayla geldi, Peygamberimizin önüne yığıldı. Sonra herkes peşi sıra onu takip etti. Herkes bir şey getirmeye çabalıyordu. Öylesine ki, biraz sonra giyecek ve yiyeceklerden bir yığın meydana geldi. Peygamberimiz son derece sevinçliydi. Yüzüne baktım, sanki yaldızlanmış gibi parlıyordu. Şöyle buyurdu:

‘İslam’da kim ki hayırlı bir yol açarsa, ona bu hayrın sevabı ile kendisinden sonra bu sevabı işleyenlerin mükafatı eksiksizce verilir. Kim ki kötü bir yol açarsa, ona bunun günahı ile kendinden sonra onu işleyenlerin günahı aynen verilir. Ve onların günahından hiçbir şey eksilmez.’

Bununla birlikte tarihten bize örnek olacak önemli bir olayı da aktaracağım. Raşit halifelerin beşincisi Ömer İbn-i Abdülaziz (ö. 101/719) Şam’da meydana gelen ve belki de bu depremin etkilediği şehirleri de etkileyen depremden sonra valilere mektup yazar ve der ki, “Bu sarsıntı Allah’ın kullarını cezalandırdığı bir şeydir. Bütün şehirlere mektup gönderdim ve şöyle dedim: Şu ayın şu günü şu saat (belli vakitte hep beraber) çıkınız; isteyen tasaddukta bulunsun. Zira Allah (c.c) ‘Temizlenen, Rabbinin adını anıp O’na kulluk eden kimse kuşkusuz kurtuluşa ermiştir.’ buyurmuştur. (Ala: 14-15)

Ve babanız Âdem Aleyhisselam’ın dediği gibi deyiniz:

قَالَ رَبِّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

‘Rabbimiz biz kendimize zulmettik. Eğer sen bize mağfiret ve merhamet etmezsen mutlaka ziyan edenlerden oluruz.’ (Araf: 23)

Ve Nûh Aleyhisselam’ın dediği gibi deyiniz:

وَلَا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

‘Eğer beni bağışlamaz ve bana merhamet etmezsen elbette ziyana uğrayanlardan olurum.’ (Hüd: 47)

Ve Mûsâ Aleyhisselam’ın dediği gibi deyiniz:

رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي

‘Rabbim! Ben kendime yazık ettim. Ne olur, beni bağışla’ (Kasas Suresi: 16)

Ve Zü’n-Nûn (Yûnus) Aleyhisselam’ın (balığın karnında) dediği gibi deyiniz:

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

‘Senden başka ilâh yoktur. Sen her türlü kusurdan, eşi-ortağı olmaktan uzaksın. Şüphesiz ben kendine yazık edenlerden oldum.’ (Enbiya Suresi: 87)

Sahabe ve Selef-i Salih’inden Husuf-Kusuf namazı gibi deprem sonrası kılınacak hususi bir namaz ve

doğrudan secdeye kapanılması ile ilgili nakiller vardır. Her türlü felâket ve afette yapılacak ilk ibadet, (mümkünse) secdeye kapanmak olmalıdır.

Tabii ki bu dualarla ve yaptığımız ibadetlerle birlikte elimizden geleni yapmalıydık. Yapmadığımız için hepimiz suçluyuz. Ama daha büyük suçumuz, her şey olup bittikten sonra bile meseleyi anlamayıp, katı yürekliliğimiz, ders ve ibret almayıp, sorumluluklarımızı yerine getirmeden hep başkalarını suçlama temayülümüz. Faturayı başkasına kesme telaşımız, Üstad’ın şu beytindeki anlayışa ve çileye sahip olamayışımızdır:

Sanırım, insanların her suçunda ben varım;

Günah uzun bir kervan, tâ ucunda ben varım!

Bu depremde hayatını kaybedenlerin hemen hemen çoğu, ansızın ölüme yakalandıklarından dolayı bir anlamda şehittirler. Allah onlara rahmet eylesin, hayatta kalanlara da sabırlar versin. Milletimizin başı sağ olsun.

Bizler hepimiz üzerimize düşeni yapmadığımız için suçluyuz ve sorumluyuz. Allah korkusunu ve ihsanı öğrenemedik, anlatamadık, yaşayamadık ve yaşatamadık; halbuki biz bir medeniyetin evlatlarıyız, adaletin, ahlakın, ihsanın, emanete ehil olmanın mücessem örneği olan bir peygamberin ümmetiyiz.

Afetler ve İnsanlık

Naoki Kayyım YAMAMOTO

Dr., Marmara Üni. Türkiyat Enstitüsü

Türk toplumunda bir sorun çıktığında sıkça dile getirilen bazı söylemler dikkatimi çekiyor: “Bu İslami açıdan doğru değil”, “her şeyi dine bağladığımız için bunlar oldu” ya da “bunun siyasi tarafı nedir?”

Dini meşruiyetin önemli bir mesele olmadığı Japon toplumunda ilk iki söylem pek yaygın değildir. Öte yandan, siyasi partiler ya da siyasetçiler arasındaki güç mücadelesinin çirkinliği neredeyse tüm ülkelerde aynıdır.

Böyle bir durumda en büyük sorun, kendini ya da başkalarını 'sorunu çözemeyenler' olarak görmek ve kendi toplumunun dışında 'sorunu çözebilecekler' olduğunu varsaymaktır.

Buradaki vurgu, sorunlarla başa çıkmadaki 'başarı' ve 'başarısızlık' üzerinedir, insanlar üzerine değildir. Bu zihniyette felaketler ve kurbanlar sadece siyasi bir mücadelede yalnızca sayısal veriler olarak görülür.

Bizim için önemli olan 'sorunla yüzleşenlerin' ve 'sorunla yüzleşmekte olanların' bireysel hikayelerini her türlü etkiden korumaktır.

Doğrudan yaşayan biri olmasam da Japonya 1995 yılında Büyük Hanshin-Awaji Depremi'ni ve 2011 yılında Büyük Doğu Japonya Depremi'ni yaşamıştır. Büyük Doğu Japonya Depremi'ni iyi hatırlıyorum çünkü deprem sırasında üniversite öğrencisiydim. Başlangıçta birkaç yüz olarak bildirilen ölü sayısı ertesi gün birkaç bine yükseldi ve sonunda 10.000'i aştı. Japonya Öz Savunma Kuvvetleri'nde çalışan bir arkadaşım tsunami nedeniyle ölen insanları çıkarmak için felaket bölgesine gitti. Çamurda can verenlerin cesetlerinin o kadar güzel ve yara almamış olduğunu söyledi ki sanki hâlâ yaşıyorlarmış gibi görünüyorlardı.

Miyagi Eyaletindeki Minami San-riku kasabası çalışanı Miki Endo, afet önleme ofisi binasının içinden telsizle, insanlara tsunami sırasında kaçmadan tahliye çağrısı yaparken hayatını kaybetti. Sorumluluğunu yerine getirmek için kaçmadı. Kasabanın 17,700 sakininin neredeyse yarısının tahliye edilmeyi başardığını söyledi. Cenaze törenine katılanlardan biri, kadının o anda yaptığı tahliye çağrısı olmasaydı hayatta olmayacağını söyledi.

Felaketin üzerinden 10 yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen, etkilenen bölgelerde yeniden inşa çalışmaları halen devam ediyor... Altyapı tesislerinin restorasyonu ve yeniden inşasında ilerleme kaydedilmiş olsa da deprem ve tsunami de hayatını kaybeden her bir kişinin anlatacak bir hikayesi var; arkadaşları, akrabaları ve aileleri onların hikayeleriyle yaşamaya devam ediyor.

“Kendi eviniz olsaydı, nasıl bir ev inşa etmek isterdiniz?”

“Anneniz, babanız ya da çocuğunuz depremden etkilenseydi ne yapardınız?”

Dürüst olmak gerekirse, bu tür bir varsayımı kullanmak için belirli bir dine, belirli bir siyasi ideolojiye veya kültüre gerek yoktur. Sadece insan olmamız yeterlidir. Bizler bir yandan

bencilce kendi kontrolümüzde bir sosyal sisteme ihtiyaç duyarken, diğer taraftan fedakârlık yaparak elimizdeki ekmeği başkalarına da verebiliriz.

Bu açıdan bakıldığında, karşı karşıya olunan bu durum, günlük yaşamdan pek farklı değildir. Sadece insanlıktan ne kadar anladığımızı ve ait olduğumuz topluma karşı ne tür bir sorumluluğumuz olduğunu düşünüp buna göre hareket ettiğimizle alakalıdır.

Şu anda karşınızda duran insanları ve depremde kaybettiğimiz insanları, doğumlarından bugüne kadar uzun bir hikâyeye sahip, yeri doldurulamaz insanlar olarak görürseniz, gelecekte nasıl bir toplum inşa etmemiz gerektiğinin cevabı da kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Dini veya siyasi ideolojik “çözümler” veya “yorumlar” için zamanınız varsa, depremde ölen insanlardan birinin hayatının izini sürmeniz yeterlidir.

Nerede doğmuş? Ne zaman doğmuş?

Doğduğunda annesi ve babası ne hissetmiş? Anaokuluna başladığında edindiği ilk arkadaşı kimdi? İlk aşkı ne zamandı? En sevdiği yemek neydi? Onu seven insanlar şimdi nasıl hissediyor? Ailesi onu kaybettiği için şimdi nasıl hissediyor?

Şu anda karşınızda duran insanları ve depremde kaybettiğimiz insanları, doğumlarından bugüne kadar uzun bir hikâyeye sahip, yeri doldurulamaz insanlar olarak görürseniz, gelecekte nasıl bir toplum inşa etmemiz gerektiğinin cevabı da kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Turgut Cansever'in Şehir Yönetim Düşüncesi ve Yeni Şehirler

Bugün belediye başkanı ve belediye meclis üyelerini biz seçiyoruz ama onlar bizi temsil ediyor diyebilir miyiz? İstanbul Büyükşehir ve ilçe belediyelerinde meclis üyeleri ekseriyetle emlak komisyoncuları. Bugün belediye meclis salonlarında sözde dinleyiciler için bir yer vardır fakat oraya emlak komisyoncuları gelir biliyor musunuz? (Bir Şehir Kurmak Turgut Cansever'le Konuşmalar, s.24)

Hüseyin Nasrullah İNAN

İnsan Telakkisi

Cansever, yeni şehirler kurmak yolunda en başta iki sorunun cevabının bulunması gerektiğini ifade eder; bu şehirler nasıl yönetilecektir ve nerede kurulacaktır? Şehrin nasıl yönetileceği sorusunun bizi götürdüğü yer, insan öznesidir. Nasıl bir insan için şehirler düşüneceğiz? Burada Hristiyanlık ve İslam inancına ait iki ayrı insan telakkisi karşımıza çıkar. Buna göre, iki inançta da ortak olan, insanın yasak ağaca yaklaşıp günah işlemesi ve cennetten kovulması meselesinin yorumlanması itibarıyla birbirinden ayrı iki insan telakkisini imlemektedir. Hristiyanlık inancında cennetten kovulmuş, günahkâr ve yönetilmeye muhtaç bir insan telakkisi varken İslamiyet'te bunun tam tersi olarak, sahip olduğu idrak sebebiyle tövbe etmesini bilen, çevresinin sorumluluğunu üstlenebilen ve dünyayı hüsnü muhafaza etmeyi vazife yüklenmiş olan beşerden ademe yükseltilmiş bir insan telakkisi karşımıza çıkar. Batı'da şehirlerin meydana gelmesi bu surette, tahakküm edici bir otoritenin egemenliği altında gelişmiştir ve ortaya çıkan ürün, nihai olarak içerisinde herhangi bir ekleme veya çıkarma yapılamayan dondurulmuş bütünlüklerdir. Burada 19. yüzyıl Batı şehrinin büyük yanlışları karşımıza çıkar. Şehir telakkisi bu biçimiyle, insanın oluşumuna sağlayacağı katkının güzelliğini ve bu katkının insanın en tabii hakkı olduğunu reddeder. Şehrin ilavelere ve değişime müsaade etmeyen yapısı gelecek nesillerin hakkını da gasp eder. Kalıcı ve dondurulmuş kentsel yapı, gelecek nesilleri de bu yanlışın içerisinde yaşama-ya mahkûm eder. İslam ve özelde Osmanlı şehirleri ise orada yaşayan fertlerin çevrelerinin imarına en yüksek düzeyde katıldığı yüksek bir sorumluluk bilinci- ni ifade eder. Cansever'in Ucu Açık Bütünlük telakkisi olarak tanımladığı bu şehircilik sisteminde yerleşim birimleri ilavelere ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da hesaba katmak suretiyle değişimlere açık bir yapıdadır. Şehir, denizin dalgaları üzerine konmuş olan martıların denizle kurdukları ahenk gibi tabiatla muntazam bir uyum içerisinde. İnsanın elinden kendi çevresini imar etme hakkı

fetişist bir tavırla alınamaz ve dünyayı güzelleştirmeyi vazife edinmiş fertler de tabiatın içerisinde cenneti hatırlatan şehirleri vücuda getirmiş olur.

Şehir İmar Eden Vakıf

Ferdiyeti yücelten bu insan telakisine uygun şehirlerin kurulması ve yönetilmesi noktasında Cansever, vakıf usulünü önerir. Burada vakıf sistemi üzerinde bir miktar durmakta fayda görüyorum. Vakıflar, klasik Osmanlı şehircilik sisteminin en temel aktörüdür. Osman Nuri Ergin'e göre bugün kamusal hizmet veya beledi vazife olarak ele alınan hizmetlerin, İslam inancının hayırdan yarışma ilkesi gereği hayrat yapma ve yaşatmaya teşvik fikrinin yansıması olan hizmetlerle aynı alana tekabül etmesi önemli bir noktadır. Osmanlı şehrinde vakıflar, bugün mahalli idarelerin vazifesi olan tüm kamusal hizmetleri Allah rızasını kazanmak üzere ferdi himmet ve şahsi teşebbüsler yoluyla yerine getirmekteydi. Ergin'in "Ferdiyet Sistemi" olarak ele aldığı bu anlayış, şehir merkezlerinin tamamen vakıf arazilerinden teşekkül etmesini sağlayan imaretler inşa etmekteydi. İmaretler, içerisinde han, hamam, arasta, tekke, medrese, bimarhane gibi sıhhi, iktisadi ve kültürel kentsel fonksiyonların yer aldığı bütünlüğün adıdır. Bu bütünlük, şehir merkezinden peydah olunabilecek tüm spekülasyon kazançların ve artı değer kapitalist bir birikime mahal vermeyecek biçimde tekrar vakıflara, dolayısıyla kamusal hizmetlere döndüğü bir iktisadi sistemi de ifade etmektedir. Kamusal hizmetleri bedelsiz bir şekilde sunan vakıfların sürdürülebilir bir idari yapıda olması, hayatiyetini sürdürmesi bakımından önemli bir noktadır. Vakıflar, kentsel hizmetleri sürdürülebilir bir şekilde sunmak üzere Osmanlı coğrafyasının çeşitli yerlerinde gelir getirici mülk ve gayrimenkulleri bu hizmetlerin sağlanması için vakfederlerdi. Böylelikle çevre bölgelerin de şenlenmesi sağlanırdı. Bu sis-

temin önemli bir diğer yanı ise kamusal hizmetlerin ferdi himmet ve şahsi teşebbüsler yoluyla yerine getirilmesi, dolayısıyla fertlerin beldeleri üzerinde bir sorumluluk bilincini kuşanmasıdır. Halk bu yolla çevresinin en üst seviyede idrakinde olmakta, yetki ve sorumlulukları paylaşmaktadır. Böylece merkezileşmenin yol açabileceği hantallık, öngörülemezlik gibi birçok kriz mesele olmaktan çıkmaktadır. Yöredeki fertlerin her biri, yerel veya merkezi hükümete yük olmak şöyle dursun yükünü almaktadır.

Cansever, kurulacak yeni şehirlerin imar sürecinin bir vakıf marifetiyle yürütülmesi fikrini önerir. İngiliz yeni şehirlerini kuran şirketler gibi Türkiye'de de şehirleri kuracak vakıfların, bir anonim şirket iştirakiyle süreci yürütebileceğini öne sürer. Bu vakıflar yeni şehirlerin merkezini teşkil edecek spekülasyon kazanç alanlarının sahibidir ve buradan elde edeceği kazancın tekrar o şehre döneceği sistemi kurar. Şehir kurma şirketleri, konut alanları planlamasında halkın yüksek düzeyli katılımını önemsemelidir. Bu şirket, halka bilfiil konutu değil konut üreticilerine arsayı sunan ve bu arsa içerisinde hangi şartlar altında konut üretebileceğini belirleyen bir sistemin başında yer alması gerekir. İnşa faaliyetlerinden büyük paylar alan ve bir güç merkezi haline gelen kurumların varlığı, bir diğer önemli meseledir. Bu gücün parçalanması ve böylece bir kurumun oluşmamasının yolu tıpkı Almanya'daki gibi şehrin karar alıcı bir baş mimarının varlığıdır. Bir de mahalleliye yakın olacak ve onlarla bir arada tasarım süreçlerini yürütecek bir mahalle mimarı olmalıdır. Bu yöntemle emlak komisyoncularının şehir üzerinde söz söyleme imkânı ortadan kalkar.

Cansever, yeni şehirlerin inşasında halkın kendi evini kendi yapabileceği en yüksek katılımı sağlayacak politik gereksinimlerin sağlanmasını gerektiğini ifade eder. Bunun yolu ise konut inşasında bu politikanın gerçekleşme-

sine imkân verecek yapı elemanlarının, endüstriyel yollarla üretilmesi ve yaygınlaştırılmasının sağlanmasıdır. Yıldız kümesi (galaksi) tipi kentleşme modeli benimsenerek yapı ve arsalar yolu ile spekülasyonların ve servet aktarımlarının önüne geçilmelidir. Mahalle kademesinin üretilebileceği bir planlama mantığı benimsenmelidir. Mahallelinin parsellere elastiki bir biçimde yerleşebileceği, evinin ve çevresinin inşasına en üst düzeyde katılabileceği ve mahallenin hizmetlerinin görülmesi konusunda sorumluluk üstlenebileceği bir politik zeminin üretilmesi gerekir.

Cansever'in şehir yönetim düşüncesi ve yeni şehirlerin inşasında benimsenecek kentsel politikalara dair yaklaşımları, şehirlerin ve mimarının tek boyutlu, teknik, yalnızca biyo-sosyal ihtiyaçları ifade eden bir alan değil; varlığın tüm katmanlarını kapsayan ve ahlak/din alanının ürünü olan bir disiplin ve gerçeklik olduğuna dair bir bilinci ifade eder. Varlığın tüm alanlarını kapsamayan yaklaşımlar ise İslami olmaktan uzak fetişistik bir yapıdadır. Bugün, yaşadığımız büyük deprem felaketinden sonra, yeni şehirler inşa etmenin arefesinde olduğumuz bir dönemde ilkelerimizi gözden geçirmemiz gerekiyor. Yeryüzüne halife olarak gönderilmiş insanın ihtiyaçları yalnızca depreme dayanıklı yeni toplu konut birimleri inşa etmek suretiyle karşılanamayacak düzeyde çok katmanlıdır. İnsanın çevresine yapacağı güzel katkı ve kuşanacağı sorumluluk bilinci, teknokratça ve merkezîyetçi bir tavırla elinden alınmamalıdır. İnsanı yüceltecek ve selamet içerisinde yaşamasına imkân tanıyacak güzel şehirlerin inşasının sağlanacağı kentsel politikalar geliştirilmelidir. Politik anlayış, tarihsel ve kültürel sürekliliği içerisinde bu toplumun ev, mahalle ve şehir kurma pratiklerini idrak edebilmeli ve buna uygun stratejiler üretmelidir.

Makamımız Neresi?

*“Zihnimiz, acizlerin şikâyetleri sığacak kadar
Kanırtılırken ses etmedik
Öcümüz alınacak korkusuyla irkildik
Kaldıysa bir soru içimizde
O da bir şey:
Nerededir yerle gök arasındaki ulak,
Nerde biz?”
İsmet Özel*

Mustafa ESER

Eğitimci

Ünsiyet kabiliyeti ve hatta mecburiyeti çok boyutlu bir hakikat. İnsan, sirayet ediyor ve sirayete uğruyor. Sınırları belirlemek zor. Akış hangi yöne kestirmek çoğu zaman mümkün değil. Akışın debisi de yönü de her an değişir. Akış olgusu da akışkan yani. Ünsiyetin mecburiyeti ve kesintisizliği, fıkhnı inşa etmede de bir probleme dönüşüyor. Zannediyorum kadim düğümlerimiz de buraya öyle ya da böyle temas ediyor; insan, varlık ve bilgi. Ünsiyet demek varlık demekse, bize düşen de bunların bilgisini fehm etmek zannedirim.

Ünsiyeti çözümleyebildiğimiz ölçü de acziyeti kabul eder, teslimiyete boyun eğerez. Buna rıza gösterdiğimiz için aziz oluruz. Ünsiyetin, irade ile kurgulanan veçhesinden mesulüz. Kurgulayabilme, isimlendirme hakkını da verir insana. Talimu'l-esma'ya bir de bu taraftan bakılabilir. Bu bir bahs-i diğer. Ünsiyetin kurgulayabildiğimiz veçhesinde, incitmemek hassasiyeti, merkeze/orijine tahkim edilmeli. İncitmemek demek, gayrısını bilmeyi ve hatta tanımayı en azından tanıma gayreti çekmeyi zorunlu kılar. İncitmemek, kendi çapını ve kabiliyetini de bilmeyi mecbur kılar. “Zira ne yapabilirim, nasıl yapabilirim, ne zaman yapabilirim ve ne ölçüde yapabilirim?” sorularına cevap vermek marifet gerektirir. İnsan tuttukça damıtır kendini. Tuttukça derinleşir. Tutmak için tanımak elzemdır. Neyi tuttuğunu bilmeden tutma mümkün olur mu? İncitmemek hassasiyetini merkeze konumlandırabilmek, eşyaya emanet nazarıyla bakabilmek demektir. Eşya sana musahhar kılınmıştır evet, ama yalnızca sana değil; sana da musahhar kılınmıştır. Dolayısıyla önünün ve ardının; sağının ve solunun hâsılı bulunduğu zemindeki herkesin ve her şeyin hakkını gözetmeyi zorunlu kılar bu emanet bilinci. İncitmemek, niyette kalp temizliğine; amelde ise ince hesaplama yapmaya eşitlenir. Ünsiyetin yalnızca bir ilkesini konuşuyoruz, dikkat buyurun. Bu

ilkenin bütün ünsiyet damarlarını kuşatması ömürlük bir çaba ile ve ancak bir medeniyet ile sürdürülebilir olur.

Bir merkeze/orijine sahip olmak demek, bir yasaya, bir hukuka yani hesap verme şuuruna sahip olmak demektir. Bir merkeze sahip olmak demek, aynı zamanda bir köke aidiyeti ifade eder. Bir de bir orijine sahip olmak demek; amelinizin de mamülünüzün de orjinal olması anlamına gelir. O halde insanın ünsiyet mecburiyeti/kabiliyetinin maruf sayılabilmesi, o eyleminin iradî olmasıyla ve kendisinin mukallid olmamasıyla mümkündür, diyebiliriz. Yani her maruf orjinaldir, biriciktir, özeldir.

Ünsiyetin salihata tebdili, dikey bir beslenme ve kuşatıcı bir yasayı kabullenmekle kolaylaşır. Bunun için ünsiyetin de ünsiyet taraflarının da sahibine kulak vermek esas mesele haline gelir: “ O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratan dır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır.” (Mülk suresi, 2. ayet)

Anlamak için sayılar verilir bazen. Anlamak için bazen görseller kullanılır. Kıyaslar yapılır. Bir giriş bir gelişme bir de sonuç olur anlam aktarılırken. Acı ise söz konusu olan, mesela “çok” ne demektir? Neye “az” deriz? Neyin “normal” olduğuna, kim, neye göre karar verebilir? Mesela “beklemek” ne demektir? Kim, neyi, nasıl ve ne kadar bekler? Acıysa söz konusu olan, “anlıyorum” kelimesi, herkesin herkesi anladığını iddia ettiği bu sentetik çağda nereye dokunur? Had neresidir, hak nerede durur. Enkaz var bir de. Bir de onun altından gelen sesler... O sesler, o sözler nereye gider? Gider mi? Duyulmayan ses mi yırtar yüreği, duyulan sesler mi? Yavrusunun yavaş yavaş soğuyan elini tutan adamın bakışlarını göğsümüzde taşıyalım muska gibi. Öfke bir nimettir, susmak ise bambaşka bir nimet.

Lütfen kimse konuşmasın bir dakikalığına. Susalım ve utanalım.

İnsan, çokça yanılabilen bir âdemdir. Bazen maruf adına yapılan eylem, insanın imajı için dolgu malzemesine dönüşebiliyor. Her yer kaygan. Her yerde, her şey ile ayarlı olmak mümkün. Olma'yı bir durak değil de bir çabalama hali olarak gördüğünüzde nispeten rahatlayabiliyorsunuz. Yardım yaparken belki de yardımla beslenebiliyorsunuz. Bazı algı hatalarını kasten düzeltmemeyi tercih ediyorsunuz. Vermenin çok tehlikeli hazzını, verdiğiniz şey ve kişi üzerinden yaşamakta beis görmez oluyorsunuz. Tabloda karanlık öyle çok yer var ki. Ah insan... Ne kadar kırılğan ve aciz...

Soru da sorun da ünsiyette; cevap da çözüm de ünsiyette. Birbirimize tutunarak, birbirimizi anlayabiliriz. Birbirimize varırsak kendimizi bulabiliriz. Topluca sarılırsak o ipe, kurtuluş mümkün. Rükuyu, ruku edenlerle yaptığımızda sağrıımızdan kanatlar çıkacak, inanın!

Yaşanan felaket sarsıcı. Kendimizde değiliz pek çoğumuz. Gerçi ne zaman kendimizde idik bu da ayrı bir muamma. Refleks olarak yapılanlar var. Bir de refleksden öte planlı ameliyeler var. Her ikisinde de ümidimizi artıracak pek çok sahneye şahit olduk. Makamımız hamd makamıdır.

Tablodaki karanlıkların çokluğuna rağmen yolda olmak, yolcu olmak ve belki de bir yol yapma gayretinde olmak, en azından, ciddi bir cesarettir. Her yer yıkıldı. Ama pek çok yerimizi imar ediyoruz belki. Yara sarma çabası bizi tamamlıyor. Biz, bizim yasımızı tutuyoruz. Biz, bize merhem oluyoruz. Biz ne kadar çokmuşuz meğer! İnsan olma ortak paydasının nasıl da sağaltıcı bir kudreti olduğuna nazar ettik hepimiz. Dijital duvarlardaki saldırganlığın aksine nasıl da kol kola vererek birlikte koşabildik acılara

doğru. Hepimizin boğazına düğümlenen yumrunun tadı aynı. Her birimizin gözünden akan yaş aynı. Kanımız da acımız da aynı. Bunlar ne mukaddes ortak paydalarımız, şimdi bir daha bildik. Makamımız hamd makamıdır.

Tertip edilen işlerde her bir adımın, her bir ayrıntının nasıl da ehemmiyetli olduğunu fehmettik. İş yapmanın; insanlarla iş yapmanın ama özellikle kriz anında insanlarla iş yapmanın “incitmeme” kuralıyla nasıl da rahmete dönüştüğünü ve bu rahmetin elbette kocaman zahmetlerden doğduğunu fıkhettilik. Bu zahmet de bu zahmetin bebeği rahmet de merhem oldu ızdırabımız. Yardım taşıyan aracın şoförü de yakıtını dolduran pompacı da tertemiz eşyasını paylaşmak için getiren ablamız da kumbarasını buruk bir heyecanla getiren çocuğumuz da bizim bir parçamız. Makamımız hamd makamıdır.

İzlemenin şehvetine kapılan da anlatmanın zevkine düşen de her durum ve şartta alay edebilme hakkını kendinde gören hercai genç de bizim. Saldırmayı ve gasp etmeyi akıllılık belleyen adam da basiretsiz yöneticiler de siyasî reklamın peşinde koşanlar da bizim. Kendinden olmayanın açığını burada da arsızca arayan akl-ı evvel de kâr peşinde koşan tüccar da işinin hakkını vermeyen inşaatçı da bizim başka bir tarafımız. Kirli bir tarafımız. Kabul edelim. Yıkayabiliriz. Yıkanaabiliriz. İhmallerimizin neticesinin ortaya çıkardığı hikâyeyi okuduk, okuyacağız. Ödevlerimizi hatırlayalım. Meşguliyetten şikâyet etmeyelim. Odaklanacağımız yerleri tekrar tespit edelim. Yara nerede ve hangi merhem bu yarayı sağaltacak bir bilene soralım. O halde haydi, abdest tazeleyelim ve geçelim işlerimizin başına. Islah olalım hep birlikte. Makamımız hamd makamıdır.

Prof. Dr. Ali Osman Öncel ile Deprem Üzerine Konuştuk

İNSİCAM

Prof. Dr. Ali Osman Öncel
Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi
Mühendislik Fakültesi Jeofizik
Mühendisliği

S: Hocam, Kahramanmaraş Depremi olarak kayıtlara geçen depremde Kahramanmaraş'ın bu kadar risk taşıdığı bilinen bir şey miydi? Deprem bölgesinde 10 ilin aynı anda bu kadar şiddetli bir şekilde etkilenmesi bekleniyor muydu?

C: Deprem öncesi, Kahramanmaraş il risk azaltma planı kapsamında M7.5 büyüklüğünde bir depreme karşı yapılan senaryo çalışması kapsamında, depremin beklendiğini fakat beklenen depremin etkileyeceği iller kısmında bir yanlışlığı olmadığını fakat etkileme gücünün tahmin edilemediğini söyleyebiliriz. Senaryo deprem çalışmasına bağlı olarak tahmin edilen şiddet dağılımlarına göre, 6 Şubat 2023 double depremleri sonrası etki gücü olarak yıkım beklentisinin çok üstünde bir yıkım olduğu görülmektedir. Çünkü, olması beklenen depremde güçlü ve çok güçlü olarak depremin etkisinin Kahramanmaraş dışında hissedileceği tahmin edilmiş, depremin beklenen yıkıcı etkilerinin azaltılması için öngörülen zaman 2023-2030 yılları arasındaki risk azaltma çalışmaları ile azaltılması planlanmış. Deprem senaryosu tek depreme karşı yapılmış ve bu açıdan 6 Şubat 2023 tarihindeki Pazarcık M7.8 büyüklüğündeki ilk depreme yakın yer ve büyüklük, tahmini yapıldığı söylenebilir fakat M7.5 büyüklüğünde ikinci deprem beklentisi senaryoda olmadığı için, deprem senaryosu ikili büyük depreme göre yapılmadığı için ortaya çıkan yıkım, beklenenin çok üstünde olmuştur. Bilimsel açıdan bölgede yapılan doktora çalışmalarına ve yayınlara bakıldığında, ikinci büyük Elbistan M7.5 depremini önceden öngören çalışma olmadığını söyleyebiliriz. Kahramanmaraş Pazarcık M7.8 depremi beklentisi yıllardır yapılan çalışmalarda vardı fakat olmayan ve öngörüsü hiçbir bilimsel çalışmada yapılamayan M.7.5 Elbistan depremi olduğunu vurgulamak gerekir. Bir deprem beklenen yerde, iki deprem olmasıyla depremin neden olduğu hasar katlanmıştır.

S: Türkiye'nin gerek devlet kurumlarıyla gerekse sivil toplum kuruluşlarıyla böylesi bir afet için hazır olmadığı konuşuluyor. Sizin tespitleriniz nelerdir?

C: Acil Durum ve afet sonrası müdahale konusunda yapılan çalışmalar, deprem senaryosu kapsamında tahmin edilen sınırlar önceden doğru tahmin edilmiş olsa bile, depremin yıkım gücü deprem büyüklüğü olarak önceden doğru tahmin edilemedi. Bunun nedeni, meydana gelen ilk büyük deprem için tahmin edilen tekrarlanma süresi yaklaşık olarak 1763 yıldır, bu açıdan bakıldığında Doğu Anadolu Fay Zonu boyunca meydana çok seyrek ve büyük olan bir depreme tanıklık ediyoruz. Bunun anlamı, böyle bir deprem yeryüzünde yaşadığımız yüzyılda başka ülkelerde meydana gelmiyor anlamında değil. Daha büyük depremler başka ülkelerde meydana geldi, özellikle 18 Nisan 1906 yılında büyük San Francisco depremine benzerlikleri tartışılmaktadır.

M7.5 Elbistan depremi, M7.8 Pazarcık depreminden yaklaşık 9 saat sonra meydana geldi. Deprem üstüne büyük depremle 'Duble veya Tekrarlı Deprem' birlikte felaket üstüne felaket binmesi durumu, Türkiye'de şehir merkezli depremlerde hiç daha önce yaşanmadı. M7.5 ve üstündeki depremlerin %20'sinde benzer tekrarlı/çift deprem oluşum durumu gözlemlendiğini belirten çalışmalar bulunmaktadır.

Yıkılan göçük bina sayıları ile deprem sonrası afete müdahale edecek ekip sayısı arasındaki devasa fark, baş etme kapasitesini aşmıştır ve bu nedenle her yıkılan binanın başına kurtarma ekiplerinin yetişemeyeceği durum ortaya

çıktığı için müdahalede sorunlar olmuştur. Buna bağlı olarak, AFAD 4 kodlu müdahale düzeyine geçmiş ve Dünya'dan kurtarma çalışmalarına yardım istemek zorunda kalmıştır. İkili büyük deprem beklentisi depremler öncesi olmadığından, tüm hazırlıklar ülke genelinde tek büyük depreme bağlı yapılmış, hazırlıkların yetersiz kalması durumuna şaşırmamak gerekir. Beklenen tek büyük deprem beklenen büyüklüğün üstünde meydana gelmesi, ilave olarak süper hızlı kırılma nitelikli ikinci depremle kırılmamanın devam etmesi hasarı büyüttü.

S: Burada art arda iki büyük deprem söz konusu. Hocam, bu durumda ortaya çıkan enerji ile muhtemel bir Marmara depreminin meydana gelmesi arasında organik bir bağ var mı? Esasında, hâlihazırda bir deprem sürecindeyken bir diğer ihtimali konuşmak etik mi?

C: Yıllardır beklenen büyük Marmara depremi tartışması yapıldı ve deprem başta İstanbul olmak üzere tüm ülkeyi etkileyecek ölçekte olması beklenirken, ülkemizin başka bir yerinde meydana geldi. Marmara'da beklenen deprem ile Kahramanmaraş'ta beklenen deprem arasında nedensellik açısından bir fark yok çünkü Anadolu levhasının kuzey-güney sıkışma sistemi nedeniyle batıya doğru hareket etmesinden kaynaklı Kahramanmaraş'ta oluştu ve Marmara denizinde oluşacak. Her ihtimali konuşmak gerekir, tüm ihtimaller ışığında hazırlık yapılması gerekir.

S: Bu deprem ile Türkiye'nin deprem yönetmeliği ve bu yönetmeliğin yürütülmesinde ne gibi arızalar ortaya çıktı?

C: Dünya'nın en iyi yönetmelikleriyle yapılaşma açısından elimizde ola-

Deprem öncesi, Kahramanmaraş il risk azaltma planı kapsamında M7.5 büyüklüğünde bir depreme karşı yapılan senaryo çalışması kapsamında, depremin beklendiğini fakat beklenen depremin etkileyeceği iller kısmında bir yanlışlığı olmadığını fakat etkileme gücünün tahmin edilemediğini söyleyebiliriz.

bilir. Yönetmeliklere uygun yapı ve yapılaşma mühendislikleri dünya standartlarına uygun eğitim almıyorsa, deneyim kazanmıyor, yer ve yapı denetimlerinde sıfır tolerans düzeni uygulanmıyorsa yönetmelik depreme karşı yeterli olamaz.

Mimar ve mühendislik eğitimlerini veren bütün bölümlerin uluslararası akreditasyonu bulunmuyor. Mezun mimar ve mühendislerin profesyonel mimar ve mühendislik sınavlarından geçmesi Japonya ve Amerika gibi depreme hazırlıkta önde ülkelerde uygulandığı şekliyle liyakat ve deneyim süreçleriyle ilgili denetimden geçmiyor. Yapılarda çalışan işçilerin sertifikasyona dayalı eğitimin geçmemesi ve binaların yapım sürecinde denetim sürecindeki ihmaller tüm olumsuzlukları etkiliyor. Avrupa birliği ülkeleri ile karşılaştırıldığında yıkılan binalardan birinci dereceden sorumlu tutulan müteahhit sayılarında akıl almaz büyük fark olması, kalitesizliğin ve depreme karşı, felakete karşı, tedbirsizliğin temel nedenlerinin başında geliyor. Türkiye'de müteahhit sayısının (453.497), Almanya (3.550) ve tüm Avrupa (25 bin) karşılaştırıldığında sorunlu ve deprem sonrası yıkımın önemli bir kaynağı olduğu ortaya çıkıyor.

S: Son depremde gördüğümüz üzere bitişik binalar ve yanlış kentleşme, depremin hasarını büyük oranda artırdı. Deprem sonrasında yeni kurulacak şehirlerin bu anlamda nasıl yapılandırılması gerekiyor sizce?

C: Yalıtımlı kentler kurulmalı. Sağlık Bakanlığı 2013 yılında yayınladığı bir genelge ile 100 yatak ve üzeri 1. ve 2. Derece deprem bölgelerinde yapılacak hastanelerde deprem izolatörü kullanılma-

sı zorunlu hale getirdi. Dünyada depreme karşı yapıların izolasyonu ilgili ilk uygulaması, 1921 yılında tamamlanan Amerikalı Mimar Frank Lyond Wright tarafından Tokyo şehrinde Otel Imperyal yapısına uygulanıyor. Otelin açılışının yapıldığı 1 Eylül 1923 tarihinde Tokyo başta olmak üzere Yokohama, Chiba, Kanagawa ve Shizuoka şehirlerinde yıkımlara neden olan Büyük Kanto depremi Mw=7.9-8.2 arasında büyüklüğü tahmin edilen büyük deprem meydana geliyor, 5000 bina saniyeler içinde yıkılıyor ve sonrasında şehirde alevler başlıyor. 105,385 bin-142,800 bin arasında insanın ölümü ve bu sayının içinde 40 kişinin kayıp olarak verilmesine neden olan büyük depremde, sismik izolatörün modern anlamda ilk uygulandığı yapı hasar almıyor. İlk kauçuk sismik izolatör, Makedonya'nın Skopje şehrinde bir okula uygulandı.

Türkiye sağlık bakanlığı tarafından 2013 yılındaki genelgesiyle, 1. ve 2. deprem bölgelerinde 100 yatak kapasite üzerinde hasta kapasitesi olan hastanelerde zorunlu hale getirildi. 6 Şubat depremlerinde hasar alan yalıtımlı hastane olmaması, yalıtımlı yapılaşmanın zorunlu olmasının gerekli olması gerekliliğini ortaya çıkarıyor. En kötü durumda ilave maliyet olarak %3 getireceği ve buna karşılık depremin binaya olan yükünü %80 azaltacağı deprem sonrası açık oturma odalarında tartışılması, %3 ilave maliyete karşılık %80 riski azaltacak olan teknolojinin uygulanmasının deprem bölgesinde tüm yapılarda uygulanması depremlere karşı güvenli şehirlerin kurulmasını sağlayacaktır.

Jeofizik dirençli alanlar öncelenmeli: Yer in sağ lamlık durumları je-

ofizik ölçümleri ile biliniyor. Topografik verilerden 1 km hassasiyetli yer in Jeofizik Vs30 tabanlı dirençlilik verileri üzerinden, yer in dirençli alanlarında depreme karşı güvenli alanlar seçilebilir. İstanbul'da olduğu ilk etapta 500 metre hassasiyetli ölçümler ile daha detaylı jeofizik direnç ölçümleri ile yer in sağlam alanlarına uygun, hafif ve mümkün olduğunca müstakil evler yapılarak depreme karşı güvenlik artırılabilir.

S: Bu deprem, yerel yönetimlerin ve kamu kurumlarının alacağı hangi tedbirlerin elzem olduğunu gösterdi? Bu konuda tavsiyeleriniz nelerdir?

C: 23.06.2021 tarihinde İBB Deprem ve Doğal Afetler Komisyonuna yazılı olarak göndermiş olduğum önerileri bu vesile ile burada paylaşmak ve bu alanlarda yapılacak çalışmaların depreme karşı koruyucu olacağını düşünüyorum.

1- Afet Direnci çok zayıf zemin tipi Kötü (D) ve Çok Kötü (E) zeminler üzerindeki binaların sayısı belirlenmeli.

2- Afet Direnci çok zayıf zeminler (D ve E) üzerindeki binaların yapısal dirençleri incelenmeli.

3- Kötü-Kötü (Zemin Kötü-Yapı Kötü) kriterli alanlarda üzerinde binalarda yaşayan insanların acilen ve ivedilikle tahliye edilmesi sağlanmalı.

4- Kötü-Kötü (Zemin Kötü-Yapı Kötü) alanlar üzerinde kentsel dönüşüm yapılacaksa, mutlaka ya hafif ahşap yapılaşma ya da sismik izolatörle destekli betonarme yapılaşma zorunlu hale getirilmeli.

5- Mümkünse, kentsel dönüşüm sonrası yapılacak bütün binalarda sismik izolatör zorunlu hale getirilmeli. Sismik İzolatör teknolojisi ülkemizde üretimi başlamış ve

binalara ilave en fazla %10 maliyet getiren fakat %60 depremin şiddetini azaltan bir teknoloji olarak kullanımı zorunlu hale getirilmeli.

6- Kentsel Dönüşümde Afet Direnci İyi-İyi (A ve B zeminler üzerinde ki binalara kentsel dönüşüm desteği sağlanmasına son verilmeli. Çünkü bu zeminlerde depremin şiddetini yükseltme olasılığı çok zayıf. İzmit depreminde daha yakın mesafede ki bu zeminler üzerindeki Asya İstanbul'da yıkım ve ölümlerin görülmemesi bu nedenledir. Buna bağlı olarak, daha uzak mesafedeki başta Avcılar, Zeytinburnu ve Bağcılar'da yıkım ve ölümün görülme nedeni Jeofizik Dirençsizlik ile ilişkilidir.

7- Deprem şiddeti merkezli kentsel dönüşümde yol gösterecek pusula, EuroCode standartlarına uyarlı TDBY-2018 yönetmeliğine göre Jeofizik Vs30 Dirençle tespiti yapılan Zemin Sınıfları (A, B, C, D ve E) olduğu için, kentsel dönüşümde öncelikle sırası E (1), D (2), C (3) olarak devam etmelidir. En kötü E SINIFLI zemin üzerindeki binaların dönüşümünden sonra, kötü D SINIFLI zemin sınıfı üzerinde binaların dönüşümü yapılmalıdır.

8- E ve D üzerindeki zeminler üzerindeki kentsel dönüşüm önceliği, FEMA 154 standartlarına göre yapıların direnç durumundaki en kötü yapıdan en iyi yapıya doğru olacak şekilde 'Dönüşüm Rotası' çizilmesi gerekir. Çünkü aklın ve bilimin yolu, Japonya'da ki kentsel dönüşüm stratejisi bu şekilde yapılmaktadır.

9- Kentsel Dönüşümde öncelik sıralaması Jeofizik Afet Direnç değişimine göre yapılmalı ve bu sıralamaya göre Kentsel Afet Direnci en kötü Jeofizik 'E Zemin Sınıf' Di-

rençli alanlarda dönüşüm bitirildikten sonra, Jeofizik 'D Zemin Sınıf' Dirençli alanlardaki insanların depremde ölmeyeceği yapılar yapılar kurtarılması sağlanmalı.

10- İstanbul için geçmişte yapılan VS30 ölçümleri, tüm İstanbul ilçelerine yaygınlaştırılmalı. 500 metre olan ölçüm aralıkları, Japonya'daki standartlara uygun olarak önce 250 metre ve daha sonra da 60 metre hassasiyet düzeyine yükseltilmeli.

11- Zemin Risk Aplikasyonu yapılarak telefon üzerinden, Jeofizik Zemindeki direnç durumunu gösteren Vs30 büyüklüklerine vatan-daşın ivedilikle ulaşabilmesi sağlanmalı ve bu E-devlet üzerindeki Ulusal Deprem Tehlike Aplikasyonuna entegre edilmeli.

S: Son olarak bu depremden etkilenmeyen ama deprem kaygıları olan okurlarımız için önerileriniz nelerdir?

C: Deprem yerin yaşam belirtisidir, insanların nefes alıp vermeleri kadar yeryüzünde denge, dönüşüm ve güncellenme aracıdır. Depreme karşı önlemler alınırsa, depremlerin zararının azaltılmasının mümkün olduğu görülüyor. Depremde ortaya çıkan kayıplar ve zararlar, ihmallerin sonucudur. Azaltılması için herkese görev düşmektedir. Yer in ve yapının eşgüdümlü incelenmesi, mesleki sorumluluk sigortası getirilmesi, profesyonel mühendisliğe geçilmesi, yer ve yapı bilimlerinin donanım ve alt yapılarının güçlendirilmesi gibi sayılabilecek faktörler depreme karşı savunmasızlık durumunu azaltacaktır.

Yıkılan göçük bina sayıları ile deprem sonrası afete müdahale edecek ekip sayısı arasındaki devasa fark, baş etme kapasitesini aşmıştır ve bu nedenle her yıkılan binanın başına kurtarma ekiplerinin yetişemeyeceği durum ortaya çıktığı için müdahalede sorunlar olmuştur.

Diriliş Şehirleri

Durmuş GÜNAY

Prof. Dr., Maltepe Üni. Öğretim Üyesi

Türkçede deprem kelimesi, sert bir sözcük. Deprem, Arapçada “zelzele”. Sözcüğün kendisi de depreme benzer salınım yapıyor. Mütevekkil bir sözcük. Depremın İngilizcesi “earthquake”. Yerin titreyişi/kanat çırpması. Yerin darağacında titreyişi sanki.

DEPREMLER ÜZERİNE

Ülkemizde, 6 Şubat 2023 tarihinde, Kahramanmaraş (Elbistan + Pazarcık) merkezli iki deprem ve 20 Şubat’ta Hatay’da (Defne merkezli) meydana gelen 3. Deprem on bir ili kapsayan felakete yol açtı. On binlerce can kaybı ve çok büyük yıkım yaşandı. Bu depremler bütün Türkiye’yi derinden etkiledi. Hayatını kaybedenlere Allah’tan rahmet diliyoruz. Yakınlarına başsağlığı ve sabırlar diliyoruz. Ölümle hayat bu kadar iç içe geçmedi. Fiziki dünya çöktü, hiçleşt, insan eşyadan sıyrıldı, metafizik, gökkuşağı gibi önümüzde belirdi.

Ülkemizin başı sağ olsun. Deprem Suriye’de de oldu. Suriyeli kardeşlerimize de rahmet dileriz, yakınlarının da başı sağ olsun. İslam milletinin başı sağ olsun.

“Deprem için sağlam yapı şart. Ama hayatın ve ölümün sahibini de unutmamak şart”¹. Tedbir, tevekkül ve takdir. Tedbir ve tevekkül insana ait. Takdir kâinatın sahibine ait. İsteddiği kadar tedbir alsın takdiri değiştiremez insan. Şöyle ki, 1940, 1944, 1949, 1953, 1962, 1968, 1975, 1998, 2007 ve 2018 tarihlerinde yönetmelikler çıkarılmış. Gerek gelişen bilgisayar, yazılım ve yapı teknolojileri gerekse her depremden öğrendiğimiz yeni bilgiler neticesinde sürekli yönetmelikler güncellenmekte. İlk çıkartılan yönetmelik, deprem yükünün hesaplanmasında sadece yapı ağırlığını dikkate alırken, ilerleyen yıllarda güncellenen yönetmeliklerde, deprem yükü hesabına yapının doğal titreşim periyodu, zemin parametreleri, yapının kullanım amacı vb. kriterler eklenmiş ve geliştirilmeye devam edilmiştir. Benzer şekilde, betonarme elemanların boyutlandırma ve hesaplamalarına temel kriterlerin getirildiği 1968 yılından bu yana farklı geliştirmeler yapılarak halen yürür-

lükte bulunan 2018 yönetmeliği hazırlanmıştır. Bu yönetmeliğe göre, deprem bölgesinde bazı yerlerde yapı tasarımı için kabul edilen ivmenin değerini çok aşan ivmeler meydana gelmiş. Deprem ne zaman olacağı bilinemediği gibi, şiddetinin büyüklüğü, ne kadar derinlikte olacağı kestirilememektedir. Bir başka nokta daha var. Eğer deprem kuvvetinin frekansı ile binanın doğal frekansı çakışırsa, yani bina rezonansa gelirse, bina çok büyük genlikte sarsılır ve sağlam bile olsa, çok büyük hasar meydana gelebilir veya göçer. Buna binanın kaderi denilse yeridir.

İnsan, gerçekliği açıklamak ve anlamak için bilim yapmaktadır. Bilimsel bilginin başarısı sonuçlarının gerçeklikle örtüşmesindedir. Dış dünya (evren) insan aklına değil, akıl evrene uymak zorundadır. Doğanın davranışı insan aklına rapte-dilmiş değildir. Deprem konusunda verilen bilgiler, yorumlardır. 6 Şubat'ta meydana gelen iki depremin ve 20 Şubat'ta Hatay'da meydana gelen depremin bağımsız depremler mi olduğu yoksa Kahramanmaraş depreminin artçıları mı olduğu tartışmalıdır. Deprem tarihinde, depremin ortalama tekrarlama periyodu bir insan ömründen daha uzundur. Dolayısıyla deprem öncesine dair dile getirilenler yorumlardır. Fay kırılacak, deprem olacak önermeleri doğru önermelerdir. Yanlış çıkma riski taşımazlar. Belki şimdi, belki bin yıl sonra kırılabilir. Karl Popper'a göre bu önermeler, bilimsel karakterli önermeler değildir. Bilimsel önermeler, yanlış çıkma riski taşıyan ancak henüz yanlışlanamayan, bilgi verici kapsamı yüksek, işimize yarayan önermelerdir.

DEPREM MEDYASI

Deprem meydana geldiğinde her zamanki gibi TV'ler jeologların görüşlerine başvurdu. Bir harita üzerinde kırılan fay hattından, kırılacak fay hatlarından uzun uzun söz

etti. Deprem fay hatlarının kırılması ile meydana gelmektedir. Fay hatlarının enerji biriktirdiğini ancak ne zaman kırılacağını söylenemeyeceğini, Türkiye'deki fay hatlarını haritalar üzerinde gösterdiler, kırılmaları halinde meydana gelecek depremin ne büyük yıkımlara yol açacağını dile getirdiler. Bu konuşmalar günlerce sürdü! Deprem olmayan bölgelerdeki insanlar da deprem olmadan deprem endişesini yaşamaya başladılar.

TV seyircileri için bu konuşmaların ne anlamı vardır acaba? Bu konuşmalardan izleyiciler nasıl etkilenir? Şimdi jeologlara soralım:

- Bu fay hatlarının yerini değiştirebilir misiniz?
- Elbette değiştirilemez.
- Deprem ne zaman olacak bilebilir misiniz?
- Bilemeyiz. Her zaman olabilir. Belki yarın belki yüz yıl sonra.
- Depreme dayanıklı bina nasıl yapılır?
- O inşaat mühendislerinin işi.
- Peki sağlam zemini tayin edebilir misiniz?
- Geoteknik mühendislerinin işi.

O halde neden medyada afet sırasında konuşursunuz? Afetten önce veya sonra ilgili kurumlarla konuşulması gerekmez mi? Bu konuşmaları izleyen insanlar ne yapsınlar?

Deprem maddi ve manevi yıkımlara yol açıyor. Toplumun önünde, medyada yapılan bu tür yayınlar, insanda psikolojik, toplumda sosyolojik travmalara yol açmaktadır. Jeologların (jeoloji mühendislerinin), diri fay hatları geçen illerin yerel yöneticilerine bu tehlikeyi duyurmaları ama özellikle oturulacak yapıların dağ ve tepe yamaçlarında sağlam zemini olan yerlere, az katlı olarak yapılmasını önermeleri gerekir. Bu çok yararlı olur elbette. Ancak bunlar medyada değil, ilgili mercilere usulünce iletilmesi gerekir.

Medyada, neden geoteknik mü-

Deprem afetinde yaşadığımız durum medeniyet krizinin bir başka tezahürüdür. Eğer şehirlerimiz medeniyetimizin değerlerine göre kurulmuş olsaydı bu düzeyde bir felaket yaşamayabilirdik.

hendisleri ve inşaat mühendisleri konuşturulmaz veya çok az konuşturulur?

İstanbul'da deprem olursa şu kadar bina yıkılacak, şu kadar milyon insan hayatını kaybedecek. Bu söylemler bilinçsizce mi, kasıtlı mı meşkur! Bu tür yayınlar, toplumda birçok insanda yaşama sevincini, iş ve yatırım yapma coşkusunu söndürür. Halk ne yapsın? Toplumun önünde felaket tellallığının ne gereği vardır?

Depremi üzerinden daha on gün geçmeden, çok sayıda cenazenin yıkıntılardan henüz çıkarılmadığı halde, muhtemel İstanbul depremini medyada konuşmak, bir cenazenin başında ben de öleceğim bir gün onu konuşalım der gibi bir densizlik değil mi?

2019 yılında yazılmış bir yazıdan alıntı yapıyorum2:

"1991-2002 yıllarında, Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü Müdürü olarak görev yapan, "Deprem Dede" olarak tanınmış olan Profesör Ahmet Mete Işıkara'nın (1941-2013), 17 Ağustos Depremi'nde, "Unutmayın deprem öldürmez bina öldürür" sözü meşkur olmuştu. Ama bina unutuldu, sürekli deprem konuşuluyor.

Dilimizde bir söz var: "Şüyü vukuundan beter". Deprem söylemi, kimi zaman, deprem gerçeğinden çok daha büyük yıkım yapmaktadır. Psikolojik veya manevi yıkım yapmaktadır. Yaşama coşkusunun omurgasını kırmaktadır.

Medya etiği ile birlikte bir de Deprem Etiği olmalıdır. Depreme dayanıklı bina inşasının kuralları olduğu gibi deprem söyleminin de etik kuralları olmalıdır. Daha yıkıcı ve kalıcı olan psikolojik ve manevi hasarları önlemek için. Depremi vurduğu kente bir de siz vurmayın ey deprem tellalları!

NE YAPMALI?

Öncelikle depremden sonra sağ kalanların yaşadıkları derin acılar

paylaşılacaktır. Özellikle afet zamanları, merhamet, sevgi, birlik ve paylaşma zamanıdır. İnsanlara yardım etmek, destek olmak ve onları teselli etmek gerekir. Milletimizin yardımlaşma duygusu ayağa kalkmış, seferberlik ilan etmiştir adeta. Olağanüstü zamanlarda, ruhun üzerindeki eşyanın külleri şartların rüzgârı ile temizlenir ve milletimizin özü kor gibi açığa çıkar. Böyle bir toplumun kısa zamanda toparlanacağı açıktır.

Deprem bölgesindeki şehirlerin bazıları tamamen yıkılmıştır. Diğerleri kısmen yıkılmıştır. Normal zamanlarda çürük yapıların yıkılması için insanları ikna etmek kolay değildir. Madem ki çürük yapılar yıkılmıştır, gelecekte güvenle yaşanabilecek medeniyetimizin estetiğini yansıtan şehirler inşa edilebilir.

Kurulacak yeni şehirlerin inşası noktasında bazı düşünceleri paylaşmak istiyorum. Burada dile getirilenlerin tümü özgün fikirler değil, bazıları yaygın olarak bilinen görüşler. Bütünlük için hepsini olabildiğince kısa da olsa dile getirmek istiyorum. Asıl olan uzmanların, yapı dinamiği ve yapı konusunda teorik ve tecrübi birikimleri olan bilge mimarların, mühendislerin ve bilim adamlarının görüşleridir.

Öncelikle, şehirlerin yerleşim yerleri doğru seçilmelidir. Yamaçlar, kayalık yerler daha uygun zeminler olmaktadır. Depremde, "zemin sivilaşması" denilen olayın meydana gelmemesi için zeminin önemine vurgu yapılmaktadır.

İkinci olarak her bir yapının temelini sağlamlığı yeter şart değilse de gerek şarttır. Yapının zemini ve temeli zayıf ise sonrasının mukavim olmasının önemi kalmayacağı açıktır. Şuna da işaret etmek gerekir, günümüzde zemin zayıf olsa bile bedelini göze almak kaydıyla, depreme dayanabilen yapı inşa edilebilmektedir. Bu husus, özellikle 6 Şubat depremi sonrasında gözlem-

lendi. Riski minimize etmek için sağlam zemin kuşkusuz çok önemlidir. Binalar, 3 veya 4 katı geçmemeli, mümkün olduğunca ahşap, kerpiç ve nitelikli işçilik ve bakım konularına da dikkat edilerek çelik gibi hafif yapı elemanları kullanılmalıdır.

Üçüncüsü ve üzerinde pek durulmayan en önemli husus, bir yapının vücuda gelmesinde payı olan her kim olursa olsun, işçiden, ustadan, mühendisten, kontrol veya denetim elemanlarından, müteahhitten belediye başkanına kadar sorumlular belirli yeterliliğe ve etik değerlere sahip olmalıdırlar. Yeterlilik ile ifade edilen bilgi + beceri + yetkinliktir. Yetkinlik terimi liyakat kavramına işaret eder. Etiğin uygulaması ahlakıdır. Mühendisliğin etiğinde, mühendisin ahlakı vardır. *Deprem öldürmez ahlak zafiyeti öldürür* denilse yeridir. Ahlak çürük ise fiziksel yapı da çürüktür. Hayatın bütün alanları için denilebilir ki: *Ahlak problemi çözülmeden hiçbir problem bütünüyle çözülemez*. Yasaların ve denetimin göremediği kör noktalar vardır.

Yaşanan afette bütün sorumluluğu müteahhite yüklemek konunun bütünlüğünü gözden kaçırmak olur. Bu bağlamda genelleyici bir dil kullanmak, işini iyi yapan müteahhitlere de haksızlıktır.

BİR YAPININ VAROLUŞUNDAN SORUMLU NEDENLER

Aristoteles'ten beri bir var olanın formu var olanın özüdür. Öz, bir şeyi kendisi (işte o) yapandır. Her ikisi de camdan olmakla birlikte çay bardağı ile su bardağını kendisi yapan onların formudur (biçimidir).

Yapının formunu mimar belirleyecektir. Mimari proje, binanın geometrisidir, formudur. Geometri, estetik, etik ve sağlamlık unsurları ile de ilişkilidir. Örneğin masanın sağlamlığı geometrisi ile de ilgilidir. O yüzden iki ayaklı masa yapılamaz, çünkü üç noktadan bir düzlem geçer. Binanın statigi bakımından,

birçok yerde simetri ve ağırlık merkezinin yeri geometri problemidir.

Öte yandan ev, “başını sokacak bir yer” metaforuyla dile getirilen (sanki başını sokacak vücudun diğer tarafı açıkta kalacak bir yer) değil, yücelik duygusunun hayat sürdüğü estetik ve etik değerleri yansıtan bir mekân olmalıdır. Bir sanat eseri olmalıdır ev adeta.

Yaşanan felaketten sonra şehirler kurulabilir. Şehirlerimiz Batı taklidi olmamalı, kendi medeniyetimizin ruhu ile çağdaş imkanları ve teknikleri sentez ederek şehirler çıkabiliriz. Çıkarmalıyız da. Sezai Karakoç’un, Balkon şiiri, modern mimarinin muhteşem bir eleştirisidir. Dört kıta olan şiirin ilk iki satırı ile son dördüğünü buraya alıyorum:

BALKON³

*Çocuk düşerse ölür çünkü balkon
Ölümün cesur körfezidir evlerde*

.....

Bana sormayın böyle nereye

Koşa koşa gidiyorum

Alından öpmeğe gidiyorum

Evleri balkonsuz yapan mimarların

Ev, ailenin hayat sürdüğü, toplumun çekirdeğinin mekanıdır.

Bir yapının güvenliği, malzemelelerinin de sağlamlığına bağlıdır elbette.

Bir yapının inşasında, bütün bileşenlerin orkestra ahengi içinde birlikte fonksiyonlarını icra etmesi ile yapı mükemmelliğe kavuşur. Bu nedenlerin her biri, bir zincirin halkaları gibi düşünülebilir. Bir kuvvet ile çekilirse zincir, en zayıf halkasından kopar.

BARINAK, KONUT ve EV

Ev, barınak değildir. Yüksek katlı modern yapıların bir katına kafese konulmuş kuş gibi diğer insanlardan ve tabiattan izole yaşanan konut da değildir. Ev, toplumun çekirdeği olan ailenin yuvasıdır. Aile kurmak **ev-lenmektir**. Ev kurmaktır. Evin

maddi/fiziki tarafı ve manevi yönü vardır. Evin maddi tarafı fiziki yapıdır (nature). Manevi tarafı kültürdür (culture). Kentin ve evin kültürü, estetik ve etik değerleri birlikte içerir.

Şehir, ev, sokak ve cadde manevi (estetik+etik) bir niteliğe sahip olmalıdır. Manevi boyut ile işaret etmek istediğimiz; şehrin, toplumun manevi dünyasını, yücelik duygusunu geliştirmeye elverişli bir mimariye sahip olmasıdır. Sadelik esas olmalı, estetik yapının taşıyıcı sistemini zafiyete uğratmamalıdır.

Şehir tabiat ile barışık olmalıdır. Bir örnek olarak Safranbolu Evlerini gösterebiliriz. Safranbolu evlerinde, avlu kapısında eve gelen misafire göre üç ayrı kapı zili bulunmaktadır. Mutfak ile yemek odası arasında duvarın içine yerleştirilmiş dönen bir silindir dolaba, ev sahibesinin koyduğu yemek ve kahvenin silindir döndürüldüğünde yemek odasından alınabildiği, gelin odası denilen bir odanın bulunduğu, incelikleri olan bir mimariye sahiptir. Ayrıca evler, bir yamaca, ahşaptan iki veya üç katlı olarak yapılmış, birbirinin güneşini ve manzarasını engellemecek tarzda konumlandırılmıştır.

ŞEHİR FELSEFESİ

Her medeniyetin bir kent felsefesi vardır. Medeniyetin kent felsefesi, o medeniyetin ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik unsurlarına dayanır. Bizim medeniyetimizin felsefesine göre kurulmuş kente şehir diyebiliriz. Medeniyet sözcüğü Medine’den gelir. Resulullah Yesrib adını ‘Medine’ yapmıştı. Medine, şehir anlamındadır. Medeniyetin çekirdeği şehirdir. Batı dillerinde, medeniyet karşılığı olan “civilisation” kelimesi “civitas” kökünden türetilmiştir. Civitas sözcüğü, şehir ve vatandaş anlamına gelmektedir. İslam Medeniyeti kavramı ve Batı Medeniyeti (civilisaion) kavramı şehir ile ilgilidir. Her medeniyetin olduğu gibi

Medya etiği ile birlikte bir de Deprem Etiği olmalıdır. Depreme dayanıklı bina inşasının kuralları olduğu gibi deprem söyleminin de etik kuralları olmalıdır. Daha yıkıcı ve kalıcı olan psikolojik ve manevi hasarları önlemek için. Depremin vurduğu kente bir de siz vurmayın ey deprem tellalları!

İslam medeniyetinin de İslam kültüründen doğan bir Şehir Felsefesi vardır. Sezai Karakoç, bu felsefeyi Saman Yollarına Uygunluk olarak dile getirmiştir. Samanyoluna uygunluk sembolizmiyle kentin evren ile uyumuna işaret edilmektedir.

DIRİLİŞ ŞEHİRLERİ

Sezai Karakoç'un ortaya koyduğu diriliş görüşüne göre toplumumuzun iki yüzyılı aşkın bir süreden beri yaşadığı problem, "Medeniyet Krizi"dir. Çözüm: Medeniyetimizin Dirilişidir. Deprem afetinde yaşadığımız durum medeniyet krizinin bir başka tezahürüdür. Eğer şehirlerimiz medeniyetimizin değerlerine göre kurulmuş olsaydı bu düzeyde bir felaket yaşamayabilirdik. Atalarımızın kurduğu şehirlerden ve yapıtları evlerden hareketle, oradan çıkardığımız ipuçlarına ve çağın şartlarına göre evleri ve şehirleri yeniden tasarlayabilseydik, bugün karşılaştığımız çapta bir felaket yaşamayabilirdik. Şehirler yamaçlarda, sağlam zeminde, hafif yapı elemanları ile ve üç katı geçmeyecek şekilde, birbirine bitişik olmayacak tarzda, etik değerlere sahip insanlar tarafından inşa edilmiş olsaydı, yaşadığımız felaket boyutunda bir sonuç ortaya çıkmazdı. Depremde yaşadığımız durum, medeniyet krizimizden bağımsız değildir. Medeniyetimize göre kurulmuş çağdaş şehirlere Diriliş Şehirleri denilebilir.

Bir kentin dersaadet olması için ev, sokak, cadde ve bütün kent bir ahenk içinde kurulmalıdır. Modern mimarinin (Çan'ın) samanyollarına uyumu yoktur.

Sezai Karakoç bunu şöyle dile getiriyor:

"Alın yeni zamanların gelecek çağların mimarlarınca zorlananlara

Sus sus dinlen dinlen ey çan uyumun yok samanyollarına

Cadde sokak ev bütün kent uygun kurulmamışsa saman yollarına,

Mutluluk ne mümkün o kentin insanlarına⁴

Ne yazık ki günümüzde şehirler ovalara inmiştir. Ovalar, tarım arazileridir. **İnsanoğlunun üretmediği iki şey vardır: Toprak ve zaman.** Ovalara yerleşmenin maliyeti çok yüksektir. Zemin problemi, tarım arazilerinin tükenişi, ovadaki yapıların su ve kanalizasyon problemleri. Çok katlı yüksek modern binalarda bir duvar kalınlığı kadar fiziksel mesafede oturan ancak aşılmaz metafizik uzaklıkta saksıda çiçek gibi sentetik yaşayan insanlar. İnsanoğlunun kendisinin kendisine yaptığı kötülüğü kimse ona yapamamaktadır.

Konunun ahlak boyutunu özellikle vurgulamak gerekir. İşçi, betonu dökerken kolay aksın diye fazladan su ilave ederse, betonu zamanında ve yeterince sulamazsa, kolon ile kirişlerin birleştiği yerde etriye (enine donatı) sıkıştırması denilen kurallara uymaksızın daha az sayıda etriye kullanırsa, etriyeleri çelik çubuklara iyice bağlamazsa bunu ne ölçüde denetleyebilirsiniz? İstedığınız kadar, iyi yasa ve yönetmelik çıkarın onlar uygulan(a) mazsa ne anlamı olabilir? Deprem bölgesinde, 17 Ağustos 99 depremi üzerine 2007 ve 2018'de çıkarılan yönetmeliklerin iyi uygulandığı binalar ayakta kaldı. Ancak bazı binalar yine yıkıldı. Bu durum yönetmeliğin uygulanmaması ile açıklanmaktadır. İnşaat yapımı, projelendirme aşamasındaki mimar ve mühendisten yerinde imalat yapan ustaya, denetleyen mühendislerden ilgili idarelere kadar topyekûn bir sorumluluk ve etik/ahlak gerektirdiği açıktır. Belki de bina inşa etmekten daha önemlisi bu kültürü/bilinci inşa etmektir.

SONUÇ YERİNE

Yaşanan afetin büyüklüğü karşısında büyük sözcüğü, küçük kalır. Adeta kıyamet tablosu yaşandı.

Afetin büyüklüğünün etkisi ile belli noktalara odaklanarak, şehirlerin yeniden inşasında diğer bo-

yutlar -estetik, manevi boyut, kısaca kültür boyutu- gözden kaçırılmamalıdır. Şöyle ki, probleme odaklı çözümler iki zaafa yol açabilir. Birincisi, konunun alanının daralması dolayısıyla diğer boyutlarının gözden kaçırılması. İkincisi, bulunan çözümün kaçınılmaz olarak doğuracağı ikincil sorunları göz ardı etmeye yol açar. Sorun ile sınırlı şimdiye ait çözümler, miyop çözümlerdir ve gelecek zamanın sorunlarıdır.

Krizler, bazı avantajlara da kapı açar. Şöyle ki, deprem bölgesinde yıkılan çürük binalardan oluşan şehirlerin yerine, medeniyetimizin şehirleri kurulabilir. Kültürümüz ve değerlerin bilincinde olan, mimari ve şehir planlama konusunda teorik ve tecrübi bilgi birikimi bulunan mimar ve mühendislerden (inşaat, geoteknik mühendisleri) ve bilim adamlarından yararlanılmalıdır. Bunun için derhal Şehir Danışma Kurulu oluşturulabilir. Şehirlerin yer seçiminden inşası tamamlanmaya kadar her aşamasında bu kurulun görüşlerinden yararlanılabilir.

İstiklalimizin meşalesi Maraş'ta ateşlendi. Diriliş şehirlerinin öncüsü de afetin merkez üssü olan Kahramanmaraş olabilir. Yaşanan kıyamet benzeri afetin ardından Diriliş Şehirleri kurulmalıdır. Şehirler ve evler, sanat eseri gibi inşa edilmelidir. Deprem afetini yaşamış insanımız bundan sonraki hayatlarında güzel bir şehirde ve güzel evlerde yaşasalar, böylece onların acıları da bir nebze hafifletilmiş olmaz mı? Yeni kurulacak şehirler Diriliş medeniyetinin dirilişinin başlangıcı olsa olamaz mı?

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin Fahri Hemşehrilik Beratını Büyükşehir Belediye Başkanı, Hayrettin Güngör, Genel Sekreter Dr. Rüstem Keleş ile birlikte Üstad Sezai Karakoç'a 10 Ekim 2021'de İstanbul'da takdim ettiler. Üstad,

Berat takdimi sırasında şu konuşmayı yaptı:

"Maraş, sadece ortaokulu okuduğum yer değil. Benimle beraber her zaman kalbimde ve yanımda, içimde, hareketlerimde devam etmektedir. Hemşehrilik bunun bir nevi belgesi olmuştur. **Devamlı, sürekli Maraşlıyız. Yalnız ben değil bütün memleketimizin insanları herkes Maraşlıdır.** Maraş'ın şöyle bir özelliği vardır: Kurtuluş hareketi, Cuma Namazı ile başlamıştır. İmam, kalede düşman bayrağını sallanıyor gördüğünde "siz bağımsız olmadıkça kıldığınız namaz kabul edilmez" demiştir. Bunun üzerine Maraşlılar gidip düşman bayrağını indirip ondan sonra gelip Cuma Namazı'nı kılmıştır. Bunun manası şudur: Her insan önce hür ve bağımsız olmalıdır. Hür ve bağımsız olmayan insan, insanlığını yaşayamaz. Hür ve bağımsız olduktan sonra başkalarını da kurtaracaksın. Maraş'ta nitekim kendini kurtardıktan sonra Gaziantep'e gitmişlerdir. Ondan sonra da Gaziantep, Urfa, Mardin kurtulduktan sonra Türkiye kurtulmuştur.

Türkiye'nin kurtuluşu Müslümanların da kurtulmasını çağırıştır. Yani o Hareketin manası şudur: Önce kendini kurtaracaksın sonra da bütün Müslümanları kurtaracaksın. Her Müslüman bütün Müslümanların kurtuluşunu düşünecek. Ondan sonra da insanlığın kurtuluşunu düşünecek. Maraş'ın kurtuluş mücadelesinin anlamı budur. Bu bakımdan bizim de gittiğimiz yıllarda henüz daha taze bir şekilde devam ediyordu. Bir nevi ideolojimizin bir nevi hareketi olarak gözümüzün önünde duruyordu. Her yıl kurtuluş hareketi törenleri yapılırken onu bir daha yaşıyorduk. Bir bakımdan Maraş'ın kurtuluşu Müslümanlar için çok iyi bir örnektir ve bu kıyamete kadar da böyle kalacaktır. Bu bakımdan bana verilen bu Hemşehrilik beratımı teşekkürle kabul ediyorum ve karşılıyorum. Sağ olsunlar diyorum."

(Sezai KARAKOÇ, Fahri Hemşehrilik Berati Takdim Töreni İstanbul/10.10.2021)⁵

Şehirlerin ve yapıların tasarımında yüzyılları düşünerek, sonradan telafi edilemeyecek eksikliklere yol açılmaması için özen gösterilmeli, acele edilmemelidir. Şehirlerin de ruhu vardır. Bu şehirler bizim kültürümüzün ruhunu taşımalıdır. Mimar Sinan yaklaşık beş asırdan beri yaşayan eserler ortaya koymuştur.

Kahramanmaraş'ın dirilişi diğer on şehrin de dirilişi olacaktır. Kahramanmaraş'ın dirilişi, Türkiye'nin dirilişi olacaktır. Hepimiz Kahramanmaraşlıyız, hepimiz deprem bölgesiyiz. Şimdi Kahramanmaraş başta olmak üzere, Gaziantep, Hatay, Adıyaman, Malatya, Diyarbakır, Osmaniye, Adana, Kilis, Şanlıurfa ve Elazığ Türkiye'dir. Diliyoruz ki bu şehirlerimizin diriliş vaktidir. Ülkemizin kültürel, ekonomik ve insan gücü hızla devreye sokularak, kısa süre içinde bizim olan şehirler inşa edilebilir. Dileriz ki, kıyamet tablosu gibi afetten sonra, adeta basubadelmevt (Diriliş) yaşansın. İnşa edilen şehirler ve evlerin, şehir kavramına dayanan medeniyetimizin dirilişinin de başlangıcı olması en büyük dileğimizdir.

Kaynaklar

1. Karakoç, S., Dirilişin Çevresinde, Diriliş Yayınları, 5. Baskı, "Varto'da Deprem", ss.96-98, 2000. İstanbul
2. Günay, D., Deprem'in Yol Açtığı Deprem: Deprem Tellalları, Mimar Mühendis Dergisi, ss.14-15, s.109 Eylül-Ekim 2019, İstanbul
3. Karakoç, S., Gün Doğmadan, Diriliş Yayınları, 11. Baskı, "Balkon", ss.81, 2012. İstanbul
4. Karakoç, S., Gün Doğmadan, Diriliş Yayınları, 11. Baskı, "Taha'nın Kitabı, Samanyolu Destanı", ss.305, 2012. İstanbul
5. Kirenci, M., Bir Gülü Yetiştirmek İçin..., Sezai Karakoç ve Diriliş Dair Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yayını, ss.94-97, Aralık, 2022, İstanbul

Evin maddi tarafı fiziki yapısıdır (nature). Manevi tarafı kültürdür (culture). Kentin ve evin kültürü, estetik ve etik değerleri birlikte içerir.

Deprem Ödevimiz

Ahmet MERCAN

6 Şubat tarihinde asrın depremi olarak nitelenen afetle yüzleştik. Millet ve devlet olarak bu afetin üstesinden gelmek için büyük bir çaba harcadı. Yurt içi ve dışından desteklerin gelmesi, bu büyük afetin tesirini azaltma noktasında önemliydi. Her olayda olduğu gibi bu afetin de bir tahlile, değerlendirilmeye muhtaç olduğunu belirtmemiz gerekir. Afetin insan zihnine, ruhuna yansımaları çeşitlilik arz eder. Metafizik alana yönelmeden önce fiziki mekânda neler yapılmalı ve bundan sonra bu tür afetlere karşı devlet ve toplum olarak nasıl hazırlık yapılmalı diye düşünme vaktidir.

Depremi etkisi geçmeden, hafızamızın unutan yanına yaslanmadan, geleceğe yönelik öngörülerimizi ele alma zamanıdır. Bu tür felaketler için üç boyutlu incelemeye ihtiyaç vardır:

- 1- Deprem öncesi
- 2- Deprem zamanı
- 3- Deprem sonrası

Kahramanmaraş merkezli depremde bir bölgeyi kuşatan, 10 ili ve 13 milyon insanı doğrudan etkileyen, kış şartlarında vuku bulan bu ve benzer olayların verdiği ipuçlarını değerlendirdiğimizde, bir Afet Bakanlığı'na ihtiyaç olduğunu görürüz.

Fay hattında olduğumuzu düşünürsek ve ayrıca sel, orman yangını, fırtına gibi olaylar karşısında envanteri, örgütlenmiş yapısı ve eğitilmiş insan unsuruyla olaylara müdahil olan yapının ihtiyacı, bu depremle birlikte daha etkili hissedildi.

Ayrıca depreme ve diğer afetlere karşı alınacak önlemlerin sürekliliği, bundan böyle daha da önemli olacaktır.

1- Öncelikle, fay hattında yüksek katlı binalar yerine üç katı geçmeyen yapıların her açıdan daha uygun olacağı meselesi karara bağlanmalı.

2- Son inşaat yönetmeliği yeniden gözden geçirilmeli ve gelişen yapı malzemeleri ışığında değerlendirmeye alınmalı.

3- Betonarme yapıların yerine, bu bölgelerde farklı tarz ve malzemeler, iklim şartları da dikkate alınarak masaya yatırılmalı.

4- Yapılan her inşaat sonrası binaların kimlik kartı bir sac levha olarak girişte asılmalı. Bu kimlik kartında; binanın yapım özellikleri temelden çatıya kadar, elektrik, doğalgaz ve su tesisatını da içine alarak belirtilmeli. Bu bilgiler, zemin etüdünde kullanılan malzemenin cinsi ve markasını da içermeli.

5- Binayı yapan müteahhit, mühendis ve kontrolü yapan yetkilinin de ismi bu kimlik kartında yer almalı ve yapılan hatalarda eksikliğin kime ait olduğu

yargıya açık olacak şekilde, yapım aşamasında bilinmesi sağlanmalı.

Deprem veya başka bir afete hazırlık, yaşanmışlıklar üzerinden bilinçli bir çabayı gerektirir. Deprem anından itibaren sekiz saat içinde, alanda alternatif yaşam alanı kurabilmek için önceden ihtiyaçların belirlenmesi, ulaşımın nasıllığı, insan unsurunun devreye alınması, kısaca depremin yönetilmesi gerekir.

1- Bakanlık bundan ötürü önemlidir. Öncelikle depreme karşı eğitimin yanında, en kısa sürede bölgeye varmak için kara, deniz ve hava yollarının kullanılması elzemdir. Kara yollarının tahrip olduğu düşünülürse, helikopter marifetiyle bölgeye insan ve acil ihtiyaçları indirme imkânı hasıl olur.

2- Felaketlerde devletin yanında özel sektörün imkanlarından istifade de önceden mevzuatta sağlanmış bir bilinç haline dönüşmesi elzemdir.

3- İnsan unsurunun profesyonel yanında büyük oranyla gönüllü olması kaçınılmazdır. Bakanlık ve STK'ların bünyesindeki insan unsuru, teknik teçhizatı kullanma becerisine ve kurtarma tekniklerini bilme düzeyine taşınıp hazır tutulmalıdır.

4- Deprem öncesinde STK'lar ile sağlanan iş birliğinde, her bir dernek ve vakfın insan ve malzeme gücü, önceki saha çalışmaları kayıtlanarak sağlıklı iletişim içinde olmalı ve çeşitli ortak tatbikatlar yapılmalı, teorik ve pratik eğitimler programlanmalı.

5- Depremde en önemli konu, ulaşım ve müdahale gücüdür. Deprem anında ilk faaliyet, kurtarma çalışması yapılırken eşgüdümlü olarak yaşam alanı inşasına da başlanmasıdır. Bunun için gelişen teknikler ve farklı malzemeler devreye alınmalıdır. Mesela modüler ahşap deprem evleri, açılacak yarışma ile devreye alınabilir. Bir aileyi barındıracak, çabuk kurulan ve tekrar toplanma imkânı olan, içinde tuvalet ve banyosu bulunan konteynirden ilhamla, iklim şartlarına uygun evler mümkün.

6- Fay hattındaki şehirlerin deprem anındaki toplanma bölgelerinde yapılacak evler için alt yapı, su ve kanalizasyon önceden hazırlanmalı ve deprem evleri bir saat içinde monte edilecek hızla devreye alınmalı.

7- Aynı anda, sahra hastaneleri, dokümantasyon merkezi gibi ilgili idari ihtiyaç mekanları kurulmalı.

8- Sevk ve idare bir merkezden ancak pratik dikkate alınarak yapılmalı. STK'lar önceden bilinen imkanlar ve becerileriyle yönlendirilmeli ve önleri kesilmemeli, karışıklığa meydan verilmemeli.

9- Diğer yandan hasta ve yaralıların tedavisi için Sağlık Bakanlığı ile sağlık konusundaki STK'lar ile iş birliğine girilmeli. Salgın hastalıklara karşı tedbir alınmalı.

10- Cenaze işleri ile de Diyanet ile iş birliği içinde kayıt ve defin işlemleri yürütülmelidir.

11- Halktan gelen yardımların hızlı ve kargaşaya mahal vermeden, STK'lar eliyle mağdurlara ulaştırılması sağlanmalıdır.

12- Deprem bölgesinde oluşturulacak Bilgi Merkezi sayesinde sağlıklı bilgilerle paniğin önüne geçilmeli ve medyaya ev sahipliği yapılmalı.

13- Yurt dışından gelen ekiplerin yönlendirilmesi, takibi ve hizmetleri özel bir ekip tarafından yapılmalı.

14- Afet Bakanlığı, afet anında bütün bakanlıklarla önceden belirlenmiş mevzuat gereği, ihtiyaç merkezli paylaşım girmeli ve Afet Bakanlığının olay anındaki konumu, bir üst makam olarak yine önceden yasa ile belirtilmiş olmalı.

15- Deprem sonrası rehabilitasyon çalışmaları, eğitim desteği ve moral değerlerin yükseltilmesi bir dizi çalışmayı gerektirir. Bu durum yine devlet ve STK'lar yoluyla ortak çalışmalar üzerinden gerçekleştirilebilir.

16- Her afet sonrası bakanlık bünyesinde değerlendirme yapılır. Kamuya yansıyan aksaklıklar, organizasyon eksikliği ve diğer bütün aşamalar masaya yatırılır ve kamuoyu ile paylaşımlar yapılır. Yeni bir

çalışmaya daha az kusurla hazırlanmak için iç ve dış eleştirilerin alınıp değerlendirilmesi önemlidir.

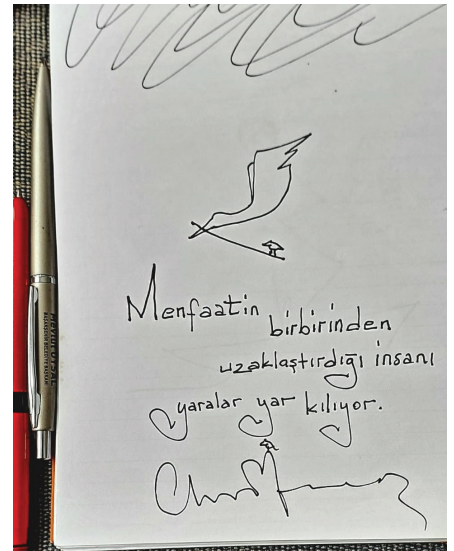
17- Deprem sonrası kalıcı konutlara geçiş konusu için oluşturulan arşiv, ilgili bakanlık ile paylaşılır.

18- Kalıcı konutlara taşınma sonrası modüler yapılar itina ile eksikliği giderilerek toplanır.

Sıraladığımız maddelere başka ilaveler de eklemek mümkün. Ele aldığımız yaklaşımda en önemli kısmın, afet öncesi duruma denk düştüğünü görüyoruz. Bu durumdan da bir bakanlık ihtiyacını hissetmek mümkün. Diğer taraftan devlet-millet iş birliğinin önemi, sağlıklı iletişim ve verimli koordinasyondan geçtiği açık. Afete karşı önleyici tedbirlerin alınması, teknik birikim ve becerilerinin artırılması, insan unsurunun motivasyon, eğitim ve organizasyonunun önemi kendiliğinden öne çıkmaktadır.

Elbette bütün tedbirlere rağmen can kaybı tamamen önlenemez diyemeyiz. Biz tedbir almakla sorumluyuz. Takdir Mevla'nındır. Bu yazı boşluğa yapıştırılmış bir öneridir. Afetin büyüklüğü, Afet Bakanlığı'nı işaret etmektedir. Hem de bu bakanlığın tepe yöneticileri ve bakanı, bürokratik mevzuatın ağırlaştırıcı etkisine teslim olmayan, araziden yetişen kişilerden olmalıdır.

Unutulmamalı ki hepimizi üzen olay, aynı zamanda hepimizin ödevidir.

Yeniden Bağlanmak

Fatma YILDIZ

Uzm. Aile Danışmanı

“Anıların ayak izleri adeta zihinlerde belirgin bir lisana dönüşür de kalbi büyütürcesine orada yerleşir...”

Haz ve hız, modernite ve modern zaman, insanın zihni dünyasını besleyen, hayat felsefesine istikamet veren bir düşünce dayanağı vaziyetinde. Böylelikle zihinlerde ‘önce ben, benim isteğim, hep ben’ dedirten düşüncelerin sesi yankılanıyor. Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın deyişiyle “Dünyaya geldim gitmeye” ifadesi dünyadaki pozisyonumuzu, dış dünyayı algılama ve adlandırma biçimlerimizi ve en nihayetinde kişinin kendisiyle kurduğu ilişkiyi yeniden revize edebiliyor. Öyle ki 6 Şubat 2023 saat 04:17 itibarıyla bir kez daha modernitenin bize sunduğu birçok meselenin enkaz altında kalışı ile yüzleştiğimiz bir anı deneyimledik. Ait hissetme ihtiyacıyla varlığımızı anlamlandırmaya çalıştığımız an içerisinde, gerçekliği tanımlamaya çalışmanın sancısını hissettik. Sahip olarak güçlendiğimizi zannettiklerimizin bizi terk edişleriyle; psikolojik, fiziksel ve ruhsal bağlamda bir sarsıntı da kendi içimizde yaşadık. İnşa edilen yapılarla birlikte, ‘ben’ üzerine inşa ettiğimiz var oluş anlamımızın da denetimden geçtiği bir sürecin eşlikçileriyiz. İsmet Özel’in, “Bakın, yaklaşıyor yaklaşmakta olan” deyişiyle yaklaşan gelmiş olduğu gerçeğini kabul etmekte zorlanan insan; böylelikle şok ve inkâr aşamalarının yaşandığı bir kayıp ve yas sürecini geçirmekte.

İnsanın, beklenmedik bir durumla karşı karşıya kalması sonucunda verdiği şok tepkisi halidir inkâr aşaması. “Biz neyin içindeyiz?” sorusunun cevabını bulmaya ve yaşanılanları idrak etmeye çalışırken, psikolojik olarak derin ve yoğun bir sarsıntı yaşanmaktadır. Dolayısıyla sarsıntıya uğrayan diğer bir zemin ise psikolojik iyi oluş kolonunu oluşturan “güvende hissetme ve güven duymak” ihtiyacıdır. Bu bağlamda, travmanın doğası gereği korkutucu ve dehşet verici yanı, insanı aciz ve çaresiz hissettiren derin bir sarsıntı olduğu gerçeğidir. Travmaya işaret eden en belirgin nokta ise kişinin genel iyi olma durumuyla birlikte akıl, ruh ve bedensel sağlığına doğrudan ya da dolaylı olarak yöneltmiş bir yaşamsal tehdit algısıdır. Kişi, travmatik yaşantıya maruz kaldığında ne yapılması gerektiğini ve nasıl hissedeceğinin bilinmezliğiyle karşılaşır. Dolayısıyla bilgileri kendi akışında birleştirerek bü-

tünleyen beynin sağ ve sol kısımları o an idrak edemeyişin verdiği bir durumla bilgi akışını sağlayamaz ve bilgileri birleştiremez. Dolayısıyla beynin bazı bölgeleri arasında bağlantı sağlıklı düzeyde kurulamaz. Bununla birlikte travmatik yaşantı, beden ve biyoloji sistemi içinde acil bir çağrıdır. Savaş ya da kaç tepkisi gösteren mekanizma bazı anlar da hiçbirini yapamayarak don tepkisi gösterebilir. Büyük bir korku karşısında organizma hareketsizlik tepkisi ile paralize olmuştur. O an sinir sisteminin enerjiyi güvenli bir şekilde serbest bırakamayışıyla, bu uyarılma hali beden üzerine yönlendirilmektedir. Dolayısıyla beden üzerinde biriken enerji, kendisini çeşitli semptomlarla gösterebilir. Beden üzerinde biriken bu enerji kişide aşırı uyarılma ve irkilmeye sebep olur. Travmatik yaşantıyla ilişkisel olmasa dahi herhangi bir kaygı ve korku hali yaşandığında, travma yeniden uyarılabilir. Beynin hafıza ve öğrenmeden sorumlu olan kısmı ise travmanın etkisiyle daha az aktif hale gelmektedir. Bu süreçte kişi, problem çözme ve odaklanmakta, belirli anları hatırlamakta zorlanabilir. Bununla birlikte savaş ya da kaç tepkisi ile yaşamda var olabilmek amacıyla uyarılan mekanizma, aktif uyarılmaların etkisiyle beynin karar alma ve harekete geçmekten sorumlu olan kısmı, sağlıklı işleyişi de sekteye uğratabilir. Tekrarlanan bu kısır döngü, en nihayetinde bazı sinir taşıyıcılarının dengesini değiştirebilir ve bu durum çeşitli duygusal ruh hali değişimlerine, depresyon ve diğer travma sonrası stres bozukluğu semptomlarının ortaya çıkmasına neden olabilir.

Nörolojik bağlamda birçok etkilerin yaşandığı beyin mekanizmasında psikolojik ve ruhsal anlamda yaşamın işlevselliğine adapte olabilmek ve uyum gösterebilmek süreç alabiliyor. Örseleyici ve sarıcı deneyimlerde stres etkeninin

kendisine verilen bu tepkiler, stresin şiddeti göz önüne alındığında normal kabul edilmektedir. En nihayetinde anormal bir duruma verilen bedensel ve psikolojik stres yanıtları normaldir. Travma sonrası yaşanan stres bozukluklarında birçok alt tip görülmektedir. Başlıca belirtiler arasında kaçınma semptomları olarak kişiye travmatik olayı hatırlatan olay, kişi ve durumlardan uzaklaşmak, konuşmamak, geri çekilmek ve o konu hakkında düşünmemek yaygın olarak görünür. Aşırı uyarılmaya bağlı olarak ise tetikte olma hali, irkilme, korku ve panik hissetmek, sinirlilik ve öfke patlama halleri, saldırgan davranışlarla birlikte suçluluk duyguları belirgin olabilmektedir.

Travmanın etkileriyle birlikte aynı zamanda duygusal bir acı süreci yaşanır. Yas ve kayıp süreci derin bir psikolojik sürecin de başlangıcıdır. Kişi bir kaybın neden olduğu duygusal, bedensel, davranışsal, ekonomik ve sosyal değişime adapte olabilme, süreçle uzlaşabilme gayreti içerisine girer. Duygusal dalgalanma yoğunluklarının yaşandığı bu süreçte sevdiklerinin kaybını yaşayan kişiler, onların varlıklarını hayatta hissetme ihtiyacı hissederler. Böylelikle rüyalarda kaybedilen kişiyi görmek, geri döneceklerine dair inanma isteği, bu isteğe bağlanarak inanma arzusu ve akabinde bir hissizlik, uyuşma hali hissedilmektedir. Sevdikleri kişilerin var olmamaları, yaşadıkları dünyanın gerçekliğini ve anlamını sorgulatabilir. Beyin mekanizmasının potansiyelinde doğal iyileşme süreci işlenirken, süreç içerisinde yas devam etse de gerçeklik algısı dengelenmeye ve düzenlenmeye başlayabilmektedir. Kayıp duygusunun bir protestosu olarak ayrılığa gösterilen agresif, suçlayıcı tepkiler kişinin sosyal ortamda izole olma isteğine, saldırgan ve öfke eğilimlerine neden olabilir. Yaşanılan acı nedeniyle kişinin gerçeği değerlendirme yetisi işlev kaybına uğrayabilir.

Kayıp yalnızca insandan öte, anılarla yüklü olan nice hafızaların da kaybıdır aynı zamanda. Kişi kayıp duygusunu deneyimlerken, artık yaşanamayacak olan anıların da kaybını tutar. Yaşam içerisinde inşa edilen geleceğin, alışılan dünya ve yaşamın kederini de yaşar. Necip Fazıl'ın ifadesiyle, "Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır. Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır." Anıların ayak izleri adeta zihinlerde belirgin bir lisana dönüşür de kalbi büyütürcesine orada yerleşir. Acımıza temas edip, hissettiğimiz duyguya elimizi uzatabildiğimizde, o elin omzumza şefkatle dokunan bir ele dönüştüğünü deneyimleyebiliriz.

Kişiyi dış dünyadan koruyan, kendisini emniyette hissettiren 'kapı' en nihayetinde evlerinin kapısıdır. Güvendiği ve kendisini iyi hissettiren nesne ile oluşan yıkım ilişkisi aynı zamanda psikolojik bir güven kaybının da belirtisidir. Hz. Mevlana'nın, "Yaraların, ışığın içeri girdiği yerdir" ifadesiyle yıkılan kapılardan içeri uzatılan eller, içeri giren ışığın temsili misali. Kollektif iyileşme sürecinde travmaların açtığı yaralar bir aradalığın ve beraberliğin dayanışmasıyla şifalanabilmektedir. Kişinin var olabilmesi aynı zamanda bir ötekiyle kurduğu bağ ile mümkündür. Kişinin tekrar güvende hissederek, duygu durumunun stabilizasyonunu sağlayabilmek, dayanışmanın özü olan destek ihtiyacının ve sosyal destek kaynaklarının sağlanması ile doğrudan etkilidir. Yalnızlığın paylaşıldığı bu kaynaklar, birlikte olmanın onarıcı etkisiyle kişinin psikolojik ve ruhsal iyi oluşunu beslemektedir. En nihayetinde yas, tüm bu süreçlerle birlikte kişinin yaşamında başlayarak biten bir süreç değil, yaşam içerisinde sindirilerek dönüşmeye devam eden bir yaşamsal akıştır...

Afet Sonrası Çocuk ve İletişim

Tuğba ÖNCÜ

Uzm. Aile Danışmanı

İnsanoğlu yaşadığı hayat boyu farklı olaylarla karşılaşır. Yaşanılan olayların büyüklüğü kadar olayları yaşama şeklimiz, algımız ve verdiğimiz reaksiyonlar da kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Ancak gerek ruhsal ve gerekse bedensel açıdan asıl önemli olan öznel deneyimin zihinsel ve bedensel bellekte bıraktığı izler, yani anılardır (Şar, 2018: 1). Son günlerde yaşamış olduğumuz deprem hepimizi derinden etkilemiş ve teessür etmiştir. Etkilenenler arasında küçücük bedeninde ve iç dünyasında belirsizlik, korku ve güvensizliğin hâkim olduğu, bu hazine olayı anlamlandıramayan çocuklarımız da yer almaktadır. Çocukların erişkinlere göre yaşanan olayı anlamlandıramaması ve baş edebilme becerisinin eksik olması, çocuk zihninde henüz travmatik yaşantıların oluşmaması olmasından kaynaklıdır.

Doğal afetler insan yaşamını etkileyen, doğrudan insan etkisinin olmadığı ölüm ve yaralanmaya sebebiyet veren büyük çaplı doğa olaylarıdır. İnsanlar doğal afetler karşısında yaşadıklarını kolay kolay unutamazlar (Özen, 2018: 66). Afetlerde hayatını kaybedenlerin büyük bir kısmını çocuklar oluşturmaktadır (Limoncu ve Atmaca, 2018: 133). 0-17 yaş dönemini oluşturan bebeklik, okul öncesi, okul dönemi ve ergenliği kapsayan çocukluk döneminde afetlerin fiziksel ve psikolojik olarak bıraktığı izler farklılık arz etmektedir. Yaşanılan olayın etkisini atlatamayan çocuklarda ilk bir ay ya da 40 gün içerisinde meydana gelen davranışlar akut stres bozukluğu oluşturabilmektedir. Yaşanılan olay olağan dışı bir durum olduğu için, verilen anormal tepkiler normal davranış olarak sayılmaktadır. Afetten bir ay sonrası için oluşan rahatsızlıklar travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) olarak adlandırılmaktadır. Travmaları, insanın ya kendisi ya da kendi dışında birinin yaşamış olduğu olumsuz olaya maruz kalması olarak kısaca açıklayabiliriz.

Nasıl ki bir rahatsızlığın bedene acı verip hasta etmesi gibi travma da

bedene giren ve iyileşmesi oldukça zaman alan yaralardır. Kişinin iyileşmesi yaşanan travmanın büyüklüğüne ve kişinin sahip olduğu kişilik özelliklerine göre değişebilmektedir. Kişiliğimizin temelinin atıldığı çocukluk döneminde çocuklarla sağlıklı iletişim kurmada en önemli adım, kullandığımız dilin çocuğun gelişim dönemlerine uygun olup olmadığıdır. Aksi takdirde çocuk dünyasında derin yaralar açabiliriz. Çocuklar tramvayı karşılayabilecek bir yaşta değilken çevresi tarafından yanlış yönlendirmeler sonucunda çocuk ruhu zarar görebilir ve iyileşmesi daha da güçleşebilir. Travma sonrası çocukları en çok kaygılandıran konular “ben güvende miyim?”, “bana ne olacak, bana kim bakacak?” gibi güven endişesi taşıyan sorulardır. Travmaya maruz kalan çocukların verdiği tepkiler ya duygusal-davranışsal ya da bedensel tepkilerdir.

Olayın tekrar olmasından dolayı duyulan korku, endişe, kâbus dolu rüyalar olduğundan fazla öfkelenme gibi tepkiler duygusal ve davranışsal tepkilere örnek gösterilebilir. Sıkıntı hissinin bedene yansımaları, baş ve karın ağrısı, bulantı, iştah problemleri, kabızlık, uyuyamamak, uykuya dalmada güçlük, gece aniden uyanma, enürezis (alt ıslatma), regresif (parmak emme, alt ıslatma, kekemelik...vd.) davranışlar ise travma sonrası meydana gelen bedensel tepkilere örnek verilebilir.

Afet sonrası çocukla kurulan iletişim, çocuğun gelişim dönemlerine göre farklılıklar göstermektedir. Soyut düşünme becerisi kazanmamış olan 0-6 yaş çocukları, başlarına gelen olayı “acaba benim yüzümden mi oldu, anne-babamı çok üzdüm, yaramazlık yaptım onun için oldu...vb.” düşünceleri kendile-

rinden bağımsız göremeyebilirler. Bu gibi durumlarda çocuklara yaklaşıırken öncelikle sakin, basit ve net bir dil kullanarak bunun kendisiyle ilgili bir durum olmadığı ifade edilmelidir. Afet sonrası günlük rutinlere mümkün olduğunca kısa sürede dönmek önemlidir. Çocuklar, duyguları ve korkuları hakkında konuşmaya teşvik edilebilir fakat konuşmak istemeyen çocuklar da bu konuda zorlanmamalıdır. Çocukların duygularını ifade etmedeki en büyük iletişim aracı, oyundur. Duygularını yansıtmaları için resim çizmeye teşvik edilebilir. Okul dönemi çocuklarına afetin meydana gelme sebebinin, depresyonun yer kabuğunun hareket etmesi sebebiyle oluştuğunu ahşap oyuncak materyaller eşliğinde anlatılabilir. Çocuklar, sadece konuşarak iletişim kurmazlar. Oyun onlar için bir iletişim aracıdır. Duygularının anlaşıldığını hissederek çocuk olumsuz durumlarla daha kolay başa çıkabilme becerisi geliştirecektir. Bu yüzden çocuğu dinlerken yargılamadan ve yorumlamadan sonuna kadar dinleme becerisi göstermeliyiz. Çocuklarla konuşurken detay vermek yerine basit bir dil kullanmayı tercih edelim. Bu dönemde çocuğa sık sık sarılarak kuracağımız tensel temas onun güvende olduğu mesajını da verecektir.

Ailesinde kayıp olan çocuğa, çocuk üzülmeyin diye konuşmaktan çekinmek yerine çocuk konuyu açtığında yaşına uygun bir dille ona eşlik edebilmeliyiz. Öncelikle, uygun ve sakin bir ortam tercih edilir. Çocuk için kaybettiği kişilerin ölüm haberi net, kısa ve somut bir dille söylenir. Kaybedilen kişi için “öldü, vefat etti” kelimelerinden biri kullanılabilir. Çocuğun sorusu ne kadersa misliyle cevaplanmalıdır. Onlara yaşamın

ve ölümün ne demek olduğunu anlatmak için tabiattaki tüm canlılar, bitkiler ve mevsimlerden örnekler göstererek somut dille ifade edilebilir. Çocukta kafa karışıklığına yol açabilecek “ölen kişi yolculuğa çıktı” gibi soyut açıklamalardan uzak duralım. Aksi takdirde çocuk kaybettiği kişinin yolunu gözler hale gelebilir. Açıklama yaparken çocuğun soru sormasına ve konuşmasına izin verelim. Kaybı, çocuğun zihni açısından gerçek kılmak önemlidir. Bunun için onunla mezarlık ziyareti yapılabilir. Yetişkinlerin yaptığı hatalardan biri de yaşanan elim hadise karşısında kendi duygularını çocuğa yansıtmaktan olabildiğince kaçınmalarıdır. Bu durum çocuk ile aramızda bir iletişim seti oluşturmaz. Bunun yerine onun üzüntüsüne ortak olalım. Kaybı takip eden dönemde çocuğun çevresinde, ilişkilerinde ve günlük aktivitelerinde herhangi bir değişiklik yapmamaya gayret edelim. Çocuğun günlük ihtiyaçlarını yerine getirmeye devam eden tutarlı bir tavır sergileyelim. Aşılması güç olduğu durumlarda ise çocuğun profesyonel psikolojik yardım almasını sağlayalım.

“Umutsuzluk yok. Gün gelir gül de açar. Bülbül de öter.” (Sezai Karakoç)

Vesselam...

Kaynakça:

1. Limoncu, S., & Atmaca, A. B. (2018). Çocuk Merkezli Afet Yönetimi. Megaron, 13(1).
2. Özen, Y. (2018). Travmatik Ben.Çınaraltı yayın: İstanbul.
3. Sayar, K., & Bağlan, F. (2019). Koruyucu Psikoloji. Timaş yayın: İstanbul
4. Şar, V. (2018). Travmatik stres ve bedensel hastalıklar. Stres ve bedensel hastalıklar: günümüzde psikosomatik tıp, 1-5.

Kahramanmaraş Depreminin Hatırlattıkları ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri

Selahattin SEMİZ

Uzm. Doktor

Kahramanmaraş Depremi- Yüzyılın Afeti

Kahramanmaraş merkezli depremde yüreğimiz çok acı haberlerle yandı. Her biri ülkemizin can parçası olan iller; Kahramanmaraş, Adıyaman, Hatay, Gaziantep, Diyarbakır, Malatya, Kilis, Adana, Osmaniye, Elazığ'da kardeşlerimiz, can dostlarımız, komşularımız ya canından ya malından ya da evinden oldu.

Dünyanın gördüğü en büyük deprem olarak kabul edilen, 'Yüzyılın Depremi', 'Küçük Kıyamet' diye adlandırılan deprem çok büyük yıkım etkisi oluşturdu. Avrupa'da birçok ülkenin yüz ölçümünden daha geniş bir alanı etkiledi. On binlerce insanın hayatını kaybetmesine ve yüzbinlerce insanın yaralanmasına, milyonlarca insanın evsiz, yersiz yurtsuz kalmasına yol açtı. Adeta küçük bir kıyamet tablosunun yaşandığı bölgede geriye çok acı insan hikayeleri kaldı.

Depremin yüzeye yakın olması, şiddetinin yüksekliği, süresinin uzunluğu, şimdiye kadar hiç rastlanmamış bir şekilde üst üste iki büyük depremin peş peşe gelmesi, etkilenen bölgenin genişliği ve yapı stokunun depreme dayanıklı olmaması nedeniyle çok büyük bir yıkım ve çok fazla can-mal kaybı oldu. Bu büyük felaketten Türkiye'nin alan olarak 1/7'si, nüfus olarak 1/6'sı ve ekonomik olarak 1/10'u etkilendi. Böylesi büyük bir felaketin altından kalkmak ülkemiz için zor olduğu kadar dünyanın en gelişmiş ülke ve bölgelerinin dahi gücünü aşan, olağanüstü bir organizasyon ve destek gereken, tüm dünyanın yardımlaşması gereken bir afet durumu oluştu.

Depremden hemen sonra insanımızın gayreti ve fedakarlığı ile tüm toplum el birliği ile harekete geçti, tek yürek oldu. AFAD, Kızılay, UMKE,

belediyelerin yardım ekipleri, itfaiyeler gibi resmi ve yarı resmi kuruluşlar ile vakıflar, dernekler ve diğer STK'lar, yurt içi ve yurt dışı kurum ve kuruluşlar el ele verdiler. Enkazdan can kurtarmaya, hasta ve yaralıları tedavi etmeye, hayatta kalanlara elbise ve yiyecek teminine, çadır ve konteyner kentler kurarak barınmaya yardımcı oldular.

Bendeniz de son otuz yılda meydana gelen büyük afetlerin çoğunda görev aldım. Gölcük 1999 depreminden sonra 2004 Endonezya deprem ve Tsunami felaketi, 2005 Eylül Keşmir-Pakistan depremi, 2009 Pencap-Pakistan sel felaketinde sağlık yardımlarında bulunmak üzere afet bölgelerinde çalışan bir hekim olarak tecrübe ve tavsiyelerimi paylaşmak isterim.

Deprem Öncesi Riskler ve Afet Öncesi Koruyucu Hekimlik

Ülkemizde deprem, sel ve yangın felaketleri sık görülen afetlerdir. Bunların hepsinde de en önemli kural; önceden tedbir almak, afet gelmeden önce gerekli korunmaya dikkat etmektir. Afet olduktan sonra arama-kurtarma ve sağlık hizmetleri ancak afetin verdiği zararı azaltmaya yöneliktir. Mesela deprem sonrası enkazdan ancak on kişiden biri sağ kurtulabilmektedir.

Ülkemiz dünyadaki en büyük deprem faylarının geçtiği bir alan üzerinde bulunduğu için yaklaşık her 5-10 yılda bir büyük depremle sarsılıyoruz. Her sene mevsimsel olarak yangın ve sel felaketleri de ülkemizi ve insanlarımızı etkileyen doğal afetlerin başında geliyor.

Her felaketin ardından birkaç yıl sonra unutulmaz denilen acılar unutuldu. "Bir daha hiçbir şey eskisi gibi olmayacak" dediğimiz konular, eski, alışıldık, boşvermişliğe kapıldı gitti. Sanki deprem bir daha olma-

yacak gibi her şey standart günlük yaşam telaşı arasında kayboldu.

Geride sadece o günü en acı şekilde yaşayanların acı hatıraları kaldı. Halbuki 17 Ağustos Depremi tüm Türkiye'ye verilmiş çok acı ve önemli bir uyarı idi. 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi ise çok daha büyük ve acı bir ders oldu. Artık bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmamalı.

Deprem Öldürmez. Yanlış yerleşim ve Sağlam Olmayan Bina Öldürür.

Depremden sonra acil kurtarma ve sağlık yardımları önemli fakat etkisi çok sınırlı olmaktadır. Yapılan araştırmalar depremde yıkılan binalardan ancak 100 kişiden 10 kişinin kurtarılabildiğini gösteriyor. Bu nedenle depremde önce binaları fay hattından uzak yerlere yapmak, ovaya değil yamaçlara yerleşmek ve binaların depreme dayanıklı olması çok önemli. Bu konuda şehir mimarisi anlayışımız yeniden gözden geçirilmeli, bilge mimar Turgut Cansever'in tavsiye ettiği 'ufku gören şehirler' bizim de çeşitli makamlarda ve zeminlerde ifade ettiğimiz 'İrfan Şehirleri' planlanmalıdır.

Depreme dayanıksız, yapı denetim belgesi olmayan, çok katlı ve imara aykırı, aşırı kâr amaçlı ve güvenliğe dikkat edilmeden yapılan binalar depremde yıkılarak içinde yaşayan insanlara mezar oldu. Fakat yamaçlarda tek veya iki katlı eski binalar depremde daha az etkilenmiş, içinde yaşayanlar bu afeti hafif atlattı. Bir uzmanın söylediği gibi, "Gölcük depreminde sadece birkaç kişi öldü, o da evi fay hattında olduğu için direkt depremle öldü, diğer ölenlerin hepsi yanlış yerleşim ve depreme dayanıksız binalar yüzünden öldü".

Depremden hemen sonra insanımızın gayreti ve fedakarlığı ile tüm toplum el birliği ile harekete geçti, tek yürek oldu. AFAD, Kızılay, UMKE, belediyelerin yardım ekipleri, itfaiyeler gibi resmi ve yarı resmi kuruluşlar ile vakıflar, dernekler ve diğer STK'lar, yurt içi ve yurt dışı kurum ve kuruluşlar el ele verdiler.

Bu konunun önemini en iyi ifade eden, hatıra olarak Gölcük depreminde bir belediye yetkilisinin anlattıkları aklımdan çıkmıyor. Hatıranın sahibi Belediye başkanı, seçildiğinde ilk işlerinden biri olarak imara ve deprem yönetmeliğine aykırı evlerin ve katların yıkımı için talimat verdiğini anlattı. Birkaç gün sonra imara ve yönetmeliğe aykırı olduğu için yıkılması gereken ablasının evini, eniştesi, ablası ve annesinin ısrarlı talepleri sonucunda yıkımdan vazgeçilmek zorunda kaldığını ancak depremde yerle bir olan bu evin, ablası, eniştesi ve çocuklarına mezar olduğunu anlatmıştı.

Buradan belediye başkanları ve tüm yetkililere tekrar çağrıda bulunmak istiyorum. Lütfen imara ve deprem yönetmeliğine aykırı yapıların bir an önce tespit edip, yenilenmesi için gayret edelim, yoksa bu evlerde en sevdiklerimizi, en yakınlarımızı kaybedebiliriz.

Bu konuda belediyeler ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Afet yönetimi yetkilileri iş birliği yaparak bu binaların tespiti ve yenilenmesi konusunda acil eylem planı yapmalılar. Bina ve kat sahipleri de bu konunun rant meselesi değil can meselesi olduğunu anlayarak gerekli gayret ve fedakarlığı göstermelidir.

Evdeki Eşyalara Dikkat

Evdeki eşyalar, dolaplar, avizeler deprem anında büyük tehlike teşkil ediyor. Evdeki eşyalar eğer uygun şekilde yerleştirilmez, bulundukları yere sabitlenmezse, deprem anında büyük tehlike arz etmektedir. 17 Ağustos Depremi'nde birçok insan, ev eşyalarının, dolap ve kitaplıkların altında kalmış veya sıkışarak yaralanmıştı. Evdeki cam eşyalar, ampuller, avizeler deprem

anında her biri tehlike oluşturan bir maddeye dönüşüyor.

Binaların Zayıf Noktaları Balkonlar ve Merdivenler

Binaların en zayıf noktaları balkonlar ve merdivenler oluyor. Deprem anında insanlar panik ile bu noktalara kaçıp sığınırsa daha tehlikeli bir durumda oluyorlar. Balkon, kapı altları ve merdivenler, destek ve dayanıklılık açısından daha zayıf noktalarda bulunuyorlar. Uzmanlar deprem anında bu bölgelerde bulunulmaması gerektiğini söylüyorlar.

Deprem Anında Cenin Pozisyonu Almak Hayat Kurtarıyor

Depremde yıkılan binaların enkazından kurtulan insanların %90'dan fazlası yatak, beyaz eşya vs. gibi hacimli sert bir eşyanın yanında cenin pozisyonunda (yan yatarak kafayı ve ayakları karına doğru çekmek şeklinde) kurtuluyorlar. Çök-tutun-kapan yöntemi binaların yıkılmadığı, sadece eşyaların devrildiği depremlerde ve Japonya gibi binaların sağlam olduğu ülkelerde uygun olabilir.

Haberleşme

Afet ve deprem anında haberleşme ve duyurular için sağlam bir telekomünikasyon altyapısı hazırlanmalı. Telsiz haberleşmesi bu konuda en iyisi. SİSAD derneğinin bu konuda amatör telsizcilik kursları ile çok önemli çalışmaları var.

Bu konuda her arkadaşımızı gönüllü olmaya davet ederken özellikle AFAD'ın hazırladığı dijital programı cep telefonlarına indirerek acil durumlarda tek tuşla yardım çağrısı programını bütün dostlarımızın telefonlarında kullanmasını tavsiye ediyorum. <https://www.afad.gov.tr/afad-acil-mobil-uygulamasi-afet-ve-acil-durumlarda-daima-yaninda-linkinden-indirebilirsiniz>.

Altın değerinde ilk 72 Saat

Afet ve depremler sonrası afetzedelere ulaşım optimal ilk 72 saatte olmaktadır. Bu ilk 72 saatte hayatta kalmaya çalışmak çok önemlidir. Bununla ilgili AFAD ve Sivil Savunma Derneği (SİSAD)'ın sitesinden bilgi alınabilir.

Afet ve Acil Durum Çantası

Afet sonrasında kullanılmak üzere bazı acil ihtiyaç maddeleri ve belgelerin hazır bulundurulduğu çantayı ifade eder. Acil durum çantası, bir afet meydana geldikten sonra ihtiyaç duyacağınız temel gereksinimlerin bir arada bulunduğu çantadır. Acil durum çantası, ilk 72 saat boyunca hayatınızı idame ettirmeniz için gerekli olan malzemeleri içerir. Acil durum çantası afetten etkilenmeyecek bununla birlikte kolay erişilebilecek bir yerde olmalı, zaman zaman kontrol edilerek içinde bulunan malzemelerin kullanılabilirliği denetlenmelidir.

Deprem sonrası sağlık yardımları

Depremlerde, maddi kayıplar da önemli olmakla birlikte, esas ve dramatik olan kayıplar; ölüm, yaralanma, sakat kalma ve hastalanma gibi doğrudan sağlıkla ilgili olan kayıplardır. Bu nedenle de deprem sonrası yardımlarda üzerinde en çok durulan, sağlık yardımlarıdır. Sağlık sektöründe nasıl ki öncelik hastalıktan korunma ve hasta olmama daha önemli ise depremlerde de esas önemli olan afetlerde risk analizi, yapısal ve yapısal olmayan risklerin azaltılmasıdır.

Konuya acil sağlık işlemleri açısından bakıldığında, acil vakalar olay anından sonraki ilk on beş günden sonra sona erer. Deprem sonrası arama-kurtarma faaliyetleri ve acil sağlık hizmetleri ile bir ya da birkaç canın kurtarılması özellikle manen

çok büyük önem taşır. Kızılay, AFAD ve UMKE ve ilgili STK'lar gibi ekipler desteklenmeli ve güçlendirilmelidir. Acil durum hastaneleri, seyyar hastaneler, gemi hastaneler gibi hazır ve seyyar sağlık tesisleri kurulmalıdır.

Bu nedenle sağlık yardımlarını dört başlıkta inceleyebiliriz:

1) Afet dönemlerin acil vakalar ve ölümlerinin azaltılması

2) Yaralanma ve Hastaların triajı (Ayrımı)

3) Depreme bağlı ikincil hastalıkların önlenmesi ve hastaların tedavisi

4) Olağan Sağlık Hizmetlerine Dönüş

1) Acil Vakalar ve Ölümlerin Azaltılması

a) Deprem Sarsıntısı Sırasındaki Ölümler: Depremlerde, sarsıntı sırasındaki ölümlerin sayısı bölgedeki yapıların kalitesi, depremin büyüklüğü ve arazi yapısı ile ilgilidir. Belirleyici olan, yapı kalitesidir. Bu nedenle de bu ölümleri azaltmak açısından sağlık sektörünün yapacağı fazla bir şey yoktur. Bu ölümler ancak deprem öncesi dönemde yapısal ve yapısal olmayan risklerin azaltılması sonunda önlenabilir.

b) Gecikmiş Kurtarmaya Bağlı Ölümler: Doğrudan kurtarma ekiplerinin organizasyonu ve eğitimi ile ilgili bir konudur. Deprem öncesi dönemde, ilgili kuruluşların kurtarma ekipleri kurması, donatması, eğitmesi bu ölümlerin sayısını belirleyecektir.

c) Kurtarma Sırasında Ölümler: Kurtarmanın uygun yapılmaması sonucu meydana gelen ölümlerdir. Bu ölümleri azaltmak için kurtarma ekiplerinin iyi eğitilmiş olması ve bu ekiplerin enkaz altından yaralı kurtarma konusunda eğitim almış olması, bu ölümlerin sayısını belirleyecektir.

d) Var Olan İmkanlarla Ölümü Önlenemez Olgular: Enkaz altından kurtarılan ve beyin harabiyeti, ağır yanıklar, crush sendromu gibi sorunları bulunan bazı olgularda, ölüm önlenemeyebilir. Bu tür ölümleri azaltmanın yolu, bu tür olgulara anında müdahale edebilecek kurtarma ve sağlık alt yapısının kurulmasından geçmektedir.

e) Tedavi Edici Sağlık Hizmetinin Kesintiye Uğramasına Bağlı Ölümler: Sarsıntı sırasında, reaminasyonda ve yoğun bakım ünitelerinde olan hastalar ile renal dializde, büyük ameliyatta, diyabet komasında veya benzeri durumda olan hastalar, hizmetin kesilmesi nedeniyle yaşamını yitirebilirler. Bu ölümler, daha çok hizmet birimlerinin fizik yapısı ile ilgili olup, hizmet binalarının güvenli olmaması, elektriğin, oksijenin, suyun kesilmesi gibi nedenlere bağlıdır.

Bu ölümlerin azaltılması, deprem öncesi dönemde, hastanelerin güvenli hale getirilmesi ve deprem ânında devreye girecek yapıların (otomatik jeneratör, yedek oksijen, su vb.) oluşturulmasına bağlı olup, sağlık yönetimlerinin sorumluluk alanına girer.

2. Deprem Sonrası Triaj, Hasta ve Yaralıların Bakımı

Deprem, varolan sağlık birim ve hizmetlerini tamamen ya da kısmen devre dışı bırakması halinde, yaralı toplama ve tedavi istasyonları ile olay yerinde yaşam desteği gerektiren olgulara müdahale edecek acil müdahale merkezlerinin derhal kurulması ve bu yerlerin halka tekrar duyurulması gerekir.

Aynı zamanda, yaralı toplanma ve yaşam desteği merkezleri ile deprem bölgesinde hasar görmemiş ya da deprem dışındaki yerleşik hastane ve sağlık birimleri arasın-

da yaralı taşıyacak tahliye zincirinin çalışmaya başlaması gerekir. Bu konuda ülkemizde Sağlık Bakanlığı'na bağlı UMKE (Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi) İçişleri Bakanlığı'na bağlı AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi) ve Kızılay, İHH, AKUT, SİSAD (Sivil Savunma Derneği) gibi acil durumlar ve afetlerde kurtarma, yardım ve medikal destek ekipleri kurulmuştur.

AFAD, UMKE ve Kızılay gibi yarı resmi kuruluşlar ile Gönüllü STK'ların afetlere hazırlıklı olmalarının ne kadar önemli olduğunu Gölcük Depremi'nde çok acı görmüştük. Gölcük merkezli 17 Ağustos 1999 depreminde sağlık ekibi olarak deprem bölgesine ilk giden ekiplerden biri olmamıza rağmen hazırlık ve organizasyon için 2-3 gün sonra gidip çalışmaya başlamıştık. Ama bizden önce gelip yerleşen ve organize olan Rus yardım ekibi depremden sonra 12 saat geçmeden Moskova'dan Gölcük'e gelmiş, zaten hazırlıklı olan medikal yardım ekibi ile portatif şişme çadırlardan oluşan ameliyat- poliklinik-dinlenme kısımlarını kurmuşlar, acil ameliyat ve muayenelere başlamışlardı. O ekibin çalışmalarına hayran kalmış ve "bizde de olsa" diye arzu etmiştik.

Artık bizim ülkemizde de aynı imkân ve ekiplere sahibiz. Nitekim Kahramanmaraş Depremi'nde afet bölgelerinde hemen sahra hastaneleri, sahra çadırları, gemi hastaneler kurularak sağlık hizmeti verilmeye başlandı.

3. Depreme Bağlı İkincil Hastalıkların ve Ölümlerin Önlenmesi

Deprem sonrasında, rutin sağlık hizmetlerinin yanında, koruyucu sağlık hizmetlerinin kesintiye uğraması ve çevre koşullarının kötüleşmesi nedeniyle yeni hastalıklar ortaya çıkar. Bunların salgın boyu-

tuna ulaşmasını önlemek için hem depremden etkilenen yerleşim birimlerinde hem de geçici yerleşim alanlarında çeşitli önlemler almak gerekir.

Deprem sonrası kurulan çadır kentlerin yakınında aile sağlığı birimleri kurulmalı her 3000 kişiye bir aile hekimi, sağlık memuru/hemşire ve ebe bulundurulmalıdır. Özellikle su, gıda ve kişisel hijyen çok önemlidir. Ayrıca atık ve vektör kontrolü gibi çalışmalara önem vermek gerekir. Toplum, özellikle de risk grupları, hızla taranarak rutin izlemelere/ kontrollere ve diğer koruyucu hizmetlere bir an önce başlanmalıdır. Gebeler, bebekler, kimsesiz kalmış çocuklar, yaşlılar özel risk gruplarını oluşturur.

Su Hijyeni: Depremlerden sonra ele alınması gereken en önemli konulardan birisi su hijyenidir. Depremden etkilenen yerleşim birimlerinde, şebekeye su vermeden önce su kaynağı, arıtma tesisleri ve şebeke ayrıntılı bir biçimde incelenmeli gerekli tamir ve müdahaleler yapıldıktan sonra şebekeye su verilmelidir. Bu hem su basmalarının önlenmesi hem de oluşmuş-oluşacak olan su kirliliklerinin giderilmesi açısından çok önemlidir. Özellikle su kaynağına ya da şebekeye kimyasal kirliliklerin karışıp karışmadığı konusunda emin olmak gerekir. Depremden sonra su şebekesinde üst seviyede klorlama yapılması yararlıdır.

Tankerlerle su taşınacak ise tankerlerin su taşımaya uygun olması, temiz kaynaklardan doldurulması ve dolum sırasında kirletilmemesi gerekir. Tankerler, yerleşim birimi girişinde durdurularak klor ölçümü yapılmalı, yeterli düzeyde klor içermiyor ise mutlaka klorlandıktan sonra tüketime verilmelidir. Ku-

yular ve benzeri diğer su kaynaklarında süper-klorlama yapılmalı ve ayrıca bireysel/ailesel klorlama yapımları için yurttaşlara klor eriyikleri dağıtılmalıdır.

Beslenme ve Gıda Hijyeni: Üzerinde önemle durulması gereken diğer bir konu da depremezdelelerin beslenmesi ve gıda hijyenidir. Sarsıntıdan sonra ve en kısa süre içinde, topluma sıcak bir şeyler dağıtılması (çay/çorba), depremezdelelerin beslenmesi yanında onların deprem şokunu atmaları açısından da son derece önemlidir. Bu nedenle, deprem planlarında ihmal edilmemelidir.

Depremi izleyen birkaç gün içinde, yaş gıdaların bozulma ve kirlenmeye karşı korunması çok güç olmaktadır. Bu nedenle, bu günlerdeki yardımlarda kuru gıdalara ağırlık verilmeli ve yaş gıda girişine izin verilmemelidir. Gıda yardım ve dağıtımlarının kişisel ya da ailesel paket ölçeklerinde olması çok önemlidir. Büyük paketler halinde gönderilen gıdaların, deprem koşullarında hem paketlenmesi zor hem de bu paketlemeler sırasında kirlenme riski çok fazladır.

Afet psikolojisi nedeniyle, bazı kişilerin dağıtılan gıdaları istifleme eğilimi vardır. Bu, bir yandan afet bölgesinde gıda yardımı yetmezliğine neden olurken öte yandan da uygunsuz koşullarda ve uzun süre bekleme nedeniyle, sağlık sakıncaları doğurur. Bunu önlemenin en kestirme yolu, planlı ve düzenli bir gıda dağıtımdır. Bu yapılamıyor ise topluma yapılacak eğitim ve duyarlılıklarla istifçilik önlenmeye çalışılmalıdır.

Atıkların temizlenmesi; deprem bölgelerindeki en önemli işlerinden bir diğeri de insan dışkı ve idrarının zararsızlaştırılmasıdır. Bu

işlem olanaklı hallerde seyyar tuvaletlerle, mümkün olmadığı hallerde ise açık çukurlu hela ile giderilmelidir. Önemli olan bu çukurlarla haşerelerin temasının kesilmesi ve çukurların yer altı suyunu kirletmemesidir.

Aynı şekilde diğer evsel atıkların, torbalarla toplanması ve uygun bir biçimde uzaklaştırılarak zararsız hale getirilmesi gerekir. Bulaşıcı hastalıklara karşı alınacak en önemli önlem; çevrede organik atık ve durgun su birikintileri oluşturmamaktır. Yapay su birikintileri oluşturulmamalı ve küçük doğal birikintiler doldurma ya da drenaj yöntemi ile giderilmelidir. Gerekli hallerde kimyasal yöntemlerle vektör mücadelesi yapılabilir.

Önemli olan, depremden hemen sonra rutin koruyucu sağlık hizmetlerine geçebilmektir. Bu anlamda, rutin izlemeler açısından yukarıda sayılan risk gruplarına öncelik verilir. Diğer dönemlerden farklı olarak, kişilerde travma sonrası sendromuna da dikkat edilir. Psikososyal destek mutlaka planlanmalıdır.

Acil dönem geçtikten ve hizmetler oturmaya başladıktan sonra rutin aşılama takvimine devam edilmesi yeterlidir. Depreme özel ve hemen sonra yapılması gereken aşı tetanoz ve hepatit B' aşısıdır. Depremde yaralananlarda tetanoz oluşma riski, olağan koşullardan daha da fazladır. Bu nedenle, aşı takvimine göre aşılanmamış ya da aşılı olup olmadığını bilmeyenlerin mutlaka aşılanması gerekir. Aynı şekilde, çalışmalar sırasında, cesetlerle ve yaralılarla temas edenlere de hepatit B aşısı yapılması yararlı olur. Kolera ve tifo gibi hastalıklara karşı, afet sonrası ya da sonrasında aşılama gereksizdir.

Geçici Barınma ve Sağlık

Depremlerden sonra afetzedelerin geçici yerleşimlerinin sağlanması ve burada çevre sağlığı önlemlerinin alınması önemli bir konudur. Çadırlar, ailedeki her kişiye en az üç metrekarelik bir döşeme alanı sağlayacak büyüklükte olmalıdır. Diğer bir anlatımla, beş kişilik bir aile için 15 metrekarelik döşeme alanı sağlayan çadırlara gereksinim vardır.

Çadırlar doğal havalandırma, ısıtmaya uygun olmalı; soğuk, rüzgâr ve yağmurdan koruyucu olmalıdır. Her 10 kişiye bir yıkanma musluğu, 10 kişiye bir tuvalet, her 50 kişiye bir duş sağlanmalıdır. Yazın duş sayısı 30 kişiye bir olacak şekilde ayarlanmalıdır.

Çadır kentte kişi başına en az 15 litre su sağlanmalı ve bu suyu alma yeri her bir çadıra en fazla 100 metre uzaklıkta olmalıdır. Atıklar, kapalı kaplarda toplanmalı ve her 4-8 çadıra (25-50 kişi) 50- 100 litre hacim sağlayan çöp kabı yerleştirilmelidir. Gece yollar ve çadırlar aydınlatılmalıdır.

4. Sağlık Hizmetleri Düzeyine Ulaşma ve Sağlık Hizmeti Alt yapısının Yeniden İnşa Edilmesi

Depremlerden sonra, toplumun kesin yerleşime geçmesi ve sağlık birimlerinin alt yapısının inşası/tamiri uzun zaman alabilir. Düzenli ve sürekli sağlık hizmetleri verilmesi için bu işlerin tamamlanması beklenmemelidir. Rutin hizmetlerde bir an evvel afet öncesi düzeye ulaşmak gerekir. Bozulan çevre koşulları nedeniyle, toplumun uzun süre olağan sağlık hizmetlerinden yoksun kalması, afet sonrası ikinci hastalıkların devam etmesi ve sayılarının artmasına neden olur. Rehabilitasyon dönemi olarak kabul edilen bu dönemde, depremde hasar gören sağlık birimlerinin ye-

niden inşası ya da tamiri tamamlanarak afet öncesi duruma getirilir.

5. Depremzedelerin Moral ve Motivasyon (Psikososyal) Dirençlerinin Tamir ve İhyası Unutulmamalıdır.

Deprem ve afet bölgesinde eskiden olduğu gibi devlet ve sivil toplum kuruluşları fiziki ihtiyaçlar olan barınma, çadır, market, tuvalet, sahra hastanesi vs. gibi ihtiyaçları hızlıca yerine getirmişlerdir. Ancak binlerce kişinin barındığı bu mekanlara konulacak televizyonlarda yapılacak moral bozucu ve yıkıcı propaganda içerecek yayınlara dikkat edilmelidir. Afet bölgesinde kurulan barınma mekanlarında bu tür moral bozucu ve yıkıcı yayın yapan kanallar yayın listesinden çıkarılmalıdır.

Yine deprem bölgelerinde kurulacak eğitim hizmeti, sağlık hizmeti kadar dini hizmetler de önemlidir. Dolayısıyla buralarda gerek mescitlerde ve gerekse moral ve motivasyon merkezlerinde depremlerden halleriyle duygudaş olabilecek, onları sabır, metanet gibi değerlerle geleceğe hazırlayacak görevliler, sahadaki görevlerini en az bir yıl boyunca yerine getirmelidirler.

Çocukların ve psikolojik bakımından çökmüş insanların ruhi tedavileri ile ilgilenecek görevliler de mutlaka sahada yerlerini almalıdırlar.

“Tabiat boşluk kabul etmez” denilir. Eğer depremde mağdurlarının ruh hallerine sahip çıkılmazsa, bu tedaviler gerçekleşmezse, bu travmayla yaşayan insanların topluma intibakı hiçbir zaman mümkün olmayacaktır.

Evdeki eşyalar, dolaplar, avizeler deprem anında büyük tehlike teşkil ediyor. Evdeki eşyalar eğer uygun şekilde yerleştirilmez, bulundukları yere sabitlenmezse, deprem anında büyük tehlike arz etmektedir. 17 Ağustos Depremi'nde birçok insan, ev eşyalarının, dolap ve kitaplıkların altında kalmış veya sıkışarak yaralanmıştı. Evdeki cam eşyalar, ampuller, avizeler deprem anında her biri tehlike oluşturan bir maddeye dönüşüyor.

Kaynaklar;

- 1- Ağustos Depremi, hatıralar dersler, Dr. Selahattin Semiz Kutup Yıldız Sağlık gönüllüleri Derneği Sitesi Ağustos 2022.
- 2- Deprem Yönetimi ve Depremde Sağlık Konu ve Amaçları Recep AKDUR Prof. Dr., A.Ü.T.F. Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Sağlık ve Toplum Yılı: 10, Sayı: Özel, Ankara, Temmuz 2000.

Deprem Sonrası Enkazdan Canlı Kurtarma Adımları

Uğur GENÇOĞLU

Uzm. Dr.

6 Şubat sabaha karşı 04.17’de Türkiye’nin Güneydoğusu şiddetli bir depremle sarsıldı. 10 ilimizi birinci derecede etkileyen depremin yıkıcı etkisi Suriye’de de görülmek üzere Mısır’dan Avrupa’ya kadar kendisini hissettirdi. Bu afet karşısında millet devlet el ele seferber olarak acil kurtarma faaliyetinden başlayarak yardım edip, her türlü ihtiyacı giderme yarışına koyulduk. Biz bu yazımızda deprem nedeniyle yıkılan ve enkaz altında kalan depremzedelere yönelik sağ kalmaya ve acil tıbbi müdahaleye ilişkin bazı konuları ele alacağız.

Öncelikle depreme maruz kalan kişinin hasar görmemek veya asgari hasara maruz kalmak için uygun yerde kapanıp vaziyet alması gerekiyor. Hayat üçgeni olarak tabir edilen bu durum, boşluk alanlarında olur. Kapı pervazları, koridor, masa altı gibi yerlerde çöküp kalmaktansa yıkım durumunda ölü boşluk oluşturacak yerlere cenin pozisyonunda kıvrılıp yatmalıdır. Mesela, yattığınız yatak, ranza, kanepeler gibi yere sırtını vererek dizleri ve başı karnına çekip kolları baş etrafında birleştirerek yatmak uygun pozisyonudur. Depremde asansör, merdiven kullanılmamalı, depremin geçmesi beklenilmelidir.

Enkaz altında mahsur kalan, sağlam veya yaralı kişiye müdahale edecek ekipler özel eğitilmiş olmalı, mağdurlar çıkarılmadan enkaz kaldırma faaliyetine girişilmemelidir. Bu bakımdan depremin erken saatleri çok kıymetlidir. İnsan fizyolojisi açlığa uzun süre dayanabilir. Mağdurun çocuk olması, ek hastalıklar sahibi olması, mevsim ve hava koşulları gibi durumlar süreyi etkilemekle beraber bu süre sağlam bir yetişkin için 10- 45 gün arası değişmektedir. Susuzluğa ise daha az süre dayanıklı olup bu da 3-9 gün denebilir.

Kahramanmaraş depreminde şu satırların yazıldığı 10. günde 200. saatlerde hâlâ canlı çıkarılmasına sebep olarak soğuk havada hipotermi insan fizyolojisi üzerinde yavaşlatıcı etkisinden söz edilebilir. Bu saatle-

rin neredeyse yarı sürelerinde, yaz mevsiminde, 17 Ağustos'ta meydana gelen Marmara depreminde canlı çıkma ihtimali çok azalmıştı. Bu mucize gibi kurtuluşlar da şüphesiz ilahi tecellidir ve o dilerse sebepler yaratır.

Depremde özellikle bir uzvu, vücudunun bir bölümü enkaza maruz kalıp travmaya uğrayan hastalar için en önemli konu crush (ezilme) sendromudur. Bu hadisede ezilen kaslardan kana geçen myoglobin denen protein mikropartiküller, böbrek tübülüslerini tıkayarak zarar verir ve böbrek fonksiyonları bozulup böbrek yetmezliğine gidiş olabilir.

Bu bakımdan depremzedeye ulaşıldığında dışarı çıkarma bile saatler alabildiğinden mümkünse yerinde, değilse ilk fırsatta enkaz dışına alındığında vücudu sulamak; bunun için alabiliyorsa ağızdan yoksa damar yolu açılarak serum şeklinde vücudun su ihtiyacını karşılamak lazımdır. Bu aşamaya gelene kadar sığınılan yerde ulaşılabilir bir mesafede acil ihtiyaçların içinde bulunduğu bir deprem çantası bulundurmak faydalıdır. İçinde su, hafif atıştırmalık (bisküvi, kuruyemiş... vs.) başta olmak üzere duruma göre fener, düdük örtü gibi ihtiyaçlarda konmalıdır çantaya.

Depremzedenin özellikle kol, bacak gibi uzuvları enkaz altında kalmışsa ve bunların kaldırılarak çıkarılması imkân dahilinde olmuyorsa duruma bakılır. Eğer uzun süre kalma durumunda bu uzuvlarda nekroz başladıysa kesmek gerekebilir. Mümkünse olabildiğince steril cerrahi alet kullanmak gerekir. Geçmişte benzer durumda inşaatlarda kullanılan demir testeresi imkân dahilinde alkol (kolonya) ile yıkayıp ateşten geçirilmek suretiyle kullanıldığını örnek vermek isterim. Yaralıya derhal tetanoz aşısı yapılmalıdır. Bulaşıcı hastalık ihtimaline karşı ekipler yaralı mağdura müda-

halede maske, eldiven kullanmalı, korunma sağlanmalıdır.

Ekibin enkazdan çıkarma heyecanı ile mağduru karga tulumba taşımalarına engel olunmalı, gözle görülmeyen kırık çıkık durumları olabileceği düşünülerek destekli ve itinalı davranılmalıdır. Öncelikle kafanın arkasından nazikçe boyunluk geçirilmeli, daha sonra destekli olarak sert zeminli sedyeye alınmalıdır. Üzerine muhakkak örtü, battaniye örterek hem mahremiyeti sağlanmalı hem de soğuğa maruziyeti önlenmelidir.

Yine uzun süre karanlıkta kalmış mağdurlar çıkarılırken ani ışık şokundan korunmalı, kademeli olarak gözler ışığa alıştırmalıdır. Bilinç kontrol için anlamlı sorular sorulur, moral verici, müjdeleyici cümleler kurulur. Bilinci kapalı mağdurlarda, damar yolu açıp sıvı verme işlemi ilk fırsatta yapılmalıdır. Bu ve diğer durumlarda hasta seri halde ambulansa alınıp bir sağlık merkezine ulaştırılıp ileri tetkik ve tedavisi yapılmalı varsa diğer kronik rahatsızlıkları (şeker, hipertansiyon...vs.) kontrol altına alınmalıdır.

Son olarak ulaşılan mağdurun canlı olup olmadığı bir hekim kontrolü yapıldıktan sonra tespit edilmesi gerektiğine dikkat çekmek istiyorum. Özellikle bilinci kapalı ve nabızı alınamayan hastalar öldü zannedilebilir. Travma şoku veya hipotermi gibi sebeplerle nabız belli belirsiz hale gelmiş olabilir. Tecrübeli bir hekim tarafından vital fonksiyonları iyice kontrol edilmeden vefat kararı verilmemelidir.

Anlaşılabileceği üzere depremin kritik olan ilk saatleri önemli. Bu altın saatlerde etkili müdahale için arama kurtarma eğitilmiş ekip sayısı arttırılmalı ve kurumlar, teşkilatlar, mahalleler bazında örgütlenme şematik olarak sağlanmalıdır. Okullarda korunma ve müdahale eğitimleri müfredatta yer almalıdır.

Depremzedenin özellikle kol, bacak gibi uzuvları enkaz altında kalmışsa ve bunların kaldırılarak çıkarılması imkân dahilinde olmuyorsa duruma bakılır. Eğer uzun süre kalma durumunda bu uzuvlarda nekroz başladıysa kesmek gerekebilir.

Çare Sizsiniz

Melek KELEŞ

İnşaat Mühendisi

DERPEM! Ne kadar soğuk ve korkutucu bir kelime değil mi? Aslında değil, fakat sebep olduğu yaralar o kadar taze ki, yine suçu atacak bir suçlu bulduk ve kendimizi temize çektik. Suçlu DEPREM, yakaladık seni, neden şiddetin yüksekti? Neden haber vermedin? O vakit suçlusun, biz mağdurlar olarak seni affetmiyoruz. Yaklaşık yirmi gün tüm yazılı ve görsel iletişim araçları bangır bangır depremi sorguladı, kelli felli hocaların biri gitti biri geldi ekranlara. Keşke kendileri, en bilgili hoca benim yarışmasındaymış gibi ekranlarda reklamlarını yapmakla meşgul olmaktansa mezun ettikleri öğrencilerine aynı ilgiyi gösteriyor olsalardı. Bir de her konuda bilgi sahibi olan maaşlı yorumcularımız var, siyaset, ekonomi, adalet, doğa, çevre derken bu kişilerin aslında birer inşaat mühendisi ve yer bilimciler hatta şehir bölge planlamacılar olduklarına da şahitlik ettik. Hatta tüm sunucular deprem bilimci oldu, işin en can alıcı kısmı ise daha dilatasyon derzini bilmeyenlerin sismik izolatörlerden bahsetmeleriydi. Radye temele, radyal temel diyerek yıllarca nasıl sağlam inşaat yaptıklarını ballandıra ballandıra anlatanlar da ayrı bir kategoride her zamanki yerlerini almakta tereddüt etmiyorlardı. Yani ekip tamamlanmış oldu diyeceğim ama o kadar kolay değil, biter mi bu kadarla? Bir de sinsi sinsi yardım yapıyormuş gibi şirinlik yapıp, içten içe avuçlarını ovuşturanlar var; nereden, hangi ihaleyi alırsınız? Dedim ya herkes uzman oldu, çarpım tablosunu sorsan bilmeyenler, saatlerce süren sınavlarda statik hesap yapanlara patron oldu, nihayetinde olanlar oldu, binlerce insanımız melek oldu, milyonlarca insanımız evinden, barkından, sevdiklerinden oldu, sağlığından oldu, kapanmaz yaralarla dolu milyonlarca yürek oldu.

22 yıllık inşaat mühendisi ve bilirkişilik yapan bir kişi olarak, içinde bulunduğumuz bu kederli ve acınası durumun aslında bir tesadüf olmadığını haykırmak için yazıyorum. Bunun için sizlere, 2019 yılında engelli derneklerini davet ederek kendi imkanlarımla deprem öncesi ve sonrası yapılması gerekenlerle ilgili seminer düzenleyip, bir de deprem çantaları yaptırıp engelli insanlarımıza dağıttığımda neler yaşadığımı anlatarak izah etmek istiyorum. Bu projeyi önce tüm İstanbul'da sonra da tüm ülkede yapmamız gerektiğini anlattığımda ise ne kapısını çaldığım siyasiler ne de herhangi bir kuruluşumuz bana destek vermedi, neden mi? Çünkü gündemde olmayan

bir konunun reklam değeri yoktu, reklam değeri olmayan bir proje için para harcamak hiçte avantajlı bir durum değildi. Biliyorum sizler de şaşırmadınız, çünkü hepimiz gelmekte olan bu felaketi aslında biliyorduk ama bize bir şey olmaz zihniyeti ile keyfimizi bozmak istemiyorduk, değil mi?

Tekrar gerçeklere dönelim o vakit, gidenler gitti, hayatta kalanlar yaşam mücadelesine devam ediyor, sahi gerçekten yaşamaya devam ediyorlar mı? Biraz da bunu düşünürken, hadi o zaman, kanal kanal gezen sismik izolatörcülerin hiç bahsetmediği bir konudan bahsedelim. Hepiniz mutlaka görmüşsünüzdür, on kişinin bile ayakta duramayacağı o muhteşem toplanma alanlarımız var bizim. Etraflarındaki 10 katlı apartmanlar yıkıldığında yok olacak toplanma alanlarımız. Ortadaki bir ağacın üzerine bir tabela üzerinde insan figürleri ve "TOPLANMA ALANI" yazısı yeterli midir sizce? Evet evet o toplanma alanlarından bahsediyorum, muhteşem iş adamlarımızın ve belediye eşrafımızın iştahını kabartmayan hatta hiç hoşlarına gitmeyen sözde toplanma alanlarımız. Çünkü para kokusu alamıyorlar oralardan, bir nevi onlar için gereksiz minik boşluklar diyelim. Biliyor musunuz? Bu toplanma alanlarının bir şartnamesi bile yok. Yani hangi standartlarda olan yerler toplanma alanı olur? Sorusunun net bir cevabı yok. Olası bir İstanbul depreminde Fenerbahçe stadı kaç tane çadır ile kaç kişiye barınma imkânı sağlar? Bu sayının kentsel dönüşüm adı altında yapılan beton bloklardaki kişi sayısına oranı nedir? Hiç merak ettiniz mi? Ne zannediyorsunuz? Sizin yeni binanız ayakta kaldığında mutlu hayatınıza devam edebilecek misiniz? Sadece bir binada 750 dairenin

olduğu bir mahallede kimse sizin susuz, elektriksiz, ekmeksiz kalmayacağınızın garantisini veremez. Yeni yapılan binalara bakın, yoldan 10 cm bile kapatsalar kar sayıyorlar, ambulansın, itfaiyenin, askeri araçların geçemedikleri yolların kime ne faydası olacak? Öldükten sonra bir kefeni bile olmadan gömülen insanları görmediniz mi? Hepimizin sevdikleri var, çocuklarımız, ailelerimiz, komşularımız, arkadaşlarımız, depremin ne zaman, hangi mekânda olacağını bilmeden her birimiz bir yerlerde hayat telaşında koştururken, şahsi mal varlığımızın depreme karşı güçlü olması ne kadar anlamlı sizce?

Bu yazıyı, bir yandan inşaat mühendisliği mesleğini her türlü zor koşullarda icra ederken bir yandan da anne olmanın sorumluluğunu taşıyan bir kadın olarak yazıyorum. Televizyonlarda boy göstermek değil, insanların yüreğine dokunmayı seçen bir sivil toplum gönüllüsü olarak yazıyorum. Deprem ülkemizin gerçeği; onunla savaşarak değil, yaşamayı öğrenerek ancak mutlu olabiliriz. Bunun için yapılacaklar ise gayet net; ya sevdiklerimizin acısını yüreğimize gömüp duş kuyruğu bekleyip, soğuktan titreyerek kalan aile bireylerimizi korumaya çalışacağız ya da bugünden elimizi taşın altına koyup önlemlerimizi alacağız. İlk önce herkesin bildiği işi yapması ile işe başlamalıyız, bir terziye nasıl saçımızı kessin diye gitmiyorsak, mahallemizin kuyumcusuna da evimizi yapsın diye gitmemeliyiz. Sonrasında ise ilk yardım konusunda eğitim almayı birinci sıraya yazalım ve mutlaka uygulayalım, çünkü size en yakın kişi yine sizsiniz. Çaresizseniz, 'çare' sizsiniz.

Etraflarındaki 10 katlı apartmanlar yıkıldığında yok olacak toplanma alanlarımız. Ortadaki bir ağacın üzerine bir tabela üzerinde insan figürleri ve "TOPLANMA ALANI" yazısı yeterli midir sizce?

Büyük Afetlerde Kriz Yönetimi

Kadem EKŞİ

İBB Doğal Afetler Komisyon Başkanı

Başta İstanbul olmak üzere ülkemizin deprem, sel, yangın, heyelan ve benzeri olaylar karşısındaki dirençliliği konusu; ciddi anlamda, 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 yılında meydana gelen büyük depremler sonucunda gündeme gelmiş ve konu hakkında dışı dokunur herhangi bir çalışmanın da olmadığını farkına varılmıştır.

Bununla birlikte yine görülmüştür ki, ilgili çabalar daha çok, afetin önlenmesinde ziyade afetin olmasını "olağan" gören ve bir nevi afetle boğuşma diyebileceğimiz, enkazların altından mal ve can kurtarılmasına dönük çalışmaların olduğudur. Bunun sonucu oluşan paradigma, ilgili kurumlarımızı hep "o an"a kilitlemiş ve afetin olmasını "olağan" gören anlayışların kurumlarda egemen olmasına neden olmuştur.

Ayrıca kurumsal sorumluluklardan kaynaklanan sorunlar, mevcut planlama anlayışı ve planlamalardan kaynaklanan sorunlar ile yapılaşmış çevre, sosyal ve ekonomik sorunların yetkililer üzerinde oluşturduğu bir nevi "öğretilmiş çaresizlik hali", bu paradigmanın oluşmasında önemli etkileri olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin, bunca yıl geçmiş olmasına rağmen, başta AFAD olmak üzere birçok kurumsal yapı ve anlayış daha çok afet sonrasına odaklanılan çalışmalara ağırlık vermektedir. Bunun böyle olmasındaki en büyük etken, ilgili yasal düzenlemelerin risk azaltma hedef ve anlayışından uzak olmasıdır.

Tüm bunların yanı sıra, afet mevzuatının imar mevzuatı ile olan ilişki ve irtibatlılığı, ilgili ve ilişkili kurumlarla irtibatlılığa neden olmakta ve böylece bazı önemli konularda bile "senin görevin", "benim görevim" şeklindeki kurumsal anlaşmazlıklara, ortak dil, bakış ve anlayışların gerçekleştirmediği gibi durumların oluşmasına sahip olabilmekteyiz. Böylece insanların

can ve malını doğrudan etkileyen afetler üzerinden bile gereksiz tartışma ve ayrışmalara hep birlikte sebebiyet vermiş oluyoruz.

Tehlikenin değiştirilmesi mümkün olmadığına göre, tehlikelerden en az etkilenmek ve riskleri sürekli azaltacak sistemin oluşturulması, deprem, heyelan, aşırı yağmur, yangın ve benzeri doğa olaylarının yerleşim yerlerinde afete dönüşmemesi için, risk önleme ve azaltma çalışmalarına daha çok ağırlık vermeniz gerekir. En azından, "kriz yönetimi" veya "acil durum yönetimi" hedefli yaklaşım yerine, "risk yönetimi" odaklı anlayış ve yaklaşımı kurumları ile beraber oluşturmak daha akılcı bir yaklaşım olacaktır.

Afetleri önlemek afetlere neden olan risklerin ortadan kaldırılması ile mümkündür. Son yıllarda ülkemizde meydana gelen sel, yangın ve depremler sonucunda yıkılan yer-

leşimler çok hızlı bir şekilde yeniden inşa edilerek başarılı bir performans sergilenmektedir. Ancak risk yumağı haline gelmiş olan yerleşimlerimizi seller, yangınlar, heyelanlar ve depremler yıkmadan gerek iyileştirme ve gerekse yıkıp yeniden inşa etme durumunda olmalıyız.

Arama, kurtarma ve müdahale birimlerimiz her an ihtiyaç duyacağımız bilimlerin olması nedeniyle de imkân ve kabiliyetlerinin daha da iyileştirilmesi önem arz eder; ancak afet yönetimi anlayışımızın merkezine, "acil durum" veya "kriz yönetimi" anlayışının temel olarak hareket etmenin, oluşan enkazlara da ölü veya yaralılarımıza da hızlı ulaşmamız dışında fazla bir katkısı olmayacaktır. Bunun yerine; yapacaklarımızı yalnızca afet sonrası "acil" dönemle sınırlı tutmayıp, ağırlığın afet öncesine verilmesini sağlamalıyız.

Tehlikenin değiştirilmesi mümkün olmadığına göre, tehlikelerden en az etkilenmek ve riskleri sürekli azaltacak sistemin oluşturulması, deprem, heyelan, aşırı yağmur, yangın ve benzeri doğa olaylarının yerleşim yerlerinde afete dönüşmemesi için, risk önleme ve azaltma çalışmalarına daha çok ağırlık vermeniz gerekir.

Afet Bölgelerinde Yardım ve Teşkilatlanma

M. Garip CESUR

6 Şubat sabahı, soğuk bir kış gününde ülkemiz adeta kendi kıyametini yaşıncasına bir deprem ile uyandı. Maraş merkezli gerçekleşen sarsıntı, 10 şehre uzanan etkisiyle büyük yıkımlara sebep oldu. Çok geçmeden ikinci gün gerçekleşen ikinci deprem ile bu şehirler enkaz şehirlere döndü. 45 binden fazla insan bu enkazların altında can verirken binlercesi de ağır yaralı olarak kurtarıldı. Depremin etkisi ve yıkıntısı, ilk saatlerde yeteri kadar anlaşılmassa da sonraki süreçte yaşanan afetin büyüklüğü şok etti. İlk saatlerden itibaren 4. Seviye yardım alarmı verilmesiyle olayın vahameti anlaşılmış oldu. Olayın vahametinin anlaşılmasıyla ilk saatlerden itibaren yoğun bir iletişim ve koordinasyona başlayan STK'lar deprem bölgesine akın ettiler.

İlk günlerin olumsuz hava şartları (kar-tipi ve don) ve depremden dolayı kullanılamaz durumda olan yollara rağmen bölgeye ulaşım sağlayan STK'lar arama kurtarma, gıda ve elbise dağıtımı, sıcak aş/yemek ve çadır kurulumu gibi birçok konuda gönüllü faaliyetlere katılarak depremin neden olduğu sorunları azaltmaya çalışmışlardır.

Uzun yıllardır ülkemizde ulusal ve uluslararası yardım faaliyetleri yürüten birçok STK sahada yaşadıkları deneyimleri kısa sürede devasa örgütlenmelere dönüştürerek deprem bölgelerine giderek ihtiyaç sahibi insanlara yardım ellerini uzatmışlardır. Büyük çoğunluğu dindar ve muhafazakâr çevrelerden oluşan bu dernek, vakıf ve gönüllülerin sahadaki performansları, günlerce süren enerjileri, sahada yaptıkları işler takdire şayan bir durumdu. Buralarda görev alan insanlar sadece bir dizi motive edici (kültürel, dini ve sosyal) nedenler dolayısıyla değil aynı zamanda tecrübe ve birikimlerinin onlara kazandırdığı motivasyon, inanç ve sorumluluk anlayışlarıyla sahada yerlerini almışlardır.

Sahada yoğun bir faaliyet ağı kuran ve çok önemli çalışmalar yürüten İslami STK'lar arama-kurtarma çalışmalarında da göz dolduracak bir performans ortaya koymuşlardır. Afad'la koordinasyon halinde olan ve birçok insanın hayatını enkaz altında kurtararak temel sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmışlardır. Enkaz altında insan kurtarmanın verdiği sevinçle tekbir getirerek mutluluklarını paylaşan vakıf ve dernek çalışanlarına bir kısım çev-

relerin tepki göstermesi en iğren-tili durumlardan biri olmuştur. Bu büyük dayanışma gününde bile meseleyi provoke eden bu çevrelerin oyunlarına gelmeyerek hâlâ sahada olan bu insanları takdir etmek üzerimize bir borç olsa gerek. Yine bazı bölgelerde “Alevilere yardım yapılmıyor” tarzında yapılan provokatör açıklamalar, yardım yapan vakıf ve derneklerin şevklerini kırmamış aksine ev ev, çadır çadır gezerek hem yardım çalışmalarında bulundular hem de taziyelere giderek rahmet temennilerini iletiler. Yine ülkemizde bulunan yabancı uyruklu ülke vatandaşları, özellikle Suriyeli mülteciler de depremde en çok etkilenenler arasındaydı. Suriyeliler aleyhine yönelik bir kısım çevrelerin oluşturmaya çalıştığı nefret söylemine rağmen hiçbir şey kardeşlik ve dayanışmanın önüne geçememiştir. İslami vakıf ve dernekler, kentlerin merkezleri başta olmak üzere, ilçe, mahalle ve köylerin her tarafına kadar uzanarak herhangi bir ideoloji/ fikir, köken ve etnik ayrım yapmadan halkın her kesimine ulaşabilmenin, onlara yardım etmenin imkanını sağlamaya çalışmışlardır.

Yaşadığımız deprem bize şunu göstermiştir ki insan canının tehli-ke de olduğu ve ağır yıkımların gerçekleştiği afetlere müdahalede ilk üç saat hayati önem arz etmektedir. Genel durum tespiti, yolların güvenirliliği, hava şartları gibi unsurların yanında ilgili birimlerin sevk ve organizasyonu, araç-gereç tedariki gibi temel hususların sağlanması ve harekete geçilmesi büyük önem arz etmektedir. Dördüncü seviye acil yardım çağrısı yapılmış bir afet için devlet imkanları dışında sivil toplum örgütleri, özel kamu kurum ve kuruluşlara da seferberlik çağrı-

sı yapılarak yardım çalışmalarının daha geniş alanlara kaydırılması teşvik edilmeliydi. Deprem gibi afetlerde yetersiz personel ve ekipman durumunda asker, maden işçileri gibi diğer unsurlar acil harekete geçirilmelidir. Bu süreçte yapılacak en önemli şey, durum tespitinin yanında harekete geçirilecek unsurların tespit edilmesi ve sahaya gönderilmesidir. Yine bu süreçte, can kayıplarına neden olacak bir durum söz konusuysa can kayıplarının önüne nasıl geçilebilir? Acil neye ihtiyaç var? İlk harekete geçirilecekler harekete geçirildi mi? En yakın birimler bölgeye sevk edilmiş mi? Bölgeyle sağlıklı iletişim ve koordinasyon sağlanıyor mu? Bu ve benzeri sorular etrafında çözümleyici adımlar atılarak, yardım çalışmalarının daha sağlıklı ilerlemesine imkân oluşturulmalıdır.

Bu süreçte özellikle sivil toplum örgütleri, vakıf ve dernekler hazırlıklarını yaparken temel ihtiyaç analizi yaparak sahaya inmelidirler. Özellikle kriz ve koordinasyon merkezleriyle yakın diyalog kurularak durumun anlaşılır kılınması ve ayrıca sahada mukim olan STK’lar ile iletişime geçilerek bu sürecin hızlandırılması sağlanmalıdır. Maraş depreminde gördüğümüz gibi ilk anda yerel yetkililer ve STK mensupları felaketin büyüklüğü nedeniyle büyük bir şaşkınlık ve şok yaşadıkları inkâr edilemez bir durum. Bu açıdan depremi yaşamış bölgelerde etkilenenler üzerinden bir koordinasyonun kurulma zorlukları göz önünde bulundurularak dışarıdan sürece müdahil yeni örgütlenmelerle daha hızlı bir koordinasyon gerçekleştirilebilir.

Arama-kurtarma ve yardım faaliyetlerini yürütecek STK’ların çalışma yapacakları bölgeyi ve alternatif

Sahada yoğun bir faaliyet ağı kuran ve çok önemli çalışmalar yürüten İslami STK’lar arama-kurtarma çalışmalarında da göz dolduracak bir performans ortaya koymuşlardır. Afad’la koordinasyon halinde olan ve birçok insanın hayatını enkaz altında kurtararak temel sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmışlardır.

Deprem bölgesine ilk andan itibaren ne yapabilirim endişesiyle hareket eden ve tüm ülke sathında başlatılan yardım seferberliği sadece yürekleri ısıtmamış aynı zamanda depremin etkilerini azaltarak ilk saatlerden itibaren büyük bir dayanışma örneği ortaya konulmuştur.

ulaşım yollarını iyi bilmeleri, sahaya hâkim olmaları ve ihtiyaç duyulan temel araç ve gereçlerin temininin sağlanması açısından başta yerel yetkililer ve STK'lar olmak üzere iş birliği sağlanması büyük ehemmiyet arz etmektedir. Vakit kaybedilmemesi açısından kriz ve koordinasyon merkezlerinde STK'lar ile iş birliğini sağlayacak ve onları sağlıklı yönlendirecek bir yetkilinin tayini işleri büyük ölçüde kolaylaştıracaktır.

Deprem bölgesine ilk andan itibaren ne yapabilirim endişesiyle hareket eden ve tüm ülke sathında başlatılan yardım seferberliği sadece yürekleri ısıtmamış aynı zamanda depremin etkilerini azaltarak ilk saatlerden itibaren büyük bir dayanışma örneği ortaya konulmuştur. Özellikle ilk andan itibaren arama ve kurtarma personel ve ekipman ihtiyacı, hayati önem arz eden bir durumdu. Bu konuda yeterli destek personeli ve araç-gerecin olması enkaz altında bulunan insanların hayatlarının kurtarılmasında büyük rol oynamaktadır. STK'ların yeterli teknik donanımına sahip olması, yeterli miktarda iş makineleri ve eğitimli personel ile sahaya inmesi, arama ve kurtarma faaliyetlerini daha fazla kolaylaştıracaktır.

Depremin üzerinden 11 gün geçmesine rağmen hâlâ enkazlardan canlı insan çıkarılması arama kurtarma faaliyetlerinin yerinde ve zamanında düzenli bir koordinasyon planlamasıyla yapılmadığının ya da yapılamadığının bir göstergesi olarak okunabilir. İnsan canlılığı açısından 72 saatte bitirilmesi gereken bir sürecin 11-12 güne uzamış olması sadece can kayıplarını arttırmamış aynı zamanda ümit ve motivasyonun kırılmasına da neden olmuştur.

Arama-kurtarma faaliyeti dışında STK'ların büyük kısmı yiyecek-giyecek dağıtımı, aşevi kurarak sıcak aş dağıtmak, hijyen, kuru gıda ve temizlik malzemesi yardımıyla bulunmak, battaniye ve çadır gibi temel barınma ihtiyaçlarının karşılanması gibi alanlarda yardım faaliyetlerinde bulundukları gözlemlenmiştir. Özellikle burada sivil toplumun, vakıf ve derneklerin süreci yönetme, gözlemlleme ve denetleme hususundaki rolü son derece önemli. Hadiselerin sağduyuyla yorumlanması, toplumsal rehabilitasyon ve motivasyon açısından çözümleyici yaklaşımlar, toplumsal dayanışmayı artırıcı girişimler ve modellenbilir davranışlar açısından sivil toplum son derece önemli bir yerde durmaktadır. Devlet ve halk arasında iletişimin en sağlıklı yürüyeceği kanallardan biri şüphesiz ki bu sivil toplum girişimleridir. Afetlerde sivil toplumun rolünün artırılması, kriz ve koordinasyon merkezlerine dahil edilmesi bu açıdan son derece kıymetli bir adım olacaktır.

Özellikle bu yaşadığımız deprem gibi büyük afet ve musibetlerde de öne çıkan temel hayati üç şeyin altı yeniden çizilecek olursak; arama kurtarma çalışmalarının zamanında yeterli ekipman ve kadro ile ivedilikle yapılması, güvenli barınma ihtiyacı, yiyecek ve temiz su ihtiyacının karşılanmasıdır. Deprem bölgelerine birçok koldan akan yardım araçları, yardımlaşma hususunda insanların ne kadar hassas davrandıklarının bir göstergesi olarak okunabilir. Sahaya akan bu yardımların sağlıklı dağıtılması ve vaktinde ulaştırılması son derece hayati bir durumdur. Belli bir koordinasyon ile özellikle vakıf ve dernekler aracılığıyla dağıtılan yardımların, ulaştırıldığı sahada daha fazla karşılık bulunduğu gözlemlenmiştir.

Bu tarz afet durumlarında sivil toplum açısından ilk ve önemli adım; ihtiyaç durum analizinin yapılmasıdır. Arama kurtarma çalışmalarında yaşanan gecikme ve arama kurtarma ekiplerinin yetersiz olması ve sahaya gönderilen ekipman yetersizliği ilk günlerin en temel sorunları arasında yer almıştır. Bu süreç bize göstermiştir ki;

1- Kriz ve koordinasyon merkezlerinde devlet, Afad ve Kızılay dışında diğer sivil toplum örgütlerinden (örneğin, İHH, İnsan Vakfı, Hayrat Vakfı, Ahbap vs.) yetkililerin olması süreç yönetimini hızlandıracak gibi, saha hakimiyetini de daha güçlü kılacaktır. Bu bağlamda Afet kriz ve koordinasyon merkezlerinde sivil toplum örgütlerine temsilen yetkililer mutlaka bulundurulmalıdır.

2- Sivil toplum örgütleri arama kurtarma hususunda eğitilmiş personel sayılarını artırmalı ve bunlar ayrıca AFAD'ın eğitim sertifikalarına sahip olmalıdırlar.

3- Sivil toplum örgütleri arama-kurtarma çalışmalarında ekipmanlarını güçlendirerek, vakaya müdahale hususunda yeterli araç-gereç ve teknik imkana sahip olmalıdırlar.

4- Sivil toplum örgütleri kendi aralarında iletişimi güçlendirerek arama kurtarma çalışmaları, acil yardım ve dağıtım faaliyetleri hususunda iş birliğini güçlü kılarak iletişim ve koordinasyon hususunda iş birliği yapmalıdırlar.

5- Sivil toplum örgütleri arama kurtarma eğitimi çalışmaları yanında afet yönetimi, iletişim ve koordinasyon eğitimi, açılış, ilk yardım, çadır kurma, psikososyal rehabilitasyon ve destek eğitimi gibi konularında yeterli tecrübe kazanmış ki-

şilerin eğitilmesini sağlamalıdır.

6- Sivil toplum örgütleri yaptıkları faaliyetler ile sahada önemli bir işlev görmektedir. Lakin yaptıkları faaliyetlerin yeterli düzeyde görünür kılınması, kamuoyuna duyurulması faaliyetlerin devamlılığı açısından son derece önemli. Bu yönüyle vakıf ve dernekler, yapılan çalışmaların görüntülenmesi, arşivlenmesi, sosyal medyaya servis edilmesi vb. hususlarda profesyonel eğitim almış kişilerce yapılması, bu hususta yeterli teknik donanımına sahip olmalıdırlar.

7- Sağlıklı, doğru ve hızlı bir haber ağı için STK'lar bir network haber ve iletişim ağı kurarak hem kendi içlerinde sağlıklı iletişimi güçlendirmeli hem de topluma bu haberlerin ulaştırılması hususunda bir üs işlevi görmelidirler.

8- Afet sonrası çalışmaların devamlılığı açısından personel planlamasının iyi yapılması, sürdürülebilir çalışmaların finans kaynağının yerinde düzenli kullanılması, yapılan yardım dağıtım çalışmalarının periyodik bir düzenle yapılması, yeterli araç ve gerece sahip olması son derece büyük bir önem arz etmektedir.

Bu yaşanan deprem bize göstermiştir ki, başta devlet olmak üzere STK, vakıf ve dernekler, sendikalar, ticari kurumlar, vs. yani toplum olarak bu afetlere hazırlıklı olmalı ve afetleri yaşamadan önce koruyucu genel tedbirler alarak ayağımızı sağlam zemine basmalıyız. Bu süreçten sonra yaşadığımız depremden daha önemlisi yaşayacağımız afetlere hazırlıklı olmamız ve yenisinden imar ve inşaat süreçlerimizi daha sağlıklı yapmamızdır.

Özellikle bu yaşadığımız deprem gibi büyük afet ve musibetlerde de öne çıkan temel hayati üç şeyin altı yeniden çizilecek olursak; arama kurtarma çalışmalarının zamanında yeterli ekipman ve kadro ile ivedilikle yapılması, güvenli barınma ihtiyacı, yiyecek ve temiz su ihtiyacının karşılanmasıdır.

Akademi Tanrıları Kan İstiyor

Elif ÇEVİK

Üniversite koridorlarında ilginç bir salgın dolaşüyor: Uzağı net göremek ya da tıptaki adıyla miyop. Aslında bu hastalığı hemen hemen hepiniz duymuşsunuzdur. Haliyle bunun nesi ilginç diye sorabilirsiniz. Haklısınız ama acele etmeyin lütfen. Zira bu yazı, tam da nesi ilginç onu anlatacak.

Bir çeşit görme kusuru olan miyop, çocuk yaşlarda kendini belli eder. Tahtayı net görememek, genellikle göz doktoruna randevu almanın ilk kayda değer gerekçesi olur. Ancak okul sıralarıyla miyopun kesişmesi, üniversitedeki salgından biraz farklı. Çünkü bu kez görme kusuru, sıradan, tahtaya bakanlarda değil, tahtadan sıralara bakanlarda kendini gösteriyor. Evet, ne yazık ki üniversite hocalarında bir miyop pandemisi söz konusu. Üstelik bu görme kusuru, kürsüde geçen zamana paralel olarak artıyor. Doktorasını henüz tamamlamış olanlarla iletişim kurmak o kadar zor değil. Görüş alanlarına girdiğinizde sizi fark edebiliyorlar. Doçent olanlar için ise ayrıca elinizi kaldırmanız ve sesinizi yükseltmeniz gerekebilir. Ne dediniz, bir profesöre mi soru sormak istiyorsunuz? O halde burnunun dibine girmek zorundasınız! Fakat bunu başarsanız bile sorunuza cevap almanızın bir garantisi yok. Zira eskilerin dediği gibi mum, dibine ışık vermiyor.

Akademide yıllar yılı süregelen bu tavır, kişisel bazda insanları bezdirip, küstürüp, isyan ettirse de topyekûn bir infiale sebebiyet vermedi, ta ki bugüne kadar. Belki de ilk defa üniversite koridorlarındaki bu güç yarışının kanlı sonuçlarıyla karşılaşyoruz. Nasıl mı? İzah edelim. Ülkemizde yaşanan deprem felaketinin şok etkisini atlatmayı bile başaramadan ahvalimizi dile dökebilecek yetkilileri, bilen birilerini aradı gözlerimiz. Hepimiz, dörde beşe bölünmüş ekranlarda, küçücük karelerden seslenmeye çalışan uzmanlara kulak verdik. Birçoğunun, kendilerine tanınan kısa sürelerde, beş dakikalığına da olsa ünlü olma çabalarını seyrettik. Bazıları ise

zaten ünlülerdi, ellerinde çubukları, basit kartonlarıyla tam ekranda hepimize jeofizik anlatmaya başladılar. Evet, milletçe bu zamana kadar öğrendiklerimiz yetmedi ve oturup jeofizik çalıştık. Sınavına son dakika çalışan bir öğrenci gibi önümüzde ne varsa okuyup anlamaya koyulduk. Okudukça gördük ki yazılıp çizilenler, söylenenler pek de birbirini tutmuyor. Nedir, ne değildir diye araştırmaya devam ederken, depremin dokuzuncu gününde, bir internet gazetesinde şu manşetle karşılaştık:

“Prof. Dr. Cenk Yaltırak: Türkiye'nin deprem haritaları da senaryoları da yanlış.”

Meğer gazeteci Cansu Çamlıbel de tıpkı bizler gibi dersine çalışıyormuş. Bu sebeple, kendisinin özellikle vurguladığı “koyu bir Kemalist” olan yerbilimci Prof. Dr. Cenk Yaltırak ile bir röportaj yapmak istemiş. Anlattığına göre fay haritalarını anlamaya çalışırken kendisini **“inanması zor bir akademik çekişme hikayesinin ortasında”** bulmuş. İlk okuyuşta deli saçması gelen bu manşet, ifadenin sahibinin kim olduğunu öğrenince gözlerinizi kapatmakla kaybedemeyeceğiniz bir cümleye dönüşüyor. O sebeple yazıyı okumaya koyuluyorsunuz. Okudukça büyüyor gözleriniz. “Memleketin deprem çalışmalarındaki güzide kurumu” İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Jeoloji Mühendisliği Bölümünde neler yaşandığına ilk ağızdan tanık olurken başta anlattığımız miyop hikayeleri canlanıyor zihninizde. Nitekim hoca, katıldığı bir Youtube yayınında da akademik hayatında geçirdiği süreçleri şöyle özetliyor:

“Şimdi mesela düşünün 93'te asistan oluyorsunuz.2003'te doktoranı-

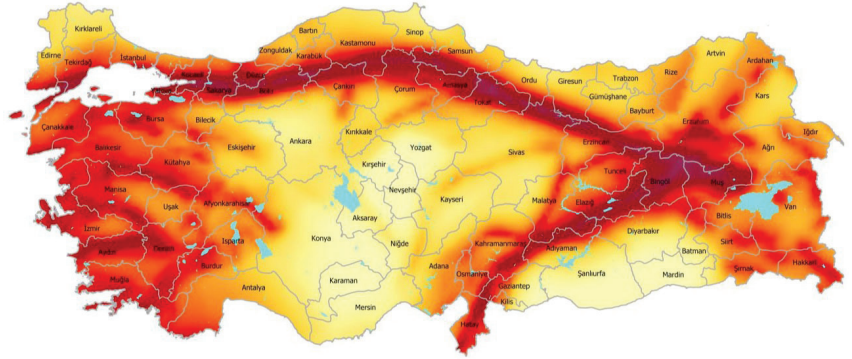
zı bitiriyorsunuz. Ödül alıyorsunuz; TÜBİTAK teşvik ödülünü alan ilk öğrencisiniz, sizi de öneren bu hocalar. Siz diyorsunuz ki ben girdim, bir istatistik yaptım TÜBİTAK'ta teşvik alanların içinde şimdiye kadar benim kadar atfı ve yayını olan yok, beni aday gösterin diyorsunuz. Onlar da bir düşünüyorlar, göstermiyorlar, sonra gösteriyorlar. Sonra alıyorsunuz ödülü, daha doktoranız yok. Sonra yardımcı doçent kadrosu bekliyorsunuz. Yok, gelmiyor bir türlü. Diyolar ki postdoca gitmen lazım. Ama ben bir yıl gittim diyorsunuz Kanada'ya. O sayılmaz. Bu sefer diyorsunuz tamam, imzalayın postdoca gidiyorum bir yıl daha. Gidiyorsunuz, bir kitap çıkarıyorsunuz, 6 tane makale yazıyorsunuz, dönüyorsunuz. Kadro yine yok. Sonra bakıyorsunuz; yol bu yol değil. Doçentlik sınavına başvuruyorsunuz araştırma görevlisiyken, doçent oluyorsunuz. Sınavda yine bu hocalar var, doçent yapıyorlar sizi. Ondan sonra doçent kadrosu bekliyorsunuz, gelmek bilmiyor...

Allah beni öğrencilerimle bu duruma düşürmesin. Ben böyle olacaksam yani emekli olayım gideyim bir yerde marul falan yetiştireyim. Çünkü diyalog kopuyor. Siz yukarıda bir odada oturuyorsunuz, aşağı inip ne yapıyorsun lan diyemiyorsunuz. Deseniz, belki bu problemler çıkmayacak.”

Cenk Yaltırak verdiği röportajda, fay haritalarının yanlışlanması, yeni çizilen haritaların makalesini kimin yazacağı gibi birçok akademik güç kavgasından sonra konuyu devlete getiriyor. Bu uzmanların, devlet kurumlarını da yanlış yönlendirdiklerini ifade ediyor. Örneğin İBB'nin tehlike haritasının da yine yanlış olan tek fay haritasına

Akademide yıllar yılı süregelen bu tavır, kişisel bazda insanları bezdirip, küstürüp, isyan ettirse de topyekûn bir infiale sebebiyet vermedi, ta ki bugüne kadar. Belki de ilk defa üniversite koridorlarındaki bu güç yarışının kanlı sonuçlarıyla karşılaşılıyor.

TÜRKİYE DEPREM TEHLİKE HARİTASI

Kaynak: AFAD, 2018

Meğer gazeteci Cansu Çamlıbel de tıpkı bizler gibi dersine çalışıyormuş. Bu sebeple, kendisinin özellikle vurguladığı “koyu bir Kemalist” olan yerbilimci Prof. Dr. Cenk Yaltırak ile bir röportaj yapmak istemiş.

göre yapıldığını belirtiyor. Geçtiğimiz yıl ise Cenk Yaltırak, AFAD Başkanı Yunus Sezer’e kendi çalışmalarını sunuyor ve aralarında şöyle bir diyalog geçiyor:

Yunus Sezer: “Hocam siz diyorsunuz ki bütün herkese din değiştirin. Herkes bugüne kadar yaptığı işi inanılmaz savunuyor. Siz de bu din yanlış diyorsunuz.”

Cenk Yaltırak: “Çok doğru söylüyorsunuz. Hazreti Nuh da her yeri sel kaplayacak dediğinde statükocuların hiçbiri ona inanmadı sele kapıldı gitti. Nuh ve taraftarları kurtuldu. Bu çağda böyle bir durum yok. Ama yeni bir yol izlemez isek tufan hepimizi süpürecek.”

Bu görüşmeden sonra Yunus Sezer, Cenk Yaltırak’ı Ankara’ya davet ediyor. Depremden üç hafta önce yapılan bu toplantıda AFAD Başkanı Yunus Sezer, tüm statükoculara rağmen “Cenk Hoca’nın dediğini yapacağız” diyor. Ancak malum deprem vuku buluyor ve görüşmeler yarım kalıyor.

“Türkiye bir deprem ülkesidir.” Şimdi, tartışmaya açık olmayan, uzlaşının sağlandığı tek bilgi olarak bu cümleyi kabul ettikten sonra jeolojisi ana bilim dalının kendi iç çe-

kişmeleri deyip geçemeyeceğimiz bu meselede, rotamızı biraz da sosyal bilimlere kaydırmak istiyorum. Depremi ilk günlerinde sosyal bilimcilerin bir deprem ülkesinde bilgi üretmenin sorumluluğunu taşıyıp taşımadıklarına bakmak istedim ve bunun için geçmişte yazılmış tezleri taramaya başladım. Çok basit bir şekilde sizlerin de ulaşabileceği YÖK tez tarama adresine gidip konuyla doğrudan ilişkili olabilecek anabilim dallarının başlığında “deprem” geçen tezlerini sıraladığınızda şu tablo ile karşılaşılıyorsunuz:

Psikoloji ana bilim dalında 5 doktora, 21 yüksek lisans tezi bulunuyor. Çalışmaların biri hariç geri kalan hepsi 99 depreminden sonra yapılmış. **Sosyoloji** anabilim dalında toplam 17 tanesi yüksek lisans, 2 tane doktora tezi yazılmış. Çalışmaların biri 1998 tarihli. Diğer hepsi 99 depreminden sonraya ait. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik** ana bilim dalında yalnızca 1 tane yüksek lisans tezi var. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bilim dalında ise 1 doktora, 2 yüksek lisans tezi var. **Sosyal Hizmet** ana bilim dalında 3 tane yüksek lisans

tezi bulunurken hiç doktora tezi yazılmamış. **Afet Yönetimi** ana bilim dalında ise 2 tane doktora, 11 tane yüksek lisans tezi var ve hepsi 2016'dan sonra çalışılmış.

YÖK Tez'in paylaştığı istatistiklere göre bugüne kadar yüksek lisans ve doktora tezi olarak toplam; psikoloji konusunda 17.971 tez; sosyoloji konusunda 14.612 tez; sosyal hizmet konusunda 2.076 tez yazılmış. Psikolojik danışma ve rehberlik ve afet yönetimi toplam tez sayıları belirtilmemiş. Bu sayıları göz önüne aldığınızda ve Türkiye'nin bir deprem ülkesi olduğunu bir kez daha hatırladıktan sonra sosyal bilimlerin konuya ne kadar bigâne kaldıklarını görebilirsiniz. Üniversiteler, hocalarımız neden öğrencileri deprem ve diğer afetler konusunda çalışmaya teşvik etmiyorlar? Şimdiye dek afet sosyolojisi üzerine birçok çalışma yapılmış olması gerekmez miydi? Toplu yaşanan felaketleri ve travmaları çözmek için geliştirilen ve klik sosyoloji ile tamamlanan sosyoterapi Türkiye'de neden yok? Depremin ilk günlerinde bu soruyu üniversitelere ve ilgili hocalara sordum. Zira psikoloji ve sosyoloji bölüm hocaları bir araya gelerek pekâlâ bir klinik sosyoloji programı açabilirlerdi. Hala açabilirler. Fakat kimseden ses çıkmadı.

Hepimiz bir parça kırgın, bir parça gözü yaşlı, bir parça öfkeli, bir parça şaşkın, bir parça umutlu... Yaşanan felaketin boyutlarını anlamamız bile günler sürmüşken, üstesinden gelmek ne kadar sürecektir kim bilir. Ancak doğru eylemek için doğrusunu bilmeye bu kadar ihtiyaç duyduğumuz bir dönemde, ne yazık ki önce akademisyenlerin miyop hastalıklarıyla ilgilenmemiz gerekecek. Cenk Yaltırak gibi

kıymetli akademisyenlerin, zamanında, hocaları tarafından görülüp değerlendirilmesi ve hakkaniyetle yollarının açılması, bizim ve sevdiklerimizin kaderiyle doğrudan ilişkili. Çünkü akademi koridorlarında dolaşan bu salgının etkileri üniversite duvarları içerisinde kalmıyor. O koridorlardaki odalarda çizilen fay haritaları, evlerimizin nereye ve nasıl yapılacağını belirliyor. Olur da evimiz yıkılır, dükanımız sele kapılırsa sonrasında bizimle kurulacak iletişim yolları ve geleceğimiz bu odalardan çıkan bilgiye göre organize ediliyor. Buna rağmen o odalarda oturan kıdemli akademisyenlerin bu ülkeyle ve bu ülkenin geleceğiyle nasıl kumar oynadıklarını görmek insanın kanını donduruyor. Öyle ki depremin ardından bir yayına katılan Prof. Dr. Ahmet Ercan, meslektaş Prof. Dr. Celal Şengör'ün "İstanbul'da şöyle yakışıklı bir deprem olsun, herkes ölsün, şehir temizlensin." dediğini iddia etti. Şengör'ün böyle bir ifadesinin olup olmadığı önemli değil. Baştan sona anlattığımız bütün süreç, günün sonunda bize sadece şu cümleyi kurduruyor: Akademi tanrıları kan istiyor!

Cenk Yaltırak verdiği röportajda, fay haritalarının yanlışlanması, yeni çizilen haritaların makalesini kimin yazacağı gibi birçok akademik güç kavgasından sonra konuyu devlete getiriyor.

Memduh Kayıklık ile Depremi Konuştuk

İNSİCAM

Memduh Kayıklık, 1970 yılında Kadırlı'da doğdu, ilkokulu ve İmam Hatip Lisesini Kadırlı'da bitirdi. 1989 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde başladığı lisans eğitimini 1994'te bitirdi. Aynı yıl Batman'a atandı. 1995'te Ankara'da Yedek Subay temel eğitimi aldıktan sonra Rize Anadolu İHL'ye atandı. 1999-2011 yılları arasında Adana'da değişik okullarda çalıştı. 2011 yılında Kahramanmaraş'a atanmış olup, 2014'ten beri okul müdürü olarak çalışmaktadır. İnsan ve Medeniyet Hareketi Kahramanmaraş Derneği başkanı olarak gönüllülük faaliyetleri yürütmektedir. 2003-2004 eğitim öğretim yılında Çukurova Üniversitesi Yabancı Diller Eğitim Merkezini (İngilizce) bitirdi. 2004-2007 yılları arasında aynı üniversitede İslam Hukuku alanında yüksek lisansını tamamladı. Medine İslam Üniversitesi'nden Mümtaz derece ile kiraat icazeti almıştır.

Kahramanmaraş 15 Temmuz Şehitler İmam Hatip Ortaokulu müdürü, aynı zamanda İnsan ve Medeniyet Hareketi Kahramanmaraş il başkanı kıymetli hocamız Memduh Kayıklık ile depremi ve yapılan hizmetleri konuştuk.

S: Hocam öncelikle depremin olduğu gece ve sonrasını sormak isteriz, neredeydiniz ilk tepkiniz nasıl oldu?

C: Allah razı olsun, deprem birçok insanın sahura kalkmaya niyetlendiği bir anda ya da sahurda oldu. Eyyam-ı Biyyaz günlerinden dolayı. Gece ansızın geliverdi. Ayet-i kerimelerde bahsedildiği gibi. Bir gece ya da bir kuşluk vakti. Ansızın. Çok şiddetliydi. Çok güçlü vuruyordu, yavaşlıyordu, ayağa kalkmaya çalıştığımız anda tekrar çok şiddetli bir şekilde sarsıyor tekrar bırakıyor yine ayağa kalkmaya çalıştığımızda tekrar oluyordu. Yan tarafta küçük çocuğum olduğu için çocuk odasına bir an önce geçmek istedim ama o kadar uzun sürdü ki artık vazgeçtim. Çünkü bunun biteceğini neredeyse düşünmüyorduk artık. Tamamen ölüme hazırlıklı olmak babında kelime-i şehadet getirip, Hz. Yunus Aleyhisselam'ın duasını yapıyorduk bir yandan. Ben bakıyordum etrafıma, her şey hareket ediyor ama üstümüze bir şey düşmüyordu fakat etraftan o kadar çığlıklar geliyordu, o kadar sesler geliyordu ki hiçbir korku filminde bu kadar dehşete kapılmadım. Feryat üfiganlar, sanki bir mahşer. Her şey unutulmuş, herkes bir şeye, herkes bir ana, bir olaya yoğunlaşmış gibi. Herkes çığlıklar, feryatlar ediyor, dualar da geliyordu bir andan. Depremi birinci aşaması bittikten sonra hızlı bir şekilde herkes toparlanmaya çalıştı, çocuğumuzu giydirdik bir yandan tam aşağı inelim diye düşünürken 2. depreme yakalandık. Aman Allah'ım o neydi! 6.6 deniliyordu arada 10 dakika var mıydı yok muydu bilmiyorum. Biz henüz inmemiştik apartmandan. Tam dışarı çıkmaya niyetlendiğimiz zaman gerçekleşti. Sanki apartman ip atlıyordu diyorum ben buna. Birincide gel-git oluyordu sağa sola, sanki bir defa gidip bir daha dönme-yecekmişiz gibi o kadar sallanıyordu. Bu ikincisinde ise adete vuruyordu,

yani kaldırıp vuruyordu adeta. Ve birçok parça dökülmeye başladı. Hani 6.6 diyorlar, çoğu zaman bahsetmiyorlar ama benim tahminim birçok ev bunda yıkıldı diye düşünüyorum, birincide yıkılmayan. Çünkü bizim evin nerdeyse burada paramparça olacağını düşündüm, binanın her tarafından çatırtılar geliyordu, her vurmaya böyle küttürdü çatırtı. Arkasından bir şekilde aşağı indik, herkes kelebekler gibi savruluyordu. Karia suresindeki gibi: “el-Kârî’a! Mâ-lkârî’a! Ve mâ edrâke mâ-lkârî’a?” “O çılgılık nedir bilir misin?” “Yevme yekûnu-nnâsu kelferâşî-lmebsûs” “O gün insanlar adeta kelebekler gibi savrulur.” Evet, herkes bir tarafa savrulmuştu. Hiç trafiğin olmadığı her yerde trafik oluşmuştu. Kimse ne yapacağını bilmiyordu sanırım. Merdivenlerden indik, 10. kattaydık. Asansöre binmeyi kesinlikle düşünemiyorsunuz, elektrik kesildiği için. Cep telefonlarının ışıklarıyla hızlıca merdivenlerden aşağı inmeye çalıştık. Bir problem yoktu bizim merdivenlerimizde ama sanırım ikincisinde patlamıştı birçok alçılar, duvarların alçıları, özellikle merdiven tarafı. İçerisinde çok büyük bir hasar yok şimdi gidip baktığın zaman ama bazı duvarlarda, alçılarda patlamalar var. Deprem uzmanlarına sorduğumuzda stres bu şekilde alınmazsa, kolonlar patlarsa patlar diyorlar. Bu nedenle binanın bu şekilde stresinin alınması çok iyi olmuş, yapan müteahhitten Allah razı olsun dediler. Değerli hocam, gerçekten depremle bir anda her şey kıymetsizlendi. Yani artık böyle uzun uzun geçen sarsıntılarda hiçbir şeyin önemi kalmadı, hani derler ya bütün hayatımız film şeridi gibi gözümüzün önünden geçti, belki daha

çok şey yapmak, daha güzel şeyler yapmak anlamında insan kaçırdıklarına pişmanlık duyuyor. Çünkü ölümle burun buruna geldik, adeta mahşerin provasıydı. Belki kıyame-tin provası da denebilir buna. Şöyle düşünüyorum: Rabbim binlerce insanın öldüğü bu depremde bize yeniden bir hayat bahsetmiş gibi hissediyorum.

S: Peki aşağı indiniz, ondan sonraki süreç nasıl gelişti?

C: Herkesin arabası olduğu için herkes arabasına atlayıp, iki arabası olanlar ikisini de apartmandan uzaklaştırdılar çünkü her yerde çatlak oldu, komşu binalarda daha fazla çatlak olduğu için zeytinlik alanlara, boş alanlara, yol kenarlarına park edip insanlar bir şekilde ısınmaya çalışıyorlardı ama bir yandan çok şiddetli yağmur, karla karışık yağmur yağıyordu. Arabası olmayanların ıslandığını, gerçekten titrediklerini okula geldiğimde fark ettim. Namazı kıldıktan sonra okula geçtim. İnsanlar geldiğinde bazı kişilerin sokakta kaldığını, tir tir titrediklerini sonra fark ettim. Okulun elektriği olması hasebiyle burada ısıtıcıyı açtık, çocuklar kadınlar ve hastaları bir odaya aldık. Yan tarafta bir oda daha açtık; erkekleri, yaşlıları, üstü ıslanmışları aldık. Yani hocam burada hiçbir şeyin kıymeti kalmamıştı. Aslında sürekli kıymetli olan, sürekli hatırdaki tutulması gereken; ahirete hazırlık. Her şey, bütün binalar yıllardır yığın yığın altınlarla alınan, milyonlarla ifade edilen binalar, insanlar için mezar olmuştu. Bizim için mezar olmasından son anda kurtulmuştuk.

S: Siz neden okula gittiniz, okul da bir bina. Çocukları alıp neden zeytinlikte kalmayı tercih etmediniz?

C: Benim okulum akıllı bina olduğu için elektrik kesilmeyecek, suyu da sürekli akacaktı. O nedenle insanların bu çaresizliğinde onlara önce sıcak çorba yapmak istedim burada. Yani risk alarak, aslında birinci artçı 6.6 idi arkasından vurduğunda çok büyük deprem olabilirdi ama bunu çok önemsemedim açıkçası. Hiçbir şey yoktu, iş yerleri kapalıydı. Eşim, çocuklar arabada kaldı bir süre. Biz burada sıcak çorba yapalım, ikram edelim diye düşünürken daha sonra bizim cesaretimizle bütün halk içeri girdi zaten. Peyderpey içeri girdiler. Yani onlar da binanın çok yıpranmamış olduğunu gördüler girdiklerinde. Bir başını sokacak sıcak yer arıyor insan, gözünün önünden her şey kayboluyor. Sadece “Yevme lâ yenfe’u mâlûn ve lâ benûn İllâ men etallâhe bi-kalbin selîm”, “O gün ne mal fayda verir, ne de evlat. Ancak kalb-i selim ile gelen müstesna.” ayetlerini (Şuarâ 88-89) iliklerime kadar hissettim. Çünkü insanlar canlı kalmaktan, ayakta kalmaktan dolayı hamd ediyorlardı. Etrafta yıkılmış binalar vardı, telefon çekmiyordu ama çok büyük bir sarsıntı, arkasından çok büyük bir yıkıntı olduğu haberi hızlı bir şekilde yayıldı. Bazı şebekeler çekiyordu.

S: Peki iletişim nasıl sağladınız?

C: Bizim şebeke çekmiyordu. Okula geldiğimde okulun interneti çekiyordu. Gelen insanlara şifreyi de verdim. Whatsapp üzerinden haberleştik. Paylaşımları o şekilde yapabildik. Benimki Türkiye’de en popüler şebekeydi, dağlarda falan çekiyordu, her yerde çekmesinin reklamını yapan bir firmaydı ama neredeyse öğlene kadar hiç iletişim kuramadık. Çocukların şebekesi üzerinden Türk Telekom üzerinden iletişim kurabildik, neredeyse yarım gün dünyayla bağ kuramayacaktık. O esnada bir de tabii şunu hissediyor insan; herkes sadece yaşamayı düşünüyor, yani hayatta kalabilmek için çok anlamsız hareketler de yapıyorlardı. Kıyameti anlatan ayetlerdeki insanın tedirginliklerinin çoğu, insanlarda vardı. Gereksiz yere başkalarına sataşan yoktu ama ertesi gün insanlar yine normale dönmeye başladı, birbirlerine sataşmaya başlayanlar da oldu. Bazıları bu stresi kaldıramadı. Fakat genel anlamda herkeste ayakta kalmaktan dolayı Allah’a şükretmek vardı. Biz ekmek alamadık, su bulamadık. Ben burada çorbanın altını yakıtımda on saniye sonra ateş söndü, anladık ki doğalgaz gitmiş. Elektrikli yemek pişirecek bir şey var mı diye aşçıya sordum, olmadığını söyleyince insanlara çay yapalım dedik. Çay yapalım onla da kahvaltı malzemesi ikram edelim ama ekmek almamız gerekti. Sokağı çıktığımızda hiçbir servet tek bir ekmek etmiyordu. Cebinizde bir milyon olsaydı, on milyon olsaydı da sokakta bir ekmek alamazdınız çünkü para geçmiyordu, makam ise zaten makam da geçmiyordu. Derneğimizin mütevelli heyetinde

bulunan bir önceki dönem milletvekilimiz, bu badirede can verdi, Allah gani gani rahmet eylesin. Makamın, mevkiinin her şeyin yerle bir olduğu, Bir ve Kahhar olan Allah’ın ihtişamıyla, gücüyle, her şeyiyle bizi tevhide, vahdete çağırdığı bir olay olarak gördüm. İnsanlar yeniden Allah’ın gücünü, kudretini ve sonsuz bir şekilde ne kadar büyük bir kudrete sahip olduğunu iliklerine kadar hissettiler.

S: Peki geldiniz, çaylar, ikramlar yapıldı sonra dernekteki ekip arkadaşları ile organizasyona nasıl başladınız? Süreç nasıl gelişti?

C: Dernekdeki arkadaşlardan bazıları göçük altındaydılar, 22. saatte kurtuldular. Misal, yurt müdürümüz. O zamana kadar yurdu, İnsan Vakfı başkanımız açık tuttu, bir yandan o tarafta soba kurdular. Yaklaşık 2 km mesafede, okulun öğrenci yurdu değil, İnsan ve Medeniyet Hareketi’nin yurdu. Orada bulunan 10 kadar öğrenciyle binanın yanında, metruk bir bina, soba kurup onlar o şekilde ilk anda tedbir aldılar. Yani gelenleri, orada sobayla ısıtmaya başladılar. Biz tabii gün ilerledikçe burada çaresizliği gördük, doğrusunu söylemek gerekirse paramızla simit bile alabileceğimiz açık bir yer yoktu. İnsanları doyurmak için aşağı mutfaka indiğimde mutfakta işte helva, kahvaltı malzemeleri onlardan insanlara ikram ettik. Evden çıkarırken bazı insanların yanlarına poşetlerde aldıkları bir şeyler vardı, onları yediler fakat insanlara tam bir tokluk vermiyordu. O esnada namaz vakti gelmişti, namazı kıladık, bir süre sonra kadın-erkek mescidine insanları sevk ettik, ben de abdest aldım odamda, çorabımı giyerken çok şiddetli bir

deprem oldu. Elbistan depremi. Saat 13:26’daydı sanırım. O deprem daha çabuk geçti, akşamki deprem kadar uzun sürmedi ama yine de binadan korkunç sesler geldi. Çünkü herkes buradaydı, binada çocuklar, kadınlar, yaşlılar vardı. Yine feryad ü figanlar koptu, herkes dışarı çıktı. Korktukları için tabii tekrardan kimse binaya girmek istemedi. Açık tuttuğumuz sürece lavaboya geliyorlardı, tekrar araçlarına gidiyorlardı. Hiçbir para petrol de etmiyordu. Bütün benzin istasyonları kilitlenmişti, elektrik olmadığı için diyorlardı ama başka bir bahaneleri var mıydı, bilmiyorum. Allah’tan benim arabamın deposu doluydu, yani nasıl oldu bilmiyorum, nasip o da. Herhangi bir kaygım yoktu. Birkaç güne yetecek şekilde her iki depo tamamen doluydu. Fakat etrafta insanlar, gazlarının ve benzinlerinin bitmek üzere olduğunu söylüyorlardı. Mesela üst caddede sıra oluyordu, benzin istasyonu bize çok yakın, rahatlıkla görebiliyorduk. Daha sonra uzaklaşıp şehre bakalım diye gittiğimizde, her benzin istasyonunun etrafında neredeyse kilometrelerce kuyruk oluşmuş durumdaydı, trafik duracak hale gelmişti. Ama kimse, hiçbirinden birkaç litre bile olsa benzin veya mazot alamıyordu. Öyle bir yokluk dönemiymiş hocam. Yani sanki bir mahşer işte. Paranın geçmediği, itibarın geçmediği, sadece insan olarak sevabımızla-günahımızla baş başa kaldığımız bir hissiyat vardı.

S: Peki resmî kurumlarla ilişkiye geçebilmeniz ne zaman mümkün oldu?

C: Daha sonra resmî kurumlar çağrıya başladılar, öğleden önceydi aslında. Mümkünse okullarımızın kullanıma açılmasını ifade eden

bir mesaj attılar, ama okulları açın demedi kimse. Sadece lavabo ihtiyaçlarını gidermek için sabah erkenden hem bahçedeki lavaboyu hem ana kapıyı açmıştım. Fakat karşıda okul var, güneyimizde de okul var, kuzeyimizde de okul var, her ikisine de hiç kimse gelmedi. Yani hiçbir insan gelip o okulların kapısını halka açmadı. Biz biraz da kendi insanlığımız icabı yaptık. Çünkü bir insan, insan olarak neye ihtiyaç duyar? Hayata tutunmak için ısınma ve yemeye ihtiyaç duyar. Arabası olmayan yaşlı bir teyze ve amca gelmişti, ıslanmışlardı. Amca alzheimer hastasıydı, yerinde durması zor oluyordu. Kendi çocuğu, torunları var. Ne olur gidelim, diyorlar. Gidecek arabaları yok ama. Nereye gideceklerdi bilmiyorum ama gitmeye çalışıyorlardı. Oradaki biri, biz burada kalacağız dedi. Bahçeye geçtiler. Arabamda yer yoktu, almak isterdim ama alamadım. İstedığınız yere sizi götürürüm deyip çocuklarını yerine onları önceledim aslında. Yine gitmek istemiyordu amca, burada kalmak istiyordu, kendini burada daha güvende hissetmişti belki de. Daha sonra etrafımızda araç sahiplerine tek tek sorduk; burada bir amcayla teyze var alır mısınız aracınıza diye. Çoğu kabul etmedi ama Suriyeli bir aile vardı, epey kalabalıklardı, söylediklerimizde “hay hay” dediler, çok da mutlu oldular, hemen amca ile teyzeyi araçlarına aldılar. İslam kardeşliğinin, din kardeşliğinin, orada ne kadar güzel bir şey olduğunu tekrar hissettik. Çareler tükendiğinde, kardeşliğin ne kadar büyük bir çare olduğunu, orada, evvelinde anladık. Henüz dünyanın her yerindeki Müslüman kardeşlerimizin yardımları akın akın gelmeden orada hissettik kardeşliği.

S: Resmî kurumlardan yardım veya teknik destek, yol gösterme gibi yönlendirmeler ne zaman başladı?

C: Birinci gün böyle geçti aslında. Birinci günde yardım gelemedi çünkü deprem sadece evleri yıkmadı, yolları da yıkmıştı. Viyadük yıkılmıştı, Adana yolu yıkılmıştı. Diğer taraftan Kayseri’den gelmek isteyenler tünel yıkıldığı için yol uzun süre kapalı kaldı. Adıyaman yolu da kapanmıştı, orada da sıkıntı vardı. Kırıkhan yolu zaten korku filmi gibiydi, o tarlalardan geçen fay hattı yoldan da kısmen geçtiği için bu durum da yolda trafiğe sebep olmuştu. Gaziantep tarafında da yanılmıyorsa doğalgaz patlamıştı. Yangınlar başlamış, sanayi komple çökmüştü. Biz haberleşmeler başladığında bunları duyuyorduk, terdirginlik daha da artıyordu açıkçası. Apaçık bir yardım eli ulaşamadı maalesef, sadece Türkiye’nin her yerinden kardeşler, hocam nasılsın, diye arıyorlardı ya da mesaj atıyorlardı. Biz de onlara acil yardım talep ettik, mesela bizim Bursa’daki arama-kurtarma ekibiyle hızlıca iletişime geçtik, daha önce zorlu yerlerde arama-kurtarma yaptıklarını bildiğimiz için onları acil davet ettik ve onlar sanırım Maraş’a ilk gelen ekiplerden birisiydi, bizim arama-kurtarma ekiplerimizdi. Bursa ekibi çok çabuk organize oldular. İkinci günün ilk saatleri, trafiğe takılmasalar yani depremin 24. saati burada olacaklardı. Kayseri tarafından geldiler ama orada da çok trafik olduğu için gecikmeyle dahil olabildiler. Bu arada kar hiç hızını kesmedi. Karla karışık yağmur hiç dinmeden aralıksız yağıyordu. 7.6 depremi olduğunda bir şeyi atlardım sanırım, tabii sa- bahtan beri artçı depremler oluyor,

araçta bile olsanız sarsılıyorsunuz. Binada zaten sarsılıyorsunuz. Arabalara geçtik, üniversiteye giden oğlum, “Baba gök taşları da olsaydı, tam bir kıyamet olacaktı” dedi. Yani bu sanki bir kıyametle sonuçlanacak gibi geliyordu. Gerçekten de bugün uzmanların söylediğine bakarsan, deprem 7.7 büyüklüğündeydi ama baktığınızda etkisi 11 diyorlar, 12’yi de bir kıyamet olarak niteliyorlar. Allah Teala bize çok merhamet etmiş, depremin etkisi 1, 2, 3...11’e kadar çıkmış ama orada sanki artık dur demiş, merhamet etmiş. Uzmanlar, 12 olsa bir kıyamet, taş taş üstüne kalmazdı diyor bu şehirde.

S: İlk ekmek ne zaman geldi, ilk sıcak yemeği ne zaman yaptınız?

C: İlk gün ekmek gelmemişti, 2. günde de çocuklarımla çok profesyonel bir çalışma yürütemiyordum, çünkü hanım ve çocuklar çok kaygılanıyordu. Her ne kadar etrafta bir yardım hareketine kalkışsak da gözümüz sürekli kendi çocuğumuz ve eşimizden gelen çağrılara dönmek durumunda kalıyordu. O nedenle onları köye götürmek zorunda kaldım, köye gittiğimde tabii il dışına çıktığımda orada yeter miktarda ekmek bulup, ekmek getirdik. Bir de bir gün önce yaptığımız çağrılarının ardından ikinci günün ortalarından sonra Kahramanmaraş’a ekmek girişleri başladı. Bir buçuk gün insanlar ekmek bulamadı, hakeza su için yine çağrı yapıyorduk, su da gelmeye başladı Maraş’a. Çünkü su artık çamura yakın akıyordu. Ve hiç düzelmeyordu. Hani bir tadilattan sonra suyu açarsınız ya, biraz sonra düzelir ama burada herhangi bir düzelme söz konusu olmuyordu. Çamura yakın akıyordu. Üç-dört gün sürdü.

Ama biz bu arada okulumuzda kuyu suyu olduğu için kuyu suyu içebildik; normal su çamur aktığı için, kuyudan aldığımız su berrak ve duruydu. İnsanlar o bulanık suyla abdest bile almak istemiyorlardı. Artık binamıza birçok insan gelip yerleşmişti. Başta arama kurtarma ekibimiz olmak üzere hemen arkasından Adana ekibimiz geldi bölgeye. İkinci gün aklıma şu geldi; analarımız bize tüpte, odunda yemek pişirdiler, bir yolu olmalıydı insanlara sıcak yemek vermenin, aş vermenin. Açlık bu şekilde uzayıp gitmemeliydi. Çok profesyonel ekipler bu tür durumlarda şunu yapabilirler; çok hızlı bir şekilde devletin sahip olduğu tüm ocak sistemleri, doğalgazı tüp gazı dönüştürebilirlerdi. Bu aklımıza gelene kadar bir günden fazla süre kaybettik. Bu bir komut olarak gelebilirdi, kimseden böyle bir komut gelmedi. İnsanlar için ne yapabiliriz diye düşündüğümde bu geldi aklıma. Kardeşimin teknik servisi olduğu için memleketteki kardeşimi aradım, ben araştırıp sanaöneceğim abi dedi. O da arkadaşlarına sormuş, 10 dakika sonra döndü. Birkaç aparattan bahsetti, onlarla çok kolay dönüşüm olacağını ve sıcak yemek üretebileceğimizi söyledi. Sonra altı firmaya ulaştık, altısı da gelip dönüşümü yapmayı reddetti. Bu çok üzücü. Firmaların hiçbiri iş yerlerini açmadıkları gibi maalesef bir tanesi bile çağrımıza olumlu cevap vermedi. Adana'daki kardeşlerimizi aradık teşkilattan, çok hızlı organize olup istediğimiz tüm malzemelerle beraber ekiplerle gelerek gerekli dönüşümü sağladılar. Ve elhamdülillah ikinci günün akşamında, çok büyük bir kitleye, yani yaklaşık 3 bin kişiye yetecek kadar çorba servis ettik.

Sadece çorba yaptık çünkü ekmeklerimiz de gelmişti kamyonla elhamdülillah. Herkese, kim var kim yok ulaşabildiğimiz herkese çağrı gönderdik ve burada elhamdülillah halkımızın çaresizliğini devletimizin sağladığı bu imkanla İnsan Vakfı'mızın bölge sorumlusunun nezaretinde gelen kardeşlerimizin sayesinde hamdolsun sıcak bir ortam, sıcak bir aş verme imkanına kavuştuk.

S: Peki şu an işleyen sistem ne zamandan itibaren işlemeye başladı?

C: İkinci günden itibaren sistem işlemeye başladı burada. Elektrik geldi çünkü. Geldiği andan itibaren klimalarımız çalışmaya başladı. Bizim elektriğimiz kesilmedi aslında, geldi dememin sebebi şu; akıllı binanın tüm aydınlatma sistemi çalıştığı için klimaları çalıştıramıyorduk, elektrikli ısıtıcıları çalıştırabiliyor fakat klimaları çalıştıramıyor bu sistem. Yani o kadar büyük bir elektrik üretmiyor ancak elektrikli ısıtıcıları çalıştırıyordu. İkinci gün öğleden sonra, elektrikler verilince her şey bizim açımızdan normale dönmüştü. Bir tek sıcak yemek veremiyorduk, o noktada da Adana'dan kardeşlerimiz imdadımıza yetişti. Ustayı alıp geldiler, burada tüm ocaklarımızın dönüşümünü sağladılar. Aynı anda dört büyük ocakta ortalama 2400 kişilik çorba yaptık o gün için. Adana'dan tüp gelmeseydi eğer, tüp temin etmekte zorlanırdık. Yani Maraş bu anlamda kilitlendi. Para ekmek etmiyordu anlıyorum ama hani depolarda tüp olsa, o tüpü alabilecek olsak, esnaflar tüpü bile açıp bize vermeyi kabul etmediler. Gerçekten çok üzücü bir şeydi bu. Kahramanmaraş açısından söylüyorum. Mesela ben birinci gün kuru gıda sağla-

cıları ile konuştum, hal esnafı ile görüştüm, yavan bir şekilde, iş yeri kısmen yıkıldı, dedi. Hiçbir şey yok mu elinde, dedim. Kamyonda biraz meyve var, dedi. Getir bir köşeye koy dedim halk için. Sizin yerinizde olsam şimdi Mersin'den, Antalya'dan tırlar çıkartırım, köşe başlarına koyarım, vatandaş zaten satın alabilmek için cebi para dolu ama bakkallar açık olmadığından almıyor, dedim. Bazı marketleri talan ediyorlar dediler, öyle bir şey yok aslında, camları patlamış, patlayınca da insanlar ölmeyecek kadar bir şeyler almışlar. Olayları gördüm, bunları talan olarak adlandırmak doğru olmaz. Medeni bir şekilde girip, ihtiyaçları kadar alıyorlardı, eğer orada bir görevli varsa parasını da veriyorlardı. Çünkü bizim halkımız böyle bir şeyi çok daha ağır koşullarda bile yapmadı, bu koşullarda da yapmaz. Orada yanlış bir bilgi ya da algı olduğunu düşünüyorum. Bir gün beklediler ama hiçbir market, hiçbir bakkal açmayınca insanlar çaresiz bir şekilde su almak zorunda kaldı, çünkü musluklardan çamur akıyordu. Bizim buradaki suyu kuyudan veriyorduk ama içmeye cesaret etmiyorduk açıkçası. Çok aşırı soğuk olduğu için aşırı susanıyorduk tabii. Zaten yedinci ve sekizinci güne kadar yaşayan insanların bu kadar zaman hayatta kalabilmesi, belki soğuktan ölmeyecek bir ortamda bulunmamalarına ve aşırı susuzluk hissetmemelerine bağlıdır. Belki o da Allah tarafından bir lütuf olarak değerlendirilebilir.

Bu arada herkes beni çağırıyordu, anne-baba, kayınbaba- kayınvalide çünkü artçıların bile altının üzerinde olması çok korkutmuştu. Fakat ben şunu söyledim; eğer bu toprakları, bu şartlarda terk eder-

sem asla geri dönemem. Çünkü daha birkaç gün önce hep beraber olduğumuz, çay içtiğimiz, yemek yediğimiz insanlar zor durumdaydı ya da öğrenci olup hafızlığını bizde yapan çocuklar, ilk defa bu kadar muhtaçtı. Diz çökmüşlerdi bir apartmanın enkazı altında ve çaresizdiler. Hiçbir zaman etrafımızdaki insanlar bu kadar çaresiz olmamıştı. İşte bu çaresizlikte onları terk edip gidemezdik, onlara kesinlikle yardımcı olmamız gerekiyordu. Ben bu hamiyetten dolayı bu toprakları terk etmedim. Bu makamın emanet olduğunu düşündüm. Bu makamı ilk andan itibaren, mümkün olan en süratli şekilde teşkilatımızın desteğiyle -Allah onlardan razı olsun- insanların hizmetine açmaya çalıştım, kimse bir sıcak çorba pişiremediğinde bizim okulumuzda pişip, insanlara dağıtılmaya başlanmıştı.

S: Peki hocam burada bir hizmet var. Bu şehirde başka dernekler, vakıflar var, onlarla bir iletişim oldu mu?

C: Kahramanmaraş platformu var, özellikle bazıları kendi çocuklarının, akrabalarının enkaz altında olduğunu, o noktalara arama kurtarma ekiplerini yönlendirmesi için arkadaşlarımıza yazıyorlardı. “Ne olur bir kepçe gönderin çünkü enkazın üstündeki betonu kaldıramıyoruz, insanın gücü ona yetmiyor, sadece bir vinç gelmiş olsa hemen sesi gelen insanlara ulaşabilecekler” diye çağrılarda bulundular. Mesela bizim yurt müdürümüz 22. saatte kurtuldu, annesiyle sürekli konuştuğunu söylüyordu ama kendisi kurtarıldıktan sonra annesinin donarak vefat ettiğini söylemişler. Karşı okulda bir şeyden bahsediyorlar. Çocuk yine ilk kurtulanlardan canlı olarak, hastane-

ye kaldırılıyor fakat eve geldiğinde battaniyeye sarmışlar, üst değişecek bir şey yok. Ev dediğim yani ortama döndüğünde; çadır yok, ev yok, düşünecek olursanız bir bina- nın belki altına girebilirsiniz ama ısınma imkânı yok. Sadece burada ısınma imkânı vardı, başka binalarda böyle bir şeyin sağlanıp sağlanmadığının bilgi anlamında sağlamasını yapmadım. Ama böyle bir ısınma olsa o çocuğumuz ölmezdi, ıslak elbiseler üzerinden battaniyeye sarılınca gece Hipotermi geçirmiş ve ölmüş. Yani o kadar battaniye çağrısı yaptık ki! Önce su dedik, ekmek dedik sonra battaniye dedik. Ben hastaneye çorba dağıtmak için gittiğimde -ikinci akşam bir yandan çağrılar geliyor doktorlarımız aç diye- şaşırmıştım. Morgda değil, battaniyeye sarılmış koridorlarda onlarca ceset vardı. Bize dedikleri şu; ne olur battaniye getirin, battaniye zaten bulunuyordu ama bir yandan da kefen çağrısı yapıyorduk. Kefen yetişmiyordu, battaniye yetişmiyordu. Ben okulumdaki tüm battanileri depremden üç saat sonra üstü ıslak herkese dağıttım, depodaki battaniye bitti.

S: Sistematik bir şekilde ilk yardım nasıl geldi?

C: İkinci gün akşam olmadan, Adana’dan gelen ekiplerimiz ilk yardımı bize getirdiler. İnsan Vakfı, ilk günden itibaren çok güzel bir şekilde organize oldu. Adana merkez de lojistik merkez olarak belirlenmişti. Oradan kardeşlerimize çağrı yaptığımız ne varsa ilk günden itibaren ulaştırmaya başladılar.

S: Siz çocuklarınızla depremden sonra çarşıya gittiniz mi? Nasıldı çarşı?

C: Çarşı tamamen yıkılmıştı. Çarşıdaki yıkımdan çok ürkütlü çocuk-

Bizim şebeke çekmiyordu. Okula geldiğimde okulun interneti çekiyordu. Gelen insanlara şifreyi de verdim. Whatsapp üzerinden haberleştik. Paylaşımları o şekilde yapabildik. Benimki Türkiye’de en popüler şebekeydi, dağlarda falan çekiyordu, her yerde çekmesinin reklamını yapan bir firmaydı ama neredeyse öğlene kadar hiç iletişim kuramadık.

lar, koca koca binalar hiç yok. Ebrar siteleri çok büyük bir yerdi, içinde kaç bina var bilmiyorum, belki on belki daha fazla hepsi yerle bir olmuştu.

S: Yardımlar geldiğinde iş yapmaya çalışırken ne gibi sorunlar yaşandı

C: Büyük bir afete çok da hazırlıklı olmadığımızı gördüm. Çünkü bu tür durumlarda, sanırım devletin ilk andan itibaren tüp gaz firmalarına ya da benzin istasyonlarına doğrudan kayyum atayarak hatta büyük marketlere de müdahale ederek hareket etmesi gerekiyordu. Çünkü marketler 12. günde de kapılarını halka açmadılar, bunun çok büyük bir vebal olduğunu düşünüyorum. Ben bir okul müdürüyüm, bana emanet edilen şu kaleyi ilk günden itibaren halka açtım ve hâlâ burada yaşıyorum, ölümün kokusunu alıyorum bir yandan ama her şeye rağmen buradan çıkmıyorum halka cesaret olsun diye. Sürekli burada hizmet ediyoruz. İlk kez dün taziyeye çıktım. 13 akrabam vefat etti, ben taziyeye gitmedim. Burayı bırakmadım, çünkü burada bulunmam farz-ı ayn diye düşünüyordum, memlekete gidip cenaze namazına katılmam ise farz-ı kifâye idi. O yüzden bu farz-ı aynı hiç terk etmedim. Herkes kalesini sağlam tutsaydı, marketçi insanlara hâlâ ürün sağlayabilirdi, marketinde var olanı bile ulaştırabilirdi ama bunu yapmadılar. Bunu yapmalarını halka çok büyük zarar verdi, halkın hissiyatını bozdu, bu anlamda belki devlet erkinin gücünü kullanarak bu tür acil durumlarda kişilere keyfi serbestiyet vermemesi gerekir. Geçmiş zamanlardan tanışık olduğum mesleği operatörlük olan bir veli beni aradı. Niye şehri

terk etmedin, diye sordu. Ben buradan çıkmayı izzetsizlik olarak addediyorum, şerefsizlik olarak addediyorum dedim. Biraz ağır oldu ama bu şekilde gitmektense şerefli bir ölümü tercih ediyorum, dedim. Tüm çaresizlere el uzatacak bir sevap vermiş Allah. Gökten sevap yağıyor yani öyle düşünün. Birinin elini tutmak, bir çorba vermek, hiç bu kadar kıymetli olmamıştı. Belki hayatımızda çok kıymetli olan markaların, lüks araçların, lüks evlerin hiçbirinin kıymetinin olmadığını, bir insana el uzatabilmenin çok kıymetli olduğunu insanlar iliklerine kadar hissettiler. Yani Kur'an'da ve Sünnet-i Seniyye'de bize değer olarak sunulan hakikatleri hissetme fırsatları oldu insanların. Sivil toplum teşkilatları, devlet erkânına rapor sunmalı ki biz bir yandan o raporu sunmaya çalışıyoruz arkadaşlarla. Hiç kimse keyfe mâ yeşâ hareket edememeli. Mesela ben bir hal esnafı olsam, tırları şehrin on beş ayrı noktasında konuşlandırırım; her birine iki tane genç koyarsanız ürünü tartar, parayı verir, bu kadar. Veleve ki satacaksa da olur, hani satmayıp bu on tırı bağışlasa ne olurdu! Büyük bir esnaf olsanız bu şehirde, hep bu şehrin halkından kazanmışsınız zaten, bugün afete düşmüş, çaresiz kalmış, satın alacak bir şey bile bulamıyor. İnsanlar o kadar güzel kalpliler ki gidip de bir mekânı talan etmiyorlar. Bir çaresizlik içerisinde dönüp duruyorlar “acaba bir şeyler bulabilir miyiz, acaba bir esnaf açmış mıdır?” diyerek. Eğer esnaf olmuş olsam, hakkaniyetli bir insan olarak direkt bunu yapardım. Arkadaşlara da söyledim: Abi bak, senin yapacağın iş bu. Hemen tırları gönderceksin, halka arz edeceksin. Bu çaresizlikte halkı bırakamazsınız,

buna hakkınız yok, bu zulümdür. Hz. Osman'ın (r.a) hikayesini biliyorsunuz. Bin deve yükü gıda getiriyor ve diyorlar ki bize sat. “Yok sizden daha çok veren var” diyor. Fiyatı artırıyorlar. Yine “sizden daha çok veren var” diyor. Derken Peygamber Efendimiz'e (sav) şikâyet ediyorlar. O da “Osman böyle bir şey yapmaz” diyor ve Hz. Osman'ı yanına çağırıyor. Neden böyle bir şey yaptığını soruyor ona. O da “Ya Resûlullah, ben sizden daha çok veren var dedim ama Allah her şeyin karşılığını çok yüksek vereceği için dedim, çünkü ben tüm gıdayı bütün halka bağışlamayı planladım” diyor ve halka ücretsiz olarak arz ediyor hepsini. Bizim böyle bir anlayışa ihtiyacımız var ve biz, böyle bir anlayışla işe koyulduk. Hiçbir şeyin hesabını tutmadım. Battaniyeleri dağıttım. Yiyecekleri de dağıttım. İkinci gün halka kahvaltı verdim, çay dağıttım, araçlara çay servisi yaptım. Elimize aldık kahvaltılıkları, sokaklarda dağıttık. O kadar mutlu oluyor ki insanlar. Buna şu an artık daha profesyonel bir şekilde ihtiyaç var. Vakıflar bu devletin, bu toprakların asıl sahipleri. Devlet erkânı, makam sahipleri ama asıl sahipleri değildir, sadece atanmışlardır. Çünkü biz vakıf olarak çalışmaya başladık, biz şehit olarak şurada ölmeyi, bu şehrin dışında sefa sürmeye, onlarca yıl yaşamayı burada bir gün yaşamaya tercih ettik. Mesela bunun farkında olmayan atanmış bürokratlar, benzin vermediler.

Son olarak şunu söylemek isterim; bütün zorluklarına rağmen deprem mahza hepimiz için hayır olduğunu düşünüyorum. Bir kere depremin 12 şiddetine çıkmaması Allah'ın sonsuz kudretinin göstergesidir. Yani kıyamete ramak

kala bu işin durdurulması Allah'ın sonsuz güç ve kudretiyle bize çok büyük merhametle ve yeni bir hayat bahsetmesinden dolayı, Allah'a sonsuz hamdu senalar olsun. Ayrıca İslam kardeşliğinin, hiçbir paranın geçerli olmadığı yerde altından da, mücevherden de tüm dünyevi olarak ifade edilen servetlerden de çok daha kuvvetli, çok daha büyük bir şey olduğunu biz yaşayarak gördük. Rabbim yeniden kardeş olduğumuzu hatırlattı bu vesileyle.

Bir de ben şunu çıkarıyorum buradan: "Em hasibtum en tedhulû-lcennete ve lemmâ ya'lemil-lâhu-illezîne câhedû minküm ve ya'leme-ssâbirîn" "Siz zorluklarla karşılaşp içinizden cihat edenlerle sabredenleri Allah belirlemeden cennete girivereceğinizi mi sanıverdiniz?" (Âl-i İmrân 142). İşte bu zorluk gerçek dostları ortaya çıkardı. Allah (c.c.) gerçek dostlarını tespit etti ve meleklerin tanıklıklarıyla ben inanıyorum ki Everest tepesi kadar aramıza gençler katıldı. Ben onlara nasihat ediyorum; bak Everest tepesi kadar iyilik ve sevap biriktirdin, lütfen bu sevabı eritmeyin. Bunun üstüne istikametle devam edin, diyorum. Bu kardeşlik, dünyadaki en büyük imkândan bile büyük bir şey oluşturdu.

S: Siz bu çalışmaları yaparken sizi işi bıraktıracak derecede karşılaştığınız tavırlar oldu mu?

C: Evet, karşılaştık. İkinci gün biz sıcak çorba üretimine başladığımızda, üçüncü gün için dediler ki ne kadar üretebilirsiniz. Biz ilk gün üç bin kişilik çorba yaptık. İkinci gün, hedefimiz altı bin kişilik üretmekti. Üçüncü gün için ise on bin kişilik hedef koyduk. Ve bunların hepsini elhamdülillah gerçek-

leştirdik. Ama Milli Eğitim şube müdürü aradı, biz burada çırpınıyoruz, bakanlık başmüfettişi arkadaşım vardı, o da buraya görevlendirilmiş, geldi. İlk anda Afyon'dan organize olmuşlar, yardım tırıyla geldiler. Her şeyi bilfiil görüyordu burada. Akşam oldu, bize dediler ki yarın şu kadar çorba yapacaksınız, biz de o çorbayı ayarladık. Dağıtımını onlar yapacaklarını söylemişlerdi. Fakat gelip almaktan aciz oldukları için gelip almayı becerememişler. Akşam arayıp sordular ne yaptınız vesaire diye. Sonra da 6000 kişilik çorba yapacağınızı söyleyip 600 kişilik çorba yapıyorsunuz, dedi. Tabii benim tepem attı, bağırdım, çağırdım. Sonra koordinasyon merkezindeki bir arkadaş, hocam bu zamana kadar çok sakın çalıştınız ama böyle bir tarafınızı da şimdi gördük, dedi. Ben söylenmesi gereken her şeyi söyledim. Bakanlıktan yetkili bir arkadaşımı aradım, ertesi gün hepsi özür dilediler. Ama tabii moral ve motivasyonumuzu çok ciddi anlamda bozdu. Günlük tutanak tutuyoruz; kaç ekmek çıkardık, ne kadar çorba dağıtılmış, hepsi kayıt altında. O günden beri bana Memduh hocam diye hürmet ediyor ama ben o kişinin görevinden alınmasını istedim. Bu kişi, AFAD koordinasyon merkezi ile bizler arasında iletişimi organize etmekteydi. Elhamdülillah o günden sonra tavırları tamamen değişti, bazen işte böyle insanın sert tarafını da göstermesi gerekiyor.

Allah sizden razı olsun hocam.

Allah sizden de razı olsun, iyi ki geldiniz. Neredeyse kıyameti yaşamış bir şehre gelmeniz gerçekten çok kıymetli.

Dernekteki arkadaşlardan bazıları göçük altındaydılar, 22. saatte kurtuldular. Misal, yurt müdürümüz. O zamana kadar yurdu, İnsan Vakfı başkanımız açık tuttu, bir yandan o tarafta soba kurdular.

Kahramanmaraş Depremi Üzerine

Kemal ÖZDEN

İMİH YİK Başkanı

Unuttuk sandığımız, unutmaya çalıştığımız deprem gerçeğini, en yıkıcı ve en ağır bedellerle yeniden yaşadık.

6 Şubat 2023 sabahı saat 04:17'de büyük bir felakete uyandı ülkemiz. Biz uyandık ama 40 binden fazla canımız için artık sabah olmayacaktı. Saniyeler içinde binlerce ev, iş yeri gibi meskûn mahaller yıkılırken on binlerce insanımız da hayata gözlerini yumdu, emanet sahibine teslim edildi.

Hayat, bir imtihan alanı. Herkes kendi imtihanını verecek. Geride kalanların imtihanı, gidenlerden farklı olarak devam edecek. Uzmanlar depreme yönelik, Allah'ın (c.c.) yeryüzünde hayatın devam etmesi için takdir ettiği bir doğal hareketlilik diyor. Yani olmazsa olmaz. Muhakkak olacak.

Şu günlerde bunun insanoğlu için nasıl bir imtihana dönüştüğünü müşahade ediyoruz. Söylenecek çok söz, çıkarılacak çok ibret, alınacak çok ders var. Başkasına ders vermekten kaçınarak, öncelikle kendimiz bir ders almalıyız. Kutsal Kitap'a, vahye karşı gelersen, onu inkâr etmiş ya da şirk koşmuş olursun. Kevni ayet (sünnetullah) olarak değerlendirilebilecek olan deprem kuşağı üzerine hayat kurmak, dünya inşa etmek, başka bir haddi aşma değil midir? Bu, bir müstağnilik değil de nedir?

İnsanoğlu, kendisi için en büyük tehdit olan kibir, küstahlık, müstağnilikten ve bunlara sebep olacak her şeyden kaçınmalıdır. Ebu Zer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Efendimiz (s.a.v.) "Tedbir gibi akıl yoktur." buyurmuştur (İbn Mace, Zühd, 24). Hz. İsa'nın halkına, "Evlerinizi yükseklerle, sağlam kayalıkların üzerine yapın" tavsiyesini sık sık yaptığı belirtilir. Herkesin başını ellerinin arasına alıp bu felaketten ders çıkarması gerekmektedir.

Suçtu tek başına devlete, belediyeye, müteahhide, yapı denetimciye, vatandaşın kendisine yıkmak kolaycılıktır. Evet, bu mekanizmanın tüm bileşenlerinde sorunlar vardır. Dolayısıyla herkes kendi tevbesini, kendisinden kabul

edilebilir şekilde yapılmalıdır.

Toplumun genelinde ortalama olarak bu konuda bir bilinç oluşmadıkça veya var olan düzey daha iyiye ve güvenilirliğe doğru evrilmedikçe, çok fazla gözyaşı döküp ağır bedeller ödemeye devam ediyor olacağız.

İnsan, yeryüzünü imar etmekle emrolunmuştur. İnsanın kendi felaketini kendi elleri ile hazırlaması, açıkça Allah'ın (c.c.) sünnetine karşı gelmektir.

Meselenin özüne dönecek olursak;

1. Deprem konusunun eğitim müfredatına konulması

2. İmar planlarını aktif fay hatları dikkate alınarak akademinin ve bilimsel gelişmenin ışığında yeniden, mantıklı ve rasyonel (uygulanabilir) şekilde ele alınması

3. Olası deprem risklerine karşı riskin ve etkisinin azaltılmasına yönelik çalışmaların ve deprem senaryolarının daha kapsamlı hazırlanması

4. Yapı denetim sisteminin fonksiyonel, denetleyici ve rehberlik eden bir yapıya dönüştürülmesi

5. Merkezi bütçeden ciddi oranda yeniden imar için kaynak ayrılması gibi makro tedbirler yanında konunun önemini, ehemmiyetini unutturmayacak her türlü tedbir de alınmalıdır.

Bu bağlamda, dünyada yapılan çalışmalardan yararlanılmalıdır. Mesela Meksika'da her binanın girişinde bina hakkında ruhsat, mimar, inşaat mühendisi, yapı denetim, ilgili belediye vesaire tüm izin, onay, yapım ve denetim bilgilerini bulundurulması zorunluymuş.

Bizler Müslüman bir toplum olarak temel ahlaki değerlerimizi politik malzeme yapmadan, ev ve şehir mimarisine olan bakışımızı net olarak belirlemek zorundayız.

Kamuoyuna yansıyan haberlerden, yeni imar çalışmalarının, yine siyasi amaçlarla engellendiği anlaşılmaktadır. Maalesef siyasi rant, kentsel rant, ekonomik rant gibi çıkar beklentileri, insanımıza hak ettiği güvenli yaşama hakkını teslim edememe sonucunu doğurmaktadır.

Depremden etkilenmiş, canlarını toprağa vermiş, sevdiklerini kaybetmiş olmanın hüznü ile feryat eden vatandaşlarımızın tepkisi makul karşılanmalıdır. Toplum ve millet olarak yaşadığımız acılı sürecin üstesinden gelmenin yolu, sağduyulu, gerçekçi, insanî ve ahlakî tenkit ve tekliflere açık olmaktadır. Buna bağlı olarak da geçmişten, yaşananlardan, eksikliklerden, yanlışlardan ders çıkararak geleceğe planlı ve programlı bir şekilde adım atmaktadır. Ülkemiz, bu güce, bu birliğe, bu imkâna sahiptir. Milletimizin bağrından çıkan dernek, vakıf ve benzeri kuruluşlarımız, kendilerine düşeni şimdiye kadar yapmış, bundan sonra da yapmaya devam edeceklerdir. İnsan ve Medeniyet Hareketi olarak insanımızın ve toplumumuzun ihtiyaçlarını gidermek, sorunlarının çözümüne katkıda bulunmak temel hedeflerimiz arasında yer almıştır. Bu hususta her türlü çaba tarafımızdan gösterilmiştir.

Kahramanmaraş Depremi'nin yol açtığı yaraları sarma konusunda şimdiye kadar kurum olarak maddi ve manevi olarak yoğun çalışmalar yaptık, yapmaya da devam ediyoruz.

Rabbimizden niyazımız, milletimizin, İslam âleminin ve insanlığın böyle tabii afetler yaşamamasıdır.

Suçu tek başına devlete, belediyeye, müteahhide, yapı denetimciye, vatandaşın kendisine yıkmak kolaycılıktır. Evet, bu mekanizmanın tüm bileşenlerinde sorunlar vardır. Dolayısıyla herkes kendi tevbesini, kendisinden kabul edilebilir şekilde yapmalıdır.

Yıkımla Ayağa Kalktık, Yaraları Sarıyoruz!

Cengiz ASLAN

6 Şubat 2023 günü sabah 04:17’de Türkiye’nin güney illeri, büyüklüğü 7.8 olarak ölçülen büyük bir depremle sarsıldı. Ardından yine aynı gün, ilk depremden 9 saat sonra 13:24’te büyüklüğü 7.7 olan ikinci bir deprem gerçekleşti.

İlk depremin ardından depremin etkisini ve durum değerlendirmesi ni yapmak amacıyla birçok telefon görüşmesinin neticesinde, İnsan Vakfı Adana temsilcileri olarak Deprem Afet Bölge Koordinasyon Merkezi olarak görevlendirildik. Akabinde Yumurtalık ilçemizde bir iş adamı kardeşimize ait işletme, lojistik merkezi olarak belirlendi. Yapılacak işleri, kardeşlerimiz ile hızlıca koordine edip, gerek sahadaki kendi kurumlarımız aracılığı ile gerek diğer illerden gelecek ekiplerin desteği ile yardımları deprem bölgesine hemen ulaştırdık. Bazı illerde depremin ilk saatlerinde daha deprem şokunun atlatılmadığı bir zamanda, aşevleri kurarak halka sıcak çorba dağıtıldı. Yine başta Antalya ve Bursa olmak üzere arama kurtarma ekiplerimiz de hava şartlarının zorluğuna rağmen sahaya hızlıca intikal ettiler ve arama kurtarma faaliyetlerine başladılar.

Depremin merkez üssü olan Kahramanmaraş’ta İnsan ve Medeniyet Hareketi başkanı ve 15 Temmuz Şehitler İmam Hatip Ortaokulu müdürü olan Memduh Kayıklık’ın okulunun sağlam olması üzerine okul, Kahramanmaraş bölgesi lojistik merkezi olarak ayarlandı.

Merkezdeki binaların çoğu yıkılmış, kalanı ise hasarlı durumdadır. Birçok bölgede çadır kentler kuruldu ve kurulmaya devam etmektedir. Bölgesel kurulan çadır kentlerin aksine mahalle aralarında düzensiz çadırlara rastlamak da mümkün. Ayrıca evlerini terk etmek istemeyen, evlerinin içinde değerli eşyaları ve paraları bulunan vatandaşlar, çadırlarını evlerine yakın yerlerde kurduğu görülmektedir.

İnsan Vakfı olarak Kahramanmaraş’ta yedi aşevi açarak günlük yirmi beş bin porsiyon sıcak çorba ve yemek dağıtıldı. Afet Koordinasyon Merkezi’imizde çocuk, erkek ve kadın giyim olmak üzere üç butik mağaza kuruldu. Yüzlerce tır yardım malzemesi dağıtımı, çocuklar için oyun çadırları, ber-

berler aracılığı ile tıraş programları ve kırk beş off-road aracı ile karlı dağ köylerine yardım yapıldı. Özellikle off-road araçlar ile yardımların daha az ulaştığı kırsalda kalan bölgelere ihtiyaç odaklı hizmetler sağlandı. Gerek bölgedeki aşevlerimiz gerek gelen kişisel ihbarlar üzerinden her ihtiyaç sahibi insanımızın ihtiyaçları karşılandı.

Depremde en çok hasar gören illerin başında, kanaatimce Hatay gelmektedir. Hem Antakya merkez hem de başta Kırıkhan ve diğer ilçeleri olmak üzere binaların yarısından fazlası yıkılmış veya ciddi hasar almış durumdadır. Ayakta gibi duran yapıların çoğu ise yıkılmayı beklemektedir. Durum analiz edildiğinde korkunç bir tablo ile karşı karşıya kaldığımız teslim edilmelidir.

Hatay ve Kırıkhan'da İnsan Vakfı olarak depremin ikinci gününden itibaren iki aşevi açarak günlük on bin kişilik sıcak çorba ve yemek dağıtımı ile yaraları sarmaya ve insanımızın yanında olmaya gayret ettik. Kuru gıda, hijyen paketleri, kıyafet, kömür, soba vb. yardımlar depremlere ulaştırıldı. Yaklaşık on araç ile kırsalda kalan köylere sıcak bir gönül ile aş götürmeye, yürekleri ısıtmaya çalıştık.

Adıyaman, depremde ciddi hasar görmesine rağmen basında gerektiği kadar yer bulamamasından dolayı yardımlardan ciddi anlamda mahrum kaldığı gözlenmiştir. Fakat buna rağmen İnsan Vakfı olarak ekiplerimiz ilk gece Adıyaman'a ulaştı ve ertesi sabah çorba dağıtımına hızla başladı. Günlük yaklaşık olarak dört bin kişilik yemek dağıtımı yapılmaktadır. Gönüllülerimiz duvarları çatlamış, alçıpanları dökülmüş ve ciddi hasar almış bir kurumda, kendi canlarını adeta hiçe sayarak depremlerde halkımıza hizmet etmeye devam etmektedir. Gün içinde depremde etkilenen

çocuklara sosyal destek kapsamına da çeşitli oyunlar ve etkinlikler ile depremin izi unutturulmaya çalışılmaktadır. Hasta olan vatandaşlara yönelik olarak hizmet vermek amacıyla bir revir tahsis edilmiştir. Yine tuvalet ve banyo ihtiyacını karşılamak üzere seyyar tuvalet ve banyo kurulmuştur. Çadır kentte kalan insanlara yönelik kahvaltı ile hijyen paketleri dağıtımı yapılmaktadır.

Depremden ciddi etkilenen illerimizden biri de Malatya olmuştur. Malatya'daki deprem diğer illere nazaran daha dağınık bir şekilde gerçekleştiği için dışarıdan bir gözlem ile durumunun iyi olacağı kanısı insanı aldatabilmektedir. Gerek merkezde gerek ilçe ve köylerinde, maalesef ciddi yıkım ve hasarlı yapı meydana gelmiştir. Hatta binlerce yıldır ayakta duran Malatya Ulu Camii de bu depreme dayanamayıp yıkılmıştır. Hem evlerimiz hem tarihimiz enkaz altında kalmıştır. Fakat bizler, İslami sivil toplum kuruluşlarının canhıraş gayretleri ile yıkımla ayağa kalktık, yaraları sarmaya başladık.

Malatya'da üçüncü günden itibaren bir aşevimizde yaklaşık sekiz bin kişilik yemek, üç farklı dağıtım merkezinde dağıtıldı. Sıcak yemek servisinin yanı sıra odun, kömür, battaniye, çocuk bezi ve maması, hijyen paketleri vb. dağıtımları yapıldı.

Gaziantep merkez depremde ciddi anlamda etkilenmese de Nurdağı ve İslahiye ilçeleri ciddi zarar gördü. Hatta Nurdağı'nın tamamına yakını yıkıldı veya yavaş yavaş yıkılacak durumdadır. Nurdağı'nda yüreğimize teselli veren tek şey, Nurdağı'nın küçük bir ilçe olması hasebiyle nüfusunun az olmasıdır. Nüfusu az olmasına rağmen depremde etkilenen her bölgede insanımızı yalnız bırakamazdık ve depremin üçüncü gününden itibaren aşevimizi açarak günlük yaklaşık olarak beş bin kişilik yemek dağıtımı ger-

çekleştirildi. Bu yemekler Nurdağı merkezde, üç ana noktada ve mobil dağıtım ile beş-altı köyde yapıldı. Yine bu aşevimizde de kıyafet, iç çamaşır, battaniye, kuru gıda kolileri, odun, soba ve hijyen paketleri dağıtımları devam etmektedir.

Osmaniye'de yine bir aşevi ile depremin ilk gününden itibaren yemek ile birlikte kardeşlerimizin diğer ihtiyaçlarını gidermeye çalıştık.

Adana'da Yediveren Erkek Öğrenci Yurdu'nu aşevine dönüştürerek hem çevre halkına hem de enkazlarda sıcak çorba hizmetinde bulunuldu, Ayrıca Adana'da zor durumda olan ve göç ile gelen halkımıza aynı yardımlar yapıldı

Böyle büyük bir afetin üstesinden gelmek kolay bir şey değildir. İnsan Vakfı olarak yedi ilde, on yedi bölgede aktif bir şekilde yardım organizasyonu yapabilmek, gönüllü kardeşlerimizin fedakârlığı sayesinde olmuştur. Ve milletimizin büyük desteğini görmezlikten gelemeyiz. Depremin ilk gününden itibaren herkesin yüreği deprem bölgelerinde atmıştır. Oradan gelecek müjdeli haberlere kulaklar kabartılmıştır. Bu asrın felaketi olarak nitelenen deprem ile birlikte necip halkımız ve gözbebeğimiz hüviyetinde olan İslami sivil toplum kuruluşlarımız ile birlikte ayağa kalktık ve yaralarımızı hızlıca sarmaya başladık.

Son olarak böyle büyük bir afetin hemen ardından toplumun kenetlenerek, afetten etkilenmeyen insanların empati duygusuyla ve büyük bir duygusallık içinde afet bölgesine yardım ettiği, ancak bir süre sonra ilgi ve desteğin azalmaya başladığını müşahade etmekteyiz. Necip milletimizden olayın sıcaklığı ile yaptıkları yardımı devam ettirmelerini talep etmekteyiz.

Unutmayınız ki "yardım etmek için uzandığınız her el, kendi elinizdir".

Her Şartta “Önce İnsan” Diyoruz!

Sezgin KIZILKOCA

İnsan Vakfı Başkan Yrd.

6 Şubat'ta Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen 7.7 ve 7.6 büyüklüğündeki depremler, çevresindeki 10 ili de etkileyerek büyük tahribata yol açtı. Tartışmasız son yüzyılın en büyük afetinde en son rakamda 45.000'den fazla canımızı kaybettik. Adıyaman ve Antakya il merkezlerinde; Pazarcık, Nurdağı, Gölbaşı gibi birçok ilçede neredeyse oturulabilir hiçbir binanın kalmadığı, ülkemizin yüz ölçümü olarak 1/7'sinin, nüfus olarak 1/6'sının doğrudan etkilendiği, ülkemizin en az yarısının ya bir yakınına ya tanıdığı, sevdiği bir dostunu, arkadaşını kaybettiği büyük bir felaketle imtihan ediyor Rabbimiz bizleri.

İnsan Vakfı olarak depremin haberini aldığımız ilk anda, öncelikli olarak bölgedeki temsilcilerimizle irtibata geçtik. Bir yandan felaketin boyutlarını anlamaya çalışırken diğer taraftan vakıf merkezimizde kriz masası oluşturarak bir an önce bölgeye intikal edecek ekiplerin planlamasına başladık. İMH Arama Kurtarma ekiplerimiz içinden, Bursa'dan Çelebi Arama Kurtarma ekiplerimiz öncelikli olarak yola çıkan ekiplerden oldu. Gönüllü olarak bölgeye intikal etmek isteyen onlarca ekibimiz araçlarına koydukları temel gıda ve ihtiyaç malzemeleri ile ilk gün akşama doğru yola çıktılar. Başta İstanbul ve ilçeleri olmak üzere, İnsan ve Medeniyet Hareketi'ne bağlı çalışma yapan bütün illerdeki İnsan Vakfı gönüllülerimizle hem bölgeye gidecek ekiplerimizin planlamasına başladık hem de çadır, battaniye, soba, özellikle ilk etapta pişirmeden tüketilebilecek gıda malzemeleri, temel gıda ve hijyen malzemeleri hazırlamaya başladık. Öncü ekiplerimizin tespitleri doğrultusunda ve AFAD koordinasyonu ile aşevi kuracağımız konumların tespitini de hızlıca yaparak depremin ikinci gününden itibaren birçok noktada aşevlerimizi hizmete hazır duruma getirdik.

An itibariyle depremde en çok etkilenen 6 ilimizde, 14 farklı noktada günlük ortalama 60.000 öğün sıcak yemek ihtiyacı karşılanmaktadır. Sahada faaliyet gösteren yüzlerce gönüllümüz ve onlarca aracımız ile aktif çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Bugüne kadar yaklaşık 1.5 milyon öğün sıcak yemek, yaklaşık 600.000 ekmek, 750.000 şişe su ihtiyaç sahibi depremzede kardeşlerimize dağıtılmıştır. Türkiye'nin birçok bölgesinden temsilcilerimiz, gönüllülerimiz, kadın birimlerimizin gayretleriyle hazırlanan ihtiyaç malzemeleriyle birlikte vakfımızın doğrudan temin ettiği temel gıda ve hijyen malzemeleriyle yüklenen yaklaşık 600 adet aracın da bölgeye gönderilmesi sağlanmıştır.

Aşevi hizmetlerimizin yanında depremzede kardeşlerimizin ihtiyaç duyabileceği her türlü malzemeyi temin etmek üzere, 3 büyük lojistik merkez ve 6 ana depo yeri oluşturduk. Mobil ekiplerimizle hem bize gelen bilgileri teyit ederek tespit ettiğimiz ailelerin kuru gıda, bebek maması, giyinme, ısınma, hijyen malzemeleri, çocuk bezi gibi ihtiyaçlarını hem de bizzat kendi ta-

ramalarımızla özellikle merkezden uzak bölgelerde, köylerde yaşayan ailelerin ihtiyaçlarını bu mekanlardan karşılamaya gayret ediyoruz.

Deprem hem insani hem sosyal hem psikolojik olarak oluşturduğu yıkıcı etkiyi azaltmak, hem de belki depremin en çok etkilenecek olan çocuklarımızı mutlu etmek için çalışmalar yürütmekteyiz. Ev Grup Okumaları birimizle birlikte "Bir Mektup Bir Oyuncak" diyerek ülkemizin muhtelif yerlerindeki çocuklardan, deprem bölgesindeki kardeşlerine gönderilmek üzere mektup ve oyuncak kampanyası başlattık. Kahraman miniklerimizi hastanede ziyaret ederek oyuncak hediye ettik, oyunlar oynadık. Çadır kentlerdeki yavrularımıza, ülkemizin farklı bölgelerinden minik yürekler tarafından düşünülmüş kıyafetleri, şekerleme ve oyuncakları ulaştırarak merhamet ve sevgi tohumları ekmeye gayret ettik. Çocuklarımızın kendileri için özel anları biriktirmelerini önemsiyoruz. Yaşadıkları zorlu süreçte hassasiyetlerini gözetme noktasında çadır kentte kalan çocuklarla organize olup, bazı çocuklarımızın doğum günlerini kutladık.

Çocuklarımıza yönelik çalışmalarımız, Aşevi ve Koordinasyon Merkezleri'ndeki gönüllülerimizin her gün için oluşturduğu rutin etkinliklerle devam ettiriliyor. Her akşam gerçekleştirilen kitap okuma ve hikâye anlatma rutinimiz oluyor. Hâlihazırda gönüllülerimizden PDR bölümü öğrencilerimiz, deprem bölgesinde psikolojik destek sağlıyor. Çeşitli etkinliklerle onları eğlendirmeye ve gelişimlerine faydalı olmaya çalışıyor.

Vakıf olarak hazırladığımız tebesüm paketlerimiz, Mutlu Aile Derneğimiz ile birlikte hazırladığımız

çocuk etkinlik çadırımız, Genç Hareket Spor Kulübü'yle birlikte 7 ilde düzenlediğimiz sportif müsabakalar ve çocuk tiyatrosu etkinliklerimizle çocuklarımızı mutlu etmeye gayret ediyoruz. Aynı zamanda hem LGS, hem de YKS'ye hazırlanan öğrenci kardeşlerimiz için Eksen Yayıncılık ile birlikte toplam 2.000 set sınav hazırlık materyali hazırladık. Bu kitapları hem deprem bölgesinde kalan hem de deprem bölgesinden ayrılarak Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa gibi illere yerleştiğini tespit ettiğimiz öğrenci kardeşlerimize ulaştırıyoruz.

Bundan 24 sene önce 1999 yılında yaşanan Marmara Depremi'nin yaralarını sarmak için Adapazarı'nda bir aşevi kurarak 10 ay boyunca kesintisiz bir şekilde 8.000 kişilik yemek üretim ve dağıtım hizmetini sürdüren İnsan Vakfı, deprem sonrası Adapazarı depremzedelerinin her daim yanında olarak depremde mağdur olan insanımız için birçok yardım kampanyası düzenlemişti. 2011 yılında yaşanan Van Depremi'nden sonra Van Erciş'te açılan aşevinde 60 gün boyunca sıcak yemek dağıtım hizmeti sunmuştu. 2020 Elazığ depreminde de 3 farklı lokasyonda yemek dağıtım hizmetinde bulunmuştu.

Geçmişten bugüne İnsan Vakfı, 30 yılı aşkındır devam eden serencamında her zaman "Önce İnsan" dedi. Önce insan düsturuyla hem ülkemizde hem yeryüzünün birçok mazlum coğrafyasında sayısız hizmetlerde bulundu. Ülkemizde meydana gelen bu büyük felaketle birlikte İnsan Vakfı olarak, büyük afetin yaraları sarılana kadar bütün kaynaklarımızla, tüm gönüllülerimizle birlikte çalışmalarımıza ara-lıksız devam edeceğiz.

Mesut Baykara ile Deprem ve Arama-Kurtarma Çalışmaları Üzerine

İNSİCAM

S: İlk olarak sizi kısaca tanıyabilir miyiz?

C: İsmim Mesut Baykara. 1976 Van doğumluyum. İlk-orta ve lise öğrenimimi Van'da bitirdim daha sonra İstanbul'a gelerek inşaatlarda çalışmaya başladım, üniversiteyi kazanamamıştım o zaman. Böylelikle İstanbul serüvenim başladı. Askerliğimi de İstanbul- Küçükyalı'da yaptım. İstanbul'da uzun süreli çalışma hayatım oluştu. Orada İnsan ve Medeniyet Hareketi ile birlikte Fikirtepe'de kaldım, beş yıl boyunca Rıza Pekdemir kardeşimiz ile birlikte ev arkadaşlığı yaptık. O dönemler 17 Ağustos Depremi yaşanmıştı. Bu işlere nereden gönül verdiğimi sorarsanız; temeli 17 Ağustos'a dayanır. 17 Ağustos 1999 depreminde yine Tekirdağ-Çorlu'da bir inşaatta asma tavan işleri yaparken deprem oldu, sabahı ben İnsan Vakfı'nın aracılığıyla Sakarya-Çark caddesinde üç ay boyunca çalışmalara katıldım. Genelde o dönem afet müdahale adına sadece gıda-barınma gibi insanların ihtiyaçlarını karşılayan çalışmalar yapıyordu. Ama orada en çok eksik gördüğüm şey, bizde eksik olan; biz dışarıdan bize uzatılan eli bekleyenlerdendik. Özellikle, Avrupa'dan arama-kurtarma ekiplerinin gelmesini bekliyorduk. Türkiye'de sivil savunma adı altında bir oluşum vardı ama bunun içi ne kadar dolu, onu ayrı bir konuşmak lazım. Yani yardım edilecek mazlumlar halindeydik. Bu durum bende çok büyük bir yara açtı. Ben de bu işi öğrenmeye karar verdim. Yardım edilen değil, yardım eden olma adına eğitimler almaya çalıştım kendi çabamla. STK'ların vermiş olduğu eğitimlere katılarak kendimi geliştirmeye çalıştım. Böylelikle süreç devam etti. Kızılay'a gidiyorum, o dönemler devlette eğitim verecek yer yoktu. Mesela bugün, günümüzde var olan meşhur olmuş olan AKUT da olsa değişik STK'lar da olsa bunların temelinde İstanbul itfaiyesinden alınmış eğitimler vardır. Biz de oralardan eğitimler aldık. Sağ olsunlar, var olsunlar. Özellikle itfaiyenin bu oluşumlar da çok etkisi var.

S: Peki resmi eğitim ilk olarak ne zaman başladı?

C: Resmi eğitim, beş yıl önce İHH'nın arama kurtarma faaliyetleri başlattığını gördüm, daha öncesi vardı ama kendi ilimde, Van özelinde bana ekip liderliği teklif edildi. Bu noktada eğitimlerim olduğunu biliyorlardı ama ben yine yetersiz olduğunu düşünerek İHH'nın afet akademisinde önce eğitim aldım, yani onların kendi eğitimlerinde hazırlamış oldukları müfredatları tamamıyla bitirdikten sonra eğitimcilik eğitimi aldım. Bu noktada deprem arama-kurtarma, doğada arama-kurtarma eğitimliklerini aldım. Bu işleri yaparken Türkiye Dağcılık Federasyonu'nda çalışmış arkadaşlardan, özellikle dağcılık-ipli erişim/makara sistemi eğitimleri aldım. Böylelikle kendimi geliştirdim. Bu işi İHH aracılığıyla resmileştirdik, bu şekilde devam ediyor. Sonra İHH ekip liderliğimin yanı sıra gönüllü olarak doğu-güneydoğu illeri koordinatörlüğü yapıyordum. Daha sonra İHH afet yönetimi akademisi, bana personel olarak hizmet etmem için bölge koordinatörlüğünde bulunmamı teklif ettiler, sağ olsunlar. Böylelikle görevimiz devam ediyor.

S: Bu sizin katıldığınız kaçınıcı felaket oluyor?

C: 17 Ağustos gördüm, oradaki çaresizliğimiz bizi bu yollara sürükledi. Daha sonra yine Türkiye'nin muhtelif yerlerinde özellikle Adana-Ceyhan-Seyhan'a gittim, Erzin-can'a gidemedim ama verilerini incelemiştim. Kastamonu-Giresun, Düzce'deki sel felaketi derken bilfiil Elazığ'da insanların kurtarılmasında, Van'da çığ felaketinde yine aktif görev aldım. Yine en son ülkemizin yaşadığı bu felakette aktif görev aldık.

S: Peki haberi duyduunuz, deprem oldu Maraş merkezde. Haberi duymanızla bölgeye varışınız arasındaki süreç nasıl gelişti?

C: -Sabah namazına yakın, tehecüd kılmaya kalktığımızda deprem oldu, Van da sallandı ama böyle 3.5 gibi hafif sallandı, ben herhalde Van'da rutin bir deprem oldu sandım. Sonra baktım haberlerde Maraş'ı gösteriyor, birbirinden ayrı sandım. İllerin sayısı artmaya başlayınca oradan buraya şiddetinin tesir etmesini düşünerek bunun büyük bir yıkım olduğuna karar verdim ve bütün ekibi alarma geçirdim. Herkes AFAD'a ulaşsın dedim, ilk önce ekip bu şekilde hazır oldu. AFAD'ın koordinesinde onlar bize Kahramanmaraş iline gitmemiz için talimat verdiler.

S: Yani siz kimsenin davetiyle değil kendi isteğinizle harekete geçtiniz. Doğru mu anlıyorum?

C: Biz zaten İHH'nın arama-kurtarma ekibiydik ama bu sürecin büyük bir yıkım olduğunun farkındaydık. Evet, kendimiz inisiyatif alarak hareket ettik zaten yoldayken olayın vahameti ortaya çıktı. Biz Van'dan iki tane araç ayarladık, yoldayken Maraş'a gitmek üzere niyetlenmiştik sonra İHH afet yönetimini aradık, nereye gidelim diye sorduk. Onlar dedi ki AFAD'ın 10 ilde en düşük sayısının olduğu yer Adıyaman, oraya gidin dediler. Adıyaman'a iki araç ile geldik. Biri malzemeleri taşıyordu. Jeneratörümüz, yedi tane hiltimiz, ara kablolar, bal-yozlar... Akşam üç buçuk dört gibi ulaştık Adıyaman'a. İHH stickerlarımızı araçtan söktük. Herkes yolda önümüzü kesip, burada canlı var, yardım edin, diyordu. Ama süreç böyle işlemiyordu. Bizim AFAD'ın koordinesine girmemiz gerekiyordu. Direkt AFAD kriz merkezine gittik, orada kaydımızı yaptıktan sonra ilk lokasyonumuza geçtik. Orada, yeni sebze hali denilen yerin karşısında Akbal Apartmanı vardı. Çalışmalara başladık. Orada dört vatandaşımızı canlı, iki tanesini ölmüş olarak çıkardık. Sonra ilerleyen süreçte, zaten sabaha yakındı

AFAD'ı arayarak başka bir lokasyona geçelim dedik. Sonra Zombaba Camii, Dumdum mahallesine gittik, orada Toprak ve Emir isminde çocukları çıkarma operasyonuna başladık. İki bina yan yana, aralarında iki metre mesafe var. İki farklı ekip olarak çalışmalara başladık. Burada en çok beni etkileyen şey, ikisinin arasında hangisini daha erken çıkarırız diye tercih yapmak oldu. Birini öncelemem gerekiyordu, ekibi ikiye böldüm. Bana göre Toprak daha şanslı gözüküyordu. Önünde dehlizi kazdık bilfiil konuşuyoruz, temas var, gördük. Bilinci açık, sıkıntı yok, uzanıp alacağız gibi gözüküyordu ama Emir'i alamıyorduk. Emir'in sadece elini görüyoruz, arada bir duvar, onun arkasında bir çift kişilik baza, onun arkasında Emir var.

S: Peki çocukların varlığını nasıl tespit ettiniz, seslerinden mi?

C: Biz enkaza girerken bir sesizlik sağlayıp orada sesli arama yapıyorduk. Prosedür bu şekilde işler. Enkaza ulaşıncı, halkı, araçları susturup sesli ikazda bulunuyoruz. "Arama kurtarma ekibi burada, sesimi duyan var mı?" Bu çağrıyı öncelikle üç kez yapıyoruz. Eğer ses alırsak müdahale ediyoruz, almazsak başka bir varyanta seslenişimizi gerçekleştiriyoruz. "Arama-kurtarma ekibi burada, sesimi duyan varsa bir yere vur" diyoruz, eğer konuşacak, ifade edecek takati yoksa bu şekilde sesini duyursun. Depremde Zeynep teyzemizi çıkardık, 107. Saatte, beşinci günde. Onu, sadece elinde bir tahta parçasını duvara sürttüğü için bulabilmiştik. Bu tür şeyleri eğitimlerle pekiştirince eğitim de alınca var olan imkanları kullanabiliyoruz. Tekrardan Toprak'a dönecek olursak, açtık dehlizi kurtaracağız, bir ayağı kolonun altında kalmış, rükuda eğilmiş gibi duruyordu. Biz ayağını görmüyorduk. Yatak vardı aramızda. Bu süreçte almaya çalıştık ama ayağı

sıkıştığı için alamıyorduk bir türlü. O da şok halinde olduğu için bize bilgi veremiyordu. Ayağım sıkışmış diyor ama ayağı kolona sıkışmış. Bu yüzden alamadık. Takriben 45. saatlerdi, ben 45 dakika dinlendim, ekipler devam etti. Sonra geldim, çıkardınız mı, dedim, yok dediler. Daha sonra çıkarabildik. Çıkarırken ayağına zarar vermemek adına hassas bir çalışma yaptık, çok şükür ayağına da bir şey olmadı, çıkardılar. O sırada arkadaşlarla ayakta morlukları görünce kangren oldu sandık ama çok şükür sağ-salim çıkardık. Daha sonra yan tarafta Emir'i kurtarmaya gittik. Beni çok duygulandırdı. 9-10 yaşlarında bir çocuk. Teskin etmeye çalışıyoruz. Ama babasının yanında buz gibi olduğunu söylüyor, biz biliyoruz babasının vefat ettiğini ama diyemiyoruz. Babasının uyuduğunu, ondan üşüdüğünü söylüyor. Süreç ilerliyor, kurtulma arzusu artıyor artık ne zaman kurtaracaksınız diye sormaya başladı yeniden. Sonra saati sordu, ne yapacaksın dedim, ölüm saatimi hesaplayacağım dedi. Artık yaşamdan ümidini kesmeye başlamıştı. Emir'in önündeki bazayı çekerken annesinin cansız bedenine karşılaştık. Babası da orada vefat etmiş, üzerini örttük üşümesin dedik. Sonra Emir'i almaya çalışıyoruz. Altına yaptığını söyledi çekinerek, biz de sıkıntı olmadığını, yanımızda kıyafet olduğunu söyledik. Bir yandan ekip arkadaşlarımızla birlikte kendi çocuklarımızı düşünüp duygulandık. Bir anda hem yetim hem öksüz kaldı dedik. Teyzesi orada, eniştesi orada, hepimiz oturup ağladık, bir şey de yapamadık sadece onu sağlık ekiplerine teslim ettik.

S: Birçok insanı kurtarmaya çalışırken duygusal anlar var, bu duygusal anlar kurtarma işini nasıl etkiliyor, nasıl üstesinden geliyorsunuz?

C: Biz bu eğitimleri alırken psiko-

sosyal anlamda da eğitimler aldık. Özellikle bu tür operasyona gelenlerin neyle karşılaşacağına dair eğitimler aldık. Kurtarma anında olur da ekipten biri etkilenirse biraz kenara çekip dinlenmesini sağlarız ya sigara içilir ya ağlanır bizde sigara içen yoktur, genelde ağlanır.

S: Ekibiniz kaç kişi?

C: Benim ekibim 82 kişi olmasına rağmen, 30'a yakını tam eğitimli, kalanlar gönüllü ama eğitim almış kişilerdi.

S: 82 kişi kaç ekibe bölündü?

C: İki jeneratörümüz olduğu için iki ana kurtarma ekibi olduk, beş tane farklı küçük tim oluşturduk. Çok fazla alanda arama kurtarma yaptık. Onları yönlendirdik, "canlıyı bulun müdahalelerini yapın". Böylelikle diğer yerlere de ulaşmış olduk. Toplam yirmi yedi enkazda çalışmış olduk.

S: Bu enkazları AFAD mı haberdar etti?

C: İlk gün biz lokasyonu almıştık, bitirmeden çıkamıyorduk. Bitirdikçe yan taraftaki enkaza geçiyorduk. Dumdum mahallesi boydan boya yıkılmış.

S: Peki mahalle yıkıldıysa aralara nasıl giriyorsunuz?

C: Ara boşluk ya da enkazların üzerinden binanın yapısına göre hareket ediyorduk. Genelde üstten girerek kurtarma yaparız.

S: Toplamda kaç kişi kurtardınız sağ ya da yaralı olarak?

C: Van ekibi olarak 41 vatandaşımızı sağ olarak kurtardık, 76 vatandaşımızı da ölü olarak çıkarıp yakınlarına teslim ettik.

S: Vefat etmiş olarak enkazdan çıkardığınız insanların yakınları sizi orada bekliyor, tepki veriyorlar mı size olumsuz olarak?

C: Öyle bir şeye mahal vermedik. Cansız olsa dahi belirlenen sayıda insanları bulmaya çalıştık ve hepsini bulduk. Özellikle bu olayı Zümrüt Apartmanı'nda yaşadık. Çeşitli illerden gelen ekiplerle yaşadık, sonuç-

ta ben bölge koordinatörlüğü yaptığım için benim altımdaki 15 ilden gelenleri de yönlendirdim. Onları da koordine etmek zorundaydım. Dönüşümlü çalıştılar, elhamdülillah büyük enkazları temizleyip, bütün cenaze sahiplerine cenazelerin vücut bütünlüğünü bozmadan teslim ettiler. Özellikle "vücut bütünlüğü" diye vurguluyorum. Bazı olaylar yaşanmıştı. Acil akrabamı çıkarayım derken, insanlar yaşayan akrabasını öldürdü. Enkazda öncelik canlı, canlıyı bulmazsak ölmüş olan insanları çıkarırız.

S: Maddi olarak çok yorgunluklarınız oluyordur. Ortalama kaç saat uyudunuz günde?

C: Hiç uyumadık iki gün. Allah güç veriyor ama vardiyalı çalıştık. Bir grup çalıştı, bir grup dinlendi. Enkazlardan ses geliyor zaten uyuyamıyorsunuz. İlk iki gün su içtik, pek bir şey yemedik, su içtik sonra sonra ekmek-çorba bulduk, yemeye başladık. Yanımızdaki yiyeceklerimiz bitmişti. Deprem bölgesinde bununla uğraşmamak için yanımızda getiririz ama bittiği zamanlar da oldu. Halk, devlet yardım etti.

S: Tüm sizinle birlikte çalışanlarla birlikte ne kadar insan kurtardınız?

C: -78 canlı, 230 tane ölü çıkardık.

S: Devletin çeşitli birimleri Kızılay, AFAD gibi birimlerle ilişkiniz nasıl oluyor?

C: "Bu süreçte devlet var mıydı?" sorusu çok soruldu. Mesela bize mazot desteği sağladı AFAD. Devlet yoksa kim vardı? Devlet vardı ama bazı noktalarda zayıf kaldı denebilir. Süreci oturtup krizi yönetme anlamında bazı zayıflıklar olabilir ama süreç beklenilenin üzerinde bir performans gerektiriyordu. 10 il olması hasebiyle şu an 9 bin küsur enkazdan bahsediyoruz. Her birinin başına 5 kişi koysak 10 bin insan ediyor yani personel anlamında. Öyle bir imkân yok. Türkiye'deki tüm arama kurtarma ekibi sayısı

10 bin yoktur herhalde. 10 bin değil hatta 4 bin yoktur.

Devlet vardı ama zayıf kaldı, belki bir şehir olsaydı yönetebilirdi ama 10 şehir büyük bir organizasyon; insani yardımı organize etmek, takibi ve koordinesini sağlamak büyük bir iş. İnsanlar bunu görmüyor. Sadece sahada illa enkazın başında AFAD olsun diyor ama Adıyaman'da AFAD 10-20 kişi, zaten bu insanların yarısı ölmüş. Bunu düşünmek lazım. Toplum olarak şuna ihtiyacımız var. Mesela ben Japonya, Çin, Kanada, ABD gibi yerleri araştırdım. Bu işin duayeni Japonlar gibi görülüyor, onların eğitim müfredatında ilköğretimde bile afetle ilgili dersler 100 saat, bizde 6 saat. Bu da büyük felaketleri yaşamış bir ülkede az, hakkıyla da anlatılmıyor zaten.

S: En iyi çalışan arama-kurtarma ekibinin İsrail olduğu söyleniyor, doğru mu?

C: Bilmiyorum hocam, ben Adıyaman'da çalıştım. Onlar herhalde Antakya'da çalıştılar, bilmiyorum o yüzden.

S: 12 günlük tecrübeniz size önceliklerden farklı olarak ne öğretti?

C: Daha önce ekibimi yönetiyordum ama burada sahayı yönetmek durumunda kaldım. Sahayı yönetmek, ekibi yönetmekten daha zor. Hani devlet yok diyorlardı ya bir nevi devlet gibiydim ben de. Herkes benden bir şey istiyor. Operasyonu yönetmemi istiyor. Ben orada anladım devleti. Devlet yok diyorlar. Kabul etmiyorum. Ama zayıf kaldı, ben de zayıf kaldım. Bazı yerden ekibi çekmem gerekti, nakletmem gerekti.

S: Arama-kurtarmanın zayıf olduğunu söylediniz, devletin bu yöndeki çalışmaları eskiye göre nasıl?

C: 17 Ağustos'tan sonra biz eğitim alacak yer bulamıyorduk. Sadece İstanbul itfaiyesi vardı, o da boş za-

manlara denk gelirsek, onların da kendi eğitimleri var. Orada bazı sevdiğimiz abilerimiz hafta sonlarını ayırdı da biz bir şeyler öğrenmeye başladık. Ama şu an devlet her anlamda, özellikle AFAD, geçtiğimiz yıl birçok ilde eğitim verdi. Tatbikatlar yapıldı bu yıl. STK'lar da bu işlere el atmalı. Bir nevi davet olarak da düşünülmesi. Bu işlerde çok şeye şahit olduk. Mesela Koşu Parkı'nda Alevi bir vatandaş ve ailesini çıkardık, 5 kişi. Bana dedi ki Allah, Muhammed, Ali senden razı olsun. Yani biz kimsenin dinine, meşrebine, mezhebine karışmıyoruz. Çünkü biz, mazlumun dinini sormuyoruz orada, insan kurtarıyoruz.

S: Binaları görüyorsunuz, bu binaların yıkılmasındaki faktör uygun yapılmaması mı yoksa depremin şiddeti mi?

C: Bundan 9 yıl önce Azerbaycan'da 7.3 büyüklüğünde deprem oldu. Orada yıkılan bina yoktu. Oradan gelen vatandaşlara sordum, Ruslar yapmış, muhkem yapmış dediler. Mesela Japonya'da depremde bir kişi yaralanmış, o da Türkiye'den gitmiş camdan atlamış. Yani anlatabiliyor muyum meseleyi? Bizim devlet anlamında bazı şeylerimiz var. Hatır-gönül meseleleri var yerel yönetimlerde, belediyelerde özellikle yapı denetimi noktasında reforma ihtiyacımız var.

S: Son olarak ne söylemek istersiniz?

C: -Bütün STK'ların bu yükün altına ellerini koymalarını isterim. Devlet bir yere kadar. Tamam devletin bir gücü var, bir potansiyeli var ama STK'lar da bu sahada olmalı, çünkü biz gördük, süreçte STK'ların ne kadar faydalı olduğunu, imkanların nasıl seferber edildiğini ve insan gücü noktasından da büyük bir potansiyel olduğunu. Ayrıca devletimiz de gördü, halk da gördü. Dönüşler bu noktada iyi. Arama kurtarma ekipleri kurulsun, eğitimler alsınlar. Sonuçta biz bu afetlerle yaşayaca-

ğız. İlerde başka afetler de bizi bekliyor. Kuraklık gibi afetler mesela. Akademik çalışmalara ihtiyaç var, bunların önü açılsın. Deprem ile ilgili verileri okuyup değerlendirebilmeliyiz. Mesela Adıyaman özetinde söylüyorum, diğer illeri görmediğim için bir şey diyemem. Yapı stoku yaşlı olan illerin değiştirilmesi lazım mesela. Ciddi manada bazı binalar tuz buz oldu. Kum tanelerine dönüştü. Yani belirlenen limitlerde çimentosuydu, karışım maddeleri idi, bunları denetleyecek yapı denetim şirketleri Van depreminin sonrasına arttı. Ama şu an yine bu bizim rutin Türkiye hâli, hatır-gönül işlerine döndü. Deprem idare etmez, yok eder. Hayat kurtarmak, yaşamak için bina yapıyoruz, mezar inşa etmeye gerek yok. Bu anlamda İslami STK'lar bu alanlara kayıp tebliğ de yapabilirler. Zümrüt Apartmanı'nda bize, devlet ile aramız iyi değil, sizle de iyi değil ama biz sizi böyle bilmiyorduk, dediler. Kendinden olmayana el atmazsınız sandık ama siz sürecin başından sonuna kadar cenazemizi bile bizden çok ağlayarak çıkardınız.

Ülkemizde şöyle bir açmaz var; zekât veririz, kumanya yaparız, fitre veririz, insanlara yardım ederiz. Gönüllü zengin bir milletiz. Ancak Arama Kurtarma ekiplerine bağış yapma noktasında çok zayıf kalıyoruz.

Hepinizden Allah razı olsun, Allah sağlık afiyet versin, bir daha yaşatmasın. Selam ediyoruz.

Deprem Sonrası Bölge İzlenimleri

Necip EVLİCE

Her zaman beklediğim, Maraş'ta dostlarla, yetkililerle sohbetlerimde sık sık konu ettiğim, yakınlarımı sık sık uyardığım, büyük yıkıma ve ölümlere neden olacağından endişe ettiğim beklenen deprem, maalesef 6 Şubat 2023'te 04:17'de gerçekleşmişti. Büyüklüğü 7.7'ydi. Sabah 06:30 sırasında öğrendiğimde, içimden bir "Eyvah!" sesi yükseldi.

Kısa süre sonra "uluslararası yardımı da içeren 4. seviye alarm verildiği açıklandı." Bu da korkularımı kat kat artırdı. Depremden üç saat sonra bile bölgeden yansıyan bilgiler çok yetersizdi ve sağlıklı değildi.

Bu büyük depremin yarattığı şokla, ilk anlarda ne yapacağımı hiç bilemedim. İstanbul'daydım deprem anında. Sabahtan itibaren sıfır iletişimle bo-calayıp durdum. Hemen yola çıkıp Maraş'a gitmemek için kendimi zor tutuyordum. Bir yandan da ilgililerin "Yollara çıkmayın!" uyarısı geliyordu gözlerimin önüne. Televizyonlardan bilgi almaya çalışırken, aradan dokuz saat geçtikten sonra meydana gelen 7.6'luk ikinci deprem, örneği olmayan emsalsiz bir şok daha yaşattı hepimize ve yıkımları iki katına, belki de daha fazlasına çıkardı.

Ancak öğleden sonra bazı yakınlarımla internet üzerinden irtibat kurabildim ve iyi olduklarını öğrenebildim. Bu arada depremin şiddeti daha da belirginleşmiş ve ürkütücü boyutta olduğu anlaşılmıştı. Zarar görmeyen ve bir zorunluluğu olmayan yakınlarıma ilk söylediğim şey şu oldu: "Bir an önce Maraş'ı terk edin. Sizler terk edin ki, zarar görenlere daha kolay erişilebilsin ve yardım edilebilsin." Kardeşlerim bunu göze alamadılar. Yeğenlerim deprem bölgesinde kurtarma ve yardım faaliyetlerinde bulunuyorlardı.

Maraş'a ve Adıyaman'a ilk gün gidebilen kurtarma ekibi olmadı denebilir. Her ne kadar yollarda sıkıntılarla da karşılaşsalar, Maraş'tan ilk ayrılanlar kendilerini emniyete almış oldular. İlk günün ardından, artık isteseniz de Maraş'tan ayrılamaz oldunuz ve Maraş âdeta bir hapishaneye döndü. Çünkü yakıt yoktu, ulaşım yoktu, hava şartları çok kötüydü. Ve Maraş denen bu hapishanedeki mahkûmların binlercesi ölmüş, binlercesi de enkaz altında ölmeyi/kurtarılmayı bekliyordu. Durum tam bir trajediye dönüşmüştü.

Üç gün boyunca evden hiç çıkamadım. Televizyon kanallarının karşısında ürpererek, ağlayarak, hırslanarak, inleyerek, çaresizce olanları izledim durdum. İnsanın ne kadar çaresiz olduğu, bu gibi durumlarda daha net anlaşıyor.

Dördüncü gün, kız kardeşlerimden birinin ve yeğenlerimin şehirden çıkmaları mümkün olabildi. Ben de İstanbul'dan Ankara'ya doğru aynı gün yola çıktım. Dördüncü günde bile yurt dışından kara yoluyla gelen kurtarma ekiplerinin konvoyuna rastlıyordum. Turuncu renkli araçlarıyla uzun bir konvoy oluşturan Ukrayna ekibi, bunlardan biriydi. Sonra diğer kız kardeşimin ve yeğenlerimin Ankara'ya gelmelerinin yollarını aramaya başladık. Ancak onuncu günde yola çıkmalarını sağlayabildik. Ankara'ya geldiklerinde hepsi perişan haldeydi. Oralarda, çadırlarda, arabalarında ya da enkaz başında yaşam savaşı veren insanların hallerini düşünemiyordum bile.

İlk günden beri gitmek istediğim ama bir türlü nasıl yapacağıma karar veremediğim yolculuğun gerçekleşeceği bir durum ortaya çıktı nihayet. Tarık Tufan dostumuzun akıl edip kurduğu "Deprem Bölgesindeki Edebiyatçılarla Dayanışma" adındaki Whatsapp grubunun bir sonucu olarak İstanbul'dan Müstakim Haksal, Şakir Kurtulmuş, Mustafa Özel; eşten dosttan toplanan yardımları ihtiyaç malzemelerine çevirecekler, yanlarına da bir miktar nakit alıp yola çıkacaklardı. Ankara'dan da Maraş'tan dün gelen yeğenim Ömer'le ben katılacak ve Kahramanmaraş'a doğru yola çıkacaktık.

Depremi on birinci günü, 17 Şubat 2023 Perşembe ikindi vakti, İstanbul'dan gelen arkadaşlarla Ankara'da buluştuk ve Kayseri'ye doğru yola devam ettik. Gece Kayseri'de bir arkadaşın evinde konakladık. Arkadaşımızın evinin olduğu bölgedeki sık ve yüksek yapılar hepimizi ürpertti. Allah göstermesin, bir deprem olması halinde neler olacağını hayal bile edemedik.

Sabah, gün doğumuyla beraber Maraş'a doğru yola çıktık. Kayse-

ri'den Pınarbaşı'na doğru giderken, her zaman olduğu gibi, sağ tarafımızda bütün heybetiyle Erciyes'i gayet net görebiliyoruz. Yavaşlıyorum ve arkadaşlar fotoğraf çekiyorlar. Bu yoldan her geçişimde, Erciyes'in büyüklük ve ihtişam duygusu veren bir yanı olduğunu düşünmüştüm. Gerçekten de muhteşem bir dağ Erciyes.

Bu düz ve uzun yolda ilerlerken, hepimizin yüzünde bir hüznün ve ağlamaklı bir hal var. Konuşmak bile istemiyor canımız. Her zaman, Pınarbaşı'ndan Maraş'a döndüğümüzde yolun bittiğini düşünür ve neşelenirdim. Göksun'a doğru ilerledikçe, o dik ve hırçın yamaçlar, dağlar içime bir neşe, bir huzur salardı.

Niyedir bilmem ama zaman zaman da

"Oy dağlar yalçın dağlar

Dumanı hırçın dağlar

Gün olur devran döner

Ağlayan bayram eyler" türküsünü mırıldanırdım.

Belki de, Anadolu insanının hep ağlayan bir tarafının olduğunu, Anadolu'nun bir acılar yurdu olduğunu, bir gün bu ağıtların son bulacağını ve sonunda mutlu olacağını umut eden iç sesimdi bu türkü. Bizim bu yolculuğumuz da ağlayan yanımıza derin ve ağır bir ekleme yapılmasının ardından, bir ağıt yolculuğuydu âdeta. Şimdi iyice sonuna geldiğimiz bu yolda, göreceğimiz ve tanık olacağımız ürkünç görüntüler nedeniyle, tekerlerimiz geri geri gidiyordu sanki.

Göksun'un girişinde yakıt almak için durduğumuz benzinlikte, etrafımıza baktığımızda, ilk anda algılamadığımız ama daha ayrıntılı ve dikkatli bakınca, hemen her şeyin depremden nasibini aldığını ve yalandığını gördük: karşımızdaki caminin minaresinin ucu yıkılmış, duvarları çatlamış, hemen yanında ki evler ha çöktü ha çökecek, ilerdeki barakamsı yapılar bile ezilmiş bü-

zülmuş, yolun karşısındaki birkaç yeni bina yerle bir olmuş, sağında ve solundakiler de oturulamayacak kadar hasar almış. Bu sahneler bile insanın çarpılmasına ve deprem gerçeğiyle sarsılmasına yeterli aslında.

Artık Maraş'a geldik sayılır. Bir iki yıl önce açılan tüneller ve viyadükler, Göksun-Maraş arasındaki yolculuğu yarı yarıya kısalttı ve kat be kat kolaylaştırdı. Bu yolun "Edebiyat Yolu" olarak adlandırılması ve Maraş'ın eşsiz değerlerinin, özellikle Yedi Güzel Adam olarak andığımız kişilerin isimlerinin bu yoldaki uzunlu kısıltı tünellere verilmesi, dikkat çekici ve yola anlam katan bir durum olmuştur. Hepsini rahmetle anıyoruz.

Nuri Pakdil'in isminin verildiği uzun tünelden geçerken, Biat 1'deki Varto depremiyle ilgili yazdıklarını hatırlamaya çalışıyorum: "Yirminci yüzyıl Anadolu'ya, çoğunlukla Doğu Anadolu'ya yaramadı. Uğur getirmedi açıkçası. Yirminci yüzyılda bir çarpılmışlık vardır, âdeta kendinde değildir. Doğu Anadolu'yu ölüm kuşatır, kırım kuşatır." Şimdi bu kuşatılmışlığın çok yeni ve çok daha büyüğüyle karşı karşıyayız: "On ili etkileyen Kahramanmaraş depremi". Nuri Pakdil, üstü kapalı da olsa, Anadolu'da meydana gelen depremlerin, sırtını Anadolu'ya, yüzünü Batı'ya dönen 1923 sonrası yönetimine bir uyarı, bir bildiri olduğunu da söyler bu yazıda.

“Yeraltı, bildiri sunuyor yerüstüne. Anadolu toprağı, yönetimin önüne, ölü kemikleriyle yazılı bir yazıt bırakıyor: ELİMDEN TUT. NE ÇABUK UNUTUVERDİN ANADOLU DÜŞÜNCEİNİ. BİR YERÜSTÜ DEPREMİ DE SENİ YIKABİLİR, YERALTI DEPREMİNİN BENİ YIKTIĞI GİBİ. DÖN UYGARLIĞIMIZIN KAYNAKLARINA. ULUSAL BİLDİRİ BU TOPRAKLARDADIR. UYGARLIĞIMIZA YABANCILAŞAMAYIZ. KEMİKLERDEN BELGE ÖNÜNDE. İŞTE DURUMUM. KIYAMETE DEĞİN YAPIYORUM UYARMA GÖREVİMİ İNSANLARA.”

Bana yüzyıllar kadar uzun gelen gençliğimin Maraş’ındayız. Ortaokul, lise yıllarımda (1973-1979) okul piknikleri vesilesiyle zaman zaman geldiğimiz Kazma Bağları ve Kılavuzlu tarafından giriyoruz şehre. Karşımızda Ahır Dağı’nın batı ucu. Yol boyunca gördüğümüz ve şehre giriş çıkıştaki trafik hâlâ çok yoğun. Özellikle yardım ve destek getiren araçlar çoğunlukta.

Yeni ve yüksek katlı şehirleşmenin yoğun olduğu Onikişubat ilçesinin geniş ana caddesinde ilerliyoruz. Caddede insan ve araç trafiği birden yoğunlaştığında anlıyoruz ki, hemen cadde kenarında bir enkaz var, kurtarma çalışmaları devam ediyor. Gördüğümüz her enkaz, her yıkıntı bazı güçler karşısında ne kadar aciz ve çaresiz olduğumuzu yüzümüze haykırıyor âdeta. Onlarca katlı ihtişamlı binalar yerle bir olmuş, yıkıntıların altında kalan o gösterişli araçlar kâğıt gibi yerlere yapışmışlar ve herkes yerinden yurdundan azade mülteci olmuş sanki bir anda. Yol boyunca değişik kuruluşların aşevlerini görüyoruz.

Adresleri belli ilaçlar, özel gıdalar, giysiler vesairenin sahiplerine teslimi için irtibatları kurup hızlıca yerlerine ulaştırıyoruz. Yatılı Bölge Okulu’ndan Mağaralı Mahallesi’ne doğru gidiyoruz. Batıpark’taki stad-

yuma kurulan çadır kentte teslimatlarımızı yapıyoruz. Buradaki çadır kentten kulağıma gelen ne sessizlik, ne uğultu; gözlerimin gördüğü ne kalabalık, ne sükûnet. Tanımlayamadığım bir duygu içindeyim.

Buraya kadar nispeten yıkıntının az olduğu bir güzergâhtı. Buradan, Cuma kılınır umuduyla Abdülhamid Han Camii’ne geçiyoruz. Yıkıntılar gittikçe artıyor. Yıkılmayan ama eğilen, bükülen, ezilen, çözülen binalar ürkütüyor hepimizi. Hasar aldığı için cami kapalı. Etraf yıkık. Aşağılara baktığımızda, yer yer dumanların yükseldiği, gri bir rengin hâkim olduğu, tanımlamakta çok güçlük çektiğim bir görüntü karşılıyor bizi.

Cumayı, İnsan Vakfı’nın Koordinasyon Merkezi olarak kullanılan 15 Temmuz Şehitleri Ortaokulu’nda eda ettik. Dostumuz Ali Büyükçapar’a Hece Yayınları’ndan getirdiğim kitapları verdim. Tüm gün bizimle birlikte oldu. Evi yıkıldığı için bu süreçte kitaba ihtiyacı olduğunu söylemişti. Serdar Yakar dostumuzla da görüşüp konuştuk, durum değerlendirmesi yaptık. Okulun ve Koordinasyon Merkezinin Müdürü olan Memduh Kayıklık hocamız, bize ilk günden itibaren yaşadıklarını, çok detaylı olarak anlattı.

Buradan ayrıldıktan sonra, Karacaoğlan Mahallesi’ndeki evimize ve yakınlarımızın olduğu yerlere gittik. Bu bölge, benim de 1977’lerde kumunu, çimentosunu ellerimle karıştırıp yaptığım evimiz gibi, bir kat, iki kat, en çok üç kat evlerden oluşan bir mahalleydi. Tüm beton ve briket ilkelliğine rağmen çok fazla yıkım yoktu. Kendi ellerimle her aşamada alın terimin ve emeğimin olduğu evde de herhangi bir hasar yoktu. Yıkımın az olmasının hem zeminin sağlam olmasından, hem de çok katlı yapılar olmamasından kaynaklandığını söylüyorlar. Buralar, hâlâ küçük küçük arsalar

oluşan küçük evler bölgesi olduğu için yüksek kat ve emlak rantına kurban edilmemiş yerler. Bu nedenle, bu mahalleler, gecekondular mahalleleri olarak kabul edilebilir hâlâ. Yazık ki, şehrin göbeğinden başlayan ve Maraş’ın yerlilerinin mülkiyetinde olan tarım arazileri söz konusu emlak rantının karşısında duramamış ve çok katlı yapılaşmaya kurban edilmişti.

Yıllar önce, Ankara’da, Altındağ Belediye Başkanı Veysel Tiryaki’nin bir kahvaltı davetine katılmıştık. Nuri Pakdil ve Rasim Özdenören abiler de vardı. Bir ara, konu TOKİ binalarına ve yıkılıp yüksek bloklar yapılan gecekondulara geldi. Ben de Veysel Bey’e bir fikir olarak “Gecekonduların da bir mimari tarz/birikim sayılabileceğini, dünyada birçok ülkede bu tür yerleşimlerin ıslah edilerek korunduğunu ve geleceğe taşındığını, Ankara’da da hiç değilse bir vadinin ya da bir bölgenin korunup yaşatılması gerektiğini” anlatmıştım. Veysel Bey başını sağa sola çevirerek “Maalesef, bu rantın karşısında ne ben ne de bir başkası durabilir” demişti. Şimdi düşünüyorum da Anadolu kentlerinin o klasik, kişiye özel ilkel bina yapıları korunabilse, beton ucubelerinin ve mülkiyet rantlarının egemenliğine direnilebilseydi, bu depremdeki kayıplar asla bu boyutlarda olmazdı.

Öğretmenevlerinden Nahirönü’ne doğru ilerlerken önümüzdeki sağlı sollu yıkımlar karşısında ürkümek elde değildi. Ortaokul-Lise yıllarımda, evimiz her nerede idiyse, oradan yürüyüp gider, yürüyüp geldik okula. Nahirönü Caddesi boyunca, özellikle caddenin tarım arazilerinin olduğu kısmına bakan yanında hep iki katlı, alt katı ahır, üst katı ahşap evlerden oluşan yapılar sıralanırdı. Bu ahırlardaki büyükbaş hayvanlar her sabah nahıra katılır ve akşam geri gelirlerdi. Gazi Ortaokulu’ndan Sokakbaşı’na, oradan da

Gayberli'ye kadar olan geniş arazi-
de mevsimine göre marul, patlıcan,
maydanoz, nane gibi ürünler yetiştirilir ve taze taze ulaştırılırdı insanlara. Gazi Ortaokulu'ndan çıkınca, bu bahçelerin arasından geçerek Dumlupınar Mahallesi'ndeki evimi-
ze yürüyerek giderdim.

Lisede okuduğum yıllarda da, okulun son haftalarında arkadaşlarla anlaşıp, dersleri asardık. Öğretmenlere yakalanmamak için de Kara Lise, İstasyon, Orman Başmüdürlüğü üçgenindeki bahçelikler arasında gezip tozardık. Maraş ovasına doğru her yer yemyeşil bahçelerden geçilmezdi. Lisede okurken de, Karacaoğlan Mahallesi'ndeki evimize yürüyerek gidip gelirdim. Sonraları, belediye otobüsü, dolmuş çalışmaya başlamışsa bile, bizim bu araçlara verecek paramız olmazdı hiçbir zaman.

Ortaokul yıllarımdan iki fotoğraf buldum. O yıllarda renkli fotoğraf yeni yeni yaygınlaşıyordu. Arkama, Maraş'ı ve Ahır Dağı'nı almışım, fotoğraflardan birinde bulunduğum yer, Sokakbaşı'yla Gazi Ortaokulu arasındaki bahçeler. Ayaklarımın dibinde nane olduğu anlaşılan yeşillikler serili. Yeni sebze-meyve hal binası daha yeni yapılmakta, inşaat halinde. İlerleyen yıllarda bu hal binası da Maraş'a yetmeyecek ve daha dışarılara yeni bir sebze hali yapılacaktı. İkinci fotoğrafta ise Nahirönü'nden Mercimektepe'ye ve Ahırdağı'na doğru Maraş'ın mütevazı küçük yapıları ve çok kadim minareleri görünüyor. Şimdi bu iki fotoğrafın gösterdiği alanlarda yüzlerce çok katlı binanın enkazı ve binlerce insanın enkaz altında kalan bedenleri duruyor.

Bu devasa enkazların arasında dolaşırken "Ben de bu dağların nesine geldim..." türküsünden mülhem; "Ben buraların nesine geldim, ağla-sır insanlar sesine geldim, garipler ölmüş de yasına geldim" diyessim

geliyor. Gençliğimizde Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur, Müslüm Gürses dinleyerek dolaştığımız sokaklar, hep birlikte sigara içerek, çekirdek, frigo buz yiyerek üç film birden izlediğimiz kışlık ve yazlık sinemalar, çay içtiğimiz alçak iskemleli çayevleri, hoşgün oynadığımız kahvehaneler, sabaha karşı sıcak ekmek aldığımız fırınlar, aylaklık ettiğimiz küçük parklar, avucumuza ağzımızı dayayıp su içtiğimiz çeşmeler, kışın salepçiler, yazın meyan şerbetçileri, çağırtlak kebabı, ciğer kebabı, tükürük köftesi, lahmacun yediğimiz kebabçı tezgâhları, kelle paçacılar, "yağlı dürüldü" diye bağırarak çubuğa dizdiği marulları satanlar, sabahları sıcak süt içtiğimiz sütçüler ve her köşe başında karşımıza çıkan dondurma arabaları yok artık. Ramazanlarda bahçesinde iftardan sahura kadar çay içip sohbet ettiğimiz Halk Kütüphanesi, çok hızlı teravih kılınan camiler, yaz kış takıldığımız Çocuk Bahçesi, yazları serinlemek için gittiğimiz Pınarbaşı da yok artık. Boğazkesen Caddesi'ndeki, Ali Rıza Amcanın çizik plaklarını dinleyerek çay içmekten büyük zevk aldığımız Halis Çayevi de zaten çoktan yok olmuştu.

Bu yıllarda şekillenmeye başlamıştı düşünce dünyamız. 70-80 arasındaki süreç de çok hızlı toplumsal değişimlerin yaşandığı dönemlerdi. Ekonomi, her zamanki gibi çok çok kötüydü. Ülke gençliği, sağ ve sol olarak ikiye bölünmüştü ve birbirlerini öldürüyorlardı her gün. Oysa, bir üçüncü yol ihtimali belirmişti. Adına değişik çevrelerce değişik isimler veriliyordu: İslamcılık, dincilik, muhafazakârlık, radikal dincilik, şeriatçılık, irtica, gericilik, tutuculuk gibi. Tartışmalar, engellemeler, seçimler, mitingler, gösteriler, yürüyüşler derken, 12 Eylül 1980 darbesine giden süreçte ülkede çalkantı büyüyor, Maraş Olayları felaketini yaşıyorduk hep beraber. "Beyazıtlı Cami yanıyor,

Ulu Camiyi yıkacaklar" kışkırtmasıyla, kardeşin kardeşi katletmesi diyebileceğimiz olaylar sonucu yüzlerce insanın kanı toprağa düşüyordu. Böylelikle Maraş'ın ve Maraş'ının alınına bir kara leke sürülmüş oluyordu. Yeterince bilinçli olmadığı ve provokasyonlara kandığı için derin bir ah alma durumu da hâlâ ufkunda asılıdır Maraş'ın. Bugün yaşadığımız depremlerle, bu yalanlar gerçeğe dönüşüyordu âdeti: Beyazıtlı Cami, Ulu Cami, Arasa Cami ve birçok cami yıkılmıştı. Nice badirelerden sonra Maraş ve bazı şehirler, bu üçüncü yol mensuplarınca, yani Müslümanlarca yönetilmeye başlandı bir biçimde. Olması gereken; Müslüman duyarlılığıyla şekillenecek ve tüm insanlara hizmet edecek bir yönetim anlayışının hayata geçirilmesiydi. Ama olmadı, olamadı; öncekilerden ve ötekilerden hiç de farklı olmayan bir anlayış devam ettirildi.

İşte bu süreçlerde Nuri Pakdil'i tanıdım. İslam düşüncesini savunan, inanmadığı şeyleri reddeden ve karşı çıkan bir tavrı vardı. En temel reddiyesi, kendi ifadesiyle, kirli mülkiyete, mal biriktirmeye ve kara siyasayadı. Türkiye'de mülkiyetin kirli olduğuna inanıyor-du ve kendini "tapulu mülkiyeti olmayan adam" olarak niteliyordu. Kara siyasa diyordu; seçimlerde oy kullanmıyordu, mevcut yöntemlerle bir toplumsal dönüşümün olacağına inanmıyordu. Biriktirmeye ilgili de "sadece hacı amcalar, hatta sadece Maraş'taki hacı amcalar bankalardaki mevduatlarını çekse-ler sistem değişir" diyordu. Sistemi, Müslümanların ayakta tuttuğunu söylüyordu. Bu nedenle kendisi bankalara değil girmek, önünden bile geçmemeye çalışıyordu. Türkiye'de mülkiyetin de ekonominin de siyasetin de İslam'ın temel ilkelerine aykırı yapılandığını anlatıyordu. Sözü şuraya getirmeye çalışıyorum: Müslümanlar olarak karşıymışız

gibi, inanmıyor muşuz gibi yaptığı-mız her şeyi yapmakta bir sakınca görmemeye başladığımızdan sonra-dır ki, sayısal olarak ne kadar çoğalırsak çoğalalım ne Müslümanlara, ne de diğer insanlara bir faydamızın olmadığını anlıyoruz. Hele İslam'a, faydamızdan çok zararımızın olduğunu düşünüyorum.

Maraş özelinde, belediye başkanlarına, müteahhitlere, mimar-mühendislere, partilerin il başkanlarına, milletvekillerine bakınca yukarıdaki değerlendirme ve benzer yaklaşımlar hiç de haksız sayılmaz.

Maraş'ın sokaklarında, hem öğleden sonra akşama kadar, hem de ertesi gün öğleye kadar dolaştık. Onlarca insanla, eş dostla konuştuk. Herkes birbirinden dertliydi. Herkes sesini duyuramamaktan yakınıyordu. Kime yaklaşıp "Bir ihtiyacın, bir eksiğin var mı" desek, gözleri yaşararak "Benim bir ihtiyacım yok" diyordu, hiçbir şey olmadığını gördüğümüz halde. Anladık ki, insanlar "muhtaç olma" durumunu kabullenemiyorlardı. Biz de, "O halde ihtiyacı olanlara verirsiniz" diyerek bir şeyler bırakmaya başladık.

Akşam saatlerinde, Sütçü İmam Üniversitesi'nin bahçesinde kurulan çadır alanlarına ve aşevlerine ziyarete gittik. İzmir İnsan ve Medeniyet Hareketi'nin, İnsan Vakfı'nın kurduğu ve çadırlarda yaşayan insanlara sıcak yemekler çıkardığı aşevindeki tanıdıklarımızı ziyaret ettik. Akşam yemeğimizi de burada yedik. Şehirde parasıyla yemek yiyebileceğiniz herhangi bir yer yok çünkü. Bu aşevinin koordinasyonunu, 28 Aralık 2019 tarihinde İnsan ve Medeniyet Hareketi İzmir Şubesi'nin düzenlediği "Nuri Pakdil Programı"nı da organize eden Sayın Ahmet Gülcan gerçekleştirmişti. O programın sunuculuğunu ve İzmir'de bulunduğumuz süre içinde-

ki mihmandarlığımızı da yapmıştı Ahmet Bey. Maraş'ta, bu şartlarda yeniden karşılaşmak ve kucaklaşmak farklı duygular yaşamamızı sağladı. Aşevinde hizmet edenlerin çoğu değişik şehirlerden gelen gönüllü üniversite öğrencisiydi. Hepsinin yüzünde depremin hüznüyle beraber, bu hizmete katılabilmiş olmanın huzuru vardı. Aşevinde yemek yapan aşçıdan, servis yapanlara kadar herkese teşekkür ederek ayrıldık.

Bu gece Miraç Kandili. Maraş'ta, Koordinasyon Merkezi olarak kullanılan okulda kalmaya karar verdik. Geceyi, diğer gönüllülerle beraber, okulun yatılı kısımlarında geçireceğiz. Artçı sarsıntılar zaman zaman hissediliyor. Okul Müdürü Memduh Kayıklık beyin odasında Maraş'tan ve dışardan gelen gönüllülerle sohbet ediyoruz. Çocukluğumun geçtiği yakın bir köyden çocukluk arkadaşım Ahmet Kolutek ile uzun yıllar sonra burada karşılaşmış kucaklaşmak varmış. Uzun uzun sohbet ettik.

Memduh Bey, yatsı namazından sonra, okulun üst katındaki büyük mescitte Miraç Kandili vesilesiyle gönüllü gruplarla bir sohbet ve tanışma toplantısı organize etti. Mescide çıktığımızda, İzmir'den, Bursa'dan, Samsun'dan gelen gönüllü üniversite öğrencileri etrafımızı sardı. İçlerinde, daha önce Nuri Pakdil vesilesiyle karşılaştığımız ve sosyal medyadan takipleştığımız epeyce arkadaş vardı. Heyecanlanmamak elde değildi. Bu depremin yaraları, bu ülkenin gönüllülerince sarılacağı benziyor. Bu durum, gönüllüyü de mağduru da iyiden iyiye insanlaştırıyor.

Hayatın getirecekleri karşısında tevekkül içinde olan biriyimdir. Arkadaşlarımızın geceyi diken üstünde geçirdikleri gibi bir izlenim edindim. Yatağına yavaşça havlu bıraktığım arkadaş, birden "Ne oldu, sallandık mı?" diye seslendi. Bu du-

rumlarda, bu kadar hassasiyet de insanî bir durum diye düşünüyorum. Robot gibi olmak da çok iyi bir şey olmasa gerek.

Sabah kahvaltıdan sonra buradaki arkadaşlarımızla vedalaşıp Adıyaman'a doğru yola çıkmadan önce şehri bir daha göreceğiz.

Kıbrıs Meydanı, Trabzon Caddesi, Azerbaycan Bulvarı ve Nahirönü civarını yeniden görüyoruz. Şeyh Adil Mezarlığı'nda bulunan yakınlarımızı, başta rahmetli annem olmak üzere ziyaret edip hepsine Fatiha okuyorum. Maraş'taki bu büyük depremin ardından yaşanan yıkıma rağmen, Şeyh Adil Mezarlığı, ayrı bir sükûneti ve huzuru yaşıyor insana.

Maraş'tan ayrılıyoruz. Önce Antep istikametinde Narlı'ya, oradan da Pazarcık-Adıyaman istikametine dönüyoruz. Pazarcık merkezli 7.7, Elbistan merkezli 7.6 büyüklüğündeki depremin yıkıntısı, Pazarcık'ta tahminden daha azmış gibi görünüyor ana caddeden bakınca. Ancak, ara sokakları, mahalleleri görünce, küçük bir ilçe olan Pazarcık'ın nasıl yıkıldığını daha iyi anlıyorsunuz. Yol boyunca sağda ve solda, ayrıca orta refüjde bulunan bütün kaldırım taşları yan yatmış ve sık sık çökme, yarıma ve kırılmalara rastlanıyor.

Gölbaşında şehrin içinden geçerken, sağlam soltu nasıl bir yıkımın olduğu tüm çıplaklığıyla görülüyor. Daha çok eski yapıların yıkıldığı gibi izlenim ediniyoruz. Hemen sonra Besni'ye geçiyoruz. Besni'de de inanılmaz bir yıkım var. Daha çok yeni binaların yıkıldığı anlaşılıyor. Besni'deki dostumuza getirdiğimiz malzemeleri bırakıp, Adıyaman'a doğru hareket ediyoruz. Besni'nin içinden geçerken ağır hasarlı belediye binası şaşırtıyor bizi ve yıkılmak üzere olan ağır hasarlı binalardan eşyalarını kurtarmaya çalışanlara inanamıyoruz. Bir insan, bir buzdolabını kurtarmak için, nasıl olur da hayatını bu kadar

büyük bir risk altına sokar? İnanılır gibi değil.

Adıyaman'ın girişinde ihtiyaç maddesi götürdüğümüz iki ayrı arkadaşımızla buluştuk. Durumları hakkında bilgi aldıktan sonra ayrılırken, gözleri nemli ve yaşlıca olana, son anda arabadaki tırnak makaslarından birkaç tane verdim. Çünkü evleri yoktu artık ve barınma yerine dönüşen bir lokantada yaşıyorlardı. Tırnak makasına çok şaşırdı ve sevindi. "Herkes tırnak makası soruyordu. Bu çok işe yarayacak." dedi.

Diğer arkadaş arabasıyla önümüze düştü ve bizi Adıyaman'da gideceğimiz yerlere götürmek üzere hareket etti. Ana caddedeki trafik yoğunluğu nedeniyle, özellikle ara sokaklardan götürceğini söyledi. Sokaklarda ilerledikçe yıkımın büyüklüğünü yakından görmeye başladık. Birçok sokak kapalıydı ve çoğundan geri dönüp ilerlemek için başka sokaklara sapıyorduk. Maraş'ın aksine Adıyaman'da yüksek alçak demeden bütün binalar etkilendi. Ya yıkılmışlardı ya da yıkılmak üzereydiler. Hasarsız bina yok denecek kadar azdı. Düzlük bir şehir olduğu için tek katlı binalar bile yana, öne ya da arkaya yıkılmıştı. Zemin faktörünün etkisini burada daha iyi gözlemliyorduk. Enkaza dönüşme bile binalar yerlerinden oynamıştı.

Merkezde, yüksek katlı yeni binaların olduğu bölgeye gittik. Orda da üniversiteden öğretim üyesi arkadaşlarla buluştuk. Bu bölgedeki yüksek ve yeni binalar yıkılmamıştı ama hemen hepsi ağır hasarlıydı. Burada da insanlar tüm risklerine rağmen binalardan eşya kurtarmaya çalışıyorlardı. Üstelik çok hasarlı ve yüksek katlı binaların yüksek katına dayadıkları asansörlerle yaşıyorlardı bu işi. Meydandaki boşluklara ve parklara çadır kentler kurulmuştu ve insanlar özellikle so-

ğuktan dert yaşıyorlardı. Yanımızda getirdiğimiz içlikler önemli bir ihtiyaca cevap veriyordu ama sayıca çok yetersizdi. Sınırlı sayıda insana dağıtabiliyorduk.

Sonra merkezde lojistik merkezi olarak kullanılan okullara gittik. Orda da tanıdıklar vardı. Yine burada da sivil ve gönüllü kuruluşlar başı çekiyordu. Tırlarla gelen malzemeler, insan zinciri oluşturularak hızlıca boşaltılıyor ve ihtiyaçlı olanlara ulaştırılıyordu. Özellikle gençlerin göze çarptığı gönüllüler, insanın gözlerini yaşırtıyordu. Malatya'ya götüreceğimizi ayırdıktan sonra kalanları buradaki arkadaşlara dağıtılmak üzere emanet ettik. Ayaküstü birer çorba içtikten sonra Malatya'ya doğru yola çıktık. Sorup soruşturduktan sonra Çelikhan üzerinden gitmeye karar verdik.

Adıyaman-Malatya yolu kısaydı ama dağ yoluydu. Kıvrım kıvrımdı. Yer yer buzlanma riski de vardı. Dikkatli ve yavaş gidiyorduk. Yollarda en çok dikkatimiz çeken, depremde yola düşen taşların büyüklüğü ve yollardaki yarılmalar, çökmelerdi. Şehirlerde bu kadar gözlemlenemeyen etki, dağlarda daha çok hissediliyordu. Yol kıyıları çekilmiş, otomobil büyüklüğünde kayalar sık sık karşımıza çıkıyordu.

Malatya'ya akşamüzeri varabildik. Bir arkadaşımızın ayarladığı yere gitmek için özellikle yıkımın çok olduğu mahallelerden geçmemiz gerekiyordu. Dar sokaklardaki sağlam soltu yüksek katlı bitişik nizam binalar, hiçbir mantık sırası olmaksızın düzensizce etkilenmişti. Kimi yıkılmış, kimi çökmüş, kimi eğilmiş, kimi ortadan yarılmış vaziyetteydi. Geldiğimiz sırada meydana gelen büyük bir artçı sarsıntıyla da hasarlı binalarda yeni yıkımlar olmuş. Çevre yoluna çıkmak için girdiğim bir sokak, bana ecel terleri döktürdü adeta. Aslında sokağa girmek yasakmış ama ben görmedim ve

girdim. İlerledikçe sağlam soltu binaların her an üzerimize çökebileceği hissine kapıldım. Sokağın sonundaki enkaz, yolu kapatmıştı; enkazın yanındaki ateşin başında birkaç kişi vardı. Yolun kapalı olduğunu işaret ettiler. Molozların arasından zorlanarakta olsa döndüm ve ürktüğümü arkadaşlara belli etmeden sokaktan çıkabildim.

Gideceğimiz yer, Ziraat Fakültesi Sosyal Tesisi idi. Bize gösterdikleri yerde akşam yemeği niyetine kahvaltı yaptık. Çay imkânı bile yoktu. Araçtaki ocak ve çaydanlıkla çay demledik. Orada bulunan görevlilere ve bazı öğrenci barınmacılara da ikram ettik. Uzun uzun hikayelerini dinledik. Aslında Malatya'daki yıkım, Elbistan merkezli 7,6'lık depremle daha çok olmuş. Gündüz olduğu ve insanlar evlerine girmekten korktuğu için, yıkım büyük olsa da ölüm sayısının o kadar çok olmadığı söyleniyordu. Kiminin evi yıkılmıştı, kimi enkazdan çıkmıştı, kiminin yakınları ölmüştü. Ama bütün bunlara rağmen hayat devam ediyordu ve etmek zorundaydı.

Aslında Malatya'da kalıp yarın dönmeyi planlamıştık ama uzun ve yorucu yolculuktan sonra bir gece daha burada geçirirsek yarınki yolculuğun zor olacağı düşüncesiyle yola çıkıp geceyi Kayseri'de geçirmeye karar verdik. Yarın da Kayseri'den Ankara'ya, oradan da İstanbul'a devam edecekti arkadaşlar.

Düşündüğümüz gibi, Kayseri'den erken çıktık yola ve İstanbul'a uzun bir yol vardı. Yolda Hacıbektaş ve Ankara'da Hacı Bayram Veli Hazretleri'ni ziyaret ettik. Ayrıca Nuri Pakdil Üstadın kabrini de ziyaret ettik hep birlikte.

Depremde kaybettüğümüz ve cümle geçmişlerimize rahmet olsun.

Yaşamın Kıyısında Hayatlar

Ahmet GÜLCAN

6 Şubat 2023, şüphesiz binlerce insan gibi benim de hayatımda derin izler bırakan, ülkemiz tarihinin en büyük felaketi idi. 1999 Marmara, Van, Elazığ depremlerini medyadan görmüş, bazılarında yardım çalışmalarında bulunmuş; 2020 İzmir depremini birebir yaşamış ve sahada koordinasyonlarda görev almış biri olarak 2023 Kahramanmaraş merkezli bu depremle beraber ben de kendimi enkaz altında hissettim. İlk hafta İzmir’de yardım çalışmalarının koordinasyonunu sağlarken, sürekli sahaya gitmenin fırsatını kolluyordum. Evime çok geç geliyor, hemen saha çalışmalarına dönüyordum. Çocuklarımla felaketin boyutlarının bende oluşturduğu hem psikolojiyi hem de çaresiz halimi görmelerini istemiyordum. Bölgeden gelen haberler, çok fazla insanın kalabalıklar oluşturduğu, trafik sorunu olduğu, bunun profesyonel ekiplerin işini zorlaştırdığı yönündeydi. Zaten “yaşamın kıyısında olan hayatları” kurtarabilecek bilgisi ve eğitimi olan insanların sahada olması gerektiği, her sesin her nefesin en kıymetli anlarında bize de faydalı olacak ortamlar olacağını biliyordum. Tam da böyle zamanlarda insanın faydasını, kalitesini ortaya çıkaran ve katlayan bir şey vardır, o da içinde olduğu ekip ve ne yapmak istediğini bilmesidir. Mensubu olduğum hareketle beraber bölgede bir aşevi açmaya karar verdik. İnsan Vakfı, bölgenin en çok ihtiyacı olan noktalarında aşevleri açmış, gelen yardımlarla binlerce insana sıcak yemek imkânı sağlıyordu. İzmir olarak biz de Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Avşar Kampüs alanında kurulan çadır kent noktasında çalışma kararı aldık. Başlangıçta 150 çadırın olduğu, spor salonları ve dersliklerin dahi kullanıldığı yerde, çadır sayısının gün geçtikçe arttığı lokasyonda biz de başta İzmirli kardeşlerimizin yardımlarıyla aşevi açtık. Ocağımız yok, tüpümüz yok, gıda ürünlerinin hiçbirisi yok ve bunlar olsa dahi yemek yapacak ustamız yok. Bu kadar yokluk içerisinde inanmış birçok insan vardı. İnsan ve Medeniyet Hareketi İzmir Başkanı Uğur kardeşim, Ege Profesyonel Aşçılar Derneği’nden onlarca aşçıyı ayarlamıştı. İnsanların desteği bir anda bir tır gıdayı doldurmuş, ikinci tıra hazırlık başlamıştı. Gençler canhıraş koşturuyor, nerede yardım kolisi duysalar topluyorlardı. Kısa sürede, aşevi kurulması için gerekli 11 aşçı, 16 delikanlı, iki tır her türden gıda, hijyen malzemesi, ocak, tüp ve tüm ekipmanlar hazırlandı. Gerçekten yürekli insanlar bu dönemde daha görünür olmaya başlamıştı. Artık yolculuk başlayabilir-

di, dualar eşliğinde kahraman şehir Maraş'a gidebilirdik. Zonguldak'tan kardeşlerimiz bir tır destek verdi. İki tır, bir otobüs ve bir binek araçla Maraş'a varmıştık. Yola çıkmadan önce hepimiz; yatacak yer olmaya-bilir, yiyecek ekmek uzun süre bulamayabiliriz psikolojisinde ve bilincinde gittik. Çünkü bölgeden sürekli bu tarz haberler geliyordu, yük alacaksınız gelin, yük olmaya gelmeyin deniliyordu. Biz de tam da bunun için gitmeye karar vermiştik. Hanımlarımızın ikramlıkları, çocuklarımızın harçlıkları, analarımızın ve babalarımızın duaları ile yola çıktık. Depremle belki de en zor günlerini yaşayan Maraş'ta bizi ilk karşılayan, inanılmaz derecede soğuk olan havaydı. Sahada hemen hemen herkes kar maskesi takmak zorundaydı. Öyle sıkı giyinmiştik ki, ekip arkadaşımızı tanıyamıyorduk. Rüzgârla beraber soğuk, daha sert hissettiriyordu kendisini. Yirmi askerin çadır kurmakta ne kadar zorlandığını gördük. Ama biz buraya bir şeyler yapmaya gelmiştik. Gençlerin enerjisi, yavaş yavaş üzerime doğru gelmeye başlıyordu. "Hadi abi, ne yapıyoruz, bir an önce kuralım aşevini!" diye. Kimse soğuğu, rüzgârı hissetmiyordu galiba. Beraber gittiğim arkadaşlarım ve bizi yolcu eden insanlar, inanın günlerdir, yediği yemekten tat almıyor, uykuları kaçıyor ve onlar adına üşüyordu. Kendimiz için de bizlere bu imkânları sağlayan inanan tüm kardeşlerimiz için de bir an önce faydalı olmak istiyorduk. AFAD sorumlusu arkadaşımızın yer göstermesi, üniversite yönetiminin destekleri ile aşevi kuracağımız alan belli olmuştu ve hızlı bir şekilde hazırlıkları tamamlayıp 36 saat sonra ilk kazanımızı kaynatmayı başarmıştık. Kolay değildi, onca zorluk içinde aşevi kurulacak, iki tır malzeme indirilecek, ocaklar ayarlanacak ve kazanlar kaynatacak. Emin olun, sadece bizim çabamızla olacak bir şey değildi bu. İşte olaylar, asıl ondan sonra başladı. Depremzedeler de tır indirir-

ken bize yardım ediyordu. Düşünsenize mal, mülk her neleri varsa enkaz altında kalmış, çocukları, eşi hayatta ise şayet, bir parça ekmek, bir ısıtıcı ya da kıyafet ne bileyim çok basit bir şeye bile muhtaçken, o muhtaç olduklarını depoya taşıyor, mahcubiyet ve utangaçlıkla istemiyor, almıyor ya da çalmıyor. Bir de iş bittikten sonra "abi yine yardıma ihtiyacınız olursa, 98 nolu çadırdayım, çağırın gelirim" diyor. Yüreğinden öperek teşekkür ediyor, işimize koyuluyorduk. Biz yardımcı olalım diye oradaydık, evlerimizde duramıyorduk, ellerimiz patlayasıya yük taşımak, ayaklarımız şişesiye koşturmak istiyorduk. Ancak o zaman bir faydamız olacağına inanıyorduk ve bir hafta boyunca da öyle çalıştık. Ama Maraşlılar öyle naif, öyle insani yaklaşıyorlardı ki, biz yardım ederek bir borcumuzu ödeyelim diyoruz ancak onların insanlıkları karşısında her seferinde yaptıklarımızı yetersiz görüyor, kendimizi parçalıyorduk. Nasıl yardım edebiliriz diyen amcalar bizi bitiriyordu. Ya can amcam sen değil biz sana yardım etmeye geldik. Çalıştığımız her gün oradaki insanlardan inanılmaz dersler alıyorduk. Yemek dağıtırken biraz fazla yemek vermek istediğimiz insanların "sağ olun israf olmasın", ya da "çadırdaki da var." diye her geri çevirmesinde, gençlerle göz göze geliyor, Allah'ım nasıl bir yürekleri var diye şaşıryorduk. İnsan şaşırmaya alışmaz mı, alışmadık. Çünkü her defasında daha şaşırtıcı insanlık değerleri karşımıza çıkıyordu. Aslında hepsi yaşamın kıyısında dolaşan hayatlardı. Zor şartlar, imkânsızlıklar, kaybedilen onca mal mülk. Hepsinden önemlisi, en sevdiklerinin kaybı. Gençlerimin gözleri doluyor, gönülleri doyuyordu. Ailesinden 38 kişiyi kaybetmiş, şükür içinde yaşama tutunan insanlar gördük. Sabır, şükür ve dua bu coğrafyayı kuşatmış. Bir yakını kaybetmeyen hiç kimse yoktu. "Bir kaybınız var mı?" diye sormaya çekinir olduk. En teselli edici cümle,

Çok ilginç bir şey gördüm; depremi yaşamayanlar, depremi yaşayanlardan daha çok saldırıyor, öfke kusuyor, bir şey yapın diye bağıırıyordu. Hâlbuki depremzedeler bizimle tır indiriyor, mutfakta patates soyuyor, temizliğe yardım ediyordu. Kısaca sabrediyor, şükrediyor ve dua ediyordu.

***Yeryüzü bir mektep,
biz de öğrencilerdik.
Enkazlardan da bir
şeyler öğreniyorduk,
hayatlardan da.***

“birinci dereceden kaybım yok” idi. Bu insanların her derecedeki insana acısı aynıydı. Bizim çalıştığımız yer çadır bölgesi olunca enkazlar görmedik ama enkaz hayatlar gördük. Yeryüzü bir mektep, biz de öğrencilerdik. Enkazlardan da bir şeyler öğreniyorduk, hayatlardan da. Maraş’a sevaplar saçılmıştı, hep birlikte onları toplama yarışı içindeydik. Ne yapsan sevap biliyorduk, gençlerim hiç iş seçmiyordu. Çünkü yaptığımız her şeyi Allah rızası için yapıyorduk.

Yemeğini taşıyamayan teyzemizin elinden alıp çadırına kadar götürüyor, orada gördüğü bir eksikliği not ediyor, abi şu çadırda bunlar eksik nasıl hallederiz diye, hem gidişte hem gelişte hayra vesile olmaya çalışıyorduk. O kısacık çadıra gitme yolculukları, büyük dersler veriyordu. Hepimiz o dersi alma yarışındaydık.

Bir gün bir teyzemizin sadece yemek aldığını ve ekmek almadığını görmüş, “Teyze ekmek almadın” diye uyarmıştık. Teyze, şimdilik ihtiyacım yok, diyordu. Hâlbuki orada en büyük ihtiyaç oydu, sonra da tüketilebilirdi üstelik. “Teyze akşam ekmek kalmayabilir” diyoruz, “Oğlum ihtiyacı olan birisi alsın, israf olur, almayayım” diyordu. “Ahh gurban olduğum biliyor musun? Bizi depresyon yıkmadı ama bu israf yıkar. Günlerce burada ekmekler topladım, kurutup sonradan tüketmeye, hayvanları beslemeye çalıştım” diyordu.

Bir amcamız gözümüze çarpıyor, üzerindeki perişan ve ayakkabıları parçalanmış. Bizden ayakkabı istiyordu, kendisini koordinasyon merkezine götürmek, kıyafetlerini değiştirmek ve ayakkabısını deneyerek vermek istiyorduk. “Hayır evlat, benim ayakkabıya ihtiyacım var, siz kıyafetleri ihtiyacı olanlara verin”, diyordu.

Çocuklar, ya çocuklar! İkinci çikolatayı almıyor, “Başka çocuklar da alsın!” diyordu.

Meydana paletlerle suyu bıraktık, kimse yağmalamıyor, herkes ih-

tiyacı kadar alıyordu. Günlerce su bitmemişti. Çadırda kalan insanlar, zemin soğuk hava zehir gibi. Aslında kaldıkları yerde altlarına bir şeyler serseler, soğuğu kesebilirler. Çadır bölgesinde yapılacak etkinlik çadırları ve mescid için kamyonlarla strafor köpük getirildi. Birkaç gün çalışmalar devam etti ve o köpükler orada durdu, bir kişi de onları almayı düşünmedi. İnsanlar hiçbir malın mülkün sahibi kendileri olmadığını acı bir şekilde öğrenmişlerdi. Hatta canlarımız bile bize ait değildi. Canların da malların da mülkün de sahibi Allah’tı.

Böyle bir felaketi hiç kimse öngöremiyordu, bir anda insanlar evlerinden kaçmışlar ve soğuk havada spor salonlarına dolmuşlardı. Oradaki manzaraya hepimiz çok üzül-müştük. Bir spor salonuna üç yüz aile sığmış ve birbirleri ile iç içe yaşamak, yatmak zorundaydılar. Bu durum, kadınlar ve kızlar için çok zor oluyordu. Ellerinde kalan birkaç koliyle bariyer oluşturmaya çalışıyor ama mahremiyet konusunda manzara içler acısıydı.

Biz üç oda bir salon evlere sığmazken; bir çadıra birbirini tanımayan ailelerin sığınağına şahit olduk. Yine kadınların iç çamaşırı isteye-meyişine, eşleri utanarak gelip isteyişine, banyo yapacak yerlerin olmamasının kızlar ve kadınlarda nasıl büyük bir problem oluşuna da şahittik. Gözümüzün gördüğünü gönlümüzün hissettiklerini anlatmaya kelimeler yetmiyordu, Yaa Rabbi! Bu nasıl bir acizlikti! Burada binalar yıkılmıştı, birçok şey enkaz altındaydı ama insanlık dimdik ayakta idi.

Çok ilginç bir şey gördüm; depremi yaşamayanlar, depremi yaşayanlardan daha çok saldırıyor, öfke kusuyor, bir şey yapın diye bağırıyordu. Hâlbuki depremzedeler bizimle tır indiriyor, mutfakta patates soyuyor, temizliğe yardım ediyordu. Kısaca sabrediyor, şükrediyor ve dua ediyordu.

Bir hafta ezan duymadık diye

üzülen gönüller gördük.

Ama bir çocuğumuz yüreğimizi parçalıyordu. Tüm ailesini kaybetmiş ve bundan habersiz. Babasının ölümünü sala ile öğrenen küçücük yüreği, bu yükü nasıl kaldırıyordu!

“Abi sen dua biliyor musun? Ben üç tane biliyorum.” diyen Hifanur, duaları bize sayıyordu:

Birincisi Fatıha

İkincisi İhlas

Üçüncüsü de deprem duasıymış.

Zeynep teyze, “oğlum siz bizim sadece karnımızı doyurmuyorsunuz” diyordu. “Ne yaptık ki teyze” dediğimizde “bir şey istediğimiz zaman al demiyorsunuz, buyur diyorsunuz. Çalıştığınız her yeri temizliyor, israf etmiyorsunuz. Siz bizim ruhumuzu da doyuruyorsunuz”, diyordu.

Ramazan, gönüllü olarak bize yardım ediyor ve şöyle diyordu: “Hocam ben Van, Elazığ ve İzmir depremlerini gördüm ve elimden geldiğince yardımcı oldum. Ama siz gelip bize burada hizmet ediyorsunuz ya çok utandım. Ben yardım etmeyi para göndermek zannediyordum. Meğer elini tutmak, destek olmak, ayağa kaldırmak gerekiyormuş, Allah sizlerden razı olsun.”

Onca depremzede gördüm, inanılmaz gayret gösteriyor, yardım çalışmalarına katılıyordu. Maraş mı güzel insanlarla doluydu, yoksa hepsi bizim mi karşımıza çıkıyordu?

Zerre isyana şahit olmadık. Ama Allah’a teslimiyetlerine şahit olduk. İnsanlar ya büyük bir şokta ya da büyük bir imana sahip.

Kendisine yardım olarak verilen hurmaları kandil günü dağıtan Nisa kızımız, çay ikram ettik diye ailesi için aldığı tatlıyı bize veren Emir oğlumuz. Bölgede gördüğümüz güzelliklerin hangi birini sayalım! Burada insanlık fişkırıyor.

Tüm mahcubiyetler içinde, ilk kez bizim aşevi sayesinde yoğurt yiyen insanlar, patates kızartması, mantı, yumurta kuyruklarını görünce bizler elimizde olanlara ne kadar şükretsek azdır.

Şunu da belirtmek isterim ki, biz orada sadece kendimiz için bulunmuyorduk, sevdiklerimiz adına da oradaydık. Gelemeyecek durumda olanlar, yaşlılar ve hasta yakınlarımız için de oradaydık. Onların duaları ve maddi destekleri hep yanımızdaydı. Birçok büyüğümüzün ziyaretleri ve arkadaşlara verdikleri destek de kıymetliydi.

Hiç ismini duymadığımız ülkelere yardım ekipleri, paketleri veya malzemelerini gördük.

İçimizde travmatik sevgiler oluştu. Kendi çocuklarımızı aramadan, sormadan günlerce çalışıyorduk. Burada insanlar birçok şeyini kaybetmiş, hayatları, hayalleri enkaz altında. Aslında hepimiz öldük, ama bir kısmımızı toprağa vermişler. Kalanlar yeni bir düzene ayak uydurmaya çalışıyor ve bu düzenin önemli bir noktasında biz varız. Yemek veriyor, ihtiyaçlarını tedarik etmeye çalışıyor, hal hatırlarını soruyorduk. Hatta akşamları birisinin çadırına konuk oluyorduk. Şimdi ayrılma vakti geldi. Kendimizi suçlu hissediyorduk. Onları alıştırdık ve yeni düzenlerinin bir parçasını ellerinden alıyormuşuz gibi. Hâlbuki en son, kaldığımız yerdeki kendi yatağımızı bir aileye vermiştik. Ayakkabılarımızı bıraktık. Üzerimizdeki kıyafetleri verdik, kısaca yüreğimizi bıraktık.

Kahraman şehir Maraş’ın benim için ayrı bir yeri oldu artık. Okuduğunuz bu yazı enkaz çalışma bölgesinden değil, aşevi yapılan çadır bölgesinden kaleme alınmıştır, belki çalışma yerlerine göre anlayışlar, davranışlar, kelimeler değişebilir. Siz bunları okurken ben, bu defa Gazi şehir Antep’te, psikososyal destek çalışmaları yapıyor olacağım.

Rabbim ülkemize, milletimize bir daha böyle bir acı yaşatmasın. Acı olaylar insanları daha fazla kenetliyormuş. Allah birlik ve beraberliğimizi bozmasın.

Vesselam...

Şunu da belirtmek isterim ki, biz orada sadece kendimiz için bulunmuyorduk, sevdiklerimiz adına da oradaydık. Gelemeyecek durumda olanlar, yaşlılar ve hasta yakınlarımız için de oradaydık.

Deprem ve Dayanışma

*"Acı diyorum efendim,
O da evrensel olmalı;
Bir çocuğun eline diken batsa;
İnsanoğlu yanmalı."
Farid Farjad*

İbrahim DİKMEN

Eğitimci

06 Şubat 2023 sabahı Kahramanmaraş merkezli 11 ili etkileyen deprem ile ülke olarak kâbus gibi acı bir güne uyandık. Karanlık, karlı, soğuk ve kasvetli bir gün... 13 milyon kişinin bizzat etkilendiği depremin acısını, ülkemizdeki 85 milyon insan başta olmak üzere tüm dünya derinden hissetti. 11 şehir merkezi ve köylerinde meydana gelen bu felaket, hepimizi çok üzdü. Kendimizi oradaki insanların yerine koyduk, acılarına ortak olduk. Televizyonun başından bir an ayrılmadık. Arkadaşlarımızla konuşup ilk günden gitmeyi düşündük. Ancak kontrolsüz gitmenin daha büyük sorunlara sebep olacağını düşünerek gitmeye cesaret edemedik.

23 Kasım 2022 tarihinde yaşadığımız Düzce depreminin etkisinden kurtulamamışken yaşanan bu afet, özellikle bu bölgedeki insanları derinden etkiledi. Bir yanımız keder dolu iken diğer yanımız gidip o bölgedeki insanların derdine deva olmak gerektiğini söylüyordu. Bir yandan büyüklüğü 2.00 civarındaki artçıları dahi hissederken, üzerimizden deprem korkusunu atamamışken diğer yandan orada yaşanan bu asrın felaketinde çok şiddetli bir şekilde etkilenen insanımızın yaralarını sarmak için bir şeyler yapmamız gerektiğini düşünüyorduk. Kahramanmaraş merkezli depremin üçüncü günü çalıştığım okuldaki idareci ve öğretmen arkadaşlarla "Hazırlığımızı yapalım, devletin imkânlarını milletin hizmetine sunalım, en azından sıcak bir çorba ikram edebiliriz." diye düşünürken kendimizi büyük bir hazırlığın içinde bulduk. Yaptığımız istişareler sonucunda okulumuz öğretmenlerinin hem maddi hem manevi büyük desteğini arkamıza alarak gitme kararı aldık. İl Milli Eğitim Müdürlüğümüzle yaptığımız görüşmeler neticesinde Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün koordinesinde iller arasındaki planlamaya göre

Gaziantep'e gitmemiz tavsiye edildi. Üç yönetici, bir öğretmen, iki aşçı ve okulumuz dernek yönetim üyeleri ile toplam on bir kişi deprem bölgesine gitmeyi kararlaştırdık. Depremin ürkütücü hissi üzerimizde çok tazeydi. Eşime okul olarak gitme kararı aldığımızı, üç buçuk yaşında çocuğumuzu ve elli günlük bebeğimizi ve kendisini Allah'a emanet ederek gideceğimi ifade ettim. Anlayışla karşıladı "Gitme diyemem." dedi. Gerekli teçhizat ve deprem bölgesinde kullanacağımız malzemelerin ihtiyaç listesini belirleyip hazırlayarak araçlarımıza yükledikten sonra arkadaşlarımızın dua ve uğurlamasıyla yola çıktık.

Asrın felaketinin dördüncü günü Nurdağı ilçesine yaklaştığımızda dört ilin aynı kavşak üzerinden geçmesi nedeniyle saatlerce araç trafiğini bekledik. İnsanlar bir an önce gidebilme telaşı ile kontrolsüz geçişler ve şerit ihlalleri yaparak trafiğin daha da sıkışmasına sebep oluyordu. Trafiğin bunaltıcı havasından bir nebze kurtulabilmek adına enkazları gördüğümüz yerde "Acaba tezgâhımızı buraya kurabilir miyiz?" düşüncesi ile keşif yapmak için araçtan indik. Nurdağı ilçesi maalesef kıyamet sahnesi gibiydi. Dolıştığımız yerlerde hiç sağlam binaya denk gelmedik. Sokaklar hep enkaz doluydu. Şehir merkezinde acı siren sesleri duyuluyordu. Yoğun trafik içerisinde yankılanan ambulans sesleri, acılı bir annenin evladını hastaneye yetiştirmeye çalışmasını andırıyordu. Şehrin her tarafında bir panik ve telaş vardı. Bu keşif esnasında ilçenin gasilhanesini görüp, görevli kişilerce görüştük. Kefen ihtiyaçlarını sorduk. İhtiyaç olduğunu söylediler ancak kefenler diğer arabada olduğu için onların gelmesini bekledik bir müddet. Kefenin bulunduğu aracımızı beklerken bazı insanlar yanımıza geldi. İçlerinden birisi, metanet içinde, eşini ve çocuklarını depremde kaybetti-

ğini ifade ederek bölgede ihtiyaçlarını karşılayan iki imamın da enkaz altında kalarak vefat ettiğini söyledi. "Bir ihtiyacınız var mı?" diye sordüğümüzde, "Gözümüz bir ihtiyaç görmüyor hocam ancak mezarlıklarda, en azından vefat eden yakınlarımıza telkin yapacak, dua edecek imamlara ihtiyaç duyuyoruz. Biz elimizden geldiğince, internetten okumaya çalıştık ancak işin ehli olanlar, en azından çevre illerden emekli imamlarımız gelse de ölülerimizin ardından dua edilebilse!" dediler. Bölgede iletişim sorunu olması nedeniyle diğer aracımız bulunduğumuz yere gelemedi. Ortak bir noktada buluşarak talep edilen kefenleri bölgedeki polislerden rica ederek onlar aracılığıyla ulaştırdık. Gasilhane civarındaki görüntü, maalesef kıyameti andırıyordu. Daha dün hayatta olan, nice hayallerle uykuya dalan gözler sabahı göremediler. Üzülerek söylüyorum ki insan cesetleri traktör römorklarında, özel araçların bagajlarında gasilhaneye getirilerek kefenlenme ve cenaze namazlarının ardından defin için mezarlıklara gönderiliyordu. Nurdağı'nın seması, yakınlarını kaybeden insanların feryatları ile dağlanıyordu. Nurdağı ve İslahiye'de yaptığımız görüşmeler sonucunda yemek ihtiyaçlarının olmadığı, çeşitli sivil kurum ve belediyeler aracılığıyla ihtiyacın karşılandığı ifade edildi. Bölgede enkazlardan ötürü en çok çekindiğimiz şey, araç lastiklerinin zarar görmesi idi. Açık bir tamirci bulabilmek, oldukça güç ve zor olacaktı. Nurdağı'ndan ayrılmak üzere iken araçlarımızdan birinin lastik basıncının düşük olması nedeniyle hava basmak isterken lastik iğnesinin kırılmasıyla müşkül duruma düştük. Ancak karşılaştığımız her zorlukta "Elbette güçlkle beraber şüphesiz bir kolaylık vardır." (İnşirah-5) ayetinin maneviyatı, gönlümüze esenlik verdi. Bölgeye yardıma gelen gönüllülerden bir grup aracılığıyla

Bölgede iletişim sorunu olması nedeniyle diğer aracımız bulunduğumuz yere gelemedi. Ortak bir noktada buluşarak talep edilen kefenleri bölgedeki polislerden rica ederek onlar aracılığıyla ulaştırdık.

sorunu çözerek yola koyulduk.

Kahramanmaraş'taki dostlarımızla irtibata geçtiğimizde 15 Temmuz İmam Hatip Ortaokulu Müdürü Memduh Kayıklık hocamız, afet koordinasyon merkezinde kendilerine destek verebileceğimizi belirtmesi üzerine Nurdağı'ndan akşam saatlerinde Kahramanmaraş'a doğru yola koyulduk. Nurdağı'ndan Kahramanmaraş istikametindeki yollarda oluşan çatlaklar, derin çukurlar tüylerimizi ürpertiyor; kaza riskini en aza indirme düşüncesiyle hızımızı düşürerek yolumuza devam ediyorduk. Kahramanmaraş'a ulaştığımızda benim baş kahramanım, kendisi ile tanışmaktan şeref duyduğum, büyük bir vefakarlık ve fedakârlık örneği olarak gördüğüm dava insanı, memleket insanı olan 15 Temmuz İmam Hatip Ortaokulu Müdürü aynı zamanda İnsan ve Medeniyet Hareketi İl Başkanı Memduh Kayıklık hocamızla görüştük. Deprem sebebiyle pek çok yakınını kaybetmiş ve pek çok yakınının da enkaz altında olmasına rağmen bağrına taş basıp "Şehrimin insanına ne yapabilirim?" sorusunun mücadelesine girişmişti. Günlendir uyku nedir bilmeden bitap düşmesine rağmen dinlenmeyi ar olarak görüyordu. Bir görüşmemizde, "İbrahim hocam bizim geleneğimiz vakıf geleneğidir. Ben ne şahsımı ne de kurumumu hiçbir yerde ifade etmedim. Bizi biz yapan, vakıflarımızdır. Tarihimize, geçmişimize baktığımızda muhtaç insanlara yardım ve destekler vakıflar aracılığıyla yapıldı. Bundan dolayı vakıf medeniyetinin ön planda tutulmasını önemsiyorum." ifadesi, hocamla yaşadığım en önemli anekdotlardan birisidir.

Şehre geldiğimizde bizi ilk olarak Onikişubat ilçesi karşıladı. İlçenin diri bir şekilde ayakta durması bizleri cesaretlendirdi. Harabe bir şehir beklerken bizi ayakta dimdik karşılayarak hoş geldiniz demesi,

bizlere umut oldu. Şehirde sıcaklık sıfırın altındaydı, buz gibi bir hava hâkimdi her yere. İnsan Vakfı'nın desteği ile okul, muhteşem bir koordinasyon merkezine dönüşmüştü. Samimi, sıcak bir atmosfer vardı burada. Her şey sistemli ve düzenli bir şekilde ilerlemekteydi. Yol yorgunluğu ile birlikte kendimizi bir boşlukta hissediyorduk. "Acaba gereksiz yer mi işgal ediyoruz?" diye düşünüyorduk. Günün ağarmasıyla birlikte yapılan işleri görünce orada bir eşyayı bir yerden alıp bir yere bırakmak için bile insana ihtiyaç olduğunu anladık. İnsanlar hayır ve iyilikte, kıyasıya bir mücadele içinde birbirleriyle yarışmaktaydılar. Koordinasyonu sağlayan liderlerin yanında güçlü bir destek ekibi vardı. Yeri geliyor tır indiriliyor, yeri geliyor köylere ve şehir merkezine gidecek araçlar yükleniyordu. Yeri geliyor kendi araçlarını yükleyerek şehir merkezindeki ve köylerdeki insanlara yardım götürebilmek için birbirleriyle yarışıyorlardı. Bu değerli çarkın içine biz de dahil olduk. İnsanların inanılmaz gayretleri ile bir kamyon on beş dakika içinde, bir tır yarım saat içinde hızlıca boşaltılıyordu. İnsanlar sosyal kimlik ve rollerini bir tarafa bırakarak hayır konusunda birbirleriyle kıyasıya yarışıyorlardı. Sosyal medya ve televizyonların aracılığı ile içimizi kuşatan kasvet, deprem bölgesinde insanlara dokunabilmenin verdiği huzurla içimizi biraz teskin ediyor, bir yandan da yapacak işimiz çok diyerek var gücümüzle çalışıyorduk. Sabah namazı ile birlikte başlayan yoğun tempomuz çoğunlukla gecenin şafağına kadar devam ediyordu. Uykusuz ve yorgun kalmamıza rağmen bölge halkının ihtiyaçlarına yetişebilmek için enerjimiz tükenmiyordu.

Acil durum anlarında kriz yönetiminin sağlanması için doğru bir koordinasyon oluşturulmasının öneminin ne kadar büyük olduğunu, bir

kez daha idrak ettik. Sağlıklı bir koordinasyon sağlanamadığında kriz daha da büyümekte ve içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Bölgede çeşitli güçlüklerle karşılaşılrsa da hem kendimiz hem de diğer görevlilerce şahit olduğumuz bir hususta neye ihtiyaç duyuldu ise ihtiyaç duyulan şeyin akabinde gerçekleşmesine bir vesile çıkmasıydı. Örneğin jeneratör kurulumuna ihtiyaç var, o işin ehli yanımızda belirliyordu. Elektrik tesisatı ile ilgili desteğe ihtiyaç var, o işin ehli oraya geliveriyordu. Bu da "Olanı ver ki Allah olmayanı göndersin." temel mottomuzu güçlendiriyordu.

Sahada pek çok şeye şahit olduk. Yüksek beton yığınlarının un ufak olmasına da o beton yığınlarının arasında çaresizce kurtarılmayı bekleyenlere de. Beton yığınlarının altından acaba sevdiğim insanlara kavuşabilir miyim diye ümidi ni hiç kaybetmeyerek bekleyenlere de. İhtiyaçlarımızı sonradan karşılayamam endişesi ile gördüğü her şeyi almaya çalışanlara da. Aşevlerinde yediği yemeğin hakkı üzerine geçmesin diye parasını masanın üzerine bırakanlara da. Gelen emanetleri yerine ulaştırma noktasında bölge insanın psikolojisini de göz önünde bulundurarak titiz davranmaya gayret ediyorduk. Varlık sahibi olan insanlar dahi bir gecede yoklukla imtihan edilmekteydiler. Mahcubiyetleri yüzlerinden okunuyordu. İnsanız, aciziz, afet sebebiyle aynı duruma bizler de düşebiliriz diyerek gönüllerine ferahlık vermeye çalışıyorduk. İnsanların pek çok noktada aciz ve ihtiyaç sahibi olmalarına rağmen en çok acil ihtiyaçlarını aldığına, ihtiyacı olmayan ürünleri teklif ettiğimizde ihtiyacı olanlar alsın bizim şu an ihtiyacımız yok dediklerine defalarca şahit olduk.

Gönülleri kendileri kadar güzel nice insanlarla karşılaşmış tanıştık. Gönüllü kimselerin yorgunluklarını

ifade etmekten dahi imtina ettiğine çok kez şahit olduk. Herkes var gücü ile ne yapabilirim düşüncesiyle gördüğü işe hücum ediyordu. Pek çok insanın büyük fedakârlık gösterdiğini gördük. O insanlardan ikisini zikretmeden geçemeyeceğim. Bahçe-i Maraş isimli bir restoran sahibi olan Siddık ve Mehmet beyler, depremin ilk anından beri mekanlarını depremzedelere açmışlar, kendilerinin depremzede olmasına rağmen acılarını, üzüntülerini, kederlerini bir tarafa bırakıp acılarını dahi yaşamadan insanların hizmetine koşmuşlardı. Ellerindeki tüm imkânları seferber ettikten sonra dayanacak güçleri kalmayınca AFAD koordinasyon merkezine başvurarak yardım talep etmişler. Ziyaretlerine gittiğimizde ilk andan itibaren 300 kişiye hem barınma hem de yiyecek imkânı sunduklarına, samimiyetlerine ve içtenliklerine şahit olduk. Eksiklerini tespit edip bölgeden tedarik edemeyeceğimiz taleplerini Düzce'den karşılamaya çalıştık. İhtiyaçları doğrultusunda bir tır yükleterek odun, şingil, elektrikli ısıtıcı ve konteyner banyo getirerek yaralara merhem olmaya çalıştık.

Yine koordinasyon merkezinde gönüllü olarak yardım faaliyetlerine katılmış olan Milli Eğitim Bakanlığı Başmüfettişlerinden bir hocamızın gönlünün azizliğine hem şahit hem hayran oldum. Büyük bir azimle

elinden gelenin çok daha fazlasına çaba harcadığına şahit oldum. Koordinasyonun sağlanmasında, ihtiyaç sahiplerinin belirlenmesinde, ihtiyaçların çözümü noktasında gerekli görüşmelerin yapılmasında büyük emekleri oldu. İhtiyacın olduğu yerde, ben bunu yapamam dediğine şahit olmadım. Yeri geldi eşya taşıdı, yeri geldi insanların acısını paylaştı.

Koordinasyon merkezine gerçekleştirilen ziyaretler de önemli motivasyon kaynağı oldu. Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Sayın Osman Sezgin'in insanların ruhunu besleyen konuşması, görevli personelin motivasyonunun artmasında önemli rol oynadı. Kahramanmaraş koordinasyon merkezinde Kırgızistan Acil Durumlar Bakanı ve Kırgızistan Büyükelçisi misafir edildiler. Kırgızistan ve Kazakistan ülkelerinin bölgeye kurmuş olduğu çadırlar, pek çok insana barınma imkânı sağladı. Aynı zamanda arama kurtarma ekipleri de sahada aktif olarak görev aldılar. Göstermiş oldukları büyük tevazu ve yaşanan acıya ortak olmaları, orada görevli ve depremde etkilenen afetzedelere büyük moral kaynağı oldu.

Deprem sebebiyle afet bölgesinde yaşam normale dönene kadar ihtiyaçların afet koordinasyon merkezleri ile iletişime geçilerek ihtiyaç duyulan ölçüde temin edilmesi önem arz etmektedir. İlk başlarda insanı-

mız tarafından var gücüyle gönderilen yardımların, bundan sonraki süreçte zamana yayılarak koordine- li bir şekilde devam etmesi gerekmektedir.

Hayat Rehberimiz Kur'an-ı Kerim'de, Enbiya Suresi'nin 31. ayetinde *"Onları sarsmasın diye yere de sabit dağlar yerleştirdik ve (varacakları yere) yol bulabilsinler diye ondan geçitler, yollar meydana getirdik."* buyrulmaktadır. Güvenilir bir yaşam alanı oluşturmak, kendi irademizdedir. Kâinat, bir denge ekseninde inşa edilmiş ve bu dengenin korunmasında biz insanlara büyük bir sorumluluk düşmektedir. Yaşadığımız felakette, ortasına düştüğümüz korku dünyasının içinde güvenli limanlara ulaşabilmek, bizim elimizdedir. Yaşadığımız afetten dersler çıkararak güvenli bölgelerde yerleşim alanları kurmak, üzerimizdeki en ciddi sorumluluktur. Yüreğimizde derin acılar bırakan Kahramanmaraş merkezli depremde Kahramanmaraş'ın Onikişubat ilçesi, yukarıda zikredilen ayetin en önemli tecellilerindendir.

"Görünen şey hiçbir zaman söylenen şeyin içine sığmaz." der M. Foucault (Kelimesler ve Şeyler, Ankara 2006, İmge Kitabevi, s. 36). Oralarda gördüğümüz, şahit olduğumuz pek çok şeyin, söylediğimiz şeylerin içine sığmayacağını farkındayım. Köy köy, cadde cadde, sokak sokak dolaştığım Kahramanmaraş'ın ve kıymetli halkının yaralarına merhem olabilmek, gönlümüzü bir nebze de olsa teskin etti. Devletimizin ne kadar güçlü, milletimizin ne kadar fedakâr olduğuna bizatihi şahitlik ettik. Anadolu hamuru ile yoğrulmuş insanımızın ne kadar yüce gönüllü olduğunu bir kez daha tecrübe ettik. Allah'ın, bizleri bu denli aciz bırakan, böylesine büyük bir felaketi ülkemize ve insanımıza tekrar yaşatmaması duası ile.

Baharı Özleyen Topraklar (Deprem)

Faruk EŞLİK

“Sana, Bana, Vatanıma, Ülkemin İnsanlarına Dair” şiiri düşüverdi dilime bir gece vakti mahşere doğru koşarken. Ayrım yapmamıştı güzel insan Erdem Bayazıt ülkemi anlatırken;

*“Bir de baharlar bilirim
Apartman odalarında büyüyen çocukların bilmediği bilemeyeceği
Anadolu bozkırlarında
İstanbul’dan çıkıp Diyarbekir’e doğru
Tekerleri yamalı asfaltları bir ağustos susuzluğu ile içen
Cesur otobüs pencerelerinden
Bilinçsiz bir baş kayması ile görülen
Evrensel kadınların iki büklüm çapa yaptıkları tarla kenarlarında
Çıplak ayakları yumuşak topraklara batmış ırgat çocuklarının
Bir ellerinde bayat bir ekmeği kemirirken
Diğer ellerinde sarkan yemyeşil bir soğanla gelen.”*

mısralarında dahi kesif bir özlem ve aşk hâkimdi.
Maraş’tan çıkmıştı “Yedi Güzel Adam” ve tüm ülkeye yayılmıştı sevdaları, davaları.

Bir Maraş vardı; baharı bekleyen yürekleri hem şairleriyle hem de dondurmasıyla ferahlatan, aynı zamanda Sütçü İmamaları yetiştiren, bağrında İstiklal Madalyası taşıyan Kahramanmaraş vardı. Nemrut Dağı’nın eteğinde bir Adıyaman vardı. Depremi ilk duyduğumda aradığım “Gülü İncitme Gönül” diyen kıymetli şair Bestami Yazgan ve nicelerini yetiştirmiş Osmaniye vardı. Bakırlarıyla, yemekleriyle gönüllerde taht kurmuş Gaziantep vardı. Medeniyetler beşiği Hatay’ımız vardı. Muhacirlere kucak açan cömert Kilis’imiz, “yeşil yurduyla”, kayısılarıyla Malatya’mız, Selahattin Eyyubi eliyle tertemiz yıkanan Kudüs’teki Mescid-i Aksa’ya gülsuyu gönderen Diyarbekir’imiz, tarihin başlangıcı Şanlıurfa’mız, dostlarıyla Adana’mız vardı.

O gün;

*“Viran oldu binalar, ağaçlar ve yürekler.
Viran oldu hayaller, planlar ve sevdalar.
Viran oldu makamlar, mevkiler ve hırslar.
Viran oldu dünyalık ne varsa hepsi.*

Turab oldu Ali'nin yüreğindeki ateş.

Turab oldu kitaplar, defterler.

Turab oldu şehirlerin, köylerin insicamı.

Turab oldu çocukların oyuncak arabaları, bebekleri."

Kendisi dışındakilerden gelen her şeye karşı sessiz ve itirazsız kabul eden toprak, o gün bağına bastığı her şeyi iade ediyordu. Gübre dökersen gül veren, su dökersen meyve veren toprak o gün vermedi, veremedi. Oysaki baharı bekliyordu ağaçlar, insanlar.

"Yeryüzü kendine has bir sarsıntıya uğratıldığı, içindekileri dışarıya çıkarıp attığı ve insan, "Ona ne oluyor?" dediği zaman"ı (Zilzal (deprem) Suresi 1-3) mı yaşıyordu âlem? Enkaz altından çıkarılanlar yanındakilere, "Dünya yerinde duruyor mu?" sorusunu sormaları, bu ayetlere matuf bir davranış mıydı? İzahtan vareste bir durum muydu olan her şey?

Oradaydık

Devletin tüm imkânları seferber edilmişti. Sivil Toplum Kuruluşları da mahşer provasının ilk saatlerinde yerini almıştı meydana. Öyle ki, yollarda aşırı trafik olmasına rağmen arama kurtarma ekipleri ve malzemeler için askeri uçaklar tahsis edilmişti. Biz de içi ekipman, çadır ve ekip dolu bir askeri uçakla gece (07.02.2023 Salı günü saat 22.30) İzmir'den hareket edip Adana'daki İncirlik Üssü'ne varmıştık. Dakikalar, saniyeler dahi çok kıymetliydi. Bölgede tam anlamıyla can pazarı yaşanılıyordu.

Bölgeye gidenler de şaşkındı. "Asrın felaketi" sözüne matuf bir ortamda herkes bir can kurtarmasının gayretindeydi.

İlk durağımız sabaha karşı ulaştığımız İskenderun olmuştu. Bölgede navigasyonun yönlendirdiği sokakların çoğu, yıkılan binalar ya da göçen yollar nedeniyle kapalıydı. Ulaştığımız sokakta 36 bina yı-

kılmıştı. İzmir depreminde yaklaşık 17 binanın yıkıldığını düşündüğümüzde afetin büyüklüğünü tahayyül etmekte zorlanıyorduk.

İlk 72 saatin öneminin farkındaydı herkes. Kimsenin yeme, içme, barınma ya da konfor derdi yoktu. Haberler geliyordu, bazen de tezviralatlar. Depremden etkilenen tüm alanlarda durum vahimdi. Belki de hayatımızda görebileceğimiz en büyük afet ile karşı karşıya idik.

Yıkılan apartmanların ön cephesinden yola sıçrayan koltuk takımları bekleme alanı, mobilyalar ise ısınmak için yakılan ateşe odun olmuştu. Enkaz altından gelen seslerin hepsine aynı anda yetişememenin telaşı ve kaygısı, fedakârca aç-susuz çalışan arama-kurtarma ekiplerinin yüzlerinden okunuyordu. Koşuşturmanın gecesi-gündüzü yoktu.

Yıkıntıların altından çıkan fotoğraf albümleri bir kenara konuluyor, oyuncaklar sahiplerinin enkazın altından çıkmasını bekliyordu. Bazı binalardan üniversite ya da lise hayaliyle dolu test kitapları, bazılarında da Kur'an-ı Kerimler, hadis kitapları ve ilmihaller çıkıyordu. Sağ kalanların duaları, ümmet coğrafyasının dualarıyla birleşip Arş-ı Âlâ'ya yükseliyordu.

Anne-babasının vefatını üzülmeye fırsat bulamadan eşinin-evladının cansız bedenini çıkaranlar ile bir ümitle yıkılan binaların arasında koşuşturan anne-babaların haykırıları yankılanıyordu yıkılan şehrin sokaklarında. Ateşin başında dönerek ısınmaya çalışırken zeminin devamlı sallanışını hissediyorduk. Bedenen Hatay ve ilçelerinde olsak da gönlümüz ve kulağımız afet yaşanan diğer illerdeydi.

Lojistik ve insani yardım organizasyonu için İskenderun'dan Adana'ya, otostop yoluyla geçtik. Adana da depremden etkilendiği halde diğer illere nazaran adı, yardım alan değil yardım eden konumunda geçiyordu. Depremin üçüncü

gününe girerken yapılan görüşmeler ve hazırlıklar sonrasında Kırıkhan/Hatay'a doğru hareket ettik. Yolda giderken gerçekleşen sarsıntı neticesinde tekrar yıkılan binalara şahit olduk. 30 dakikalık yolu 4 saatte gidebildik. Tüm yollar ülkemin dört bir yanından akın akın gelen tırlar ile doluydu. Devletiyle-milletiyle tam bir seferberlik hali yaşanıyor ve hissediliyordu.

Kırıkhan'a ulaşıp baktığımızda yerle bir olmuş bir şehir ve canla-başla çalışan arama-kurtarma ekipleriyle karşılaştık. Yıkılan, sadece şehirdeki binalar değildi. Köylerdeki evlerin çoğu da aynı durumdaydı. Şehirde elektrik, su ve petrol üç gündür yokmuş. Akın akın destek ve yardımlar geliyordu. Meydanda eşiyile birlikte şalgam suyu satan birisini görünce şaşırıp sordüğümüzde Anadolu irfanı ile karşılaştık. Evi depremden sağlam çıkmış, tüm komşuları onun evinde kalıyormuş. "Üç gündür evimizde 20-25 kişi kalıyoruz. Bugün işe çıktım. Kazandığım parayla eşim malzeme alıp eve gidiyor ve misafirlerimize yemek yapıyor." diye başlayıp hikâyesini anlatıyordu.

Enkaz altından sağ çıkan bir abla ise hastanede bir bacağı kesilmek zorunda kalınan kızının bu durumuna üzülemeden "çok şükür kızıma sağ-salim kavuşacağım" duasıyla şükrediyordu.

Hâlâ etkisinden kurtulamadığım onlarca olay, hikâye anlatılabilir. Ama "Asrın ya da asırlar boyunca yaşanmış en büyük afeti yaşayan bu coğrafyada, bundan sonrası için ne yapacağız?" sorusu, hüznü dönüş yolunda aklımızdan çıkmıyordu.

Maraş'tan çıkmış Yedi Güzel Adam'ın "Gül Yetiştiren Adam"ı Rasim Özdenören'in dediği gibi "hem bu deveyi güdecek hem bu diyardan gitmeyeceğiz."

Adıyaman

Burçin KAÇAN

Öğretmen

Şubat'ın onuncu akşamı, ben ve iki öğretmen arkadaşım “ne yapabiliriz?” sorusunun içimizdeki ağırlığıyla daha önce hiç gitmediğimiz Adıyaman’a doğru çevirdik rotamızı. Orada, İnsan Vakfı’ndan arkadaşımın iletişimde olduğu kişilerin olduğunu bilmek bize iyi geliyordu. “Ne yapabiliriz?” sorusunun ağırlığını oldukça hafifletiyordu. Direksiyon başında kendimi göreceğim her türlü durum için hazırlamaya çalışırken, daha şehrin girişinde yıkılan binalar, ambulans seslerinin yoğunluğu, cenaze arabalarının sıklıkla gidip-gelmesi, iş makinalarının kaldırdığı toz beni dehşete düşürmüştü. Yardım edeceğimiz okul için navigasyondan tarif alırken, her alternatif rotada yıkılan bina enkazları bizi başka rotalar aramaya zorluyordu. Oluşturulan bilmem kaçınıcı alternatif sokağa girdiğimizde de yine bir enkaz yolumuzu kapatmıştı. Oradaki bir görevli yanımıza geldi ve sanırım son alternatif rotayı oluşturarak yolumuza devam etmeye çalıştık, o enkazda 400 kişinin vefat haberini de aldıktan sonra. İçimde korku, bunun yanında endişe, adına merhamet deniliyorsa merhamet... Tüm enkazları kollarımla kaldırıp, kenara koyma hissinin verdiği garip güçle okula ulaşabildik. Orada kıyafet tasnif eden bir görevli ablaya yönlendirildik. Bizim dehşete düşmüş halimizi fark etmiş olacak ki biraz dinlenip o şekilde başlayabileceğimizi söyledi. En azından bir elimizi-yüzümüzü yıkarsak şu hali aşabiliriz ve başlayabiliriz diyerek lavaboya gitmek için yer sorduğumuz kurtarma ekibinden bir arkadaş, “Hocalarım burada kendinize dikkat etmeniz gerekiyor, çok karışık bir yapı var şu anda burada. Kendini depremzede olarak tanıtıp sizi herhangi bir alana yönlendirmeye çalışan kişilere itibar etmeyin, eğer ihtiyaç sahibi olduğunuzu düşünüyorsanız da mutlaka üç kişi birlikte hareket edin. Alanda bulunurken de sakın tek başınıza kalmayın. Bizler de buraya çok insani duygularla geldik ancak birkaç gün içinde gördüğüm, fark ettiğim şeylerden sonra kız arkadaşımın yanından ayrılamıyorum, bölgede bana ihtiyaç var farkındayım ancak önce kendi güvenliğimi ve kız arkadaşımın güvenliği sağlamak zorundayım” dedikten sonra yakın zamanda döneceğini söyledi. Ben ve diğer arkadaşlarım, zaten karmakarışık olan ruh halimize bir de güvende değil miyiz, sorusunu ekleyerek elimizi-yüzümüzü yıkamaya geçtik. Lavabolar da su sorunu vardı, üst kattaki lavabolarda su kesintileri oluyordu ve birçok insan kullandığı için de çok kötü durumdaydı. Tuvaletlerde dökülen sıvalar zaten alanın belli bir kesiminde kalmıştı. Nerede uyudukları sorusu ihtiyaç dahilinde aklımıza geldi ve gönüllü bir

kız arkadaşına nerede uyuduklarını sorduk. Çadırda uyuduklarını ancak çadırın da birçok zorluğu olduğundan bahsetti, “biz üç kız arkadaşız, sizler de gelerseniz altı kişi oluruz hem daha güvenli olur hem de kalabalık olursak daha güvenli olur” dediği anda onun da gözlerinde güvenlik sorununun ağır bastığını gördüm. Başka bir ablamız da spor odasında kaldığını, istersek onunla kalabileceğimizi söyleyince iki alternatif oluşmuş oldu bizim için. Saat 22.30 gibiydi, artık sivillerin içeri alınmayacağı söylendi. Kıyafetlerin çok az bir kısmını tasnif etmeye çalıştık ancak o kadar fazla kıyafet vardı ki adım atacağımız alanlar dahi çok sınırlıydı. Yanımıza yardım ya da yönlendirme için gelen görevlilere maalesef kafamızda soru işaretleriyle bakmaya başladık. O alanda size verilecek en büyük güç, güven oluyor. Yalnız onun da eksik olduğunu fark etmek, şehrin daha girişinde şahit olunan görüntülerle birleşince, bir güçsüzlük duygusu oluşturdu içimde. Odanın içinde uyuyabileceğimiz alan için karton topladık, duruma göre belki büyük bir lüks olan ısıtıcı bulduk, kendi battaniyelerimiz vardı ve bir de halı bulmuştuk. Kapı kilitlenmiyordu, kapının arkasına komidin çekerek kapıyı kapattık, içimiz çok rahat etmese de. Kaldığımız ilk gece sarsıntılar devam etti. Sabah uyandığımızda daha bir görünür oldu her şey. İçinde uyuduğumuz ve bölgenin güvenli bir alanı olan okulun yan duvarının tamamen yıkılıp okulun içinin görüldüğünü gördüm. Duvarlarda çatlaklar, tavadaki plastik kare kapatıcılarının çoğu yerdeydi. Burada uyumuştuk... Sabah tualete gideceğimizde üst katın sularının olmadığını gördük, aşağı katı bölgede bulunan tüm arkadaşların kullanıyor olması ve hiç temizlenmiyor olması sebebiyle herkes açısından büyük bir risk taşıyordu. Olabildiğince lavaboyu kullanmamak için sıvı tüketmemeye gayret ettik. Kıyafet verirken birçok kız çocuğu seçiyor, deniyor ya da gülererek birbirlerine kıyafetlerini gösteriyordu. İki gün sonra iki kız çocuğu gelmişti; biri 9 diğeri 6 yaşında. El ele tutuşmuşlardı ve birbirlerinin ellerini

hiç bırakmıyorlardı, küçük olan kız yerinden hiç kıpırdamıyor ve sadece bakıyordu. Pembe kıyafetler, şapka, atkı, çorap, mont bulmaya çalışıyordum. Bir tane çok süslü bir kazak gösterdim, “bu bence sana çok yakışacak, denemek ister misin?” diye sordum sesimi olabildiğince animasyonlu kullanmaya dikkat ederek. Hiçbir şey söylemedi, bekledim... En azından bir adım atmasını bekledim ama sadece duruyor ve bakıyordu. Ben yanına bir adım attım, denemek ister misin dedim tekrar göz hizasına eğilerek, sadece kafa salladı. Atkı, şapka da denetmek istedim ama “var” dedi sadece. 9 yaşındaki kız çocuğu isteklerini sözel dille ifade ediyordu ancak aynı tip bakış vardı onun da yüzünde. İhtiyaçlarını alıp gittiler. Anneler geliyordu yanımıza, utana sıkıla iç çamaşırı istiyorlardı. Verdiğimiz kişiler alıp hemen gidiyorlardı. Regl olan kadınlar için de çok zorlu bir süreçti. Birkaç kadın yanıma gelip, çok kısık sesle ped ihtiyacı olduğunu söylüyor sonra hiç kimse görmesin çabasıyla alıp gidiyorlardı. Bir arkadaşımıza bir kadın “reglim bitti, nasıl olacak, nerede duş alıp abdest alacağım?” diye sormuştu. Bahçeye kurulmuş mobil tuvaletleri kullanan kadınların ne kadar zorlanarak gidip geldikleri, başlarının yerde olduğu ya da genç kızların annesiz hareket etmediğini görüyorduk. Bahçede kıyafet dağıtımına başladığımızda bir anne ve kızı geldiler. Annesi kızı için iç çamaşırı istemişti, beden sorduğumuzda genç kız annesinin arkasına doğru çekildi, göz kontağını kesti ve başını yere eğdi, annesi eğilerek söyledi ve alıp gittiler. Çocuğunun Otizmli olduğunu söyleyen anne, çocuğunun hastalığından dolayı sürekli istifra ettiğini, kıyafet yıkayamadıkları için çok fazla kıyafete ihtiyaçları olduğunu söyledi. Alırken defalarca açıklama yapıyorlardı. Bazen bizler teklif ediyorduk ikinciye almaları için, özel durumu olmayanlar almıyorlardı. “İhtiyacı olan alsın” bize şu anlık yeter vurgusuyla. Bizim için en zor, istenen malzemelerin bazılarının ya hiç olmaması ya kalmaması ya da uygun bedende olmadığını söylemek oluyordu. Yok demek çok zordu çünkü

hepsi çok ihtiyaç sahibiydi. Bir teyze mont istemişti ama uygun bedeni bulamayıp birkaç beden büyük vermek zorunda kalmıştık. “Biz bu hallere düşmezdik kızım” dedi ağlayarak. Hamile olan bir abla gelmişti, sekizinci ayındaydı, oturup kıyafet seçmekte zorlanıyordu. Birlikte yeni doğan kıyafetleri bulmuştuk ve çok sayıda kolide yeni doğan bebekler için kıyafetler vardı. Bir battaniye göstermiştim, o sırada gözlerinde buruk bir tebessüm gördüm... Kim bilir, yıkılan evin bir odasında belki hazırlamıştı bebeği için her şeyi. Bizim bölgeye gidişimiz depremin 5. günüydü. Çamaşır yıkanacak, duş alınacak bir alanın olmaması haliyle sürekli kıyafet temin etme ihtiyacını ortaya çıkarıyordu. Bölgede çok az kadın gönüllü vardı. Bazen abiler yanımıza gelip eşleri, kız çocukları için kıyafet, iç çamaşırı istiyorlardı ve hepsinin başı yerde talep ediyordu alacaklarını. Bir teyze hem kıyafetlere bakıyor hem ağlıyordu. “Teyzeciğim eminim çok zordur, Allah sabrınızı artırsın” diyebiliyorduk sadece... Hepsinin ağzından dökülen “Allah razı olsun” cümlesi güçlendiriyordu bizi. Biz 3 gün kalabildik sahada. 3 gece 4 gün aynı kıyafetler vardı üzerimizde. Doğalgaz olmadığı için geldiğimiz yerde de duş alabilmek lükse dönüşmüştü. Bizler de öz bakım ihtiyaçlarımızı gidermekte çok zorlanıyorduk. Belki enkaz bölgelerine gidip orada şahit olduğumuz çaresizlikler detaylandırılmalı. Bazı görevlilerin fotoğraf gösterip, bazen de video izleterek hissettikleri kötü duyguyu bir yere aktararak rahatlamak istekleri, hem çok çok azalan fiziksel güçlerimizi hem de ilk andan itibaren yönetmekte oldukça güçlük geçtiğimiz psikolojimizi iyice etkiledi. 4. günde bizi yola çıkmak zorunda bıraktı. Dönüşte arkamızda bıraktığımız manzaralar, insanlar, konuşmalar... 3 gece 4 gün nicel verilere göre doğru ancak nitelde çok uzun yaşananlar bıraktı bizde. Rabbim ömür defteri kapanmış ve ahirete intikal etmiş kardeşlerimize rahmet, geride kalanlara sevdiklerinin yokluğunda hayat imtihanına devam edecek bolca sabır, inşirah, iman versin.

Türkiye Sevdalıısı Senegalli Mustafa Ndiaye ile Depremi, Deprem Çalışmalarını Konuştuk

İNSİCAM

Mustafa Ndiaye, Senegalli. 2011-2012 yılında lise için Türkiye'den eğitim bursu kazandı. Dünyanın birçok ülkesinden gelen öğrencilerle Uluslararası Fatih Sultan Mehmet Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde okudu. Üniversite eğitimini İstanbul Şehir Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde %100 burslu olarak tamamladı. 2018 yazında üç ayda bisikletle Türkiye'yi il il gezdi. Her yerde dostluklar kurdu. Şimdilerde bir şirkette ihracat sorumlusu olarak çalışıyor.

S: Sevgili Mustafa, uzun zamandır Türkiye'desin. Depremi ilk duyduğunda adeta bölgeye koştun. O anki hissiyatını bizimle paylaşır mısın?

C: Öncelikle hepimize geçmiş olsun.

Aslında ilk başlarda sahadaki yetkililere ayak bağı olmamak için hemen harekete geçmedim. Uzaktan yardımcı olmaya çalıştım ama vakit geçtikçe ve bana özelden ulaşan yardım çağlıkları çoğaldıkça, içim daraldı. Bir şeyler yapmam gerekir dedim ve bir umut gider, bir işin ucundan tutarım, diye apar topar çantamı toplayıp havalimanına koştum. İlk başlarda isimlerimizi alıp, ihtiyaç halinde çağırılacağımızı söylediler. Fakat gitmekten başka seçenek kabul etmeyerek inat ettik ve sonunda bölgeye gönderildik.

S: Sosyal medyadaki paylaşımlarınla Afrika ülkelerinde Türkiye hakkında büyük farkındalık oluşturdun. Deprem Afrika kıtasında nasıl karşılandı?

C: Evet, bu süreçte sosyal medyanın gücünü bir kez daha derinden idrak ettik. Türkiye'den mezun olup ülkesine dönen ve mezunlar derneğinin başındaki birçok arkadaş ile ne yapabiliriz diye düşündük. Bu farkındalık için başta ülkelerimiz sonra Afrika olmak üzere adımlar atmaya karar verdik. Kimi para toplayarak, kimi elinden geldiğince sosyal medyada yayarak, kimi de yardım kuruluşlarında koli taşıyarak dayanışmaya destek verdi. Birkaç ülke arama kurtarma ekiplerini gönderirken birkaçı da nakdi yardımlarda bulundu.

S: Deprem bölgesinde çocuklarla bilhassa vakit geçirdiğini gördük. Bu konuda neler söylemek istersin?

C: Bu tarz afetlerde en çok üstüne düşülmesi gereken canlı, çocuklardır. Onlar gelecektir ve geleceğine sahip çıkmayanın elinde hiçbir şey kalmaz. O yaşlarda bir çocuk bu kadar sert düşmemeli, düşerse de ayağa kaldırmak için elinden tutacak birilerinin hazırda bekliyor olması lazım. Doğrusunu söylemek gerekirse, itiraf etmeliyim ki, gündüzleri enkazda geçirdikten sonra akşamları çocuklarla vakit geçirmek kısmen de olsa kendi içimi iyileştirmek içindi. Çünkü umudun bu kadar tükendiği yerde, onlar umudun en önemli kaynağı olarak görülebilir.

S: Her fırsatta "Benim bu ülkeye borcum var" diyorsun. Nedir bu borcun mahiyeti? Niye borçlu hissediyorsun?

C: Benim gibi binlerce genç, yarın öbür gün kendi ülkelerine yararlı olmak için Türkiye sayesinde eğitimine burslu olarak devam etti. Bizden hiçbir beklentisi olmadan, buraya getirerek en güzel şartlarda eğitimimizi almamızı sağlayan bu ülkeye ömür boyu hizmet etsek, yine borcumuzu ödeyemeyiz. Bununla birlikte ben çoğu uluslararası öğrencilerden farklı olarak Türkiye'nin her yerini karış karış gezme fırsatı elde ettim. İlginç olan şu ki, ben bu geziyi beş parasız yaptım; o süre boyunca hiç kalacak yer, yiyecek yemek, sahip çıkacak aile sorunu yaşamadım. Depremzede şehirler dâhil hemen hemen her yerden aileler edindim. Bu yüzden bu mesele benim için yeteri kadar zordu. Çünkü yetişmem gereken çok aile vardı.

S: Bilhassa arama kurtarma çalışmalarında aktif görev aldın. Bu süreç nasıl gelişti?

C: Bu afet, sadece Türkiye değil bütün insanlığın başına gelmiş çok

acı bir faciadır. Dolayısıyla inancının ne olduğu fark etmeksizin dünyanın her yerinden yardımlar geldi. Birkaç ekiple çalışmış biri olarak sahada en etkili performans en kısa sürede sergilemek için tercüman olarak destekte bulunuyordum. Yeri geldi ceset taşıdık, kazı çalışmasına katıldık; yeri geldi yaşam belirtisi tespit edip işi ehline devrettik. Bir de bu iletişimde köprü rolünü oynayan biri olarak depremzede ailelerle birebir ilgilenmeye çalıştık. Tek başlarına olmadıklarını, acının hepimizin acısı olduğunu hissettirmeye çalıştık. Zaten sahada acılarını bir yana bırakarak bizimle ilgilenmeleri, bütün gönüllüleri etkilemiştir.

S: Sevgili Mustafa, enkazı ve ölümü yakından hissetmek epey zor bir tecrübe. Deprem bölgesinden döndükten sonra sende neler değişti?

C: Enkaz çalışma sürecinde yanımda bayılan, devam edemeyip dönen gönüllüler gördüm. O sırada bana zor gelse de dişlerimi sıktım ve çalışmaya devam ettim. Deprem bölgesinde hiç hayal edemeyeceğim kadar sarsıcı çok ölüm gördüm. Sıcığı sıcakına yapılan bir sakatlanma gibi olmalı ki o anlarda hissetmiyordum duygularımı. Fakat ne zaman deprem bölgesinden ayrılıp İstanbul'a geri döndüm, o zaman tahmin etmediğim kadar beni sarstığını fark ettim. Arada ceset kokusu duyma, sık sık kâbus görme, üşüyor, sallanıyor hissine kapılmak, boşa düşmek vb. psikolojik etkiler bıraktı. Muhtemelen tamamen geçmesi biraz zaman alacaktır ama hiç önemli değil, bugün olsa bölgeye gitmek için daha erken hareket ederdim.

S: Son olarak, deprem bölgesindeki gönüllü faaliyetler hak-

kında okurlarımıza neler söylemek istersin?

C: Şüphesiz ki Türkiye'mizin başına gelen ve asrın felaketi diye nitelendirilen bu olay, kimsenin kaldıramayacağı kadar çok büyük bir acıdır. Fakat ben şahsen, bizi sarsmaya yetecek kadar güçlü olmadığını sahada fark ettim. Acının olduğu yerde sevgi dışında her şey değerini yitirmiş, orada daha iyi anladım. Sahadayken ne zaman sosyal medyaya göz atsam, herkes suçlayacak birileri aradığını görüyordum ve o zor zamanlarda enerjilerini yardım etmeye değil de kavga etmeye harcadığını gördükçe inanın çok üzüliyordum. Sonra başımı telefondan kaldırıyorum ki, enkazdan tüm ailesini çıkarmaya çalıştığımız bir gencin bana "Mustafa abi, sen ateşe geç, az ısın, üşümüşsün" dediğini görüyorum, az çok ne hissettiğimi tahmin edebiliyorsunuzdur. Biz birlikte güçlüyüz, sarılacak çok yara, kat edilmesi gereken çok mesafe var. En önemlisi, kavga etmeye vakit bulamayacak kadar çok işimiz var. Enerjimizi zamana yayalım ki, herkese, her yere vaktinde yetişelim.

Tekrar hepimize geçmiş olsun. Rabbim beterinden saklasın. Şehit olanlara rahmet, kalanlara sabır diliyorum. Hepimize de birlik içinde bir an önce toparlanma gücü versin.

06.02.23'e Dair

Azra GÜZEL

Anılarımı koruduğu gibi hayallerimin de merkezinde yer alan memleketimin yıkılışına ve tüm renklerinden soyutlanıp, griye dönüşüne şahitlik ederken. Gözlerimizin hüzne, acıya, korkuya ve özellikle dehşete açılışından bir süre sonra. Yerle bir olmanın hem maddi hem de manevi olarak yaşandığı ilk an 04.17. O anda 18 yılı aşkın zamandır yuvam olan evim ve üzerime hızla düşen gözümünden sakındığım kitaplarım çok yabancı bana. Dilimden art arda çıkan tekbirler, sığındığım “Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh (Allah’tan başka hiçbir güç ve dayanak yoktur)” zikri. Fiziki gerçekliklerin, bilimsel açıklamaların anlamını yitirdiği bir ândı. Belirli bir süre atfetmenin, o ânı yaşayanlara büyük bir haksızlık olduğunu düşünüyorum.

Seher vaktinin o muazzam güzelliğine gölge düşmüş, acı bir yel esmekte. Binlerce insan ayakta, dışarda, kaçmakta; neden kaçtığını bilmekle beraber nereye kaçtığını bilmeden. Ne büyük âcizlik, çaresizlik! Gözümün çarptığı her göz yaşlı, endişeli; bastığım her yer tozlu. Kalpleri titreten o sarsıntı bittiğinde bazı yazgılar tamamlandı, bazı nefesler betonların arasına sıkıştı. Binaların da bir kısmı çöktü. Bir kısmı diyorum çünkü asıl yıkım, 13:24’teki ikinci depremi bekliyordu. Şehrin silüetini tamamen değiştirecek olan, daha dehşetli, yaşanan her şeyi zerresine kadar hatırlatacak o sarsıntıyı bekliyordu.

İlk sarsıntının oluşturduğu şok, kısa sürdü. Oteller yıkılmış, yeni yapılan sitelerden çökenler olmuştu. Hatta üç yıl kadar önceki Elâzığ merkezli depremden dolayı hasar görüp restorasyonuna başlanan, cemaatine çok yeni kavuşan Yeni Camii’miz, aynı kaderi yaşayarak daha korkunç bir yıkıma uğramıştı. Ama insanlar kendindeydi, yardım edebilecek olan hemen herkes sahadaydı. Sosyal medyanın aksine, farklılıkların tamamen ortadan kalktığı, kardeşliğin, birlik olmanın ancak bu kadar görünür olduğu kıymetli bir ortam vardı. Enkazlara yardıma gelen ekiplere halk da yardım ediyor, yemek

çadırları kuruluyordu. Herkes bir şekilde yardım çemberine dahil olma gayretindeydi. Tâ ki enkazın üzerindeki çalışma ekibinin de artık enkaz altında kaldığı âna dek. Binaların sağlı sollu yıkılışına şahitlik edenler; binaların yıkılışından oluşan toz sebebiyle iki metre önünü göremeyenler... Seslerin, nefeslerin, umutların toz toprakla birlikte gökyüzüne yükselişi. İnsanlar yalın ayak, kendi derdinde, korku ve dehşet içinde bağırarak kaçmakta. Annelerin, gözlerinin nuru olan çocuklarını can havliyle unutuşuna şahitliğim, kıyametin kopuşunu anlatan ayetleri canlı canlı getirdi gözümün önüne. Sarsıntılara ek gökyüzünden lapa lapa kar yağmaya başladı. Yeryüzü de gökyüzü de kendisini boşaltıyordu, ağırlıklarından kurtulmak istercesine. Bizim medeniyetimizde yağmur/kar, hep rahmettir. Her bir damlanın ahdi, tazedir. O tazeliğin bize de yardım etmesini dileyerek; bunca toza dumana, bunca korkuya, acıya rahmet olması ümidiyle Efendimiz'in -sallallâhu aleyhi ve sellem- yağmur için yaptığı duayı lapa lapa yağın kar karşısında bir rahmet vesilesi olsun diye tekrar tekrar okudu dilim: "Allahumme sayyiben nâfian (Allah'ım bu yağmakta olanı/yağmuru hakkımızda faydalı kıl)".

Evet bu deprem Malatya'yı birbirine katmıştı. Şehir, koca bir cenazeye dönmüştü. "Merasim" diyemiyorum çünkü cenazeyi kaldıracak kimse yoktu. O ağır felaketten sonra kendilerine yeni bir hayat bahsedilen, şükür ehlinde olmaları için çağrılan, Allah'ın nimetine gark olan kimseler de şehri boşaltmaktaydı olabildiğince. Veda etmeden, çokça gürültülü, ağır bir hüznle ama terk etmeden, geri dönmek üzere.

Depremi ilk gecesi; tahtadan yapılmış, tek katlı, bir düğün salonu-

nun kafesinde oturuyoruz. İçeride odun sobası yanıyor, 100 küsur insan beraber bekliyoruz. Tipi var, yollar kapalı, gelen/gelebilen yok. Ama enkaz altında, yanında beklemiyoruz; ne kadar güvende olunabilirse o kadar güvendeyiz, Mülkün Sahibi'ne çokça şükür.

Gece 2-3 suları, bilinmezi bekleyiş sürüyor. Yarım saatte bir kendini gösteren artçılara hafif bir alışkanlık göstermiş bilinçlerimiz ya da öyle olduğunu sanmışız. Gözlerim tam yavaştan kapanmaya başlarken iyi şiddette bir artçı herkesi ayaklandırıyor. Üç dört derken şiddeti yüksek artçılar devam ediyor aynı döngüyü yaşatmaya; sakinlik, sarsıntı'nın bittiğine dair inanç, uykuya bir adım, sarsıntı, âni sıçrayışlar, katlanan korku, kargaşa... Her umuda sarılışında tekrar yerle bir olman, dakikalar boyunca sürekli umutlu olmakla pes etmek/ye'se düşmek arasında gidip gelmen. Artık dualarımın yerini, sinir sistemimin altüst olmasıyla bir sitem almıştı: "Rabbim ne zaman bitecek, yeter, lütfen n'olur bitsin artık!" Dışarı çıktım, hiç durmadan ve her anıma za şahitlik ederek yağın kara bakarken azap/imtihan/rahmet kavramları geldi yine aklıma. Keskin bir soğuk var ama üşüdüğümü hissetmiyorum, soğuğu hissedecek kadar açık değil algılarımız. Aynı zamanda titriyorum, ürperiyorum; ye'se düşmüş olmak korkusundan, tevekülde bulunma samimiyetini gösterememek ve haddi aşmış olmak sebeplerinden. Enfâl Sûresi'ndeki, "Halbuki sen içlerinde iken Allah, onlara azap edecek değildi. İstiğfar ettikleri sürece de Allah onlara azap edecek değildir." ayetini (33) düşünerek tekrar zikirlerime, dualarıma döndüm.

Günler sonra, şehir merkezinin kapatılmayan yollarından geçer-

ken 06, 23, 33, 34, 63, 65 plakalarını ve Kadıköy, Mudanya, Osmancık, Başakşehir Belediyeleri'nin yardım araçlarını gördük. İHH yardım deposunda bir işin ucundan tutmaya çalışırken Kars'tan, Artvin'den, Van'dan, İstanbul'dan gelen gönüllülerle tanıştık. Gönderilen yardım paketlerindeki destek notlarına ve özenle içerisine yerleştirilmiş bayrağımıza şahit olduk. Bunlar güzel, hoş, samimi şahitliklerden çok azı. Eş dosttan, arkadaşlarımızdan, hocalarımızdan aldığımız sürekli desteğin yeri çok ayrı, çok kıymetli. Her birinin varlığına çokça şükür.

Ağzımızın tadı büyük bir fâciayla kaçtı. İçimizdeki şenlik yeri, darma-dağın. Hiçbir şey eskisi gibi değil, aynı olmayacak da belki; ama iyileştirmek, güzelleştirmek, yeniden imar etmek ve yeni hedefler oluşturmakla sorumluyuz. Kubbe Dağı'ndan içimize çektiğimiz derin, tertemiz nefesler omzumuzda olanca ağırlığıyla. Malatya'mızın kayısı bahçeleri, üzüm bağları, sert akan suyu bizden bir şeyler bekliyor. Yeni bir hayatın bahşedilmiş olmasının kıymetini bilmekle yükümlüyüz. Kıyamet kopsa da elimizdeki fidanı dikmekten, önümüzdeki işi yapmaktan mesûlüz. Allah'ın verdiği her daim, samimiyetle razı olmak ve Allah'ın rızasını kazanarak en büyük kurtuluşa, bahtiyarlığa erişmek üzere yoldayız.

Depremden günler sonra, her şey olup bittikten ve acılarımız içimize yerleştikten sonra beni derinden sarsan ve cevabını vermekte zorlandığım bir soru var karşımda: "Rabbi razı etmek mi zor yoksa onun katından gelen her şeye rağmen Rab'ten razı olmak mı?"

Benzerinden ve beterinden korunmak duasıyla. Alemlerin Rabbi olan Allah'a sonsuz şükürler olsun.

Misafir Olduğumuzu Hatırladık

Şule BATDI

5 Şubat akşam saatlerinde, Ortaçağ'da bir kilisenin gizemli kütüphanesi üzerine kurgulanmış polisiye romanı, Gülün Adı kitabını bitirmiştım. 6 Şubat saat dört civarı, hâlâ okuduğum kitabın etkisinde olmalıyım ki rüyamda kitapta geçen kütüphanenin rafları arasında dolanıyorum. Deprem!.. Kütüphanede deprem oluyor. Saklanayım ama nereye?.. Uzaklardan seslenişler; abla uyan! Uzun uzun seslenişler... Hâlâ rüyada mıyım, gerçekliğe uyanabildim mi? Katmanlı bir kâbus mu bu yoksa? Deprem mi, rüya mı, peki başörtüm nerede?

Birkaç dakika sonra kendime geldiğimde, sokakta bardaktan boşanırcasına yağan yağmurun altında buldum kendimi. Kalabalık, çevremde bir sürü insan. Yeryüzü bütün birikmişliklerini kusuyor sanki. Peki gökyüzünün derdi ne ki aylardır gelmeyen kara kışı bugüne saklamış?.. Yeryüzü nefesleniyor sanki, iki dakika ara, ardından yeniden bir hengâme. Kendini beşik sarnıyor, alabildiğini sallıyor. Bu sallantı uyutmuyor, öldürüyor.

Saat beş suları enkaz haline gelen bir ev, içeride anne baba ve iki çocuk, bütün mahalle birlik halinde kurtarmaya çalışıyor. Çekiç, matkap, balyoz... Ha gayret az kaldı, derken aile kurtuldu. Sabah namazı vakti, korku içerisinde yıkılmayan evde abdest ve namaz.

Teyzemlerden haber alamıyoruz, cevaplanmamış mesajlar ve aramalar. Yola çıktık, teyzemlerin evine doğru. Yol üzerinde bir sürü enkaz, enkazların içerisinde uykudan uyanmaya bile vakit bulamamış insanlar, ölü ya da yaralı. Yangınlar var, ara ara dumanlar yükseliyor. Yağmur artık anlam taşıyor, ateş sönmeli. Kavşakta kocaman pembe bir ayıcık, geceleri ona sarılarak uyuyan masum nerede?

Kahramanmaraş'ın merkezindeyiz, göğe yükselen apartmanların kimisi diz çökmüş, kimisi boydan boya uzanmış, kimisi paramparça üst üste binmiş. Sokakta insanlar var, yirmili yaşlarda bir kız yolu arşınıyor şok içerisinde, ailesi yok artık. Allah bilir hangi enkazın altında cesetleri. Sokağın başında toz toprak yığını haline gelen evin yıkıntısı altında kalan bir araba kaportası üzerine enkazdan düşmüş anne ve çocuklarının bulunduğu fotoğraf. Bu aile, artık bir resimden ibaret.

Saat dokuz suları teyzemin oturduğu sitenin önündeyiz, daha dün yüzlerce kişinin gelecek planı yaptığı, şimdi mezarlık haline gelen Ebrar Sitesi. Burada buram buram ölüm kokusu var. Nefesim düğümlemiş, gözlerim yağmuru kendine örnek edinmiş. Enkaza sesleniş; Kıymet Teyze, Metin Enişte, Hüseyin, Uğur ses verin ne olur! Muhammed Ali, İbrahim, Beytullah ses verin! Yok, ses yok... Artık bayramlarda teyzem ve çocuklar anneannemin elini öpmeye geleme-yecek, eksik kalacak bir yanımız. Her gün 'aradığınız kişiye ulaşamıyor' sesiyle karşılaşacağımızı bile bile arayacağız onları. "O verdi O aldı" desek de yüreğimiz yanmaya devam edecek.

Öğle saatleri civarı hava alabildiğine soğuk, aralıklarla dinen yağmur şiddetini iyice artırmış durumda. İnsanlar üşüyor, ağlıyor, sevdiklerini arıyor... Yeniden sarsıntı, kaçışmalar, bir daha can kaybetmeye dayanamayacak olan ben, kucağımdaki altı aylık yeğenimle koşuyorum arabaya. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, kendimizi ev sahibi olarak gördüğümüz dünya bize misafir olduğumuzu hatırlattı.

Günler geçiyor artık evler yuva olma vasfını kaybetmiş, ölüm makinesi olarak görülüyor. İnsanlar çadırları kendilerine mesken edinmiş. Maraş'ta artık her yerden insan var, yardımlar geliyor. AFAD, Kızılay, STK'lar insanların maddi ihtiyaçlarını karşılıyor, manevi olarak iyileşmek için ise zamana ihtiyaç var. Türkiye tek yürek olmuş; Kayseri'nin ketesi, Trabzon'un ekşi mayalı ekmeği, Anadolu'dan tertemiz ellerin işlediği patikler...

Her yıl 12 Şubat kurtuluş bayramı için gösterilerin düzenlendiği Maraş Meydanı yok artık, Ulu Camii yok, Kapalı Çarşı yok, evler yok, neşe yok, mutluluk yok. Artık mezar var, korku var, ölüm var, hüznün var. Ağaç diker gibi sıra sıra gömülen insanlar var. Enkaz her yer; kepçe, hafriyat kamyonu, ağır iş araçları ev yapmak için değil, yuva olma vasfını kaybeden beton yığınlarını kaldırmak için kullanılıyor. Umutlar, anılar, gelecek planları insanlarla beraber toprağa gömülüyor.

Ara ara yokluyor ölüm korkusu zihinlerimizi, artçı depremler ölümün ayak sesini kulaklarımıza mıhlamış durumda. Bir hafta, iki hafta, üç hafta... Günler ardı sıra geliyor, ölüme eşlik eden maişet kaygısı var insanlarda. Kimisi şehir değiştiriyor yeni bir hayat kurmak için, kimisi kaldığı yerden hayata devam etme çabasında.

"Allah'ım beterin beterinden koru, kalanlarımıza sabır ver" en çok duyduğum dua bugünlerde. Duyguları esir alan, zevkleri bıçak gibi kesen en güzel dersi verdi bizlere. Her şeyin sahibi, gücü ve kudreti bütün mevcudatı kuşatan Allah, "ol" der ve oluverir. Bizlerse eli kolu bağlı, kıyametin provasını yaşar, tevekkül ederiz.

Günler geçiyor artık evler yuva olma vasfını kaybetmiş, ölüm makinesi olarak görülüyor. İnsanlar çadırları kendilerine mesken edinmiş. Maraş'ta artık her yerden insan var, yardımlar geliyor. AFAD, Kızılay, STK'lar insanların maddi ihtiyaçlarını karşılıyor, manevi olarak iyileşmek için ise zamana ihtiyaç var. Türkiye tek yürek olmuş; Kayseri'nin ketesi, Trabzon'un ekşi mayalı ekmeği, Anadolu'dan tertemiz ellerin işlediği patikler...

Kara Sabaha Uyanış...

Mehmet EDİKLİ

Çığlık atarak kalktığım yataktan, halılara tırnaklarımla tutunarak uyanımdım. Beni duvardan duvara fırlatan şiddetli sallantının sonunda kafamı televizyona çarptım, sehpanın üzerine düştüm. Kapı kasıldığından zor kuvvet açtım, direkt annemin babamın olduğu odaya koştum. Kafama beton parçaları düşüyor, gözüm hiçbir şey görmüyor, her yer karanlıktı. Annemin panik atak olduğunu, daha önce olan küçük depremlerde bile ne kadar korktuğunu biliyordum. Hâlâ kulaklarımdan silinmiyor annemin dediği tek şey, "yavrularım", babamın ise "Allah'ım!" sözü.

Ölümü çaresiz bir şekilde bekliyorduk, bir an durdu deprem. Ben ninemi (85 yaşında yine aynı kiloda) sırtımda 7. kattan aşağı can havliyle nasıl indirdiğimi bilmiyorum, şu an kaldıramıyorum kendisini. Allah'ın o anlık verdiği güç kuvvet, bana cesaret verdi. Aşağısı mahşer gibiydi. Her yer zifiri karanlık. Sağanak yağmur gökten boşalırcasına yağıyordu. Arabaların üstüne balkonlar düşmüş herkes kaçışıyordu. Bazıları çocuklarını bazıları annesini-babasını, eşini arıyordu. Mahşer gibi kalabalık. Kaçış yollarına on beş katlı binalar yıkılmış. Uzun süre bekledik, hâlâ sallanmaya devam ediyorduk. Dağ evine sığındık, oradan ayrılıp arabalarda kalmaya başladık. Dışarısı kar, arabanın içi eksi derecelerde. İlk gece anlatılamayacak kadar kötü. Şehir sessizliğe bürünmüş, siren sesleri bile çıkmıyor, herkes içine kapanmış, çaresiz. Enkaz altlarından gelen çığlıklar, onca aile, eş-dost akraba enkaz altından çıkmayı bekledi ama insan gücü yetersizdi. İki gün sonra geldiler bizim bazı akrabaların olduğu binaya ama o gelen sesler kesilmiş,

canlarını emanetlerini teslim etmişlerdi. İlk kırk saat, yeme-içme yok. En acısı ve üzücü olanı, enkaz altındaki insanları düşünmek, kurtarılmalarını beklemek. Çok geç kaldı maalesef. Birçok hayal o gece yok oldu. Hamdolsun ki imanımız var, sığınağımız Allah'ımız var, tesselli edenimiz var. Birçok insan son kez hayal kurdu, ailesiyle birlikte son kez yemek yedi, son kez kafasını yastığa koydu.

Hâlâ şoktayım, hâlâ etkisindeyim. Aileme karşı güçlü olmak zorundayım, zorundayız. İlk yedi gün göz pınarlarımız kurudu, nefes alamadığımız anlar oldu. Gözümüze uyku girmiyor, kafamın içi sallanıyor, ayaklarımın altı sallanıyor, her şey üstüme geliyor, ama ayakta durmak zorundayım; zorla da olsa umutla bakmak zorundayım, zorundayız. O siren sesleri, o görüntüler dayanılabilecek gibi değildi. Şu an yaşıyorsam, ailem hayatta ise mucize gerçekten. Bu dünyada daha yiyecek yemeğimiz, alacak nefesimiz varmış. Hâlâ "Nasıl hayattayız" diye düşünüyoruz, "nasıl indik oradan?" diye soruyorum kendime. Allah'a hamdolsun ölmedik ama ruhen, manen enkaz altındayız. Rabbim hepimize güç versin inşallah...

Tek sığınağımız köydü; çocukluğumun geçtiği, büyüdüğüm, var olduğum, her şeyimizdi. Şimdi yerinde yeller esiyor. Babam bugün köye gitmiş. Beni görüntülü aradı. Ağlayarak söylediği ilk cümle, "Oğlum gitti emeklerim!" oldu. İçim daha da çok parçalandı. Diyecek bir şeyler bulamadım. Mal mülk elbette geri gelir. Ancak insan görünce dayanamıyor, hatıraları yok olmuş, tutunduğu dal kırılmış. Yürek bu, dayanmıyor. Dedemin bir haftadır dilinden düşürmediği cümle şu: "Keşke giyecek elbisem, ayakkabım olmasaydı da bunlar olmasaydı." Her şey çok zor, imtihan çok ağır. Allah tekrar yaşatmasın hiç kimseye.

Kardeşimin üç gün öncesinde gördüğü rüya, beni çok etkiledi: "Kocaman bir zürafa kafasını kaldırmış, balkona kadar uzanıyor ve saldırıyor, bizler kaçışıyor ve aşağı iniyoruz, indiğimizde bizleri inekler karşılıyor." Yorumuna bakıldığında, zürafanın afete, ineğin ise yeni başlangıçlara işaret edildiği görülüyor.

Şok oldum, kanım dondu, gözlerim doldu. Sözlerin gerçekten bittiği yerdeyiz. Her halimize hamdolsun, bizlere yaşama nefesi bahsettiği için, tekrar şans verdiği için hamdolsun. Allah vefat eden akrabalarımıza, dostlarımıza, tanıdıklarımıza, herkese rahmet eylesin, hepsinin mekânları cennet olsun. Âmin...

Bu süreçte günlerce arayan, mesaj atan eş-dost, hocalarım, abilerim, ablalarım oldu, maddi/manevi desteklerini esirgemeyen herkesten Allah razı olsun...

Diyeceğim o ki "Hepimiz öldük, bazılarımızı gömdüler."

Vesselam...

Ölümü çaresiz bir şekilde bekliyorduk, bir an durdu deprem. Ben ninemi (85 yaşında yine aynı kiloda) sırtımda 7. kattan aşağı can havliyle nasıl indirdiğimi bilmiyorum, şu an kaldıramıyorum kendisini. Allah'ın o anlık verdiği güç kuvvet, bana cesaret verdi.

Elbistan Depremi Üzerine

Ömer Tayyar ASLAN

Çocukken büyüklerimiz bize dünyanın hallerinden bahsederlerdi. Bu dünya yalandır, aldatıcıdır, insanı kandırır derlerdi. Bu konuşmalar, daha çok dünyanın insan için ifade ettiği yaşanmış tecrübelerin soyut iz düşümleriydi. Çünkü çok az insan, köyünü dahi yukarıdan kuşbakışı olarak çok az seyretmiştir. İnsanlar buralarda, tavşan misali, doğdukları yerde bu hayata veda ederlerdi. Eğer memleket dışına çıkan olursa itibarlı olur, onun anlattıkları yüzde yüz doğru sayılır ve dış dünya bunun üzerinden tahayyül edilirdi.

Bu böyleyken dış dünyadan korkulur ve insanın anca kendi memleketinde hür ve mutlu olacağına inanılırdı. İnsanlar zaten tarihte de savaş, kıtlık ve kan davası gibi sebeplerle göç etmişler, yeni yurt tutmuşlar ve ana vatanlarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Yaşadıkları toprakların nasıl bir yapıya sahip olduğunu çok fazla irdilememişler, barınak ve yaşam açısından uygun olup olmadığına bakmışlardır. Zaman zaman yer sallanınca “ne oluyor bu yere” deyip hayret etmişler, kendilerinden sonra gelenlere, bu depremleri hikâye etmişlerdir.

Bu insanlar evler ve barınak inşa ederek yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Bu barınaklar hem insanlar için hem hayvanlar için düşünülmüş “kom” adıyla bilinmiştir. Daha sonra alt katı ahır, üst katı insanların barınacağı olan yığma iki katlı “çardak” adlı evler yapılmıştır. Bu evlerin temeli taştan, üzeri ise ahşap ve kerpiçtendir. Meydana gelen depremlerde bu evler sarsılmış, yıpranmış ancak ölüme sebebiyet verecek yıkım ve yığılmalara mahal vermemiştir. Evler tekrar tamir edilerek eski haline getirilmiş, hatta daha sağlam hale getirilmiştir. Bu durum, evlerin yenilenmesine de vesile olmuştur.

O dönemlerde bu bölgelerde yaşayan bilgiler vardır. Bunlardan biri, dedem Hacı Osman Ömer'in şeyhi Hacı Mustafa efendidir. Hacı Mustafa Efendi, hâlâ bölgede sevilen, sayılan, ailesine itibar edilen bir şahsiyettir. Ailesi, siyasette ve iş anlamında ilerlemiş, Elbistan'ın bilinen şahsiyetleri olarak hayatlarına devam etmektedirler. Bu şeyh efendi, müntesiplerini ara ara toplar sohbetler edermiş. Ve gelecekte, Yüce Elçi'nin hadisleri ışığında bahsedermiş. Bu sohbetlerde bahsedilen meselelerden biri de Elbistan'ın altının hem linyit yatağı hem balçık olduğu ve bir gün zelzele olursa ters düz olacağı meselesidir. Şeyh efendi "bir gün gelir bu Elbistan alt üst olur, alan alır satan satar, giden gider amma bir de buraya dönmesi vardır" demiştir. Bu söz bizlere kadar gelmiş, Elbistan'ın altının derya olduğu ve yerleşime müsait olmadığı çıkarımına sebep olmuştur. Hemen herkes Elbistan'da bunun böyle olduğunu bilir, bunu anlatır. Ayrıca çok hassas olduğundan "Cıncık" diye adlandırılan bölgenin aydın ve Behlüllerin-

den Cıncık Ali Efendi bir ağacın altına oturur, elinde çuvaldız iğnesiyle çarığını onarır imiş. Kendisine, "Nasılsın?" diye soranlara, "Çok işim var çok, işimden canım çıkıyor beni oyalamayın!" dermiş. Cıncık Ali Efendi de aynı şekilde bölgenin, gün gelip alt üst olacağını ve şehrin altının derya deniz olduğunu gâh vecdle gâh cezbe ile ifade edermiş. Bu da bize kadar ulaşan tevatür bilgilerden. Bunlar gibi onlarca hikâye vardır ancak bilinenler bunlardan ibarettir.

Bu anlatılar korku oluşturmuş. Ancak bir süre sonra unutulur, anlatı hâlinde tekrar edilirmiş. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren Elbistan'a yeni ve çok katlı binalar yapılmıştır. Bu binalar, bölgenin ileri gelen ailelerinin durumu iyi olan müteahhitleri tarafından inşa edilmiştir. Elbistan'ın dağ tarafları ise kurt gelir, soğuk olur diye ötelenmiştir. Bu durum, 2000'li yıllara kadar devam etmiş ve 2000'li yıllardan sonra bu dağ bölgelerine doğru, bölgeye hiç uymayacak şekilde on katlı, on beş katlı, içine bir kasabanın sığabileceği büyük siteler inşa edilmiştir. Şehir hızla bu dağ bölgesine doğru yığılırken

Yıllar geçti ve günümüze değin bu çılgınlık devam etti. Ev fiyatları, İstanbul ile yarışır hale geldi. İnsanlar müstakil bahçeli evlerini terk ederek baykuş yuvası apartmanlara akın ettiler ve her terk edilen müstakil ev, onlarca daireye dönüştü

Elbistan, Ekinözü merkezli ikinci bir depremle adeta yok oldu. O sırada içinde bulunduğum evdeki odada bulunan yatağa uzanarak İstanbul'dan bir arkadaşımın aramasına cevap verdim.

zemini bataklık ve linyit yatağı olan eski Elbistan'da da inşaatlar devam etmiş, buralara da apartman ve siteler inşa edilmiştir. Eski Elbistan denilen bölge, ovalık ve düz olup ana çarşının bulunduğu, ticaretin ve sanayinin kalbi olan yerdir. Bütün bunlar olurken çılgınca inşaatlar yapılmış ve hemen her imkânı olan müteahhitliğe soyunarak inşaat yapıp kar elde etmek istemiştir. Ne yazık ki bu insanların çoğu zarar ederek iflas etmiş ve gelenek olduğu üzere Antalya'ya doğru yol almışlardır. Genellikle bölgede iflas edenler, Antalya'ya yerleşir. Bunun sebebini de anlayabilmiş değiliz.

Yıllar geçti ve günümüze değin bu çılgınlık devam etti. Ev fiyatları, İstanbul ile yarışır hale geldi. İnsanlar müstakil bahçeli evlerini terk ederek baykuş yuvası apartmanlara akın ettiler ve her terk edilen müstakil ev, onlarca daireye dönüştü insafsız müteahhitlerin elinde. Son yıllarda yapılan binalardaki denetimsizlik ve eski binalara getirilen emlak affı da şehirde yığılmaya sebep oldu. Köylerdeki insanlar da şehirlerden daireler almaya başladılar.

6 Şubat 2023 saat 04.17'de Elbistan, Pazarcık merkezli şiddetli bir depremle sarsıldı. Ben köyde tek katlı bir evde yakalandım depreme. Gece vakti uykumuzun en derin noktasında, daha önce hiç tecrübe etmediğim heyecan verici, korkutucu, bir sarsıntı ve sarı bir ışığın her yeri kapladığı, yerin homurdandığı, dağların adeta birbirine sürtündüğü o garip olay, yani deprem bizi uykuda yakaladı. Ayağa kalkıp balkon kapısını açarak karlı havada dışarıyı gözlemledim. Eğer evde bir kırılma olsa odada bulunan yeğenimi, ol-

dukça engin olan balkondan dışarı fırlatacaktım. Ancak deprem sona erdi ve biz TV'lerden ne olduğunu anlamaya çalıştık. İlk depremde Elbistan'da 5 ile 10 arası ev çökmüştü. Kahramanmaraş'ta ise müftülük binasının da olduğu bölgede çökme olmuş, ağır hasar oluşmuştu. Burada bulunan hafızlık kursu yurdunda kalan ve eğitim alan 12 ve 13 yaşlarındaki iki yeğenimiz de çöken müftülük yurt binasında şehit olmuşlardır. Bu arada biz sabaha karşı biraz dinlenmek amacıyla evde uykuya daldık. Saat 10 gibi uyanarak kahvaltı yaptık. Ben ve yeğenim daha aşağıda Kandil barajı kenarında bulunan çardak evimize geçtik. Sobayı yaktık, üzerine çay koyduk. Yeğenimi yukarı eve bazı malzemeler alması için gönderdim.

Saat 13.30 sıraları... Elbistan, Ekinözü merkezli ikinci bir depremle adeta yok oldu. O sırada içinde bulunduğum evdeki odada bulunan yatağa uzanarak İstanbul'dan bir arkadaşımın aramasına cevap verdim. Konuşmanın ortasında çok şiddetli bir gürültü ile sarsılmaya ve sağa sola savrulmaya başladım. O anda tekbir getirerek arkadaşına deprem olduğunu söyledim ve telefonu kapatmadan yakın olduğum pencereden aşağı kendimi boşluğa bıraktım. Yere düştüğümde ileride bulunan evlerde çığlıklar ve bağrışmalar olduğunu, karşımda bulunan dağın ırgalanarak önündeki barajı köye doğru savurduğunu fark ettim. Bunun üzerine evin arkasında bulunan tepelere doğru koşmaya başladım ve bir direğe tutunarak ayakta kalan yeğenime ulaştım. Olanları görmemesi için gözlerini kapattım. Çünkü bu akli oynatacak kadar dehşetli bir

olaydı. Öyle ki diz çökerek ancak durabiliyorduk ve gayri ihtiyari “Ne oluyor, bu nasıl bir şey?” diyerek tekbir getiriyorduk. Tüm bunlar bir dakika içinde gerçekleşmişti. Nihayet deprem durdu ve bundan sonrasını zaten bütün Türkiye canlı olarak müşahade etti. Asıl zorluk ve dehşet, Elbistan merkezine ulaştığımızda ortaya çıkacaktı...

Maalesef kar yarım metreye ulaşmış, yollar kapanmıştı. Elbistan’ın merkezi yıkıldığı gibi yüzlerce dağ ve çevre köyleri de kaderine terk edilmişti. İlk depremden ve ikinci depremden sonra evlerinden hiçbir şey almadan kaçışan insanlar köylere gelmiş, boş buldukları eski evlere, ahırlara samanlıklara sığınmışlardı. Arabaları kara saplanmış, yakıt alacak ne imkân ne de yer kalmıştı.

Elbistan merkez tamamen yıkılmış durumdaydı. İlk üç gün ihmal edilen şehre dördüncü gün yardımlar ve AFAD ekipleri yağdı adeta. Ancak birçok kayıp ilk üç günde meydana geldi. Bu saatten itibaren işler bürokrasi ve STK’lar üzerinden işlemeye ve normale dönmeye başladı. Bir Elbistan-

lı olarak şehrimi terk edemedim ve burada 23 gün geçirdim. Arkadaşlarla ayakta kalanlara destek olmaya çalıştık. Devlet ve millet iç içe yaralarını sarıyordu. Bürokrasi, her zamanki hantallığında. Siyaset, her zamanki fırsatçılık ve gösterişçiliğinde. Yıkılan şehir ve kaybolan hayatlar hariç, değişen bir şey yok. İnsanları uyaran din adamları, daha önceden siyasetçileri ve müteahhitleri uyarsaydı daha az kayıp olabilirdi. Bağış almak ve siyasi kadro elde etmek adına korunaksız ve köksüz şehirler kuran insanoğluna kim dur diyebilirdi ki! Elbette Yüce Yarıdan “Dur!” demişti. Kim dinlerdi ki! Çok az kısmı hariç, kimse dinlemedi. Kim enkazda kaldı? Dinlemeyenleri dinleyenler ve masumlar.

Hülasa insanların başına ne geldiğini anlamaları ve bunu sonraki nesillere doğru şekilde aktararak bir daha bu ve benzeri felaketlerin yaşanmasına engel olmaları gerekmektedir; kadim bilgelikleri küçük görmeden, bunun tarihten süzülen haberler olduğunu göz ardı etmeden.

Maalesef kar yarım metreye ulaşmış, yollar kapanmıştı. Elbistan’ın merkezi yıkıldığı gibi yüzlerce dağ ve çevre köyleri de kaderine terk edilmişti. İlk depremden ve ikinci depremden sonra evlerinden hiçbir şey almadan kaçışan insanlar köylere gelmiş, boş buldukları eski evlere, ahırlara samanlıklara sığınmışlardı.

O Gece

Ömer ÖZ

Deprem gecesi bizler de herkes gibi normal uykumuza dalmıştık, ta ki gece depremi kâbus sanarak uyanıncaya kadar. İlk başta gerçek değil rüya, daha sonra ufak bir şey gelip-geçici diyerek bir süre avuttuk kendimizi. Bilmiyorduk, daha önce yaşamamıştık böyle bir şey. O anki korku, endişe, panik anlatılmaz; adeta kıyamet gibi şimşek edasındaki ışık parlamaları, uğultu hiç gitmiyor aklımdan, çok uzun süren bir sarsıntıydı. Bir apartmanın 6. katındaydık. Aklımızdaki tek düşünce; ne zaman düşeceğiz, ne zaman yıkılacak; çünkü bunları uzun uzun düşündürecek sürede sallandık. Şimdi duracak diye diye artık durmasını dilemekten ziyade öleceğiz düşüncesi sarmıştı aklımızı. 1 dakika 43 saniye sallandık şiddetli olarak, ailemizle helalleştik, el ele tutuştuk ve ölümü bekledik.

Öyle korkunç bir şeydi, sallantı hafiflediğinde iki dakikada aşağıda bulduk kendimizi, insanlar şoktan ne yaptığını bilmiyordu, herkes o gece arabada sabahladı. Soğuk, yağmurlu havada insanlar ve ben ayakkabı bile giymemiş, yalın ayak çıkmıştık dışarıya. Asıl üzücü kısım, insanlar o kadar hissiz ve tepkisizdi ki, bir müddet sonra alınan vefat haberleri bile normal gelmeye başlamıştı. Bizler sadece deprem değil, birçok şeyi yaşadık; yakınlarımızdan, arkadaşlarımızdan, aile fertlerimizden kayıplar vermiştik. Bunlar yetmezmiş gibi birçok şeye daha tanık olduk; yağmalamalar, hırsızlıklar, yol kesip yardım turları gasp etmeler... Bitmeyen kötülükler silsilesi ve bize kalan, sadece hissizlik oldu. Ölmedik ama yaşıyoruz da diyemedik hiçbir zaman.

Birbirini seven-sevmeyen herkes birbirinin halini-hatırını sordu, insanlar yakınlaştı. Herkes herkesin iyiliğini istedi. Soranlar oldu “Nasılsın, iyi misin?” diye, “İyi miyiz bilmiyorum, nasıl anlatılır bilmiyorum evine girememek, uykun var ama korkudan uyuyamamak, açsın ama iştahın yok, hiçbir şey yiyememek.” Ölmedik ama yaşadıklarımız, gördüklerimiz, daha beter hale getirdi bizleri. Hiçbir ölüme tepki veremez hale geliyorsunuz. Sürekli sallandığınızı hissediyorsunuz, sallanmasanız bile ailenizle yan yana gelince çaresizliği hissediyorsunuz. Hüngür hüngür ağlamak istiyorsunuz ama çevreye güçlü görünmeye çalışıyorsunuz. Bedenimiz sağlam ama ruhen çoktan öldük. İyi değiliz, kötü desek Rabbimiz gücendir. Çok şükür demekten başka bir cümle bulamıyorum. Arkadaşlar dua edin, bu bize yeter.

Çok şeyin kıymetini anladık. Evimizi özledik, yatağımızı özledik, banyo yapmayı özledik. Sizler de hayatınızın değerini anlayın, her şeyin kıymetini bilin, bunlar çok güzel şeylermiş arkadaşlar. Evinizin, odanızın, kitaplarınızın, özel eşyalarınızın kıymetini bilin. Bu hayatta doğru olan her şeyi yapıp, yanıştan uzak durun; çünkü hayat üç günlük bir dünya, biz bunu çok derinden anladık. Korkudan Yaradan’a sığındık, keşke her an adını ansaydık.

Allah'ım bizleri affet.

Canpâre ve Bot

Salih KAPLAN

Hanım benden önce uyanır sabah namazına. Beni sabah namazına o uyanır her gece. O gece, her zamankinden daha önce uyandık beraber. Hem sabah namazı için de değildi bu defa. Memleketim Kahramanmaraş'a, baba evine gelmiştik ara tatil vesileyle. Gece 04:17 idi. Depreme baba evinde, ana ocağında yakalanmıştık.

Ömrümün en uzun bir dakikasını yaşadım. Sevgili eşim ile tek bir şeye odaklanmıştık: Canparem Aybükemize. Çok defa deprem tatbikatına katıldım. Ancak hepsinden farklı bir durumda yakalandık bu defa depreme. Uykulu gözler ile ve yanımızda 1.5 yaşındaki kızımızla...

Kendimizi dışarı attık ve güvenli olduğunu düşündüğümüz bir alana geçtik. Gün ağarınca hasarın boyutunu fark ettik. Sokaklarında büyüdüğüm cadde ve çarşılarında ortaokul öğrencisi iken simit satıp ayakkabı boyacılığı yaptığım şehir yok olmuştu.

Dediğim gibi ikametgâhım farklı bir ilde idi ve kısa süreliğine memlekete gelmiştik. Kızımıza ayakkabı almamıştık, aldığımız bez bitmişti. Temin edebileceğimiz açık bir yer bulmak imkânsızdı. 3.gün bir yardım tırından 23 numara bir bot ve 6 numara bir bebek bezi aldım. Botu kızımın ayaklarına geçirdiğimde kızım sanki ilk defa yürüyen heyecanlı kuzular gibi oradan oraya zıplayarak koşmaya başladı. Kızımın bu mutluluğuna ömrümün geri kalanını verirdim.

Kimdir bilmiyorum ama benim kahramanım o botu gönderen kişi.

O botun elime geçmesine vesile olan kişi.

Ayaklarına taş değmesin.

Yeniden Bağışlanan Hayat

Mustafa YILMAZ

Üç yıldır severek hizmet ettiğim Hatay'ın Hassa ilçesinde, bir dönemi bitirdikten sonra memleketim olan Konya'ya gelmiştik ara tatili için. Akraba, eş, dost ziyaretlerinden sonra tatilimiz bitmiş ve tekrar çok sevdiğim Hassa'ya ve öğrencilerime kavuşma günüm gelmişti. Hatay bölgesinde kar yağmasa da Konya'dan Hassa'ya ulaşmak için Pozantı gibi zorlu bir geçidi geçmek gerekiyordu. Pazar sabahı kara, tipiye yakalanma korkusuyla alelacele yola koyulduk. Belli yerlerde kar yağışı olsa da hamdolsun sıkıntısız bir şekilde Pozantı'yı, Ulukışla'yı geçme imkânı bulmuştuk.

Hem kendi ailem hem de anne-babam, çocuklar gibi sevinmiştik. Bu kar kıyamette sıkıntısız evimize düşmüştük. Depremi en büyük yıkımlarından birine uğrayacak olan Hatay'ın Hassa ilçesine. Yolculuğun stresi mi yoksa önceden var olan hastalığın etkisinden mi bilmiyorum bedenim hiç de rahat değildim.

Memleketinden uzun süre uzak kalanların yaptığı üzere anne-babam arabayı doldurmuştu. Köy ekmeği, yoğurt, peynir gibi evde ne var ne yok koymuşlardı. Normal şartlarda arabadaki eşyaları eve taşırdım ama bu sefer rahatsızlığın da etkisiyle yarın taşıyım diye eşyaları arabada bırakmıştım. Oğlumun birkaç parça eşyasını alıp eve çıkmıştık.

Akşamı birkaç lokmayla geçiririp saat 10'a gelmeden uyumuşuz yolculuğun da yorgunluğuyla. Gece benim için yine sıkıntılı geçmişti. Rahatsızlığın etkisiyle birkaç defa uyanmış ve tekrar zor uyumuştum. En son uyandığım saat 02.30'idi. Zor da olsa uykuya dalmıştım. Birkaç saat sonra belki de son zamanlarda ki en büyük afetlerden birisinin yaşanacağından habersiz bir şekilde uyumaya çalışmıştım.

Saatler 04:17'yi gösterdiği zaman duvarların ve kirişlerin şiddetli şakırtısıyla uyandık. Gardırobun devrilmesiyle gerginlik had safhaya çıktı. Çocukların üstüne kapanıp depremin durmasını bekliyordum. Hareket etmemelerini, depremin duracağını söylüyordum ama deprem durmuyordu. Biz 45 saniye sürdüğünü düşünsek de deprem tam 90 saniye sürmüştü.

Belki de ömrümüzün en uzun zaman dilimiydi. Ölümle hayat arasında gidip geldiğimiz 90 saniye. 90 saniyenin sonunda Allah canımızı bağışlamış ve bir vesileyle evden çıkabilmiştik.

Durur durmaz elbiselerimizi giyip telefon, cüzdan, araba anahtarı gibi eşyalarımızı alıp dışarı atmıştık kendimizi. Arabaya sığınıp bir nebze olsun rahatlayacağımızı düşünüyorduk.

Ama öyle olmadı. Arabaya biner binmez 6 büyüklüğündeki iki artçı oldu ve daha düne kadar karşımızda duran üç katlı bina gözümüzün önünde kâğıt gibi yıkılmıştı. Üç katlı bina artık iki metrelik bir yığın haline gelmişti. Altı aileden oluşan binadaki beş aile ilk depremde çıkabilmiş ama bir aile çıkmamıştı. Sonradan beş kişi olduklarını öğrendiğimiz ailenin içeriden sesleri geliyordu ama hem eğitimimiz olmadığından hem de fiziksel olarak gücümüz yetmediğinden yardımcı olamamıştık. Birkaç saat içerisinde akrabalarının yardımıyla bir kişi vefat etse de aile çıkarılabiliyordu.

O an için neler olup bittiğini anlamasak da çok büyük bir deprem yaşanmıştı. İnsanlar anlamsız bir biçimde sağa sola koşturuyordu. Kimse nereye gittiğini, nereye geldiğini bilmiyordu. Kıyamet gününün nasıl bir gün olacağını ayetlerden

ve hadislerden haber alarak öğreniyordum ancak bilfiil nasıl bir yer olduğunu bilmiyorum. Fakat insanların bu halini görünce aklıma gelen ilk şey ayet ve hadislerde anlatılan kıyamet sahneleri oldu. Bir kısmı için zaten küçük kıyamet kopmuş, emaneti teslim etmişlerdi ancak diğerleri de canlı bir biçimde kıyamete benzer bir tabloya şahitlik ediyor gibiydi.

Biz neyle karşı karşıya olduğumuzun idrakinde değiliz demiştim. Gördüklerimizi de kısmen idrak edebiliyorduk. Daha sonra başka depremzedelerden de aynı şeyleri işittim ve sonraları anladım ki bu Allah'ın üzerimize indirdiği bir sekinet, bir ruh dinginliğiymiş. Karşı karşıya olduğumuz bu vahim tablo karşısında dehşete kapılmamamız için Rabbimiz kalbimizin üstünü bir örtüyle örtmüştü sanki. Sürekli gidip geldiğim yolun göçtüğünü, camimizin minarelerinin yıkıldığını çok sonraları fark edebilmişim.

Kıyamet gününe benzer bir gün demiştim ya hani, paranın, pulun hiçbir şeyin geçmediği bir gün. İnsanların yağın yağmurdan, soğuktan korunmak için tek bir imkânları vardı o da arabaları. O gün o arabaların kıymetini ölçecek bir para birimi yoktu yeryüzünün üstünde.

Gündüz olmuş, hava aydınlanmış ve tablo yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştı. Ancak depremin şokuyla birçok şeyi fark edememiştik. Soranlara kendi bulunduğum ilçede çok büyük hasarın olmadığını söylüyordum. Çünkü o gün öyle görmüştüm. Ta ki 15 gün sonra tekrar Hassa'ya gelinceye dek. Gerçekler gördüğüm gibi değilmiş. Şehrin 3/4'ü yıkılmış. Ben depremin şokuyla birçok şeyi görememişim.

Depremden 24 gün sonra yazıyorum bu satırları. Kendim için bazı

şeylerin düzeldiğini düşünüyorum. Ancak bundan sonra hayat, ben ve benim gibi depremzedeler için asla 6 Şubat öncesi gibi olmayacak. 90 saniyelik deprem ve devamında yaşadıklarımız ömrümüz boyunca acı bir hatıra ve ibret tablosu olarak zihinlerimizde yerini koruyacak. Çok sevdiğim okulum ve Hassa ilçesine bir daha kavuşacak mıyım yoksa bu tatlı tecrübe böyle hazin bir olayla mı son bulacak şu an için onu da bilmiyorum.

Son olarak da depremde vefat eden yirmiye yakın öğrencimi ve iki dostumu zikretmeyi kendim için bir vefa borcu biliyorum. Yaşantılarıyla bize yol gösteren örneklerimiz olmadığından dem vururuz. Ancak sizlere tanıtacağım iki insan var ki tam da bize örneklik oluşturacak cinsten. Birisi görev yaptığım Hassa ilçesinde, diğeri de Maraş'ın Türkoğlu ilçesinde öğretmen olarak çalışan Erdinç Ateş ve Hacı Bayram Samsa kardeşlerim. İkisi de depremde aileleriyle beraber inşallah şehid oldular. Birbirlerini tanımasalar da ikisi de bulundukları ilçeleri gelip geçici mekanlar olarak değil de kendilerini buralarda bulunan insanların hizmetçisi gören iki yüce karakterli insandı. Bulundukları yerlerde mazlumlar için gece gündüz demeden çalışan bu iki güzel insanı, bu satırlardan tanıtarak hayırdan yaptıkları öncülüğü zikretmemek olmazdı.

Ahireti yaratan ve muttakiler için dünyada yarıda kalan dostlukları bir araya getirecek olan Allah, yüceler yücesidir. Ne mutlu sabredebilenlere ve yaşadıklarından ibret alabilenlere.

İllüstrasyon: Sabahattin Kayış